

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖

ISSN 2286-9301

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

วารสาร
บัณฑิตศึกษานิตยสาร

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ISSN 2286-9301

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙๙๙ หมู่ ๖ ถนนพวงทอง ตำบลนครสวรรค์ อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์ รหัส ๖๐๐๐๐

โทรศัพท์ : ๐๕๖-๒๑๙-๙๗๐ โทรสาร : ๐๕๖-๒๑๙-๙๙๘

<http://www.nbc.mcu.ac.th>, E-mail :

mcu.nakhonsawan@gmail.com

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ISSN 2286-9301 ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖

ที่ปรึกษา

พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร.

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

พระวิสุทธีภัทรธาดา,ดร.

ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

พระศรีคัมภีร์ญาณ, รศ.ดร.

พระครูปลัดमारุต วังมงคล,ผศ.ดร.

พระสุธีธรรมานวัตร,ผศ.ดร.

ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

พระราชวรมุนี,ดร.

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ (Peer Review)

พระราชวชิรเมธี,ดร.

ผศ.ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์

พระมหาวิมลคุณากร,ดร.

ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

ศ.พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย

ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี

ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา

รศ.บุญเรือง อินทวัฒน์

ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์

ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน

ผศ.อาณนที เมธีวรฉัตร

บรรณาธิการ:

ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

กองบรรณาธิการ

พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ

พระครูสิริศิริรักษ์

อาจารย์รุ่งอรุณ อบเชย

พระครูสิริสุริยนิทัศน์

พระโสภณวราภรณ์, ดร.

อาจารย์ศศิกิจจ์ อ่ำจ้อย

พระครูนิวิฐศีลขันธ

อาจารย์เนาวรัตน์ หอมขจร

พระมหาไฉ่ ธมมเมธี

อาจารย์สิริก นวมนาค

อาจารย์อัครเดช พรหมกัลป์

อาจารย์ศศิพิชญ์นาฏ ดีสิงห์

พิสูจน์อักษร:

อาจารย์วัฒนะ กัลยาณพัฒนกุล

อาจารย์ศิริโรจน์ นามเสนา

อาจารย์สันติก มุงคุณ

อาจารย์พูลลาภ จันทร์เฉลิม

นายดิเรก ดั่งลอย

อาจารย์อนงค์นาฏ พรหมบุตร

นายธีระพันธ์ เขียวรัมย์

อาจารย์ชลธิชา เพชรานารากร

พิมพ์ :

ธันวาคม ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์ ๕๐๐ เล่ม

จำนวนหน้า :

๓๖๔ หน้า

ออกแบบปก : ชาคริต เกื้อนนก

ออกแบบและจัดรูปเล่ม : ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

พิมพ์ที่ : ศูนย์ถ่ายเอกสารธัญญา ๘๖๗/๔ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์-๐๕๖-๒๒๘-๔๓๒, โทรสาร ๐๕๖-๒๒๘-๔๓๒,

E-mail :Tanya_copy@hotmail.com

สารจากอธิการบดี

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เติบโตและพัฒนาตามลำดับขั้นนี้ล้วนได้รับความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากคณาจารย์ทั้งในส่ววิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์และคณาจารย์ภายนอก พร้อมทั้งนิสิตในระดับบัณฑิตศึกษาทุกรูป/คนที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี ได้ร่วมใจกันส่งบทความทางวิชาการและบทความวิจัยเข้าสู่กระบวนการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิและตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการทั่วไป ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้วารสารนี้เกิดขึ้นมาได้และส่งผลกระทบต่อความเจริญงอกงามในทางวิชาการยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไปจะต้องมีการประเมินเพื่อยกระดับสู่ฐานศูนย์ TCI หรือที่เรียกว่าการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

ดังนั้นจึงถือเป็นเป้าหมายและเกณฑ์การพัฒนาในด้านวิชาการที่จะมีการผลิตผลงานด้านการวิจัย บทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและสร้างความภาคภูมิใจให้กับบุคลากรหรือหน่วยงานที่มีวารสารได้รับการรับรองคุณภาพระดับชาติและนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยของเรา กำลังจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในเร็วๆ นี้จึงต้องมีผลงานทางด้านวิชาการที่เป็นสากลมากขึ้น

ในนามมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของคณะผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ที่มีวิริยะอุตสาหะจัดทำวารสารฉบับนี้ขึ้นมา และขออนุโมทนาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ร่วมกลั่นกรองบทความวิจัยและบทความทางวิชาการให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ขออำนาจอวยพรให้ทุกท่านจงเจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนานเทอญ

(พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้ เป็นปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๖ ซึ่งถือเป็นฉบับสุดท้ายของปี ๒๕๕๖ เรา ยังได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการหลายท่านที่เป็นผู้บริหารและคณาจารย์ของ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์และหน่วยฯ รวมทั้งคณาจารย์พิเศษ ได้กรุณาส่งบทความวิจัยและ บทความวิชาการมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชน ในนามบรรณาธิการขอกกล่าวถึง เนื้อหาที่เป็นส่วนต่างๆ ของวารสารโดยสังเขป ดังนี้

ภาค ๑ เป็นบทความวิชาการของคณาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์และ อาจารย์ของหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์วัดพลุเกษะวันโชติการาม จังหวัด พิษณุตร รวมทั้งอาจารย์จากวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้กรุณาส่งเข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ โดย บทความแรกในภาคนี้ชื่อว่า “การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยหลักพระพุทธศาสนาสู่อาเซียน” โดย **พระครูสิริศิริรักษ์ (พุ่มพุ่มเรียน)** อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ ผู้เขียนมีแนวคิดที่ต้องการนำเสนอว่าอาเซียนได้ก่อตั้งขึ้นโดยมีสมาชิกทั้งหมด ๑๐ประเทศด้วยการสร้างความเข้มแข็งของประชาคมด้วยการสร้างเข้มแข็งทั้ง๓เสาหลักคือ เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political -Security Community - APSC) เสาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community- AEC) และเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community - ASCC) ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อการก้าว เติบโตของประชาคมอาเซียนด้วยความมั่นคง และมีสันติภาพ โดยมีกาบริหารจัดการความรู้เป็น รากฐานองค์ความรู้ของแต่ละประเทศที่ผสมผสาน ความเชื่อ ค่านิยม ผ่านประชาชนและ เทคโนโลยีที่เป็นสื่อกลางของแต่ละประเทศให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันโดยมีการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความรู้ ความเข้าใจ ในความหลากหลายของแต่ละ ประเทศที่มีความแตกต่างทั้งในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และศาสนา ที่แต่ละ ประเทศต้องยอมรับในความต่างและเรียนรู้ไปด้วยกันด้วยใจที่ยอมรับในความต่างของแต่ละ ประเทศด้วยด้วยความเข้าใจอย่างแท้จริง

ภาค ๒ เป็นบทความวิจัยของอาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งมีความสำคัญและน่าสนใจมาก ชื่อบทความวิจัยว่า “พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการ

ประกอบธุรกิจโรงฆ่าสัตว์ในชุมชนตลาดใต้”โดย ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์ อาจารย์พิเศษประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนาระดับปริญญาโท ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่าการฆ่าสัตว์เป็นปัญหาจริยธรรมเรื่องศีลธรรมอย่างชัดเจน ชัดแย้งศีลธรรมทุกเรื่องในพุทธจริยศาสตร์ที่ห้ามการทำลายล้างผลาญชีวิตเลือดเนื้อของสัตว์เป็นความผิดบาป การที่บุคคลประกอบอกุศลกรรมนั้นมีรากเหง้ามาจากความโลภ ความคิดประทุษร้าย ความหลง ย่อมรับผลกระทบตอบสนอง การออกกฎหมายอนุญาตให้ฆ่าสัตว์ การประกอบธุรกิจโรงฆ่าสัตว์ของทุกอาชีพในกระบวนการนี้เป็นปัญหาจริยธรรมที่ร่วมมือกันประกอบอาชีพทำลายชีวิตสัตว์ที่ไม่ได้ทำร้ายคน ไม่มีทางต่อสู้เรียกร้องสิทธิ์ ประกอบอาชีพที่สร้างปัญหา จัดว่าเป็นเศรษฐกิจถดถอยทางภูมิปัญญา การร่วมมือ เห็นด้วย ยินยอม อนุญาต การฆ่า การบริโภคทั้งหมดนี้มีส่วนร่วมรับกฎแห่งกรรมปาณาติบาต

ภาค ๓ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยทางด้านเชิงคุณภาพ ซึ่งจะยกตัวอย่างบทความวิจัยแรกในภาคนี้ชื่อว่า **“ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปคุตต์ในสังคมไทย โดย พระบุญนาถ อติพล (กิจเกษม)** ผู้เขียนได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่าประวัติความเป็นมาของพระอุปคุตต์ พระพุทธองค์ได้ทรงพยากรณ์ไว้ว่า พระอุปคุตต์จะทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาได้ดีในอนาคตหลังพุทธปรินิพพานประมาณสองร้อยปี พระอุปคุตต์อยู่คุ้มครองศาสนาต่อไปด้วยอานุภาพแห่งอิทธิบาทภาวนาของท่าน ดังนั้นพุทธศาสนิกชนชาวพม่าและสังคมชาวพุทธไทย มีความเชื่อว่าพระอุปคุตต์ยังดำรงชีพอยู่จนถึงปัจจุบันคุณลักษณะของพระอุปคุตต์เป็นพระสาวกที่มีอิทธิฤทธิ์ และได้รับการยกย่องว่าเป็นศาสดาองค์ที่สองรองจากพระพุทธเจ้า สามารถปราบพญามารผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในกามภพทั้งหลายได้ตามที่ปรากฏในคัมภีร์โลกบัญญัติ ปฐมสมโพธิกถา และในคัมภีร์อโศกาวทานความสำคัญของพระอุปคุตต์ได้แก่การรับอาราธนาให้มาดูแลรักษาขงสมโภชพระสถูปของพระเจ้าอโศกมหาราช ท่านได้ใช้อิทธิฤทธิ์ที่สูงส่งปราบมารได้ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการสอนลูกหลาน โดยดึงเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาร่วมพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีการอาราธนาพระอุปคุตต์มาคุ้มครองครองงาน ประเพณีตักบาตรเพ็ญพุธ และยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องในด้านต่างๆ อีกหลายประการ

ภาค ๔ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยทางด้านเชิงปริมาณ ซึ่งจะยกตัวอย่างบทความวิจัยแรกในภาคนี้ชื่อว่า **“ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัด**

กาฬสินธุ์ โดย พระมหาสันตยา ธีรธำ (ไสยวิจิตร) ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องการสำรวจความคิดเห็นความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมือ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ และ ด้านความเป็นผู้รู้จักผล ยกเว้น ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง

ภาค ๕ เป็นบทความวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยทางด้านเชิงปริมาณ โดยบทความแรกในภาคนี้ชื่อว่า “**ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยพระอธิการธีระ สนธิธมโม (เก่งธัญกรรม)**” ซึ่งได้นำเสนอเป็นการวิจัยเชิงสำรวจว่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการศึกษากิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ในด้านจิตพิสัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ส่วนในด้านพุทธิพิสัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๓๙$)

และในฉบับนี้คณะผู้จัดทำก็ยังคงได้รับความเมตตาจากคณาจารย์และความร่วมมือของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาทุกสาขาวิชา พร้อมทั้งความเมตตาอนุเคราะห์ตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านสังคมศาสตร์หลายท่านด้วยดีเช่นเดิม ซึ่งคณะบรรณาธิการต้องขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้อ่านทั้งหลายจะได้รับความรู้ความเข้าใจ ได้แง่คิดและมุมมองจากบทความเหล่านี้ตามสมควร

คณะบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือน กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารจากอธิการบดี	ก
บทบรรณาธิการ	ข
สารบัญ	ง
ภาค ๑ บทความวิชาการ คณาจารย์	
การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยหลักพระพุทธศาสนาสู่อาเซียน <i>พระครูสิริศิริรักษ์</i>	๑
คุณภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่แล่ย์ อำเภอแม่แว้งก์ จังหวัดนครสวรรค์ <i>พระครูนิวาส์สีลขันธ</i>	๒๑
ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงกับการสร้างเสน่ห์ของผู้นำรัฐ <i>สุทธิพร สายทอง</i>	๓๖
ผู้นำที่มีบารมีตามแนวพุทธธรรม <i>สุภาวค์พิมพ์ คล้ายธานี</i>	๕๒
พุทธวิธีการสื่อสารภายในองค์การ : กลเม็ดเชื่อมโยงเพื่อประสิทธิภาพทางการ บริหาร <i>อัครเดช พรหมศิลป์</i>	๗๒
ภาค ๒ บทความวิจัย คณาจารย์	๘๐
พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการประกอบธุรกิจโรงฆ่าสัตว์ในชุมชนตลาดใต้ <i>ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์</i>	๘๑
ภาค ๓ บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	๙๒
ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปคุตต์ในสังคมไทย <i>พระบุญนาท อติไพโล (กิจเกษม)</i>	๙๓

เรื่อง	สารบัญญ (ต่อ)	หน้า
ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมที่มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน : ศึกษากรณีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ <i>พระครูนิวัตปิยสวัสดิ์ (สวัสดิ์ ปิยวณฺโณ)</i>		๑๐๒
การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้าพระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ <i>พระครูนิเวศน์คุณากร (จำรัส พัดเงิน)</i>		๑๑๐
บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ (สุรินทร์ ชูตินธโร) <i>พระครูวรพัชรวิสุทธิ (สมควร แสงดี)</i>		๑๒๕
การศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกใน พระพุทธศาสนาเถรวาท <i>พระครูวิจิตรธรรมพิทักษ์ จนทสโร (ชล พึ่งวิทย์)</i>		๑๓๗
การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานในสังคมไทย <i>พระครูสิริพรหมาภรณ์ (สุวรรณ ศรีตะ)</i>		๑๔๘
แนวคิดเรื่องกายสุจริตในพระพุทธศาสนาเถรวาท <i>พระเด่นชัย เมตติโก (มีสนาม)</i>		๑๕๗
ศึกษาวิเคราะห์เรื่องมโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท <i>พระปลัดบุญเรือง จรณธมฺโม (น้อยนึ่ง)</i>		๑๖๗
การศึกษาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท <i>พระมหาชำนาญ กตธมฺโม (บุญแพ)</i>		๑๗๙
บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) <i>พระอธิการศรีโสภณ ปภสฺสโร (นาดีมาก)</i>		๑๙๑
หลักเมตตาในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ในสังคมไทย <i>พระอธิการสมชัย มณีวณฺโณ (กิ่งนอก)</i>		๒๐๒
ภาค ๔ บทความวิถยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์		๒๑๓
ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์กร ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ <i>พระมหาสัมมทยา ธีรธาริ (ไสยวิจิตร)</i>		๒๑๔

เรื่อง	สารบัญ (ต่อ)	หน้า
	ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร <i>พระมหาเพชร เขมทตโต (ทรัพย์สมบัติ)</i>	๒๒๘
	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารสำนักศาสนศึกษาของ ผู้บริหารวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ <i>พระมหามานัส โชติปาณี (อยู่รอง)</i>	๒๓๘
	การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ <i>ณัฐพัชร์ แนนบัว</i>	๒๔๘
	คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ <i>พ.ต.ท. กิตติภาพ ไพฒนิณิด</i>	๒๕๘
	ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร : กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี <i>ศิลาพัชร์ คงเพชร</i>	๒๗๓
	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ <i>ด.ต. วัฒนา ภังคลังษ์</i>	๒๘๘
	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ <i>วิสูตร จิตสุทธิภากร</i>	๒๙๘
	การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ <i>พัชรี ศรสุรินทร์</i>	๓๐๙
ภาค ๕	บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	๓๒๕
	ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี <i>พระอธิการธีระ สนธิธมโม (เก่งธัญกรรม)</i>	๓๒๖
	การบริหารการจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ <i>วิลาวรรณ โสภิน</i>	๓๔๑

ภาค ๑

บทความทางวิชาการ คณาจารย์

ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทย The Study of the Belief in Phra Upagutta in Thai Society

พระบุญนาท อติพโล (กิจเกษม)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ(๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณลักษณะและความสำคัญของพระอุปัชฌาย์ (๒) เพื่อศึกษาบทบาทของพระอุปัชฌาย์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) เพื่อศึกษาความเชื่อ เรื่องพระอุปัชฌาย์ที่มีต่อสังคมไทย ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยประมวลข้อมูลหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้ลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ในประวัติความเป็นมาของพระอุปัชฌาย์ พระพุทธองค์ได้ทรงพยากรณ์ไว้ว่า พระอุปัชฌาย์จะทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาได้ดีในอนาคตหลังพุทธปรินิพพานประมาณ สองร้อยปี พระอุปัชฌาย์อยู่คุ้มครองศาสนาต่อไป ด้วยอานาภาพแห่งอิทธิบาทภาวนาของท่าน ดังนั้นพุทธศาสนิกชนชาวพม่าและสังคมชาวพุทธไทย มีความเชื่อว่าพระอุปัชฌาย์ยังดำรงชีพอยู่จนถึงปัจจุบันคุณลักษณะของพระอุปัชฌาย์เป็นพระสาวกที่มีอิทธิฤทธิ์ และได้รับการยกย่องว่าเป็นศาสดาองค์ที่สองรองจากพระพุทธเจ้า สามารถปราบพญามารผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในกามภพทั้งหลายได้ตามที่ปรากฏในคัมภีร์โลกบัญญัติ ปฐมสมโพธิกถา และในคัมภีร์อโศกาทานความสำคัญของพระอุปัชฌาย์ ได้แก่การรับอาราธนาให้มาดูแลรักษาสามเณรพระสกุของพระเจ้าอโศกมหาราช ท่านได้ใช้อิทธิฤทธิ์ที่สูงส่งปราบมารได้ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการสอนลูกหลาน โดยดึงเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาร่วมพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีการอาราธนาพระอุปัชฌาย์มาคุ้มครองครองงาน ประเพณีตักบาตรเพ็ญพุธ และยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ อีกหลายประการ

๒) บทบาทของพระอุปัชฌาย์ ท่านมีบทบาทในการสืบทอดพุทธกิจของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สามารถปราบพญามารผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในกามภพ รวมถึงเทวดา มนุษย์ นาค อสูร ยักษ์ คนธรรพ์วิทายาธ ทั้งหมดล้วนศิโรราบ ทำให้พระอุปัชฌาย์เป็นที่รู้จักของมหาชนอย่างกว้างขวาง จนทำให้ชื่อเสียงของท่านแผ่กระจายไปทั่วเมือง ท่านแสดงธรรม

ตามพุทธวิธี โดยอธิบายจากง่ายไปหายากทำให้ประชาชนเข้าถึงธรรม บรรลุธรรมจำนวนมาก ผลการเผยแผ่มีคนเลื่อมใสละชีวิตฆราวาสเข้ามาบวชจำนวนมาก บทบาทนี้เป็นบทบาทที่เด่นของพระอุปัชฌ์ที่ทำให้ชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่รู้จักทั่วเมืองมฤดา

๓) ความเชื่อ ชาวพุทธในสังคมไทยมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระอุปัชฌ์ เช่น ประเพณีและพิธีกรรมนิมนต์พระอุปัชฌ์ที่แม่น้ำเพื่อคุ้มครองรักษางาน ประเพณีตักบาตรพระอุปัชฌ์โดยมีความเชื่อว่าพระอุปัชฌ์จะไปโปรดสัตว์ ใครได้ตักบาตรพระอุปัชฌ์ ผู้นั้นจะมีโชคลาภ จะมีความเจริญรุ่งเรือง ประเพณีอัญเชิญพระอุปัชฌ์ได้ถือกำเนิดและดำรงอยู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านานโดยมีคติธรรมหลายอย่างปรากฏอยู่ ก่อให้เกิดคุณค่าแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยสรุป ๓ ด้านคือ คุณค่าด้านการให้ทาน คุณค่าด้านความสามัคคี และคุณค่าด้านความกตัญญู กตเวที

ABSTRACT

The purposes of the research were on 3 folds to study the Belief in PhraUpagutta in Thai Society : 1) to study biography, character and significance of PhraUpagutta, 2) to study the role of Buddhism's propagation of Phra Upagutta and 3) to study the Belief in Phra Upagutta in Thai Society.

This study was a documentary research focusing on the study from Buddhism scriptures i.e. Tipitaka, commentaries, related papers, in-depth interview and content analysis.

The results of the research revealed that:

1). In biography of Phra Upagutta, the Buddha predicted "Phra Upaguttawould have been the one who propagate Buddhism after 200 years of passing awayof the Buddha" then Phra Upagutta protected the religion with the power of hisaccomplished development so, Buddhist Burmese and Thai have believed that Phra Upagutta is still alive in the present. Character of Phra Upagutta was a very power disciple and praised as the second Prophet after the Buddha, could suppress the King of Mara in Kama-bhava (the Sense-Sphere) as shown in Lokapanatti, Pathama-sambhodikatha and Asakavadana scriptures.The significance of Phra Upagutta, he was invited by the King Asoka to take care of the Stupa celebration. He shown the supernatural power to suppress the Mara, which

reflected to folk wisdom of ancestors in teaching new generation by bringing the holy thing to the ceremonies such as the inviting ceremony of Phra Upagutta for ritual protection, the tradition of taking alms bowl in full moon and others.

2). The role of Phra Upagutta, he play an important role in inheritance of Buddha-kicca (the Buddha's duty), which could suppress the King of Mara in Kamabhava (the Sense-Sphere) included gods, Human, Naga, Devil, Giant and Gandharvas surrendered to him so, he was widely well-known of people around the cities. He gave a sermon on Buddha-kicca (Buddha's duty) and described it from easiness to difficulty so, people could appreciate the Dhamma and many achieve the Dhamma. The results of his propagation made many people had a faith in Buddhism and ordained as Buddhist monks, this was memorable role of Phra Upagutta and very honorable around Mathura city.

3). The belief of Buddhists in Thai society on the ceremonies concerned with Phra Upagutta such as tradition and inviting ceremony of Phra Upagutta at the river for ritual protection and tradition of taking alms bowl of Phra Upagutta according to the belief "Phra Upagutta would come to show clemency to animals" anyone offered foods for Phra Upagutta that one would be lucky and progressive. The inviting tradition of Phra Upagutta generated and remained in Thai society for a long time. Moreover, it appeared the Buddhist Doctrine caused of values on oneself, family and social in 3 aspects i.e. the values of giving alms, the value of harmony and the value of the quality of being a grateful person.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา สะท้อนถึงภูมิปัญญา และศักยภาพของมนุษย์ในการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ^๑ ความเชื่อทาง

^๑ จันทร์บุรณ์ สิทธิ และ ทวีช จุฑรพฤกษ์, **พิธีกรรมและความอยู่รอด**, (สถาบันวิจัยชาวเขา เชียงใหม่, ๒๕๒๗), หน้า ๑.

ศาสนามีอิทธิพลต่อโลกทัศน์^๒ พัฒนาการของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยทั่วไปความเชื่อทางศาสนามีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน สืบเนื่องกันไปเรื่อยๆ จุดเริ่มต้นเป็นนามธรรม เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติทุกวันทำให้เกิดความฝังแน่นยากที่จะถ่ายทอดลงสังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งที่สอดแทรกความเชื่อ และความศรัทธาโดยผสมผสาน กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งความเชื่อของคนไทยในอดีต เกิดจากสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และปฏิบัติโดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้นๆ มีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตาม^๓ ได้สะท้อนออกมาเป็นงานด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรม และประเพณี ซึ่งล้วนได้เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์มากมาย เป็นผลงานอันน่าภาคภูมิใจที่อนุชนรุ่นหลังได้รับมาจากบรรพบุรุษ ปัจจัยสำคัญก็เกิดจากความเชื่อทางศาสนา ทั้งนี้เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสังคมนามของพระอุปัชฌาย์ เป็นนามที่มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อ ในสังคมไทยปัจจุบันเกือบทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคอีสาน ได้ก่อให้เกิดประเพณีและความเชื่อที่หลากหลาย เป็นศูนย์รวมใจของประชาชนในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานบุญ และงานประเพณีที่สำคัญ ให้บรรลุผลสำเร็จไปได้ด้วยดีแต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้สนใจสอบถามประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระอุปัชฌาย์จากผู้เกี่ยวข้องกลับไม่ได้คำตอบที่ชัดเจน ประวัติและผลงานของพระอุปัชฌาย์นั้น มีกระจายอยู่ในหนังสือตำราต่างๆ จึงเป็นการยากต่อบุคคลทั่วไปที่ต้องการศึกษาค้นคว้าถึงแม้ว่าชีวประวัติและผลงานของพระอุปัชฌาย์จะมีไม่มาก เช่นกับพระอสีติสาวกองค์อื่นๆ แต่หลักธรรมที่ท่านแสดงแบบถาม - ตอบด้วยอุปมาโวหารที่สมบูรณ์จากการสนทนาธรรม และผลงานด้านการเผยแผ่ของท่าน มีประเด็นที่ควรจะศึกษาวิเคราะห์ ถึงความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ที่สังคมไทยได้สืบทอดและปฏิบัติกันมานาน ในด้านใดบ้าง และในเมื่อมีความเชื่อในด้านหนึ่งด้านใดแล้ว จะมีกิจกรรมและพิธีกรรมอย่างไรบ้าง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของพระอุปัชฌาย์ ผลงานด้าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ ของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาใช้ประยุกต์ดำเนินชีวิต สร้างความศรัทธาในสังคม เพื่อสังคมไทยจะได้มีความเข้าใจคำสอนในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตนได้

^๒ สมบูรณ์ สุขสำราญ, ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน, (ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๓.

^๓ ดนัย ไชโยชา, ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕.

อย่างถูกต้องตามพระพุทธานุญาต และเป็นการต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคงสืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และความสำคัญของพระอุปัชฌาย์
- ๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทและวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุปัชฌาย์
- ๒.๓ เพื่อศึกษาความเชื่อ เรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทย

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสารซึ่งมีการศึกษาตามวิธี ดังนี้

- ๓.๑ ศึกษาวิจัยชั้นปฐมภูมิจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๓.๒ รวบรวมข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ ซึ่งเป็นหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของพระอุปัชฌาย์ บทบาทหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ ความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทย
- ๓.๓ สัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพระอุปัชฌาย์จำนวน ๒๘ รูป/คน โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจงตามความสำคัญของเรื่อง
- ๓.๔ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

๔. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทยนั้น” ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์มีข้อสรุป ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ พบว่า อุปัชฌาย์เกิดในตระกูลพ่อค้า เมืองมฤธา ริมฝั่งแม่น้ำยมุนา มีพี่น้องร่วมครรรภ์มารดา ๓ คน คือ อัศวคุปต์ ธนคุปต์ และอุปัชฌาย์ ท่านเป็นลูกชายคนที่ ๓ เป็นเด็กน่ารักดังงาม ก่อให้เกิดความยินดีแก่ผู้พบเห็น มีรูปลักษณะกว่าใครๆ มีเรือนร่างดังเทพเจ้า เมื่อถึงกำหนดทำขวัญเนื่องในวันเกิด จึงได้ตั้งชื่อว่าอุปัชฌาย์ บิดาคือนายคุปตะเป็นพ่อค้าเครื่องหอมในเมืองมฤธาได้ให้สัญญาแก่พระศาสดา

กวาสินเถระว่า ถ้ามีลูกชายจะให้บวชในพระพุทธศาสนา ครั้นอุปคุตต์โตเป็นหนุ่มได้ช่วยบิดาค้าขายน้ำหอม ด้วยรูปลักษณะที่งดงามพูดจาปราศรัยไพเราะ จึงเป็นที่ดึงดูดให้คนมาอุดหนุนน้ำหอม ทำให้การค้าการขายดีขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาพระศาณกวาสินเถระพิจารณาว่าถึงเวลาแล้วที่จะไปทางสัญญา นายคุปตะได้อนุญาตให้อุปคุตต์บวชตามสัญญากันไว้ พระศาณกวาสินเถระพาอุปคุตต์ไปที่วัดนภฏิกอรัญญิกवासทำพิธีอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่ออุปคุตต์อุปสมบทแล้วก็ตั้งใจบำเพ็ญเพียรจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ชื่อนาสพ

ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๒ พบว่า บทบาทของพระอุปคุตต์หลังจากได้อุปสมบทสืบทอดพุทธกิจของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามพุทธพยากรณ์ที่กล่าวไว้เบื้องต้น ท่านได้มีบทบาทหรือได้ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้บทบาทด้านการเผยแผ่พุทธธรรม พระอุปคุตต์ได้ดำเนินตามพระพุทธพจน์ได้แสดงธรรมเทศนาแก่ชาวเมืองมถุรา จนทำให้ชื่อเสียงของท่านแผ่กระจายไปทั่วเมือง ท่านแสดงธรรมตามพุทธวิธี โดยอธิบายจากง่ายไปหายากทำให้ประชาชนเข้าถึงธรรม บรรลุธรรมจำนวนมาก ผลของการเผยแผ่มีคนเลื่อมใสสละชีวิตฆราวาสเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนถึง ๑๘,๐๐๐ คน หลังจากปฏิบัติธรรมแล้วก็ได้บรรลุพระอรหันต์ บทบาทนี้เป็นบทบาทเด่นของพระอุปคุตต์ที่ทำให้ชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่รู้จักทั่วเมืองมถุราบทบาทในการนำพระเจ้าอโศกมหาราชเที่ยวสักการะพุทธสถาน และ สถูปของพุทธสาวก พระเจ้าอโศกมหาราชหลังจากพระองค์มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทรงศึกษาพุทธธรรมเพื่อใช้แนวทางในการบริหารบ้านเมืองและทรงทำนุบำรุงเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์ต้องการจะทราบความเป็นมาของสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระพุทธเจ้า และต้องการบูชาพระธาตุของพระสาวกที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยกไว้ในฐานะเอตทัคคะในทางต่างๆ จึงเสด็จธรรมยาตรานมัสการปูชนียสถาน พระอุปคุตต์จึงได้รับหน้าที่นำจาริกและอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ

ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓ พบว่า ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยเรื่องพระอุปคุตต์ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าใน คัมภีร์โลกบัญญัติ, คัมภีร์ปฐมสมโพธิกถาของเถรวาท, คัมภีร์อโศกาวทานของมหายาน, วรรณกรรมเรื่องพระอุปคุตต์ฉบับล้านนา, จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้ทรงคุณวุฒิในประเพณีวัฒนธรรมในสังคมไทยจำนวนหนึ่ง โดยแยกเป็นนักวิชาการทางศาสนา เจ้าอาวาส และมีคนยาก ตลอดถึงสังเกตการณ์งานที่เกี่ยวข้องกับพระอุปคุตต์ เช่น งานปอยหลวงงานประเพณีตักบาตรเพ็ญพุธ พบว่าชาวพุทธในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับพระอุปคุตต์ตั้งนี้ความเชื่อในด้านมีฤทธิ์ จากการศึกษาค้นคว้าได้แสดงให้เห็นว่า พระอุปคุตต์มีบทบาทในการใช้ฤทธิ์เป็นอย่างมาก ซึ่งการใช้ฤทธิ์เพื่อแก้ไขเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การแสดงฤทธิ์ของพระอุปคุตต์ล้วนมีประโยชน์ต่อการแสดงธรรม

ของท่าน ยิ่งบุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส ให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รู้วาระจิตใจของผู้ฟัง ได้แสดงธรรมถูกจริตนิสัยของผู้ฟัง แสดงธรรมจากเรื่องที่ย้ายไปสู่อรรถะที่ลึกซึ้งจนได้รับพยากรณ์ว่า ได้เป็นธรรมกถึกองค์หนึ่ง การใช้ฤทธิ์ของพระอุปัคตต์ในเรื่องต่างๆ ก่อนที่จะใช้ฤทธิ์ปราบพญามารดังนี้

เนรมิตปราสาทแก้วในท่ามกลางมหาสมุทร จากประวัติหลังจากอุปัคตต์อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้ปฏิบัติชอบจนเอาชนะกองกิเลสได้หมด ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ ได้ทำกิจทางศาสนาเหล่ามหาชนได้ฟังพระธรรมเทศนาต่างก็หลุดพ้น บ้างก็ได้เป็นพระโสดาบัน บ้างก็ได้เป็นพระสกทาคามีผล บ้างก็ได้เป็นพระอนาคามีผล ท้ายที่สุดสาธุชนจำนวน ๑๘,๐๐๐ คน ได้รับการอุปสมบทเข้าสู่เพศสมณะ หลังจากปฏิบัติไม่นานก็บรรลุพระอรหันต์ผล เมื่อมีศิษย์ยานุศิษย์มาทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากแทนตัวท่านแล้ว ตามนิสัยส่วนตัวของท่านชอบความสันโดษ เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องคลุกคลีกับชนหมู่มาก จึงปลีกวิเวกโดยใช้ฤทธิ์เนรมิตปราสาทแก้วอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร เพื่อใช้เป็นที่พักพิงและเจริญวิเวกสมาบัติ ประเด็นตรงนี้ชี้ให้เห็นว่า ที่พำนักจำพรรษาของท่านแปลกแตกต่างไปจากเหล่าภิกษุสงฆ์ในสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะจำพรรษาอยู่ในวัด หรือป่าเขา ลำเนาไพร เป็นต้น จากความแปลกพิสดารของพระอุปัคตต์ นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าท่านเป็นผู้ที่มีฤทธิ์ใช้ฤทธิ์เดินทางจากสะดือทะเลสู่โอศุการาม ตามประวัติกล่าวว่า พระเถระผู้ทรงอภิญาต รูป ได้รับบัญชาให้ไปนิมนต์พระอุปัคตต์จากสะดือทะเลมาช่วยปราบมาร ในงานฉลองสมโภชมหาสถูปของพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อพระอุปัคตต์ได้รับทราบ จึงสั่งให้พระเถระทั้งสองเดินทางล่วงหน้าไปก่อน แล้วท่านจะเดินทางติดตามไปภายหลัง ปรากฏว่าพระอุปัคตต์ใช้ฤทธิ์จากสะดือทะเลไปสู่โอศุการามด้วยระยะเวลาที่รวดเร็ว ได้เดินทางไปถึงก่อนพระเถระทั้งสองจากเนื้อเรื่องได้เปรียบเทียบให้เห็นว่า พระเถระทั้งสองที่ไปนิมนต์พระอุปัคตต์ได้ใช้ฤทธิ์เดินทางกลับโอศุการามเหมือนกัน แต่เดินทางมาถึงโอศุการามช้ากว่าพระอุปัคตต์ จากเรื่องดังกล่าวนำไปสู่ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยว่า พระอุปัคตต์มีความเป็นเลิศทางการใช้ฤทธิ์เป็นอย่างยิ่งการใช้ฤทธิ์เนรมิตข้างกลายเป็นศิลา เมื่อพระอุปัคตต์รับคำบัญชาให้มาคุ้มครองงานฉลองมหาสถูปของพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว ด้วยรูปลักษณะของพระอุปัคตต์ ท่านเป็นผู้มีร่างกายชubbผอมจนได้ชื่ออีกนัยหนึ่งว่า พระกีสนาอุปัคตต์ จึงทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงไม่แน่ว่าพระอุปัคตต์จะสามารถคุ้มครองงานฉลองมหาสถูปของพระองค์ได้ จึงต้องการจะทดสอบฤทธิ์ของพระอุปัคตต์ ในขณะที่พระอุปัคตต์เข้าไปบิณฑบาตในพระนคร จึงรับสั่งให้ปล่อยช้างตกมันเชือกหนึ่ง ไล่ติดตามมาด้านหลังพระอุปัคตต์ พระอุปัคตต์รู้ด้วยญาณว่า พระเจ้าอโศกมหาราชต้องการที่จะทดสอบท่านเพื่อความมั่นใจ จึงเนรมิตข้างที่ตกมันให้กลายเป็นหิน พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทอดพระเนตรเหตุการณ์อัศจรรย์ พระองค์เกิดความมั่นใจในตัวพระอุปัคตต์แล้วตรัสขอขมาโทษก็เกิด

ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จากประวัติดังกล่าวนำไปสู่ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยความเชื่อในด้านปราบพญามาร จากประวัติหรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระอุปัชฌาย์ ในด้านปราบพญามาร ได้มาทำลายพิธีฉลองมหาสถูปของพระเจ้าอโศกมหาราช พระอุปัชฌาย์ ได้มาคุ้มครองงานฉลองสถูปจนสำเร็จ และได้ทรงมารพญามารจนกระทั่งสำนึกในบาปที่ตนกระทำแล้วตั้งจิตอธิษฐานเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

จากประวัตินำไปสู่ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย โดยการสร้างรูปของพระอุปัชฌาย์ขึ้นเพื่อใช้ป้องกันเหตุการณ์ต่างๆ เช่น งานปอยหลวงหรืองานฉลองเสนาสนะในวัดนำไปบูชาไว้ที่บ้านเพื่อให้เกิดสวัสดิมงคล ใช้ป้องกันภูตผีปีศาจต่างๆ ยังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของชาวพุทธในสังคมไทย เมื่อมีบริเวณใดเกิดอาถรรพ์หรืออาเพศเช่นการก่อสร้างสถานที่ต่างๆ คนงานเจ็บป่วยหรือตาย การทำงานมีปัญหา ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยจะสร้างศาลเพียงตาขึ้น และนิมนต์พระอุปัชฌาย์มาตั้งประดิษฐานไว้ ภัยต่างๆก็จะหมดไปทำให้งานลุล่วงไปด้วยดี ความเชื่อบันดาลโชคกลาง จากประวัติของพระอุปัชฌาย์ในสมัยที่ยังไม่ได้ออกบวชได้ช่วยพ่อค้าขายน้ำหอมในเมืองมฤธา ด้วยรูปลักษณะของท่านเป็นเด็กน่ารัก งดงาม ก่อให้เกิดความยินดีแก่ผู้พบเห็นมีรูปร่างลักษณะดีกว่าใครๆ มีเรือนร่างดังเทพเจ้า มีนิสัยสงบเสงี่ยม พุดจาปราศรัยไพเราะจึงเป็นที่ดึงดูดให้คนมาอุดหนุนน้ำหอมทำให้พ่อค้าขายดีขึ้นเรื่อยๆ จนยกฐานะเป็นคนร่ำรวย จากประวัตินำไปสู่ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยว่า ถ้ามีรูปพระอุปัชฌาย์บูชาในบ้านหรือตามบ้านเรือนจะทำให้การค้าขายคล่องขึ้น ซึ่งการบูชาพระอุปัชฌาย์ของชาวพุทธในสังคมไทยจะมีการถวายอาหารมังสวิรัติน้ำผลไม้สด และน้ำสะอาด เป็นต้นประเพณีตักบาตรเพ็ญพุด ตามความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย เชื่อว่า วันพุธขึ้น๑๕ ค่ำ พระอุปัชฌาย์ซึ่งจำพรรษาอยู่ใต้สะดือทะเลจะแปลงกายเป็นสามเณร ขึ้นมาโปรดสัตว์โลกหากผู้ใดได้ทำบุญตักบาตรพระอุปัชฌาย์ก็จะทำให้บุคคลนั้นโชคดี พ่อค้าขายเจริญก้าวหน้า และจะกลายเป็นเศรษฐีในไม่ช้า ซึ่งความเชื่อดังกล่าวได้รับมาจากพม่า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าบุเรงนองยกทัพมาตีอาณาจักรล้านนา เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๐๑ ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมพม่าและความเชื่อผสมผสานกันความเชื่อดังกล่าวได้แทรกซึมไปถึงความศรัทธาของชาวพุทธในสังคมไทย อย่างแนบแน่น ซึ่งประเพณีนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด บ้างก็เห็นว่าไม่เหมาะสม บ้างก็ต้องการอนุรักษ์ไว้เพราะบรรพบุรุษประพฤติปฏิบัติสืบกันมา บ้างก็เห็นคุณค่าของประเพณีดังกล่าว นอกจากพระอุปัชฌาย์จะมีต่อความเชื่อ ที่ก่อให้เกิดพิธีกรรมต่อชาวพุทธในสังคมไทยแล้ว ยังปรากฏให้เห็นในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระอุปัชฌาย์เช่น รูปแบบประติมากรรมรูปแบบจิตรกรรม รูปแบบของวรรณกรรม และรูปแบบของสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาความเชื่อพระอุปัชฌาย์ในสังคมไทย ทำให้เราทราบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพระอุปัชฌาย์ได้รับอิทธิพลมาจากพม่า ในสมัยที่ล้านนาตกอยู่ภายใต้การปกครอง

ของพม่า พม่าและล้านนาต่างก็นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท จึงทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา เกิดการผสมผสาน ระหว่างชนบทร่วมเนียมของชาวไทลื้อ ผนวกกับชาวไทยในรัฐฉานของพม่า ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นของคู่กัน ความเชื่อเป็นนามธรรม จึงแสดงออกเป็นรูปธรรมด้วยการประกอบพิธีกรรมซึ่งทั้งความเชื่อและพิธีกรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อเกิดความเชื่อแล้วย่อมก่อให้เกิดพิธีกรรมขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

จันทร์บูรณ์ สิทธิ และ ทวีช จุฑารพฤกษ์, พิธีกรรมและความอยู่รอด, สถาบันวิจัยชาวเขา เชียงใหม่, ๒๕๒๗.

दनัย ไชยโยธา, ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘.

สมบูรณ์ สุขสำราญ, ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน, ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมที่มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

: ศึกษากรณีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

The Opinions of Morality Teacher Monks according to Learning Administration in Schools: Case Study of Morality Teacher Monks in Nakhon Sawan Province

พระครูนิวัตปิยสวัสดิ์ (สวัสดิ์ ปิยวณโณ)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมที่มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน: ศึกษากรณีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการเรียน

การสอนในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการเรียนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามสถานการณ์ส่วนบุคคลและ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ก็คือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตประถมศึกษา ๒ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีครูพระสอนศีลธรรมทั้งสิ้น ๒๑๑ รูป วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางเครชีและมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๑๓๖ รูป การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้ สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และ One Way ANOVA หากพบว่า ค่า F ของตัวแปรย่อยใด แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ก็จะทำทดสอบรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference :LSD) และสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนทั้ง ๗ ด้านคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านจัดการเรียนการสอน ด้านจัดการสื่อทางการเรียนการสอน ด้านจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมของนักเรียน ปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย รวมทั้งในรายด้านแต่ละด้าน ก็อยู่ในระดับน้อย ส่วนการทดสอบสมมุติฐานทั้ง ๓ ข้อ ก็เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อ ควรให้มีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อต่อยอดการปฏิบัติงานด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และการวัดผลโดยการใช้แบบสอบถาม เทคนิค เคลฟาย

ABSTRACT

The study entitled “The Opinions of Morality Teacher Monks according to Learning Administration in Schools: Case Study of Morality Teacher Monks in Nakhon Sawan Province” the objectives of the study had 3 folds: 1) to study the Opinions of Morality Teacher Monks according to Learning Administration in Schools, 2) to compare the Opinions of Morality teacher Monks according to Learning Administration classifying by personnel factors, and 3) to study the problems, barriers, and suggestions according to Learning Administration in Schools.

The study was Survey Research. The population of this research consisted of 211 Morality Teacher Monks in Nakhon Sawan Province. The sample of this study was drawn for 136 bodies. The analysis of data employed Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation. The tests of hypotheses have been done by T-test, One Way ANOVA, and Least Different Significance.

The findings of the research revealed as follows:

The Opinions of Morality Teacher Monks according to Learning Administration as a whole were in low average mean. When considering to each dimension viz Curriculum Development, Learning Process, Learning Management, Instructional Media, Extra-Curricular Activity, Measurement and Evaluation, and Student Affairs Management, they were found that all dimensions had low average mean.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์ของสังคมโลก ที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติทางจริยธรรม และผู้คนห่างเหินจาก ศีลธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนา ควบคู่มากับประวัติศาสตร์ของชาติ ตลอดระยะเวลาอันยาวนานพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย และทำให้ ประเทศชาติมีความมั่นคง การพัฒนาประเทศไทยโดยละทิ้งพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ การพัฒนาประเทศขาดความมั่นคง เพราะวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ ยึดมั่นอยู่กับ พระพุทธศาสนาตลอด เชื่อมันตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นอุดมคติของชีวิต ในการละเว้นความชั่วทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส อีกประการหนึ่งพระพุทธศาสนามี หลักคำสอนที่มุ่งสร้างสันติภาพ คือภาวะแห่งความสงบให้เกิดขึ้นในโลก ดังคำกล่าวในบท สวดมนต์สำหรับนักเรียนว่า ชี้อายุขัยทุกขุ ชี้อายุเกษมศานต์ ชี้อายุพระนิพพาน อันพัน โศกวิโยคภัย และพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งว่า “นัตถิ สันติปะรัง สุขัง” แปลว่า ความสุข (อื่น) ยิ่งกว่าความสงบไม่มี”^๔ เป็นหลักยืนยันท้าทายของพระพุทธศาสนาที่มุ่ง ให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลก โดยยึดหลักไตรสิกขาคือศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขทั้งชีวิตส่วนตนและสังคม

^๔ กองตำรากรมการศึกษาระดับปริญญาวิทยาลัย, **พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๗๗.

พระสงฆ์ไทยแต่เดิม มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน^๕ กล่าวในอดีตตัวเป็นผู้รับผิดชอบการศึกษาของเด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ ดังจะพบว่า เด็กชายไทย พ่อแม่จะนำไปฝากพระสงฆ์ที่วัด เมื่อจะออกไปทำ ไร่ไถนา วัดจึงทำหน้าที่เหมือนศูนย์เยาวชน และเมื่อเด็กโตขึ้น พ่อแม่ก็นำไปฝากไว้กับพระสงฆ์ เพื่อจะได้เรียนหนังสือ ซึ่งการสอนของพระสงฆ์ในอดีตนั้น ไม่ได้สอนเฉพาะวิชาทางธรรมเท่านั้น แม้วิชาการทางโลกเพื่อการดำรงชีวิตก็มีการสอนกันในวัดด้วย โดยเป็นการสอนที่ขึ้นอยู่กับผู้เรียนและผู้สอนด้วย การสอนขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด และเป็นการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดีในอดีต และถ้าหากสถาบันสงฆ์จะได้หันกลับมาให้ความรู้แก่เยาวชนเหมือนในอดีตอีก พระสงฆ์ก็คงจะทำหน้าที่ได้ดีที่สุด ทั้งนี้ เพราะพระสงฆ์ในชนบทเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ที่สำคัญที่สุดในระดับหมู่บ้าน พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในการแก้ปัญหาสำคัญของท้องถิ่น ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์อยู่มาก มากพอที่จะทำการจัดการเรียนการสอนแก่เยาวชนได้ ทั้งนี้พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่แล้ว พระสงฆ์บางองค์มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ ดังจะพบว่าพระสงฆ์เป็นครูสอนเด็กเล็กและนักเรียนโดยตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นอกจากนั้นยังพบว่าพระสงฆ์หลายรูปเป็นพระนักพัฒนา ได้นำความรู้ทั้งที่เป็นงานช่าง การรักษาพยาบาลมาใช้กับประชาชน บางวัดมีการนำเด็กนักเรียนชายมาบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน เหล่านี้เป็นต้น จากบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่กล่าวมาแล้ว หากโรงเรียนจะได้มอบหมายให้พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน ก็คงจะมั่นใจได้ว่าพระสงฆ์จะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะพระสงฆ์มีทั้งปริยัติ และปฏิบัติ อยู่แล้ว กล่าวคือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สอนในคณะพุทธบริษัท เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนโดยตรง

ดังนั้น วิชาพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาสังคมไทย และยังมีส่วนเสริมสร้างวัฒนธรรมในสังคมไทยด้วย จะเห็นได้จากประเพณีบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ประเพณีการทำบุญ ประเพณีการชักพระ ประเพณีการขนทรายเข้าวัด เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นประเพณี ที่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดการศึกษาแต่เดิมใช้พระสงฆ์เป็นครู แต่ครั้งรัฐบาลจัดตั้งโรงเรียนแล้ว จะมีครูทั้งที่เป็นฆราวาส และเป็นพระสงฆ์อยู่ด้วย ที่เป็นครูสอน วิชาจริยศึกษา หรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน แต่

^๕ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (อட்சา เนา) การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน,๒๕๖๖), หน้า ๙๓-๙๕.

บทบาทของพระสงฆ์อาจจะลดลงบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ก็ยังเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะเป็นบุคคลที่ได้รับการบวชเรียนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้นำในบริษัทสี่ ในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา และมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดการเรียนการสอนของ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษากรณี ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนศึกษากรณี : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร ได้แก่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งหมด ๒๑๑ คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)^๖ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๓๖ คน โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

^๖ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘ - ๔๙.

๑) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ แล้วกำหนดเป็นกรอบปัจจัยให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัย

๒) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เด็กตอบ จำนวน ๓ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอนในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นแบบปัญหาปลายเปิด จำนวน ๔ ข้อ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๒. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (- Coefficient) ของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอน บาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๘๖๑

๓. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์สำหรับใช้จริงต่อไป ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

๑) สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage)

๒) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(standard deviation)

๓) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์โดย การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และในกรณีที่พบความแตกต่าง
ของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant
Difference : LSD)

๔) ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการเขียนความเรียง และจัด
กลุ่ม

๕) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศึกษากรณี : ครู
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

๔.สรุปผลการวิจัย

สรุปรายงานผลการวิจัย เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อายุส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง ๓๐-๓๙ ปี เป็นจำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๒ ครูพระสอนศีลธรรมที่มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี มีเป็นจำนวนน้อยที่สุดคือ ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔๖

เมื่อกล่าวถึงระดับการศึกษาทางโลก พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมจบการศึกษา
ระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนมากที่สุด คือ ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗๐ ครูพระสอน
ศีลธรรมจบการศึกษาระดับปริญญาตรี น้อยที่สุดคิดเป็นจำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ
๒๗.๙๕ สำหรับการศึกษาด้านธรรม พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัด
นครสวรรค์จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดคิดเป็นจำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๑๗ ครู
พระสอนศีลธรรมจบชั้นปริญญาตรีขึ้นไป เป็นจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ
๒๖.๔๘

มองในภาพรวมทั้ง ๗ ด้าน และโดยภาพรวมพบว่า ในภาพรวมครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อปัญหาในการเรียนการสอนอยู่ใน
ระดับน้อย ($X = ๒.๑๙$) ด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางคือด้านจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($X = ๒.๕๒$) ด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือด้านการวัดและประเมินผล ($X = ๒.๐๙$) ด้านพัฒนา
หลักสูตรพบว่าในภาพรวมของด้านพัฒนาหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด

นครสวรรค์มีความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($X = ๒.๓๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็จะพบว่าข้อที่พระสอนศีลธรรมมีปัญหามากที่สุดคือข้อที่ ๔ “พระสอนศีลธรรมได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้” ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๒.๕๙$) ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือข้อ ๑ “พระสอนศีลธรรมพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น” $X = (๑.๘๐)$ อยู่ในระดับน้อย ด้านกระบวนการเรียนการสอนโดยภาพรวมครูพระสอนศีลธรรมมีปัญหามากอยู่ในระดับน้อย ($X = ๒.๑๐$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่าทุกข้อของด้านกระบวนการเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรมมีปัญหามากอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ ๒ “พระสอนศีลธรรมสอนให้นักเรียนมีมารยาทอันพึงประสงค์” ($X = ๑.๖๐$) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($X = ๒.๒๖$) ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือข้อที่ ๓ “พระสอนศีลธรรมได้ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน” ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือข้อ ๕ “พระสอนศีลธรรมได้ประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับครูประจำชั้น” ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อปัญหาด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย (มองในภาพรวม) ($X = ๑.๗๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อแล้วมีปัญหาระดับน้อยทุกข้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่ ๔ “พระสอนศีลธรรมใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ได้อย่างดี” มีปัญหามากอยู่ในระดับน้อยที่สุด ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือข้อที่ ๒ คือ “พระสอนศีลธรรมได้จัดกิจกรรมเพื่อให้มีทักษะในการทำงานอย่างมีระบบ” ($X = ๒.๗๙$) ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดในด้านนี้คือข้อ ๔ “พระสอนศีลธรรมจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคามมีระเบียบวินัยเพื่อการดำเนินชีวิต” ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อด้านการวัดผลประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($X = ๒.๐๙$) ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือข้อที่ ๒ “พระสอนศีลธรรมได้สอบถามข้อสงสัยและตอบคำถามได้อย่างชัดเจน” ($X = ๒.๕๙$) อยู่ในระดับปานกลางข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือข้อ ๕ “พระสอนศีลธรรมได้ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบตามกำหนด” ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน อยู่ในระดับน้อย ($X = ๒.๓๐$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ ข้อที่มีปัญหาระดับน้อยที่สุดคือข้อ ๒ “พระสอนศีลธรรมได้สอบถามข้อสงสัยและตอบคำถามได้อย่างชัดเจน” ($X = ๒.๒๔$)

๕. ข้อเสนอแนะทั่วไป

๕.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑. สื่อการสอนประเภทวัสดุ มิใช่เพียงพอกับความต้องการ ในเรื่องนี้โรงเรียน ควรจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอน

๒. ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ในเรื่องนี้ทางโรงเรียน ควรจัดอบรมให้ครูพระสอนศีลธรรม ทางมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

๓. ผลของการวิจัย ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า การมีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก ไม่ควรใช้ใบงาน ในการเรียนการสอนมากเกินไป เพราะอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย

จากผลของการวิจัยด้านการวางแผนการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า ถ้าครูพระสอนศีลธรรม มีการวางแผนการสอนที่ดี จะทำให้การเรียนการสอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรได้วางไว้

๔. ผลการวิจัยด้านวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า ครูพระสอนศีลธรรม ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าในการแสดงออก เช่น ในการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ การเล่านิทาน และการกำหนดบทบาทการแสดงให้แก่นักเรียน

๕. จากผลการวิจัยด้านการประเมินผลการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น ดังนั้น ครูพระสอนศีลธรรม ควรกำหนดเวลาในการทำสมาธิให้แก่นักเรียนอย่างน้อย ๑๐ นาที ก่อนการสอนตามเนื้อหาหลักสูตร

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการกำหนดนโยบาย เพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอน ให้เพียงพอต่อความต้องการ
๒. ควรมีนโยบายส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ แก่ครูพระผู้สอนในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม ในแต่ละชั้นเรียน
๓. ควรกำหนดตารางเวลาให้เหมาะสม เพียงพอ สอดคล้องต่อหลักสูตรการสอน

เอกสารอ้างอิง

กองตำรากรมกฏราชวิทยาลัย, พุทธศาสนาสัญญาชิต เล่ม ๑, กรุงเทพมหานคร:

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๗๗.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (อัสมา เนา) การแสวงหาเส้นทาง การ

พัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน, ๒๕๒๖.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,

กรุงเทพมหานคร : ปิสิกิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๖.

**การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้าพระอารามหลวง
อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์**

**A Study Of Making Merit Salakaphat Of Wat Takfa, Royal Temple, in Takfa
District, Nakhonsawan Province**

พระครูนิเวศน์คุณากร (จรัส พัดเงิน)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัตวัดตากฟ้าพระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และประเพณีการทำบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาความคาดหวังในประเพณีการทำบุญสลากภัตของพุทธบริษัทในสังคมไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ วิธีดำเนินการวิจัยในการศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเอง รวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๕ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประเพณีการทำบุญสลากในพระพุทธศาสนาเถรวาท ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕-๓๐ ปี มากที่สุดจำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๔ และอายุตั้งแต่ ๓๖-๔๐ ปี ขึ้นไปมีจำนวน ๒๙ คน น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๗.๙๕ ด้านเพศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๕๙ เพศหญิงน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๑ เกี่ยวกับระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๘ อื่นๆ (ไม่ได้เรียน) น้อยที่สุด จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๕ เกี่ยวกับอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด มีจำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๘ อื่นๆ (เช่นว่างงาน นักบวช) จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔๘

ความคาดหวังสูงสุด คือ ด้านภานามัย ($\bar{X} = ๔.๒๑$) รองลงมาคือ ด้านศีลมัย ($\bar{X} = ๔.๐๘$) อันดับ ๓ คือ ด้านทานมัย ($\bar{X} = ๔.๐๒$)

เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ, เพศ, การศึกษา, และอาชีพ, มีความคาดหวังแตกต่างกัน โดยอาศัยตัวแปร ๓ ด้าน ด้านทานมัย, ด้านศีลมัย, ด้านภานามัย เท่านั้นที่มีผลต่อความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

แนวทางอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง ควรจัดให้มีการจัดงานประเพณีบุญสลากภัตเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ ประเพณีบุญสลากภัตในหลายช่องทางการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะมาร่วมงานมากขึ้น อีกทั้งมีการให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องของประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญสลากภัต และเป็นการสืบทอดประเพณีที่ดีงามของพระพุทธศาสนาต่อไป

ABSTRACT

The purposes of study of Making Merit Salakaphat of Wat Takfa, Royal Temple, in Takfa District, Nakhonsawan Province were on three objects : (1) to study of Making Merit Salakaphat in Buddhist Texts and tradition of Making Merit Salakaphat of Wat Takfa, Royal Temple, in Takfa District, Nakhonsawan Province, (2) to study of expectation of Making Merit Salakaphat of Buddhists in Thai society dividing by personal factor and (3) to present the conservation of the tradition in Making Merit Salakaphat of Wat Takfa, Royal Temple, in Takfa District, Nakhonsawan Province. This research

applied Survey Research. The instrument of the study was the questionnaires. The sample of the study was 365 people. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation, t-test, and F-test by One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD.

The results of study are found that: the personal status of person who gave questionnaire age between 25 - 30 year, 49.04 percentages, and the most majority are the male, 69.59 percentages. The education in bachelor's degree level, 30.68 percentages had 112 people and the most majority are general occupation, 26.58 percentages. The expectation of the Buddhists, in the overall view shows that: there are the very expectations in every level, but the topmost expectation is the meritorious action consisting in mental development, the next it is the meritorious action consisting in observing the precepts and the meritorious action consisting in generosity. When separated the side, generosity, meet that it is in very levels, the observing the precepts is in very levels. The comparison of expectation of Buddhist to tradition of Making Merit Salakaphat of Wat Takfa, Royal Temple, in Takfa District, Nakhonsawan Province dividing by personal factor on age, gender, education and occupation, it shows that there are the difference on statistical significance at .05 in every side, except the side of the observing the precepts about occupation was denied the hypothesis on statistical significance at 0.249. Others admit the hypothesis on statistical significance at .05.

The ways for the conservation and the inheritance of Making Merit Salakaphat should provide Making Merit Salakaphat continuously every year, promote Making Merit Salakaphat in several communication channels to make the people interested in the participation, and give the knowledge to the youth in the history and inheritance of Making Merit Salakaphat in Buddhism continuously.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีความโดดเด่นในเรื่องของการสืบสานประเพณีอันดีงามในเรื่องของการทำบุญสลากภัตเป็นวัดเดียวในจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีการรักษาประเพณีทำบุญสลากภัตตามแนวทางที่ปรากฏใน พระพุทธศาสนา อีกทั้งยังมีการวางรูปแบบของการทำบุญสลากภัตให้มีความโดดเด่นจนเป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนทั่วไปในสังคมของประเทศไทย โดยมีพระราชปัญญาเวที เจ้าอาวาสวัดตากฟ้า พระอารามหลวงองค์ปัจจุบัน ซึ่งท่านดำรงสมณศักดิ์ในตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไทยรองเจ้าคณะภาค ๔ โดยทำให้ประเพณีการทำบุญสลากภัตมีความโดดเด่น และแตกต่างจากประเพณีการทำบุญสลากภัตในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย ประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า หรือบุญวันวิสาขบูชา บุญประเพณีปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชนชาวตากฟ้าได้ถือปฏิบัติมาในทุกๆ วัด ตั้งแต่ในอดีตหลายสิบปีมาแล้ว คือ "บุญสลากภัต" โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดตากฟ้า ได้จัดเป็นประเพณีมาทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๗ พระศรีสุทธิเวที (ริต รัตเวที ป.ธ.๙, กศ.ม.) หรือ เจ้าคุณริต เจ้าคณะอำเภอตากฟ้า และเจ้าอาวาสวัดตากฟ้าพระอารามหลวง เป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนและส่งเสริมให้มีประเพณีบุญสลากภัตเป็นประจำทุกปี มาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีสภาวัฒนธรรมอำเภอตากฟ้าเป็นผู้ประสานงาน และได้รับความร่วมมือจากชาวตากฟ้าทุกคน กิจกรรมในงานประเพณีบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์^๗

การประกวดสำหรับสลากภัต มีการกำหนดรูปแบบของสำหรับสลากภัต เพื่อให้มีความสวยงามและเพียงพอสำหรับจำนวนพระภิกษุ โดยกำหนดรูปแบบดังนี้ ต้องมีคานหางหงษ์, สาแหรก และกระจาด มีอาหารคาว ๔ อย่าง และอาหารหวาน ๔ อย่าง มีคนโขนน้ำ (อาจจะเป็นชั้นทองเหลือง หรือเหยือกแก้วก็ได้) โดยจะมีการลอยดอกมะลิ หรือหยดน้ำยาอุทัยทิพย์ และต้องมีภาชนะตักน้ำด้วย ที่สำคัญคือ เจ้าของสำหรับจะแต่งชุดไทย หรือชุดพื้นบ้าน

การประกวดเทพีสลากภัต เป็นกิจกรรมที่เสริมเข้ามา การประกวดมีการจัด เหมือนกับการประกวดนางงามทั่วไป คือ มีการเดิน, การแสดงความสามารถทางวัฒนธรรม แต่ไม่กำหนดสถานภาพของผู้เข้าประกวดคือ อาจจะเป็นโสด, ม่าย หรือสมรสแล้ว ก็ได้

การประกวดขบวนแห่สลากภัต โดยกำหนดรูปแบบของขบวนให้เหมือนกันทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรม สำหรับรูปแบบของขบวนแห่สลากภัตในแต่ละขบวนมีดังนี้ มีรถตกแต่งเป็นเรื่องราวพุทธประวัติ ๑ คัน บนรถต้องมีหญิงสาวแต่งชุดไทย ๑ คน มีสำหรับ

^๗ ประวัติวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<<http://www.wattakfa.com/index.php/component/content/article/1-latest-news/48-17-2553.html>>, สืบค้น ๑๗/๑๑/๒๕๕๕.

สลากภัต ๑ สำหรับ มีผู้หาบสำหรับอย่างน้อย ๑๐ คนขึ้นไป (แต่งชุดไทย) มีขบวนเถลิงเท็งก็ได้ และมีผู้เข้าร่วมขบวนแต่งชุดไทยอย่างน้อย ๓๐ คน จากรูปแบบดังกล่าวนี้ จึงทำให้ ประเพณีบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวงมีความโดดเด่นจนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะแต่อำเภอตากฟ้าเท่านั้น การเผยแพร่โดยสื่อหลายแขนงทำให้ประเพณีบุญ สลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ซึ่งมีความ แตกต่างกับสมัยพุทธกาลในเรื่องของรูปแบบ แต่พิธีกรรมทางพุทธศาสนายังคงรูปแบบไว้ อย่างเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก

สลากภัตในสมัยพุทธกาลดังที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก^๕ ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้น เกิดข้าวยากหมากแพงขึ้น ทำให้ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวายสังฆภัตตาหารได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความสามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้นนั้น ภิกษุทั้งหลายนำ ความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัต ໗ ໗ อย่าง ในจำนวนภัตทั้ง ໗ อย่างนั้น สลากภัต จัดอยู่ในอันดับที่ ๔ ที่พระพุทธองค์ทรง อนุญาตภัตทั้ง ໗ อย่าง ในพระวินัยปิฎก เล่มที่ ໗ จุลวรรค ภาค ๒ เป็นชื่อของท่านและเป็นพุทธาอนุญาต”^๖ ภัต ໗ อย่าง ให้กับพระสงฆ์

สลากภัตในสมัยพุทธกาล ถ้ามองในลักษณะของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับ ประเพณีบุญสลากภัตในสมัยปัจจุบันแล้ว ในสมัยพุทธกาลเป็นการกระทำตามพระบรม พุทธาอนุญาต ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ตามวินัยทุกประการ ซึ่งแตกต่างกับบุญสลากภัตใน ปัจจุบันที่มีการบูรณาการรูปแบบประเพณีให้มีความเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยนำเอาประเพณีของแต่ละท้องถิ่น มาปรับประยุกต์ให้เข้ากับพื้นฐานการดำเนินชีวิต ตามการสืบสานประเพณีให้เข้ากับประเพณีของแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละภาคแต่ ละท้องถิ่นก็มีชื่อเรียกประเพณีบุญสลากภัตต่างกันไป เช่น ในท้องถิ่นภาคเหนือเรียกว่า “ตาลก้วยฉลาก” ในภาคอีสานเรียกว่า “บุญข้าวสาก” ในภาคใต้ “ประเพณีชิงเปรต” ใน ภาคกลางเรียกว่า “สลากภัต” ตรงตามสมัยพุทธกาล โดยเฉพาะในประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อันเป็นกรณีศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้ ที่พอจะสรุปได้ถึง ความเหมือน และความแตกต่างดังนี้ คือ (๑) การจับฉลากทานให้พระสงฆ์เป็นผู้จับมีความ เหมือนกันในวัตถุประสงค์ของการไม่เจาะจงการให้ทานเฉพาะรูปใดรูปหนึ่งเท่านั้น และ ยังคงความเหมือนกันตามพุทธาอนุญาตของพระพุทธองค์ไว้จนกระทั่งปัจจุบัน (๒) ในการจัด สำหรับเป็นส่วนเฉพาะตนหรือครอบครัวไม่รวมกันก็ยิ่งเหมือนกันกับสมัยพุทธกาล (๓)

^๕ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๐๐.

^๖ วิ.จุล. (ไทย) ๗/๓๘๘/๑๙๕.

รูปแบบประเพณีในสมัยพุทธกาลไม่มีการแห่สำหรับ และจัดสำหรับให้สวยงามพร้อมทั้งมีการจัดประกวดสำหรับ เช่น ประเพณีบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีที่โดดเด่นเฉพาะตนในรูปแบบของการโน้มน้าวให้พุทธศาสนิกชนมีความสนใจใคร่ที่จะเข้ามาทำบุญตามความคาดหวังในการทำบุญ และเป็นแรงจูงใจอีกลักษณะหนึ่งของการจัดประเพณีการทำบุญ ในลักษณะเฉพาะของการทำบุญสลากภัตทาน คือการทำบุญด้วยการจับฉลาก ที่เรียกว่า “ประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า” อันเป็นแบบอย่างของการอนุรักษ์สืบสานประเพณีให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมปัจจุบันที่ต้องการทำบุญไปด้วย และได้รับความแปลกตาน่าสนใจ และเจริญในด้านจิตใจไปพร้อมๆ กันด้วย

ประเพณีการถวายสลากภัต เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนา ที่บรรพชนได้สืบทอด อนุรักษ์ สืบสาน มาอย่างยาวนาน ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคี เพราะเหตุที่มนุษย์มีความต้องการความสัมพันธ์ที่ดี ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงสังคมโลก หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจนประการแรกก็คือหลักของ “ทานและการให้” เพราะเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึงพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศ์วานญาติ เพื่อน และกลุ่มคนในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของชุมชน การให้ทานตามประเพณี เป็นหลักการครองคนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง และสามารถผูกมิตรไมตรี ความรักสมัครสมานสามัคคี รวมน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้เกิดขึ้นได้ในสังคม “ผู้ให้ทานย่อมได้ชื่อว่าเป็นที่รักที่ขอบใจของคนทั้งหลาย เพราะผู้รับย่อมเป็นที่ชื่นชอบในเมตตาธรรมของผู้ให้เสมอ และผู้ให้ทานยังได้ชื่อว่าเข้าถึงประโยชน์และความดีงามขั้นสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา”^{๑๐} โดยเฉพาะความโดดเด่นของประเพณีทำบุญสลากภัต วัดตากฟ้า นั้น มีความเหมาะสมถูกต้องในส่วนของการทำบุญสลากภัตตามพระบรมพุทธานุญาต และโดดเด่นในเรื่องของแนวคิดในการจัดทำรูปแบบของการถวายทานให้กับพระสงฆ์ รวมไปถึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ ส่งเสริมการทำบุญบริจาคทานและอนุรักษ์สืบสานประเพณีดังกล่าว ไว้ตามความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นของอำเภอตากฟ้า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ควรจะนำเสนอรูปแบบประเพณีของการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้าให้คงความโดดเด่นให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นเพื่อการอนุรักษ์

^{๑๐} พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง), “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

ส่งเสริม และรักษาประเพณีการทำบุญสลากภัตให้คงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป ตลอดถึงเป็นแนวทางของการวิจัยในครั้งนี้นำมีความถูกต้อง เหมาะสมกับรูปแบบและความคาดหวังของผู้ที่หวังในการบริจาคตานในพระพุทธศาสนา และได้รับบุญตามที่ได้หวังและตั้งใจไว้ตามความเชื่อถือตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องของบุญกิริยาวัตถุ^{๑๑} แปลว่า “บุญสำเร็จด้วยการบริจาคตาน รักษาศีล และเจริญภาวนา” มี ๓ ประการ ประกอบไปด้วย ทาน มัย ศีลมัย และภาวนามัย เพื่อความสอดคล้องเหมาะสมตามความคาดหวังต่อการทำบุญบริจาคตาน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่อยากจะศึกษาวัฒนธรรมการให้ทานและการทำบุญของชาวไทยพุทธ เพราะปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีความคลาดเคลื่อนในประเด็นต่างๆ อย่างเด่นชัด และทัศนคติในการทำบุญมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และผิดไปจากวัตถุประสงค์ในความเป็นจริง ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่ออนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรม การให้ทานในสังคมพุทธและเป็นการอนุรักษ์สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีการถวายสลากภัตของชุมชนวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ อย่างถูกต้อง และยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตในพระพุทธศาสนาเถรวาท และประเพณีการทำบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์
- ๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังในประเพณีการทำบุญสลากภัตของพุทธบริษัทในสังคมไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่อง

^{๑๑} ขุ.อิติ.(ไทย) ๒๕/๒๗๐. อง. อมฺรฐก.(ไทย) ๒๓/๒๔๕.

การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีสาระครอบคลุมครบถ้วน เหมาะสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนที่นับถือพุทธศาสนา ในอำเภอตากฟ้า จำนวน ๓๕,๑๐๓ คน (สามหมื่นห้าพันหนึ่งร้อยคน)^{๑๒}

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการทำการสุ่มจาก ประชากร คือ ประชาชนที่เป็นพุทธบริษัทในพื้นที่ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ประชากรรวม ๔,๒๐๐ คน โดยจะใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างของ ทาโรยามาเน^{๑๓} (Yamane, 1973) โดยมีสูตร คือ $n = \frac{N}{1 + N_e^2}$ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๕ คน

การวิจัยในครั้งนี้หลังจากได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๖๕ แล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือก กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Purposive sampling) จากประชากรที่อยู่ในพื้นที่ อำเภอตากฟ้า จำนวน ๔,๒๐๐คน และจะเลือกกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดการสุ่มตัวอย่าง ของ ทาโรยามาเน^{๑๔} (Yamane, 1973) แจกแบบสอบถามด้วยตนเองจนครบตามจำนวน ที่กำหนดไว้ คือ ๓๖๕ คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการ เก็บรวบรวมเพื่อการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากกรอบ แนวคิด การศึกษาทฤษฎีแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น ๓ ตอน โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือ ดังนี้

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ : คำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อ ประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง

ตอนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะของท่านในการให้ทานตามประเพณีบุญ สลากภัต เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้กำหนดกระบวนการในการหาคุณภาพของ เครื่องมือไว้ ดังนี้

^{๑๒} สถิติสำนักงานทะเบียนราษฎรขอ, สำนักงานเทศบาลตำบลตากฟ้า, ๒๕๕๕.

^{๑๓} Yamane, Taro, *Statistics : An Introductory Analysis*, (2nd ed.), (New York : Harper and Row, 1967), PP. 727.

^{๑๔} Ibid, P. 728.

ขั้นที่ ๑ : นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี
เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง และตรวจสอบความถูกต้อง
เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

ขั้นที่ ๒ : นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความ
เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัยและด้านการศึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
เนื้อหาพร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้

ขั้นที่ ๓ : วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
IOC (Item-Objective Congruence) ดัชนี ความสอดคล้องที่ ๐.๕ ขึ้นไป ผู้วิจัยจะนำ
แบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมของ
เนื้อหา (Content Validity) และหาข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้น จึง
ให้ผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน

ได้ตรวจสอบอีกครั้ง และได้กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญไว้
ดังนี้

+๑ แทน ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับประเด็น

๐ แทน ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับประเด็นหรือไม่

-๑ แทน ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็น

พร้อมทั้งทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน แล้วจึง
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามต่อไป และได้นำข้อคำถาม
ทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามราย
ข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือ ค่า (IOC: Item
Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป^{๑๕} จากนั้นได้
นำข้อคำถามมาปรับปรุงอีกครั้งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และให้อาจารย์ที่ปรึกษา
พิจารณาอีกครั้ง และเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า ๐.๕ นำไปทดลองใช้กับกลุ่ม
ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของ
เครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือในด้านความเที่ยง
โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแสดง

ขั้นที่ ๔ : นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมา
ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ให้พิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้งและนำไป
ทดลอง (Tryout) ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ราย แล้วนำมาหาค่าความ

^{๑๕}ศิริชัย กาญจนวาสี, ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๕.

เชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีเกณฑ์การตัดสินว่าถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง ๑.๐๐ (ประมาณ ๐.๐๐๘ ขึ้นไป) จะไม่แก้ไขคำถาม แต่ถ้ามีค่าต่ำกว่า ๐.๘๐ ก็จะทำให้การแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม ซึ่งผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ค่า $\text{Alpha} = ๐.๙๕$ ค่าความเชื่อมั่นดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์จึงถือว่าแบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้ ต่อจากนั้นจะนำคะแนนระดับความคิดเห็นที่เป็น Rating Scale แต่ละข้อมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยและกระบวนการวิจัยตามกฎเกณฑ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเรียนผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในพื้นที่

๒. เก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้อง โดยอ้างอิงจากตำรา เอกสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆ เกี่ยวกับทัศนคติ ความคาดหวังและความต้องการของผู้ร่วมบุญประเพณีสลากภัต ในพื้นที่อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

๓. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง จังหวัดนครสวรรค์ ความคาดหวังและความต้องการของพุทธศาสนิกชนในประเพณีการทำบุญสลากภัตของพุทธบริษัทในสังคมไทย และการเสนอรูปแบบและวิธีการในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกสุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔,๒๐๐ คน ของ ๗ ตำบล โดยเลือกตัวแทนเพียง ๓๖๕ คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ

๔. หลังจากนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าคงที่ภายในเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) โดยการใช้สูตรของ Cronbach คือ^{๑๖}

^{๑๖}บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

๒) การหาคุณภาพของเครื่องมือครั้งนี้ สามารถหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้เท่ากับ ๐.๙๕ ซึ่งเป็นค่าที่เชื่อถือได้

๓) การเปรียบเทียบความคาดหวัง ประเพณีบุญสลากกฐัตของวัดตากฟ้า ใช้ สถิติอนุมาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า (t-test) ในกรณี สองกลุ่ม และ ทดสอบค่า (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรสามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างให้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างรายคู่ (LSD) (Least Singnificant Different)

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิง ปริมาณ โดย จะนำข้อมูลจาก “แบบสอบถาม” ที่ได้รับคืนมา จำนวน ๓๖๕ ชุด คิดเป็น ร้อยละ ๑๐๐.๐๐ มาจัดหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการแปลงสภาพ แนวความคิดเห็นหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และทำการคำนวณหา ค่าสถิติโดยโปรแกรมประมวลผล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วสรุปผลและนำเสนอ ในรูปของตาราง ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิง พรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่า ร้อยละ (Percentage)

๒) ทักษะคติความคาดหวังและความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับประเพณีบุญสลากกฐัตของวัดตากฟ้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ตารางแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าสัดส่วน ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และได้นำคะแนนค่าเฉลี่ยคำตอบมาเทียบกับ เกณฑ์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามการให้คะแนนในแต่ละระดับจาก ระดับมากที่สุดไปยังระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อเรียบ เรียงให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดั้งชั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

๑) ใช้แบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลตาม กระบวนการและวิธีการของคอมพิวเตอร์ โปรแกรม สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อหา ค่าสถิติในการที่จะตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่เป็นเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์เชิง เนื้อหา (CONTENT ANALIS) และทำการสังเคราะห์ทั้งในภาพรวมและในประเด็นที่เด่นๆ ค่าร้อยละ (Percentage) ของคำตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยใช้หลักสูตร

๔.สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๔ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๕๙ มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๘ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๘

๔.๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคาดหวังสูงสุดคือด้าน ภาวนามัย รองลงมาคือ ด้านศีลมัย และด้านทานมัย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านทานมัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทานมัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ถวายสลากภัตเพราะมีจิตศรัทธา รองลงมาคือ ถวายสลากภัตเพื่อหวังความสุข กับเพื่อหวังเป็นต้นทุนในกุศล (สัดส่วนเท่ากัน) ในระดับมาก ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ถวายสลากภัตเพื่อหวังโชคลาภในระดับมาก

๒. ด้านศีลมัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้านศีลมัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังสูงสุดคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อชำระกายให้บริสุทธิ์ รองลงมาคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ทำบุญสลากภัต เพื่อชำระวาจาให้ดังงาม

๓. ด้านภavnามัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อ ประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้าน ภavnามัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ทำบุญสลากภัต เพื่อถวายเป็นพระ ราชกุศล รองลงมาคือ ทำบุญสลากภัต เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บุพการีในระดับมาก ส่วนข้อที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุดคือ ทำบุญสลากภัตเพื่อหวังให้จิตสู่ความหลุด พ้นในระดับมาก

๔.๓ การเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญ สลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อจำแนก ตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อจำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังต่อ ประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุที่ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตาก ฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ พบทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทานมัย ด้านศีลมัย และด้านภavnามัย

สมมติฐานที่ ๒ : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคาดหวังต่อ ประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตาก ฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ พบทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทานมัย ด้านศีลมัย และด้านภavnามัย

สมมติฐานที่ ๓ : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ พบทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทานมัย ด้านศีลมัย และด้านภาวนามัย

สมมติฐานที่ ๔ : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ พบ ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านทานมัย และด้านภาวนามัย

๔.๔ ผลการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สืบสานประเพณีการทำบุญสลากภัตของ วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดประเพณีบุญสลากภัต วัดตากฟ้า พระอารามหลวง มีสถานที่ในการจัดงานคับแคบ ที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สะอาดเท่าที่ควร และป้ายบอกทางในการจัดงานต่างๆ ไม่ชัดเจน ส่วนแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีบุญสลากภัต ควรมีการจัดงานประเพณีบุญสลากภัตเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญสลากภัต ในหลายช่องทางการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะมาร่วมงานมากขึ้น อีกทั้งควรจัดให้มีการให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องของประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญสลากภัต เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีที่ดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลวิทยุภูมิ

สถิตีสำนักรทေးเปียนราษฎร์, สำนักงานเทศบาลตำบลตากฟ้า, ๒๕๕๕.

ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, แก้ไขเพิ่มเติม, กรุงเทพฯ : สุวีริยา

สาสน์, ๒๕๔๕.

พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง), “ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย”,

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา,

กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,

๒๕๔๙.

พระมหาจรัญ การบรรจง, “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย”, **วิทยานิพนธ์**

ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

พระมหาสุทธิ คงสมบูรณ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมกับ

พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ในเขตเทศบาลหนองแค อำเภอนองแค

จังหวัดสระบุรี” **วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, สาขาการ

จัดการทั่วไป ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๙.

เดชา อยู่หว่าง, “ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย

จังหวัดมหาสารคาม” **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต**

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม, ๒๕๔๗.

Yamane, Taro, **Statistics : An Introductory Analysis, (2nd ed.)**, (New York :

Harper and Row, 1967), PP. 727.

ค. ข้อมูลออนไลน์

ประวัติวัดตากฟ้า อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<<http://www.wattakfa.com/index.php/component/content/article/1-latest-news/48-17-2553.html>>, สืบค้น ๑๗/๑๑/๒๕๕๕.

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรการณ (สุรินทร์ ชุตินธโร)
The Roles on Buddhism Dissemination of Phrarajaphatcharaporn (Surin Jutintharo)

พระครูวรพัชรวิสุทธิ (สมควร แสงดี)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรการณ และ ๓) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระราชพัชรการณ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ในพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงใช้พุทธวิธีในการบริหารที่เยี่ยมยอด มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การวางแผนประกาศพระศาสนา การจัดการองค์กรให้เป็นระเบียบ การกระจายอำนาจการปกครอง การบริหารบุคคลากรทรงมอบอำนาจความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ การอำนวยการ การสั่งการในแต่ละครั้งจะทรงใช้แรงจูงใจมิได้บังคับ ทรงปกครองแบบธรรมาธิปไตยในการกำกับดูแล พุทธองค์ทรงใช้พระวินัยในการควบคุมดูแลคณะสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการแสดงธรรม การสนทนาเป็นโอกาสในการสอน การตอบปัญหาธรรม โดยทรงยับยั้งปัญหาไร้สาระและสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มาถามปัญหา ทรงมีพุทธวิธีการสอนอย่างน่าอัศจรรย์ ทรงวิเคราะห์ผู้ที่จะสอน จำแนกพระธรรมคำสอนให้เหมาะแก่ผู้ที่จะสอน เมื่อเกิดพุทธบริษัทผู้นับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น ทรงสอนวิธีการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ที่แท้จริง ทำให้ผู้ศึกษารู้ยั้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น เมื่อปฏิบัติก็พ้นทุกข์ได้จริง จึงทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้พบว่า พระราชพัชรการณ (สุรินทร์ ชุตินธโร) ท่านได้นำวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์นำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่อย่างเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง สมควรที่นำไปเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้เกิดความมั่นคงต่อไปในอนาคต บทบาทการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้รู้ถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธที่เหมาะสมแก่สังคมปัจจุบัน การบริหารจัดการองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าการศึกษาเป็นพื้นฐานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการทำตนเป็นผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้กับศาสนิกชน

รูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เนื้อหาธรรมสาระที่เหมาะสม การนำเสนอ รูปแบบการปฏิบัติ โครงการฝึกอบรมธรรม และในการแสดงธรรมแต่ละครั้งทำให้ผู้ฟังได้รับความแจ่มแจ้ง เกิดแรงจูงใจ นำไปประพฤติปฏิบัติตามคำสอนและผู้ปฏิบัติตามจะได้รับความสุขความสบายใจด้วย จึงนับว่าเป็นคุณประโยชน์อย่างมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ โดยการบรรยายธรรม และวิธีการสอนการปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดการรวบรวมประมวลหลักธรรมคำสอน วิธีการบรรยายธรรมของท่านที่น่าสนใจที่ได้บรรยายในวาระต่าง ๆ และหัวข้อธรรมต่าง ๆ ที่ท่านนำหลักธรรมมาประยุกต์บรรยายให้เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบันและบทบรรยายเป็นต้นแบบให้พระภิกษุรุ่นหลังได้ใช้เป็นแบบอย่างนำไปใช้บรรยาย และนำรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามสถานที่ต่าง ๆ อีกมากมายต่อไป

ความเหมือนความแตกต่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ ความเหมือนคือพระราชพัชรภรณ์ได้นำพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพุทธวิธีการบริหารของพุทธองค์นำมาใช้ในการเผยแผ่ ส่วนแตกต่างคือ พระราชพัชรภรณ์ท่านได้ประยุกต์เทคโนโลยีที่มีในยุคปัจจุบันมาปรับใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น วารสาร หนังสือ ซีดี วีซีดี มาใช้เป็นสื่อประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้สะดวกสบายในการเผยแผ่ฯ และทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไปสู่ศาสนิกชนโดยทั่วไป

ABSTRACT

The objectives of this research were in 3 folds: 1) to study the Buddhist ways of disseminating Buddhism, 2) to study the Roles of disseminating Buddhism of Phrarajaphatcharaporn and 3) to study an application of the concept of disseminating Buddhism of Phrarajaphatcharaporn. This research applied the documentary research with collecting data from Tipitaka, commentaries, sub-commentaries, documents

and relevant researches. And the summary of the research used presenting the descriptive results of the research.

The findings of the study were as follows: The Buddhist ways of disseminating Buddhism, the Buddha used management of the great Buddhist ways, namely, good system management, the planning of Buddhism declaration, the good management to be in the rules of discipline of the order, decentralization, the personnel management of the Buddhist Sangha who was authorized by the Buddha, the director of instruction in each time. He used motivating but not forced, used supremacy of the Dhamma (Dhammadhipateyya). He used the code of monastic discipline to take care of Buddhist Sangha, Dhamma talking, talking and answering the questions of Dhamma as an opportunity. He restrained the useless questions, taught in useful things to audiences, used the Buddhist ways of teaching amazingly, analyzed teachers, adopted the teachings suitably to teachers. However, when there was increasing of many Buddhists, he taught how to practice, to guide the implementation to be a real releasing from sufferings. Moreover, the learners would have known the reality of Dharma, when they practiced like that. As a result, Buddhism has been prosperous in the present.

The findings of the study were as follows: Phrarajaphatcharaporn brought methods of Buddhism, Dhamma and the Buddha's teachings to apply suitably in the disseminating Buddhism in the current society so, should bring the model of disseminating Buddhism in the present age which will be make prosperous Buddhism further in the future. The study on the role of Phrarajaphatcharaporn, the Ecclesiastical Provincial Governor of Phetchabun Province found that the methods of disseminating Buddhism were suitable in the current society, a good organizational management is the most important and necessary things in disseminating Buddhism to be advancement of disseminating Buddhism and making himself as a good model of administrator can build the faith to the followers.

The concepts of disseminating Buddhism of Phrarajaphatcharaporn showed that the conceptual development of

disseminating Buddhism is more interesting, the contents of Dhamma used suitably, presentation, the concept of practice, project of Dhamma training, appropriateness of each time of giving a sermon to make listeners clearly understand, and to create motivation for followers happy, which is much beneficial in disseminating Buddhism. His disseminating Buddhism used Dhamma explanation and the method of the practice in Dhamma. Moreover, there was collecting data from his teachings. He was a unique person who interestingly applied techniques and methods of Dhamma explanation in varieties of occasions, which was much suitable in the current society and his techniques and methods of Dhamma explanation used as a model of new generation monks in giving sermons. The concepts of his disseminating Buddhism used in various occasions.

Similarity and difference of disseminating Buddhism of Phrarajaphatcharaporn. Similarity is to bring a Buddhist way of disseminating Buddhism and a Buddhist way of the Buddha's administration For difference, Phrarajaphatcharaporn interestingly applied technologies in disseminating Buddhism such as journal, handbook, CD and DVD to convenient in disseminating Buddhism in order to be exposed to the followers.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณด้วยพระองค์เองแล้ว พระองค์ทรงดำริจะสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากบ่วงแห่งทุกข์ ดังที่พระองค์ได้พ้นแล้ว “ภิกษุทั้งหลาย เราได้พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์”^{๑๗} ด้วยทรงดำรินี้ พระองค์ทรงตัดสินพระทัยที่จะโปรดปัญจวัคคีย์ จึงได้เสด็จไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทรงแสดงปฐมเทศนา ชื่อธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จากการแสดงธรรมได้มีผู้สำเร็จพระอรหันต์และออกบวชตามพระพุทธองค์ถึง ๖๐ องค์ เมื่อมีจำนวนพุทธสาวกมากขึ้น ด้วยพระกรุณาที่แผ่ไพศาลของพระพุทธองค์ ได้ให้พุทธสาวกของพระองค์ ออกไปเผยพระพุทธศาสนา ในการส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ทรงประทานพระพุทธรูปดำรัสอัน

^{๑๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เป็นเป้าหมายไว้ว่า “จรธ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย ฯเปฯ”
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนจำนวน
มากเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลกฯลฯ^{๑๘}

จากวันนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปในชมพูทวีปอย่างรวดเร็ว
ด้วยอาศัยพระพุทธสาวกเป็นกำลังอันสำคัญยิ่ง พระพุทธศาสนาได้กระจายไปสู่สถานที่
ต่างๆ หลังจากที่พระพุทธสาวกได้รับฟังพระธรรมเทศนาจากองค์สมเด็จพระศาสดาจนได้
บรรลุธรรมแล้ว จึงได้ออกจาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นการ
อนุเคราะห์ให้กับประชาชนได้มีโอกาสรู้วิธีการออกจากทุกข์ เมื่อพระพุทธสาวกไปยัง
สถานที่ต่างๆ พระพุทธศาสนาจึงได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก จนอายุพระพุทธศาสนา
ดำรงมาถึงปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบันได้ต้อง
อาศัย พุทธบริษัท ๔ เป็นกำลังสำคัญ และต้องอาศัย พระภิกษุในการรักษาสืบทอดและ
ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้^{๑๙}

ในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นมามากมายในสังคม ทำให้ผู้คนในสังคมมีแต่ความ
ทุกข์ต่างๆ นานา ด้วยประสบกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสังคมในปัจจุบัน มีความทุกข์ทั้ง
ทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ หลายๆ คนต่างแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา เพื่อที่จะ
ออกจากทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง ต่างก็หวังว่าจะมีนักปราชญ์ผู้รู้ หรือมีสำนักที่มีความเข้าใจ
มีวิธีการแก้ปัญหาทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายเป็นไป แต่ในขณะเดียวกันก็มีคนอีก
กลุ่มหนึ่งคิดหาผลประโยชน์จากผู้ประสบปัญหากลุ่มนี้ ได้คิดวิธีการต่าง ๆ เพื่อ
หลอกลวงผู้คนกลุ่มนี้ใช้หาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ทหารายได้จากกลุ่มที่กำลังหาวิธีการ
พ้นทุกข์ ด้วยวิธีหลอกลวงให้คนกลุ่มนี้ให้หาเงินหรือทรัพย์สินมาให้ เพื่อแลกกับการทำ
พิธีกรรมในการแก้ทุกข์ หรือวิธีการแก้ทุกข์ จึงมีบางคนบางลัทธิจัดมีการจัดพิธีกรรมต่าง
ๆ ขึ้น ในการแก้ทุกข์ เช่น พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา เสริมบารมี หรือแม้แต่การ
สร้างวัตถุมงคลหรือของขลัง เพื่อจำหน่ายให้เข้าบูชาด้วยเงินจำนวนแพงๆ แต่พิธีกรรม
เหล่านั้นหรือเครื่องรางของขลังเหล่านั้น ช่วยได้ในเรื่องทำให้สบายใจเพียงนิดเดียว
หรือไม่สามารถช่วยอะไรเขาได้เลย จึงทำให้มีปัญหายุคความทุกข์ยังมีอยู่ หรือมีมากขึ้น
ด้วยซ้ำ อันเกิดจากค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการทำพิธี หรือเช่าวัตถุมงคล และอีกหลายวิธีการ
หลอกลวงผู้คนทำให้หลงผิดคิดว่าวิธีการนั้นๆ จะช่วยให้ตนเองพ้นทุกข์ได้

ดังนั้นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย จึงต้องการนักปราชญ์ผู้รู้ที่รู้จริงใน
ทางการแก้ปัญหาและออกจากทุกข์ได้จริง ผู้ที่เข้าใจในวิธีการแก้ทุกข์ที่ถูกต้อง รู้วิธีการ

^{๑๘} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๒/๔๓.

^{๑๙} สุทธิเดช ไกรนรา, “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา,” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.geocities.com/sakyaputto/mbuddhism1.htm> (๒๐ มีนาคม ๒๕๕๔)

แก้ปัญหาอย่างแท้จริงในพระพุทธศาสนานั้น องค์สมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แสดงถึงวิธีการออกจากทุกข์และวิธีการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างถาวร เพื่อเป็นแนวทางในการพ้นทุกข์ให้กับมวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่า ถึงแม้พระองค์สมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เข้าปรินิพพานนานมาแล้วก็ตาม พระองค์ยังทรงได้มอบหลักธรรมคำสอนและวิธีการในการแก้ปัญหาแนวทางการพ้นทุกข์ไว้ให้กับพุทธบริษัท ให้พุทธบุตรเป็นผู้ศึกษารักษาและได้สืบทอดความรู้และหลักธรรมนั้น พร้อมทั้งถ่ายทอดวิธีการแนวทางการพ้นทุกข์นั้นสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ที่เราเรียกว่า “พระภิกษุ” พระราชพัชรภรณ์ บุคคลที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ ผู้มีคุณธรรมและจริยวัตรที่งดงาม อันประกอบด้วย กตัญญูกตเวทิตาธรรม คือ เป็นผู้รู้คุณและ รู้ตอบแทนคุณ ได้สร้างคุณประโยชน์คุณงามความดีให้กับพระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติเป็นอนันต์ ถือว่าเป็นบุคคลผู้หาได้ยากอีกผู้หนึ่ง ที่ควรจะสดุดี และนำศึกษาประวัติของท่าน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังๆ ได้ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติตาม ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน พระราชพัชรภรณ์ เป็นปูชนียบุคคล ได้เป็นบุคคลตัวอย่างทำให้เราเห็นว่า ท่านได้สร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ให้เราได้เห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งด้านชีวิตการศึกษาและการบริหารงานในด้านต่างๆ สมควรอย่างยิ่งที่เราจะยกย่องท่านเป็นบุคคลตัวอย่าง เป็นแบบอย่างแห่งการศึกษาและปฏิบัติตาม

ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับคณะสงฆ์ที่จะได้นำผลงานการวิจัย เรื่อง บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ ไปศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ในพระพุทธศาสนาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์
- ๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ กับที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

- การศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

๓.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

- การศึกษาข้อมูลจาก วิทยานิพนธ์ งานวิจัย พร้อมทั้งตำรา หรือ เอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การรวบรวม เอกสารต่างๆ โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อให้เกิด ความเข้าใจยิ่งขึ้น และสร้างสรรค์แนวทางการคิดในการศึกษาวิจัยเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ มีความถูกต้องมากที่สุด

- บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ โดยเริ่มศึกษา ประวัติของพระราชพัชรภรณ์ ระยะเวลาในการศึกษาผลงานการวิจัย ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๐๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๕๔ ศึกษาในเรื่องประวัติ วิธีการเผยแผ่ ธรรมของพระราชพัชรภรณ์ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวิธีการฝึกอบรม ปฏิบัติธรรมกรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน ๔

- การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารเป็นหลักในการเก็บรวบรวม ข้อมูล และนำมาเรียบเรียงเชิงพรรณนา

- ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และ นำเสนอสรุปผลการวิจัยด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่ง ความรู้ เพราะเป็นศาสนาที่เกิดจากพระอัจฉริยภาพของพุทธองค์เอง พระองค์ให้เสรีภาพ ในการพิจารณา ให้ใช้ปัญญาเหนือศรัทธา เป็นศาสนาแห่งการศึกษาและการแสวงหา ความจริง ไม่สอนให้หลงเชื่อโดยไม่ไตร่ตรอง เช่น หลักกาลามสูตร พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาแห่งอิสรภาพและเสรีภาพ พุทธศาสนาไม่มีการบังคับให้ผู้คนศรัทธาหรือเชื่อ แต่ทำ ทายให้เข้ามาเรียนรู้และพิสูจน์หลักธรรมด้วยตนเอง พระสงฆ์หรือพุทธสาวกมีหน้าที่เพียง อธิบายคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้คนที่สนใจฟังเท่านั้น ใครไม่สนใจฟังก็ไม่เคยใช้ กฎหมายบังคับให้นับถือ ด้วยผลแห่งการพิสูจน์ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจาก วิญญาณไปทั่วโลก ทั้งจุดมุ่งหมายเป็นอิสระจากกิเลสตัณหาและมายาสังสมมติทั้งปวง มุ่ง สอนให้พ้นทุกข์ทั้งปวง เป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน การพ้นจากมวลทุกข์ทั้งปวง

ด้วยพุทธวิธีการบริหารที่เป็นระบบและพุทธวิธีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนอันประเสริฐจึงทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองตราบถึงปัจจุบัน

ดังนั้น สิ่งเคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา ที่พึงอันประเสริฐของพระพุทธศาสนาเรียกว่า พระรัตนตรัย อันประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดย "พระพุทธเจ้า" ทรงตรัสรู้ "พระธรรม" แล้วทรงสั่งสอนให้พระภิกษุได้รู้ธรรม จนหลุดพ้นตามในที่สุด ทรงจัดตั้งชุมชนของพระภิกษุให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ด้วยการบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันระหว่างศึกษาพระธรรมและฝึกฝนตนเองให้หลุดพ้น เรียกว่า "พระสงฆ์" แล้วทรงมอบหมายให้พระสงฆ์ทั้งหลายเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้แพร่ไปทั่วไป เพื่อประโยชน์สุขของสัตว์โลกทั้งปวง

๔.๒ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ พบว่า

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ โดยวิธีการสอนของท่านเป็นผู้ที่สามารถแสดงธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายๆ และมีวิธีในการเผยแผ่ธรรมให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้อย่างมาก ด้วยวิธีการนำสื่อที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการเผยแผ่ และสามารถเป็นรูปแบบเป็นแบบอย่างง่ายๆ สำหรับผู้ที่ปรารถนาช่วยเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการผลิตเทปธรรมะ ซีดีธรรมะ และวารสารธรรมเป็นต้น นักเผยแผ่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ และเหมาะสมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

นอกจากนั้น บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรภรณ์ โดยหลักวิธีการบริหารงานเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ผู้นำ มีบทบาทที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสามารถทำหน้าที่ได้ถูกต้องเหมาะสม ท่านเป็นเจ้าของคณะจังหวัดที่ดี สามารถบริหารคณะสงฆ์ได้ดี ในบทบาทเจ้าอาวาสท่านได้สร้างวัดจากวัดเก่าแก่โบราณให้เป็นวัดรุ่งเรืองเป็นแหล่งเรียนรู้พระหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีเป็นแบบอย่างแก่วัดต่างๆ ท่านได้สร้างวัดจัดภูมิทัศน์ของวัดให้เป็นวัดที่สวยงามทำให้พุทธศาสนิกชนอยากเข้าวัดและสนใจธรรมะ เพราะเป็นวัดพัฒนาดีเด่น สามารถเป็นแบบอย่างแก่วัดอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี บทบาทประธานศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ท่านมีโครงการที่มีระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานที่ง่าย ๆ ซึ่งนักเผยแผ่ทั่วไป สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการทำโครงการต่างๆ ได้ ท่านได้ตั้งปณิธานส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุและสามเณร อันมองเห็นประโยชน์ที่สำคัญของพระภิกษุและสามเณร อันจะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตข้างหน้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการฝากพระพุทธศาสนาไว้ให้กับคนรุ่นใหม่

๔.๓ ความเหมือนความแตกต่างรูปแบบการเผยแผ่พุทธกาลกับปัจจุบัน
พบว่าจุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า จึงมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง การประกาศพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรม ในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ

- ๑) ติฎฐิธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาตินี้
- ๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาติหน้า
- ๓) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง^{๒๐}

พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึง เพราะจำนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่สอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอนครบถ้วนทุกอย่าง พระราชมุนี ได้แยกออกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้^{๒๑}

๑. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (อภิถุญญาธรรมเทศนา) หมายถึง ทรงสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวกนั้น ๆ สิ่งใดที่ควรรู้แล้ว แต่เห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น ทรงสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่รู้และจำเป็นเท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น..... พระผู้มีภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีสุภาวัน (ป่าประดู่ลาย) ใกล้เมืองโกสัมพี ครั้งนั้น ทรงถือใบประดู่ลายเพียงเล็กน้อยไว้ในพระหัตถ์แล้ว ตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบประดู่ลายไว้ในพระหัตถ์กับใบประดู่ลายที่อยู่บนต้นไม้ อย่างไหนจะมากกว่า ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ใบประดู่ลายไว้ในพระหัตถ์มีเพียงเล็กน้อย ส่วนที่อยู่บนต้นไม้มีมากนัก พระพุทธองค์ตรัสว่า เรื่องนี้ ฉันทัดเรื่องที่ทรงรู้นั้นมีมากเหมือนใบไม้บนต้นไม้ที่ทรงบอก และทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายมีเพียงเล็กน้อยเหมือนใบไม้ในพระหัตถ์^{๒๒} ทั้งนี้ ก็เพราะพระพุทธองค์ทรงมีพุทธประสงค์ที่จะบอกว่า ส่วนใดที่ไม่มีประโยชน์แก่พรหมจรรย์ ไม่เป็นไปตามที่เป้าหมายที่กำหนดเพื่อความรู้อย่าง และนิพพาน ก็จะไม่บอก ส่วนไหนที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นไปเพื่อตรัสรู้และนิพพาน เช่น เรื่องทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ พระองค์ก็จะตรัสบอกพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์มายากเกินไปจนถึงกับตรงตามแล้วก็ไม่เห็น

^{๒๐} ชุ.จ. (ไทย) ๓๐/๓๕๖/๕๖๕.

^{๒๑} พระราชมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), เทคนิคในการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑), หน้า ๒๖ - ๓๐.

^{๒๒} ส.ส. (ไทย) ๑๘/๕๔๗/๑๗๑๒.

๒. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังตรงแล้วแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้ เห็นด้วยตนเอง (สนิทานธัมมเทศนา) พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าไม่ยากเกินไปจนถึงกับตรงตามแล้วไม่เห็นและไม่ง่ายเกินไปจนไม่ต้องตรึกตรองขบคิดก็เห็นได้ พุทธวิธีในการสอนจึงอยู่ท่ามกลางระหว่างความยากเกินไปกับความง่ายเกินไป ส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้ พระองค์ทรงตรัสถึงภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าภิกษุทั้งหลายจะพึงจับชายสังฆาฏิของเราติดตามรอยเท้า ติดตามไปข้างหลัง แต่ภิกษุนั้นมีความละโมภ กำหนดยินดีอย่างแรงกล้าในกาม มีจิตพยาบาท คิดประทุษร้าย หลงลืมสติไม่รู้ตัว มีจิตไม่ตั้งมั่น กระสับกระส่าย ไม่สำรวมในอินทรีย์ แท้จริงแล้วภิกษุนั้น ก็ยังชื่อว่าอยู่ห่างไกลเรา เราก็กว้างไกลภิกษุนั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นยังไม่เห็นธรรม เมื่อไม่เห็นธรรม ชื่อว่าไม่เห็นเรา ภิกษุทั้งหลาย แม้ถ้าภิกษุอยู่ไกลถึง ๑๐๐ โยชน์ แต่ภิกษุนั้นไม่มีความละโมภ ไม่กำหนดยินดีอย่างแรงกล้าในกาม มีจิตไม่พยาบาท ไม่คิดประทุษร้าย มีสติ มีความรู้สึกตัว มีจิตตั้งมั่น แน่วแน่ สำรวมอินทรีย์ แท้จริงแล้ว ภิกษุนั้นชื่อว่าอยู่ใกล้เรา เราอยู่ใกล้ภิกษุนั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นเห็นธรรม แม้เห็นธรรม ชื่อว่าเห็นเรา^{๒๓}

๓. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจริย สามารถยังผู้ปฏิบัติตามได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน (สัปปาฏิหาริย์ธัมมเทศนา) ในข้อนี้มีเรื่องที่พอนำมาพิจารณาหลายเรื่อง ขอนำมากล่าวเพียงเล็กน้อย ดังนี้ บรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอนุศาสนี ปาฏิหาริย์ว่าดีที่สุด ประณีตที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุดข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรงเป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนถึงกระทั่งบัดนี้ก็ด้วยอานุภาพของอนุศาสนีปาฏิหาริย์นั่นเอง ในสังคารวสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ๓ แก่สังคารพราหมณ์ ให้พราหมณ์พิจารณาว่าอย่างไร ไหนดีกว่า ประณีตกว่า พราหมณ์กราบทูลว่า อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ไม่ประณีต ผู้ใดทำก็เป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้นั้น และปราฏกแก่ตน (สังคารวพราหมณ์) เหมือนภาพลวง (มายาสหยมรูป วีย ขายติ) ส่วนอนุศาสนีปาฏิหาริย์เป็นของประณีต พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว^{๒๔}

๔.๔ ความเหมือนของรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชราภรณ์ พบว่า พระราชพัชราภรณ์ ท่านได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีเลื่อมใสอย่างแรงกล้า ตั้งจิตอุทิศตนถวายชีวิตเพื่อเป็นพุทธบูชาว่าจะขอบวชในพระพุทธศาสนาตราบชีวิตนี้จะหาไม่ หลังจากที่ได้ศึกษาปริยัติและปฏิบัติแล้ว

^{๒๓} ชู.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๙๒/๔๖๕.

^{๒๔} อัง.ตีก (ไทย) ๒๐/๒๑๔/๕๐๐

เห็นว่าหลักธรรมคำสอนนี้เป็นประโยชน์อย่างมาก ที่จะนำมาอบรมสั่งสอนให้ พุทธศาสนิกชนปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ได้ ท่านจึงได้นำหลักธรรมคำสอนต่างๆ ใน พระพุทธศาสนาทำการเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย โดยเริ่มต้นจากการสร้างวัดให้ เป็นวัดที่เป็นศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดทำโครงการต่างๆ ให้พุทธศาสนิกชนกลุ่ม ต่าง ทั้งพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา พร้อมด้วย ประชาชนทั่วไป เข้ามาศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ด้วยโครงการที่พระราชพัช รารากรณ์ได้จัดทำขึ้นทำให้ภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา ได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนาและฝึกอบรมการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน และเป็นแบบอย่างให้วัดอื่นได้ นำไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยปณิธานที่มุ่งมั่น ได้เริ่มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย การแสดงธรรมแก่ พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปและได้ชักชวนประชาชนทุกหมู่เหล่าร่วมปฏิบัติ ธรรมกรรมฐาน จนมีประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และเข้าวัดฟังธรรมมาร่วมปฏิบัติ ธรรมที่วัดเป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์การเผยแผ่พระราชพัชรารากรณ์ ได้นำพุทธโอวาทเป็นจุดมุ่งหมาย ในการสอน คือ

๑. สัพพปาปสอกรณิ สอนให้งดเว้นจากการทำชั่วทั้งปวง
๒. กุสสลสสุปสมปทา สอนให้ทำความดี
๓. สจจิตตปริโยทปนํ ทำจิตใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง

ตั้งแต่เริ่มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรารากรณ์จากอดีตสู่ปัจจุบัน ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้น จากโครงการวัดร้างสู่วัดรุ่ง สร้าง ศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด และสร้างถาวรวัตถุภายในวัดมากมาย ชักชวนโยมบริจาค ให้ท่าน รักษาศีล และเจริญภาวนา

๔.๕ ความแตกต่างของรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราช พัชารากรณ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพัชรารากรณ์ ในข้อแตกต่างกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ ในหลักธรรมไม่มีข้อแตกต่าง เพราะพระราชพัชรา กรณ์ ท่านได้ศึกษาหลักธรรมจากคัมภีร์ ที่จะแตกต่างก็เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ปรับประ ยุคให้ทันสมัย เหมาะกับสังคมยุคปัจจุบัน เช่น เทปธรรมะ, ซีดีธรรมะ เป็นต้นและ รูปแบบการเชิญชวนญาติโยมเข้าร่วมโครงการอบรมปฏิบัติธรรม มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ที่แตกต่างจากในอดีต การแนะนำสั่งสอนของพระราชพัชรารากรณ์ ท่านมี คำแนะนำที่เป็นคำคมสั้นกะทัดรัด ได้ใจความ สามารถจำได้ง่ายและนำไปปฏิบัติได้ง่ายๆ

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

ผศ.ศรินทิพย์ สิริศิลป์และคณะ, รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม :
ศึกษาเฉพาะกรณี วัดราชโอรนสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพฯ.
กรุงเทพมหานคร: งานวิจัยเสนอต่อสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
,๒๕๕๖.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), เทคนิคในการสอนของพระพุทธเจ้า, กรุงเทพฯ :
มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑.

ค. ข้อมูลออนไลน์

สุทธิเดช ไกรนรา, “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา,” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.geocities.com/sakyaputto/mbuddhism1.htm> (๒๐ มีนาคม ๒๕๕๔)

การศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนา เถรวาท

A study of motivation for ordination of asitimahasavakas in Buddhism

พระครูวิจิตรธรรมพิทักษ์ (ชล พึ่งวิทย์)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ ๒) เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) แนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีสรุปว่า แรงจูงใจหมายถึงสภาวะที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีทิศทาง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยอาศัยแรงขับ ทั้งแรงจูงใจภายใน ทั้งแรงจูงใจภายนอกและปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะทำให้เข้าใจในเรื่องพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง โดยผู้สร้างแรงจูงใจ ต้องมีความสามารถในการนำแนวคิดและทฤษฎีมาปรับใช้บูรณาการอ่านบุคคลและสถานการณ์ ทั้งสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเชื่อว่าแรงจูงใจเกิดจาก การคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล ทุกคนมีอิสระในการคิด และการกระทำ เพื่อการสร้างแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ผลการศึกษาที่เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับอิทธิพลที่เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและนักวิชาการได้เสนอไว้ คือ แรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง และเป็นกลุ่มภิกษุผู้บรรลุนิพพานขั้นสูงสุด คือ อรหันตผล ทั้ง ๘๐ องค์ สิ่งที่เป็นแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบท ได้แก่ แรงจูงใจของความกตัญญู ความศรัทธาเชื่อมั่น จริ่งใจ ส่วนแรงจูงใจที่เป็นแรงจูงใจภายใน ได้แก่ สิ่งเร้ากระตุ้น แรงขับ จิตใจ ต้องการแสวงหาความสงบระงับ เกิดจากความศรัทธา ความเปื้อน่ายในสังขาร ค่านิยม สังคม ประเพณี การศึกษา และ ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจที่มีความสำคัญต่อการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก ซึ่งได้แก่ การคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล เจตนา อุปนิสัย การตั้งความปรารถนา จนเกิดการบรรลุนิพพาน ผลอันเกิดมาจาก กุศลกรรมอันดี ที่สะสมไว้ในกาลก่อน

ผลการวิเคราะห์ การศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท จะเห็นได้ว่า การบรรพชาอุปสมบทของท่านทั้งหลายเหล่านั้น เกิดจาก พระปัญญาบารมี ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีพระกรุณาคุณต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลาย จึงเกิดเป็นสิ่งเร้า กระตุ้น เกิดเป็นแรงจูงใจ นำไปสู่ความสำเร็จในการบรรลุลุทธิธรรม มาจากความเลื่อมใส ศรัทธามั่นในพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนด้วยคำพูดสั้น ๆ มีหลักธรรม มีหลักการและเหตุผล ผู้ฟังตรงตามได้ พระพุทธองค์ทรงแสดงพุทธานุภาพเป็นอัศจรรย์ ให้ประจักษ์ในลักษณะที่เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจ ได้แก่ หลักธรรมชื่อว่า อนุปัททิกถา และอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของ พระอสีติมหาสาวก ดังนั้นพระพุทธองค์ทรงแสดง พุทธปาฏิหาริย์ ๓ ประการ เพื่อที่ใช้เป็นเครื่องมืออันทรงพลัง ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั่นคือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ จนทำให้เหล่าพุทธมหาสาวกทั้งหลายเกิด โยนิโสมนสิการเล็งเห็น และเข้าถึงถึงธรรมด้วยความศรัทธา ที่เชื่อมั่นในพระพุทธองค์ อย่างแรงกล้า จึงกล่าวได้ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจ ที่สำคัญยิ่ง

หลักการประยุกต์ใช้แรงจูงใจเพื่อนำมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรในพระพุทธศาสนาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในด้านการปฏิบัติ ด้านการศึกษา และตามหลักไตรสิกขา ซึ่งหลักการของแนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจทั้งหมด ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารทำให้พบว่าแรงจูงใจ เปรียบเสมือนแรงขับเคลื่อนและกระตุ้น ให้มีการจูงใจ ในการดำรงพระพุทธศาสนาให้สืบไป มีคุณประโยชน์ ทั้งประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนสังคม และประโยชน์ส่วนพระศาสนา ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ได้อย่างสงบสุขและสมบูรณ์แบบบูรณาการ มีองค์ความรู้ใหม่ ที่มีกระบวนการที่ที่ดี สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ไม่เป็นผู้หลง ไม่เป็นผู้ขาดสติ มีความเพียร ความอดทน เข้าใจในหลักธรรม ฟังตัวเองได้ เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคม หลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง จนถึงพระนิพพาน เป็นที่สุด

ABSTRACT

This research aimed to study on motivation of ordination of Venerable Asiti, one of the Buddha's very important disciple. There were 3 objectives of the study : 1) to study the concept and theory of motivation; 2) to study the motivation influencing Venerable Asiti to be ordained as appeared in Tharavada Buddhism ; 3) to study the application of motivation to inspire the Thai youth to be ordained.

The study result on the concept and theory of motivation research that the motivation was defined as the condition that stimulated a person's behavior exposure by using both inside and outside drive as well as other related factors. The motivator had to express his or her competence in using such concept and theory to understand people and situations in proper manner.

Concerning the factors influencing on Venerable Asiti's ordination, who was one of the Buddha's 80 Chief Disciples, it was precise that the sense of gratefulness and of finding peace in mind effected by the bore of lay life. Other related influences were personal character, strong intention to be ordained.

The study also showed the results on analyzing the Venerable Asiti's motivation influencing on his ordination. It showed that the influences involved consisted of his faith in the Buddha's 3 marvels namely, marvel of psychic power, marvel of mind-reading, and marvel of teaching.

For the application of Venerable Asiti's motivation of ordination to the present Thai youth, the threefold learnings were recommended: These Threefold Learnings (Trisikkha) would be the mechanism of conserving and sustaining Buddhism. It was also recommended from the study that all kinds of benefits : personal social and religions ones as well as the levels of benefits at the beginning, the intermediate and the advanced levels of applications a level be concerned. It was proposed that those who followed his motivation concept would reach Nibbana as well.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุค ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องการเข้ามาบรรพชาอุสมบทของกุลบุตรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มี แรงจูงใจ ที่น่าสนใจ ประทับใจ ที่เป็นพลังขับเคลื่อนกระตุ้นจิตใจและความรู้สึกในทางที่ดี ช่วยกระตุ้นให้สังคมได้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น และเพื่อให้บังเกิดคุณงามความดีอันสูงสุด ซึ่งมีพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นคำสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยม

ในการอบรมสั่งสอนและประสบผลสำเร็จในการเป็นแบบอย่าง ที่ดีงาม อย่างสูงสุด พระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ปราชญ์ได้ขนานพระนามถวาย และพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอว่า คือคำว่า “พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู” ซึ่งแปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมพระศาสดาของทวีปและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า เป็นสารถีฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่าพระองค์^{๒๕} สังคมชาวพุทธทั้งหลายจำเป็นต้องอาศัยหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สร้างแรงจูงใจเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินวิถีชีวิต อันทำให้เกิดการพัฒนาทั้งทาง กาย วาจา จิต และเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ทั้งปวงได้

สังคมในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าในวัตถุนิยมและวิทยาการ ทุกด้าน อนึ่ง ธรรมะพระพุทธองค์ที่มีกระบวนการสร้างแรงจูงใจที่ฝึกฝน แนะนำให้บุคคลก่อเกิดการอบรมตนเองตามหลักของไตรสิกขา คือเรื่องการมีระเบียบวินัยการควบคุมอินทรีย์ กระทั่งมีกายวาจาใจเป็นปกติเรียบร้อยงดงาม(ศีลสิกขา)มีสุขภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิตที่ดี และคุณภาพจิตที่ดี มีความสุขสบายสงบเยือกเย็น มีความรักใคร่ มีเมตตา มีความขยันขันแข็งอดทน เอื้อเฟื้อแก่บุคคลอื่น(จิตสิกขา) มีสติปัญญา รู้จักแยกแยะพิจารณา รู้จักคิด คิดได้ศึกษาเป็นเข้าใจโลก เข้าใจชีวิตและเข้าใจสัจธรรม(ปัญญาสิกขา) เป็นการครองชีวิตอย่างประเสริฐ(พรหมจรรย์) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาตลอดชีวิต^{๒๖}

แรงจูงใจในพระพุทธศาสนามีเครื่องมืออันยิ่งใหญ่และทรงพลัง ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นต่อการสร้างแรงจูงใจที่มีพลังทั้งภายในและภายนอก การสร้างแรงจูงใจด้วยธรรมะทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อบุคคลและชุมชนเกิดปัญญาและการบัญญัติวินัยของพระพุทธองค์ก็เพื่อฝึกสาวกทั้งหลายให้มีวินัยในตนเองเพราะวินัยคือวิธีที่จะใช้เพื่อให้ได้ ผลสำเร็จบางอย่างผลของการมีวินัย มีศีลซึ่งยิ่งสมบูรณ์มากเท่าไร ผลของการปฏิบัติธรรมก็ย่อมยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ในความเป็นจริงทุกคนมีวินัยพอๆ กับคนอื่นแต่เขายังไม่ได้เลือกที่จะนำออกมาใช้ ยิ่งเราทำตามวินัยได้มากเท่าไรชีวิตเราก็จะพบว่าข้อวินัยต่างๆไม่ได้เคร่งครัดหรือลำบากในการปฏิบัติถ้ากระทำจนเกิดความเคยชินจนเห็นว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตเหมือนกับภาษา ต่างๆที่เราเรียนรู้ได้เพราะฉะนั้นวินัยต่างๆจึงเป็นเครื่องมือที่ทุกคนสามารถนำมาใช้ได้^{๒๗}

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่๑๑, (กรุงเทพมหานคร:สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑

^{๒๖} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พระพุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒**, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๐-๑๙๑

^{๒๗} สุดา อริยะทรัพย์, **๑๐๐ วิธีทำให้คนยอมทำงานให้เรา**, พิมพ์ครั้งที่๔๒, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ บี มีเดีย, ๒๕๕๐) , หน้า ๑๗

แรงจูงใจ จากการทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล พระพุทธองค์ ท่านทรงสอนบุคคลทุกระดับ โดยใช้เรื่องราวต่างๆ ที่เขากระทำอยู่ในชีวิตประจำวันมาสร้างแรงจูงใจ ให้เกิดความสนใจ เชื่อมกับธรรมะที่พระองค์ทรงต้องการให้เขารู้ จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนมองเห็น เกิดความเข้าใจได้ง่ายและถูกต้อง ข้อบัญญัติทั้งหมดของวินัยเป็นไปเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาในพุทธศาสนาให้มีจิตใจสูงขึ้น พฤติกรรมของมนุษย์แสดงไปตามหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑. หลักความจริงเฉพาะหน้า ๒. หลักความพอใน ๓. หลักมาตรฐานของสังคมและวัฒนธรรม พฤติกรรมที่ถูกต้องตั้งงามต้องมีหลัก ๓ ประการ คือ แรงเร้า แรงปรารถนา แรงมโนธรรม ที่พอเพียงเท่าเทียมกัน และทำให้เจ้าตัวเป็นสุขสมหวัง จนเกิดเป็นพฤติกรรมประจำตัว เรียกว่า บุคลิกภาพ^{๒๘} พฤติกรรมบางอย่างเป็นแบบอัตโนมัติ บางอย่างขึ้นต่อการเกิดพฤติกรรม

ลักษณะของพฤติกรรม สาเหตุของพฤติกรรม แรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดผลตามที่ต้องการดั่งนั้น วงการคณะสงฆ์ไทยจึงควรพร้อมใจกันแก้ไขภาพรวม ให้พระสงฆ์กลับมาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและคุณค่าเชิงนามธรรม แต่การที่จะสามารถกระทำเช่นนี้ได้ นั้น คณะสงฆ์ไทยต้องพร้อมใจกันกลับเข้าไปหาหลักการดั้งเดิมในพระธรรมวินัย เพราะชีวิตของพระสงฆ์ย่อมต้องผูกพันกับพระธรรมวินัย และการดำเนินชีวิตในเพศบรรพชิตนั้น ย่อมต้องมีพระวินัยเป็นฐานรองรับ มิเช่นนั้น พระสงฆ์ย่อมสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์ และไม่เป็นที่เคารพนับถือแก่ประชาชนโดยทั่วไป ฉะนั้น ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างมาก พระสงฆ์จึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่จะต้องอธิบายพระธรรมคำสั่งสอนให้มีความสำคัญต่อชีวิตของโลกในยุคปัจจุบัน เพื่อให้พระศาสนาเป็นคำตอบแก่ชีวิตอันวุ่นวายสับสนของคนในสมัยปัจจุบัน และคอยโน้มน้าวให้ผู้คนในสังคม “ประพฤติ” พระศาสนา มากกว่าการ “นับถือ” พระศาสนา การละเลยบทบาทนี้ของพระสงฆ์จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในสังคมถูกกระแสโลกนิยมครอบงำมากขึ้นกว่าในอดีต และทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยกลายเป็นเพียงรูปแบบเชิงพิธีกรรม อิทธิปาฏิหาริย์และพุทธพาณิชย์เท่านั้น^{๒๙}

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ยึดหลักพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงทำให้สังคมไทยมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบพุทธ กล่าวคือมีศีลธรรมเข้าวัดฟังธรรม เจริญสติภาวนาอยู่เป็นนิจ สังคมไทยอันมี

^{๒๘} สุจิตรา พรหมนุชาธิป, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : สุวีระสาสน์, ๒๕๔๙), หน้า ๗๙ - ๗๑

^{๒๙} พระครูนิเทศปริยัติกิจ, “การศึกษาวิเคราะห์การแก้ปัญหาการบรรพชาอุปสมบทของพระอุปัชฌาย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, หน้า, ๗๙

วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ มีรากฐานจากการหล่อหลอม ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการของสถาบันพระพุทธศาสนา การปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม และมีคุณค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชน และประชาชนจากชุมชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลายาวนาน วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชน เป็นแหล่ง การศึกษาของประชาชน^{๓๐}

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
- ๒.๒ เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางประยุกต์แรงจูงใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแรงจูงใจแบ่งออกเป็น ๒ แหล่งข้อมูล คือ
 - ๑) ข้อมูลปฐมภูมิ : คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท
 - ๒) ข้อมูลทุติยภูมิ : เอกสาร บทความ ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๒ ศึกษาวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูลที่รวบรวมได้
- ๓.๓ นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สรุป และอภิปราย

๔. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สรุปโดยภาพรวมพบว่า การศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท เชื่อมั่นว่าแรงจูงใจเกิดจากสัญชาตญาณเป็นสิ่งที่ติดตัวมากับมนุษย์และเกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องมีการเรียนรู้ เชื่อว่า

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ต้องพึ่งพิววัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ก.

แรงจูงใจเกิดจากการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล บุคคลจะตัดสินใจตามที่ตนตั้งใจและปรารถนา และทุกคนมีอิสระในการคิดและการกระทำ เชื่อว่า แรงจูงใจเกิดจากแรงขับ (Drive) เป็นเหตุให้มนุษย์มีแนวคิดที่จะเลือกกระทำมาก หรือน้อย สรุปได้ดังนี้

๔.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motive) หมายถึงสภาวะใดๆ ก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ส่วนการจูงใจ หมายถึงการนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีทิศทาง แรงจูงใจนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ครอบคลุมทั้งมนุษย์ที่มีความต้องการและแรงขับ มีทั้งแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) อันเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะจะทำให้เข้าใจในเรื่องพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง หรือสัจพจน์ในตัวบุคคลเท่านั้น ยังขึ้นกับสิ่งต่างๆ อีกมากมาย

แรงจูงใจ (Motive) ชั้นโลกิยะธรรม คือ ความต้องการที่เกิดจากสิ่งเร้า เช่น โครงสร้างทางสังคม สภาพแวดล้อม การเรียนรู้ ประสบการณ์ การศึกษาอบรม อิทธิพลของกลุ่มเทคโนโลยี และสิ่งจูงใจซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายแห่งพฤติกรรมนั้นด้วย เพราะพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นได้ต้องมีสาเหตุ และสามารถจูงใจได้ โดยการมุ่งสู่เป้าหมาย ส่วนแรงจูงใจชั้นโลกุตระธรรม คือ ความต้องการ (Need) หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง ปราศจากกิเลส พอสรุป ได้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการจูงใจนั้นมีมากมายแบ่งออกได้ ๓ กลุ่ม คือ ทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอริสเบิร์ก (Frederick Herzberg) อีกกลุ่มคือกลุ่มที่เน้นกระบวนการ ได้แก่ ทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Victor Vroom) เป็นต้น กลุ่มสุดท้าย คือทฤษฎีเสริมแรง ความเชื่อของทฤษฎีต่างๆ มีดังนี้ เชื่อว่าแรงจูงใจมีสาเหตุมาจากความต้องการความสุขส่วนตัวถือว่ามนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อจะให้ตนเองมีความสุขและหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เชื่อว่าแรงจูงใจเกิดจากการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล บุคคลจะตัดสินใจตามที่ตนตั้งใจและปรารถนา และทุกคนมีอิสระในการคิดและการกระทำ เชื่อว่าแรงจูงใจเกิดจากแรงขับเป็นเหตุที่มนุษย์จะเลือกกระทำมาก หรือน้อย

๒. การนำทฤษฎีมาปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัตินั้นเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่จะสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะยากกว่า การทำความเข้าใจในตัวทฤษฎีเสียอีก โดยอาจยึดแนวทางเพื่อการปฏิบัติดังนี้ การเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดคนให้เหมาะสม กับงาน การใช้เป้าหมายเพื่อการจูงใจ ผู้สร้างแรงจูงใจต้องมีความสามารถในการ “อ่าน” บุคคลและสถานการณ์ให้ออก พร้อมทั้งมีความสามารถที่จะ

เอื้ออำนวยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อการสร้างแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. แรงจูงใจในการเรียนรู้ สรุปลได้ดังนี้ แรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้เพราะฉะนั้นทั้งผู้สอนผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องร่วมมือกัน ส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ เพื่อความสัมฤทธิ์ในการเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสร้างแรงจูงใจในการเรียน บทบาทของผู้สอนในการส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียน

๔. แรงจูงใจกับการสื่อสาร สรุปลคือมนุษย์มีความต้องการ จึงเกิดพฤติกรรมต่างๆ ผู้สื่อสารต้องมีความรู้และความเข้าใจ ในความต้องการของคนที่จะสื่อสารในระดับต่างๆ ให้ถูกต้อง ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน คือปัจจัย ๔ และคำนึงไว้เสมอว่ามนุษย์ทุกคนต้องการมีความรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี จึงจะทำให้การสื่อสารนั้นเกิดผล

๕. การพูดจูงใจ สรุปลได้ดังนี้ คือ การพูดเชิงชักชวน เกี้ยยกล่อม โน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดความคิด ความเชื่อถือ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังและส่วนรวม โดยมีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ผู้ฟังเปลี่ยนแปลงทัศนคติและนำสู่การปฏิบัติ เช่น มีจุดมุ่งหมายในการพูด บอกถึงความภาคภูมิใจ ยกย่องผู้ฟังด้วยใจจริง อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่แบ่งฝ่าย สีหน้าแจ่มใส น้ำเสียงอ่อนโยน พูดในสิ่งที่ผู้ฟังสนใจ มีความสุขทั้งสองฝ่าย น้อมรับคำวิจารณ์ แสดงออกถึงคุณธรรม พูดออกมาประสาส์นจริงใจ ไม่เห็นแก่ตัว สามารถทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้และมีความเข้าใจตั้งแต่เริ่มต้น ขณะเล่าเนื้อเรื่อง และตอนสรุป การพูดจูงใจจึงจะประสบผลสำเร็จ

๖. แรงจูงใจกับการทำงาน สรุปล คือ การกระทำที่มีส่วนช่วยให้เกิดความเต็มใจในการทำงาน เกิดความพอใจ มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ดีที่สุด ให้ประสบความสำเร็จ มีความต้องการ ๓ ประการที่เป็นแรงจูงใจในการทำงาน คือ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการ ความผูกพัน ความต้องการอำนาจ

๔.๒ แรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท

แรงจูงใจ (Motive) โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มที่มีความศรัทธามั่นในพระพุทธเจ้า ทั้งระดับโลกิยะธรรมและ ระดับโลกุตระธรรม ได้แก่ กลุ่มวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร และจัณฑาล จะเห็นได้ว่า แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ของแรงจูงใจในการอุปสมบทที่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่า หลักธรรมของพระพุทธองค์นั้น ไม่เลือกเฉพาะวรรณะใดวรรณะหนึ่ง แต่พระองค์ จะทรงสอนเพื่อให้เข้าถึงธรรมะในสังคัมได้อย่างประเสริฐที่สุด เพราะสังคัมที่มีธรรมะเป็นสังคัมที่มีรากฐานแข็งแกร่ง เป็นสังคัมไร้ทุกข์

โทษ เป็นสังคมสะอาด และเป็นสังคมแห่งความละเอียด เกรงกลัวต่อความชั่วร้าย โดยแบ่งแรงจูงใจตามลักษณะพฤติกรรมได้ประเภท ๒ ประเภท คือ

๑. แรงจูงใจภายใน เป็นสภาวะซึ่งเกิดจากพฤติกรรมพิเศษที่ไม่ต้องอาศัยการชักจูงสิ่งเร้าภายนอก เช่น ความรัก ความศรัทธา ความอยากเห็น ความอยากรู้ ความสนใจพิเศษ และเจตคติ

๒. ส่วนแรงจูงใจภายนอก เป็นสภาวะพฤติกรรม ที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกมองเห็นจุดหมายปลายทาง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง แสดงพฤติกรรมของคน เช่น สิ่งของ เกียรติยศ เงินเดือน ปริญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล คำชมเชย การแข่งขัน การดิ้นรน ความต้องการ การถูกยอมรับในสังคม ที่ทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมาย เร้าให้เกิดความต้องการ และแสดงพฤติกรรม มุ่งสู่เป้าหมาย ด้วยความศรัทธา

๔.๓ แนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากผลการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ครั้งนี้พบว่า ควรนำแนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรแบบเถรวาท ที่เป็นแรงจูงใจ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต จะต้องกระทำคุณประโยชน์ ได้แก่ ทั้งประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนสังคม และประโยชน์พระพุทธศาสนา รวมถึงประโยชน์ในเบื้องต้น ประโยชน์ท่ามกลาง และประโยชน์อันสูงสุด ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในวิถีชีวิตได้ จะต้องมีการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นและได้ขับเคลื่อน ด้วยแรงจูงใจ ที่เกิดจากภายในและแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และจึงเกิดความ สัมฤทธิผล

แนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจ ด้านประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนสังคม และประโยชน์พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม ได้แก่

๑. ปลุกฝังจิตสำนึกของกุลบุตรผู้ที่จะมาบรรพชาอุปสมบท ให้มีแรงจูงใจ ต่อการสร้างสมคุณงามความดี ด้านปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรม ปฏิเวธธรรมและมีกำลังใจในการบวช

๒. เสริมสร้างแรงจูงใจของกุลบุตรผู้บรรพชาอุปสมบทแล้วให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนาศักยภาพ ของความเป็นมนุษย์ ที่ควรฝึกอบรมทางกาย วาจา ใจ ได้

๓. ส่งเสริมให้มีการพัฒนา แรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบท ทั้งระดับตนเอง ครอบครัว และสังคม เพื่อความสงบสุข ทั้งทาง กาย วาจา ใจ ซึ่งทำให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

แนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจ ด้านประโยชน์ในเบื้องต้น ประโยชน์ท่ามกลาง และประโยชน์อันสูงสุด พระพุทธศาสนา ได้วางหลักพุทธจริยธรรมไว้ คือ

การดำเนินชีวิตไว้ทุกระดับ ตั้งแต่พุทธจริยธรรมสำหรับผู้ครองเรือนจนถึงบรรพชิตผู้ออกแสวงหาความสงบ และความหลุดพ้นจากกองกิเลสทั้งปวงพระพุทธศาสนา ได้แสดงอรรถะ คือจุดมุ่งหมายของชีวิตที่ดั่งงาม ที่มนุษย์พึงประสงค์ไว้ ๓ ระดับ คือ

๑. ภูมิธรรมมีกัตถะ หรือประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ อันเป็นจุดหมายเบื้องต้น หรือจุดหมายเฉพาะหน้าที่มองเห็นได้ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือทรัพย์สิน ฐานะ เป็นต้น

๒. สัมปรายิกัตถะ หรือประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ในภพหน้า เป็นประโยชน์ขั้นสูงที่ลึกกว่าจะมองเห็นได้เฉพาะหน้า เกี่ยวเนื่องด้วยคุณค่าของชีวิต เป็นหลักประกันว่า เมื่อละชีวิตจากโลกนี้ไปแล้ว จะไม่ตกลงไปสู่ที่ชั่ว อันได้แก่ ความเจริญด้านจิตใจที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและศีลธรรม ใฝ่ใจในทางในเรื่องบุญกุศล มีความสงบสุขทางจิตใจ

๓. ปรมัตถะ หรือประโยชน์สูงสุด ประโยชน์อย่างยิ่งอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด หมายถึงจิตที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวง คือวิมุตติและพระนิพพานอันเป็นสาระแท้ของชีวิต ได้แก่การรู้แจ้งและรู้เท่าทันคติธรรมตาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต

หลักสำคัญของพุทธจริยธรรม มี ๓ ประการ คือ ๑. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๒. การทำกุศลคือความดีให้ถึงพร้อม ๓. การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

แนวทางการประยุกต์ใช้แรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรแบบเถรวาท ที่เป็นแรงจูงใจ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต จะต้องกระทำคุณประโยชน์ คือ

๑. ในระดับปัจเจกบุคคล เช่นทำให้เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต มีแรงจูงใจ ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้มีความรู้ นำไปสู่การพัฒนาตนเองได้ เป็นต้น

๒. ในระดับครอบครัว เช่น ทำให้มีความสุขมากขึ้น ทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น เพราะปฏิบัติตนอยู่ศีลธรรม ไม่ใช้ชีวิตออกนอกกลุ่มนอกทาง

๓. ในระดับชุมชน ทำให้เกิดความรัก ความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม มากขึ้น เพราะมีการร่วมกิจกรรม เช่นการทำบุญตักบาตรในวันวิสาขบูชา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ชุมชนและบุคคลในสังคมให้ความร่วมมือกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นอย่างดี

๔.ในระดับสังคม มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ ชาวพุทธทั้งหลายอยู่
เนืองๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยายธรรม ต่อประชาชนทั่วไป แจกหนังสือธรรมะ และ
จัดปฏิบัติธรรมอีกด้วย

ดังนั้น จากผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่า แรงจูงใจในการบรรพชา
อุปสมบทของกุลบุตรไม่ว่าจะเกิดขึ้นในอดีต หรือ ปัจจุบัน ก็ล้วนแต่มีแรงจูงใจ (Motive)
เป็นตัวผลักดันในชั้นโลกียะและใน ชั้นโลกุตตระทำให้การบรรพชาอุปสมบท มีจุดมุ่งหมาย
เพื่อไม่ให้ตนเองตกอยู่ในอำนาจของกิเลส และสามารถละวางจากความยึดมั่นถือมั่น ด้วย
การฝึกฝนพัฒนาตน ด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาเพื่อให้เห็นสัจธรรม ความจริง มีความ
ศรัทธาเชื่อมั่นในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อย่างมั่นคงและเข้าถึง พระนิพพาน
เป็นที่สุด

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่๑๑, กรุงเทพมหานคร:
สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **พระพุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒**, พิมพ์ครั้งที่๒,
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุดา อริยะทรัพย์, **๑๐๐ วิธีทำให้คนยอมทำงานให้เรา**, พิมพ์ครั้งที่๔๒, นนทบุรี :
สำนักพิมพ์ พี มีเดีย, ๒๕๕๐.

สุจิตรา พรมนุชาธิป, **มนุษย์สัมพันธ์**, กรุงเทพมหานคร : สุวียะสาสน์, ๒๕๔๙.

พระครูนิเทศปริยัติกิจ, “การศึกษาวิเคราะห์การแก้ปัญหาการบรรพชาอุปสมบทของ
พระอุปัชฌาย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :**
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ต้องฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้า-
ได้มั่นคง**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานในสังคมไทย
An analytical study of the value of dakkhinanupadana rite
In Thai society

พระครูสิริพรหมภรณ์ (สุวรรณ ศรีตะ)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานในสังคมไทยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของทักษิณานุประทานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาคุณค่าและหลักธรรมของทักษิณานุประทาน และ ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ทักษิณานุประทาน หมายถึง การเพิ่มให้ ซึ่งมุ่งถึงการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย เป็นการตอบแทนบุญคุณที่ท่านผู้ล่วงลับได้กระทำไว้แก่ตนในคราวที่ยังมีชีวิต โดยมีการทำวิธีต่าง ๆ เช่น การตักบาตร การเลี้ยงอาหารเช้า-เพลแก่พระภิกษุสงฆ์ การทอดผ้าบังสุกุล การถวายสังฆทาน เป็นต้น การทำทักษิณานุประทาน เป็นประเพณีที่รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดียในสมัยพุทธกาล รูปแบบและกระบวนการในพิธีกรรมทักษิณานุประทานหลายอย่าง ได้แก่ ทักษิณานุประทานในงานพระราชพิธีรัฐพิธี และทักษิณานุประทานในพิธีของสามัญชน

๒) ทักษิณานุประทานเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในสังคมไทย เป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับคนที่มีความทุกข์ เป็นการปฏิบัติด้วยความกตัญญูต่อผู้ที่มีอุปการคุณ ผู้เป็นบุญพการีชน คุณค่าของหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมทักษิณานุประทานได้นำคุณค่ามาสู่มวลมนุษยชาติอย่างมากมายมหาศาลในด้านต่างๆ ได้แก่ (๑) ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ (๒) ด้านเกี่ยวกับการตาย เป็นการสร้างโอกาสหรือเปิดเวทีการแสดงกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มคนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง (๓) ด้านจิตใจ ที่แสดงถึงความเป็นผู้มีธรรมประจำใจ และ (๔) ด้านครอบครัวและการพัฒนาชีวิต โดยตั้งอยู่บนฐานความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องนรก - สวรรค์ เป็นต้น

๓) พุทธศาสนิกชนมีความรู้และความเข้าใจถึงแก่นแท้ของพิธีกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาได้ดั้น จำต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาและปฏิบัติไปตามลำดับ กล่าวคือ เริ่มปฏิบัติตามบุญกิริยาวัตถุ ๓ มีการให้ทานเพื่อสละความตระหนี่ การรักษาศีล และการเจริญปัญญา เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้องและคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาจึงมีอยู่

เพียงลักษณะเดียวเท่านั้น คือ คุณค่าเชิงบวกทั้งด้านผู้ทำ ผู้ได้รับ ทั้งศาสนาและสังคม ชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to analytical study of the concept of Dakkhinanupadana in Buddhism on three objects : 1) to study the origin and forms of Dakkhinanupadana in Buddhism, 2) to investigate the values and principles of Dhamma on Dakkhinanupadana shown in Thai society and 3) to analyze the value of Dakkhinanupadana in Buddhism towards Thai society.

The study is qualitative and focuses on a study from documentaries, such as the Tipitaka Commentary, documents, and other studies.

The results of the study reveal that : The Dakkhinanupadana meant to add or to aims to fulfill the wishes of the deceased that they respect. In return you are obliged to act on the deceased person at time that they is still alive. They have to put food such as raising breakfast - Play Buddhist monks, Frying Bangsukun cloths and the offering of Sangkhathan etc. The Dakkhinanupadana making the assumption that the tradition of the cultural influences from India. Patterns and processes in several rituals, including Dakkhinanupadana in state ceremony, Dakkhinanupadana Ceremony of Buddhist monks and Dakkhinanupadana ceremony of common people.

The Dakkhinanupadana is one of the most important ritual in Thai society. It is dedicated to the charitable hospitality people who are suffering, as observed by their gratitude to those who are connected to you. Who is the parent nation. Value of the principles contained in the ritual Dakkhinanupadana brought value to the humanity such as (1) cultural traditions , it was reflected the identity and ethnicity, (2) about the death, it was opportunities or open stage to perform social activities of people in communities, (3) psychological, it represents the fair mind and (4) family life

and development setting on belief The Law of Karma and Beliefs about hell - heaven etc.

The Buddhists will know and understand of various rituals in Buddhism very well, Must start with education and practice in the order that is starting to follow by giving, precepts taking and wisdom development etc. The right rituals in Buddhism, There are just so similar only the positive value both to those who receive both religious and social communities.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นเวลานานกว่าสองพันปี หลักพุทธธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ และอื่นๆอีกมากมาย ประเทศไทยจึงมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติซึ่งมีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้สังคมไทยมีความสงบเรียบร้อย ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงเป็นปึกแผ่นมาจนถึงทุกวันนี้ และมีพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ^{๓๑}

วิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนา พิธีกรรม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและการทำบุญ ส่วนวิธีการทำบุญที่ดีที่สุดของพุทธศาสนิก คือ ทำบุญอะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ แสดงธรรมเทศนา ทำพิธีถวายภัตตาหารและถวายสังฆทาน เพราะพุทธศาสนิกชนมีความศรัทธาปสาทะในหลักธรรมคำสอนดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า”^{๓๒} หากบุคคลทำบุญก็ควรทำบุญนั้นบ่อยๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้^{๓๓} ซึ่งการทำบุญนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่เกิดไปจนตาย

^{๓๑} สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, วันมาฆบูชา, (ออนไลน์).แหล่งที่มา : <http://province.m-culture.go.th/chiangrai/FILE/maka50.pdf>? [๑ มี.ค. ๒๕๕๓]

^{๓๒} อ.ง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๖/๕๘.

^{๓๓} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๘/๖๘.

ในเรื่องบุญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความตายในสังคมชาวพุทธที่สำคัญนั้นมีมากมายหลายอย่างและหนึ่งในประเพณีนั้น คือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความตาย ที่มีรูปแบบและความเชื่อตามจารีตประเพณีว่าการทำบุญอุทิศให้คนตาย เป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อถือและปฏิบัติกันมานานหรือเรียกว่าการทำบุญหา ก็คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย รวมถึงการบวชพระหรือสามเณรเพื่อให้ผู้ตายได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์^{๓๔} หรือในภาษาศาสนาว่า “ทำทักษิณานุประทาน”^{๓๕} คือพิธีทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ตายหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นี่เป็นความเข้าใจส่วนใหญ่ของชาวพุทธเกี่ยวกับการทำทักษิณานุประทาน เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่คนไทยมักยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเพราะถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่แก่ผู้มีคุณ พิธีดังกล่าวนี้ พุทธศาสนิกชนคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติกันเป็นประจำว่าหลังจากที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวถึงแก่กรรมแล้ว จะต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้ เพื่อประโยชน์แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วที่ประสบทุกข์อยู่ในทุกคติภูมิ^{๓๖} ให้ได้รับกุศลผลบุญทั้งสิ้น ซึ่งพิธีกรรมนี้ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กลับต้องรักษาและสืบต่อให้ดีขึ้น โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และไม่อาจยกเลิกได้เลย^{๓๗}

ประเด็นที่สำคัญสำหรับปัญหาที่ต้องการศึกษาคือทักษิณานุประทานนี้ มีความหมายเฉพาะในทางการทำบุญอุทิศให้กับผู้ล่วงลับ หรือมีความหมายอย่างอื่นและพิธีกรรมนี้ สามารถทำได้ในงานพิธีกรรมไหนบ้าง รูปแบบทักษิณานุประทานแบบไหนที่นิยมทำกันในแต่ละภาคของประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท

ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธย่อมมีความเกี่ยวเนื่องกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือและทำสืบต่อกันมาตามบรรพบุรุษจนกลายเป็นประเพณีไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏไปทั่วทุกภาคในประเทศไทย และทุกสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนอยู่แม้ในต่างประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติและ

^{๓๔} พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ, “เปรตในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๖.

^{๓๕} เสถียรพงษ์ วรรณปก,ศ.(พิเศษ) ราชบัณฑิต, “พุทธศาสนาพรรณณะและวิจารณ์”, **ข่าวสด**, (๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓) : ๓๑.

^{๓๖} พระอินตอง อุตตโม (ชัยประโคน), “ศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษา การขับขิมลาว เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ลาว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

^{๓๗} พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ, “สืบตำนานงานพระเมรุ”, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์บันทึกสยาม, ๒๕๕๑), หน้า(คำนำ).

ความเป็นมาของพิธีทักษิณานุประทาน เพื่อนำเสนอรูปแบบทักษิณานุประทานที่นิยมในแต่ ละภาค โดยต้องการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดและแนวทางการปฏิบัติเรื่องทักษิณานุ ประทานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตไทย มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคืออกตัณญูกตเวที และ ประเพณีต่าง ๆ เช่น ทำบุญรวมญาติวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นปัญหาที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ทราบ โดยเฉพาะชาวพุทธว่าทักษิณานุประทานนั้นแท้ที่จริงแล้วมีสารธรรมอะไรที่เป็นแก่นสาร ควรนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิต และควรศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำมาเผยแพร่ให้ถูกต้องเหมาะสม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของทักษิณานุประทานที่ปรากฏใน สังคมไทย
- ๒.๒ เพื่อศึกษาคูณค่าและหลักธรรมของพิธีทักษิณานุประทาน
- ๒.๓ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามกรอบของการศึกษา วิเคราะห์ ดังนี้

- ๓.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา
- ๓.๒ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นทุติยภูมิ คือหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับทักษิณานุประทาน
- ๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูล และเรียบเรียง
- ๓.๔ สรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๔. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานใน สังคมไทย” เป็นการศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏใน สังคมไทย คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏในสังคมไทย ตลอดจนการวิเคราะห์ คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

๔.๑ ความเป็นมาและรูปแบบของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏในสังคมไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จากความหมายของทักษิณา เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เช่น หมายถึง ทาน ของขวัญ รางวัล ค่าธรรมเนียมครู สิ่งที่ให้เพื่อชดใช้หรือล้างบาป สิ่งที่ให้เพื่อให้เกิดผล เป็นความเจริญรุ่งเรือง เป็นความสุข

ความหมายทักษิณา ในคำวัด หมายถึงทาน หรือของทำบุญที่ถวายเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตาย หรือสัตว์ที่ได้รับทุกข์ทรมานมาเป็นเปรต เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน หรือภาวะที่คับแค้นในทุคติ แล้วมีความสุขความเจริญขึ้น เรียกเต็มว่า “ทักษิณาทาน”

การทำทักษิณานุประทานเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การทำบุญเพชฌัญญู” หมายถึง การบำรุงความรัก ความนับถือในบรรพบุรุษของตน ให้เจริญกุศลในส่วนของ การแสดง ความกตัญญูตเวทิตาอันเป็นหนทางแห่งความรุ่งเรืองแห่งสกุลวงศ์”

๔.๒ คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏในสังคมไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม หมายถึง การแสดงออกที่เป็นรูปธรรม ของศาสนา และการกระทำพิธีกรรมก็มักจะต้องมีความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนประกอบ ควบคู่ไปด้วยกันเสมอ คุณค่าของพิธีกรรมในด้านของจิตใจคือ ทำให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ สาเหตุที่ทำให้เพราะเกิดความเชื่อในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติ

การประกอบพิธีกรรมนั้นมีความคาดหวังว่า สิ่งเหล่านั้นจะทำให้สมหวัง จะช่วยเหลือให้ปลอดภัยจากอำนาจเหล่านั้นได้ พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มีหลักธรรมคำสอนเพื่อให้คนเราพัฒนาตนเองจากคนที่โง่ งามาย ประมาทไปสู่ความเป็นคนที่ฉลาดมีปัญญารู้เท่าทันความจริง และไม่ประมาทต่อชีวิต กล่าวง่าย ๆ ก็คือ สอนให้เรารู้จริง และเบิกบานจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาสู่ชีวิต ให้เรามีสติปัญญารับมือสิ่งเหล่านี้ได้นั่นเอง และสิ่งที่เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างความดีงาม เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตนั้น ก็คือ กาย วาจา และใจของเราเอง โดยมีพระธรรมคำสอนเป็นแนวทางในการศึกษาปฏิบัติ นำไปสู่ความเป็นมงคลที่แท้จริง สมดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ก็ ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต๓ อย่างนั้น เหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้า

บุคคลมีใจผ่องใส กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตามสุขย่อมไปตามบุคคลนั้นเพราะสุจริต ๓ อย่าง เหมือนเงามีปกติไปตาม

๔.๓ วิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย

คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย เป็นกุศลกรรมที่พอจะสรุปหลักความสำคัญได้ คือ

๑. เป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วคนจนเป็นประเพณี
๒. เป็นการทำนุบำรุงศาสนา

ความเชื่อที่มีต่อจารีตประเพณี เป็นการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมมีการปลูกฝังสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมีความเชื่อว่า การทำบุญให้กับผู้ตายนั้น เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไป คือ จะมีการจัดพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลเป็นการส่งผู้ที่ล่วงลับไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการช่วยสงเคราะห์ผู้อื่น ในด้านต่าง ๆ คือ

ด้านการศึกษา

- ๑) ช่วยวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคมในด้านการศึกษา การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ
- ๒) ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้แก่สังคม
- ๓) ช่วยเสริมประสิทธิภาพและเป็นกลไกในการควบคุมทางสังคม เนื่องจากผู้คนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรตามคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท

อิทธิพลของหลักธรรมคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อสังคมในยุครัตนโกสินทร์ตอนกลางสืบต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ล้วนเป็นตัวกระตุ้น หรือ ประคับประคองให้มนุษย์ในสังคมเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เป็นเป้าหมายที่ต้องการ โดยปรากฏในรูปของการปฏิบัติในหลักธรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาทก็ตาม พิธีกรรมทางพุทธปรัชญาเถรวาทก็ตาม ถือว่ามีอิทธิพลต่อสังคมตามวัตถุประสงค์ของสังคมนั้น ๆ

คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย มีดังนี้

๑. ได้บุญกุศลอย่างถูกต้องครบถ้วนตามแบบพิธีการหรือตามที่เจ้าภาพต้องการ

๒. ชื่อว่ายกย่องเชิดชูพิธีการทำบุญนี้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในทางที่ถูกต้องดีงาม ตามประเพณี วัฒนธรรมต่อไป

๓. เป็นเกียรติคุณแก่ผู้เป็นเจ้าของ และผู้ร่วมกุศลทั้งหลาย ให้เกิดการเพิ่มพูนบุญกุศล และเพิ่มจิตศรัทธามากยิ่งขึ้นไป

๕. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัจจุบัน พิธีทักษิณานุประทานเป็นที่รู้จักกันในหมู่ของชนชั้นสูง การเรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) สมควรให้มีพิธีทักษิณานุประทาน บรรจุในการเรียนการสอนของเด็กนักเรียน

๒) ในทางพระพุทธศาสนาควรจะมีการส่งเสริมให้พุทธบริษัททั้งหลายได้มีจิตสำนึกในพิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย

ประเพณีและพิธีกรรมของทักษิณานุประทานนี้เป็นความคิดที่ละเอียดอ่อน และลึกซึ้งมาก และเป็นวิธีคิดที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เมื่อใดก็ตามที่สังคมไทยหรือทุกคน เข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง สังคมนั้นก็จะพบกับความสงบสุข เพราะเมื่อปัญหาทุกอย่างถูกพิจารณาอย่างรอบคอบหาทางแก้ไขได้ถูกต้อง เมื่อนั้นบุคคล และสังคมนั้น ก็จะสงบสุข

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่ปรากฏในสังคมไทย ตลอดจนการวิเคราะห์คุณค่าของพิธีทักษิณานุประทานที่มีต่อสังคมไทย ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ควรศึกษา ต่อไป คือ

๑. ควรมีการศึกษาถึงพิธีทักษิณานุประทานมีหัวข้อธรรมทางพระพุทธศาสนาอะไรบ้างที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมนั้น เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปอธิบายให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจพิธีกรรมเกี่ยวกับพิธีทักษิณานุประทานลึกซึ้งมากขึ้น

๒. ควรศึกษาผลกระทบของการทำพิธีทักษิณานุประทานในด้านคุณค่าทางจิตใจ และเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อชุมชน

๓. ควรมีการศึกษาถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพที่ปรากฏอยู่ในสังคมว่าสอดคล้องกับหลักพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด และให้คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ, “เปรตในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระอินตอง อุตตโม (ชัยประโคน), “ศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษา การขับจิมลาว เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ลาว” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย-มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ, “สืบตำนานงานพระเมรุ”, นนทบุรี : สำนักพิมพ์บันทึกสยาม, ๒๕๕๑.

เสถียรพงษ์ วรรณปก,ศ.(พิเศษ) ราชบัณฑิต , “พุทธศาสนาพรรคตะและวิจารณ์” , ข่าวสด, ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓.

ค. ข้อมูลออนไลน์

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, วันมาฆบูชา, (ออนไลน์).แหล่งที่มา : <http://province.m-culture.go.th/chiangrai/FILE/maka50.pdf?> [๑ มี.ค.๒๕๕๓]

แนวคิดเรื่องกายสุจริตในพระพุทธศาสนาเถรวาท Concept of Kayasucarita in Theravada Buddhism

พระเด่นชัย เมตติโก (มีสนาม)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “แนวคิดเรื่องกายสุจริตในพระพุทธศาสนาเถรวาท (CONCEPT STUDY OF BODILY GOOD CONDUCT IN THARAVADA BUDDHIST TEXTS) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ประกอบด้วย ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดกายสุจริตที่คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด ลักษณะของกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เน้นการศึกษาเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิ จากรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา บทความทางวิชาการ และบทความจากเว็บไซต์โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับแนวคิดด้านกายสุจริตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คุณลักษณะของกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นอย่างไร และการนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า

๑) กายสุจริต หมายถึง การกระทำ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้องทางกาย ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) งดเว้นจากการลักทรัพย์ และ (๓) งดเว้นจากการประพฤตินิन्दทางกาม ทั้ง ๓ ประการจัดเป็นหลักการพื้นฐานที่ดีงามที่มวลมนุษยชาติในการพบความสุขที่แท้จริงจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตาม

๒) ลักษณะของหลักกายสุจริต คือ บุคคลเป็นผู้ที่กระทำดี คิดดี และเป็นผู้ที่พูดดี ทั้งสามอย่างนี้ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งจะต้องมีครบในคุณสมบัติของชีวิตที่ดีงาม ซึ่งเรียกว่า บัณฑิต และนำไปสู่กระบวนการที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมทางกายที่ดี

๓) หลักคำสอนเรื่องกายสุจริตในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่ตรงจุดในการแก้ไขปัญหาของชีวิตในด้านต่างๆ เช่น หลักคำสอนเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การเมือง ปกครอง หลักคำสอนสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติต่อกันตามฐานะหน้าที่ ที่สามารถเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านกาย (ทาน/ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญาได้ อันแสดงถึงลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการ (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) และผลสำเร็จของชีวิต (ปฏิเวธ)

๔) แนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทย แบ่งออก ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ที่มุ่งให้ปัจเจกบุคคลทำความดีด้านกาย คือ ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่จะช่วยเหลือเกื้อกูลเขา ควรเห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่จงแบ่งปันและบริจาค ไม่สาส์นทางเพศ แต่จงพอใจเฉพาะคู่ของตนเอง ระดับครอบครัว คือ การนำหลักกายสุจริต มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเป็นคนดีทั้งด้านความคิด การพูดจา และการกระทำ ระดับองค์กร เน้นให้บุคคลในองค์กร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ทำร้ายกัน ไม่เบียดเบียนกัน รักใคร่ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานในองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายส่วนระดับสังคม พัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นคนดีก่อน สังคมถึงจะดีตามไปด้วย ซึ่งเป็นหลักแห่งความประพฤติ เป็นแนวทางของการปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคม อยู่อย่างมีความสุขและความหวัง คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน

ABSTRACT

The purposes of this thesis were: (1) to study the concept of Kayasucarita (good conduct in act) in Theravada Buddhism, (2) to study the characteristic of Kayasucarita (good conduct in act) in Thai society and (3) to present the way for application of Kayasucarita (good conduct in act) in Thai society. This research applied the qualitative research focusing on studying documents by studying Tipitaka in the primary level and academic textbooks, the documents and the related research in the secondary level.

The results of study were found that:

The concept of Kayasucarita (good conduct in act) in Theravada Buddhism was that Kayasucarita means to abstain from killing, stealing, and sexual misconduct. According to Theravada Buddhism, human was born with the potential to develop himself/herself and changed themselves from Puthujjana (ordinary person) into Ariyajana (holy person) if the human educated and developed appropriately. Therefore, their life development in Theravada Buddhism consisted of the training in Sila (morality), Samadhi (mentality) and Panna (wisdom) consistently.

The characteristic of Kayasucarita (good conduct in act) in Thai society was found that most of Thai people had the belief in Rule of Kamma and Samsaracakka (the Round of Rebirth). Thus, they made merit to gain the happiness by the application of the Dhamma principle in Theravada Buddhism. The form and the development of Kayasucarita (good conduct in act) in Thai society had two characteristics: the human development by the application of Kayabhavana (physical development), Silabhavana (moral development), Cittabhavana (emotional development) and Pannabhavana (wisdom development), the environmental development relating to the human by the criteria of good conduct and evil conduct of the human in Thai society. The main criteria were the criteria of Kusala (wholesome action) or Akusala (unwholesome action). The other criteria were the criteria of the effects to themselves and the others.

The way for the application of Kayasucarita (good conduct in act) in Thai society could control the behavior and the physical and mental development in the good conduct. The human lived in the society peacefully and calmly under the rule and regulation of the society. Moreover, the human could develop themselves to Ariyapuggala (holy person): Sotapanna (Stream-Enterer), Sakadagami (Once-Returner), Anagami (Non-Returner), and Arahanta (the worthy One).

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกปัจจุบันศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลักความประพฤติที่ทำให้สังคมเป็นสุขในยุคโลกาภิวัตน์ สังคมโลกปัจจุบันแข่งขันกันในเรื่องของความเจริญของวัตถุมากเกินไป ทำให้ความเจริญทางด้านจิตใจไม่สามารถงอกงามตามกาลเวลาที่คาดหวังไว้แม้จะมีการสอนการอบรมขัดเกลาอยู่บ่อยๆ ก็ตามที่จะเห็นได้ว่า “ปัญหาของเยาวชนในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาเรื่องของสถาบัน ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ ปัญหาของความเจริญนั้นจะต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อนโดยการฝึกฝนตนเองให้ได้ในเรื่องของกายสุจริต เป็นการปลูกฝังหลักคุณธรรมในการทำงานด้วยกายสุจริตถ้าปราศจากจริยธรรมในโลกนี้แล้วก็จะไม่มีเครื่องมือหรือกลไกที่จะควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ก็จะเกิดความวุ่นวายบนโลกและ

มนุษย์เองคงไม่ต่างไปจากสัตว์”^{๓๘} พฤติกรรมมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดระหว่างกายกับจิต โดยเน้นว่าจิตใจมีอิทธิพลเหนือกาย จนมีข้อสรุปว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” กายกับจิตต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน กายเป็นที่อาศัยของจิต และจิตเป็นผู้ควบคุมภายในสำหรับการรับรู้และการเรียนรู้โดยผ่านกาย การทำงานของจิตส่งผลกระทบต่อสภาพทางกาย ดังนั้น มนุษย์จะทำดีหรือชั่ว จะอยู่อย่างมีความสุขหรืออยู่อย่างทุกข์ ขึ้นอยู่กับสภาพทางจิตหรือพลังงานทางจิต เพราะภาวะจิตในทางดีหรือไม่ดีนั้นจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมดีหรือไม่ดีตาม ดังพุทธพจน์ในคาถาคัมภีร์ธรรมบทว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจอันโทษ ประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต ๓ อย่างนั้นเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้ลากาเกี่ยวนไปอยู่ ฉะนั้น”^{๓๙} “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจเฝ้าใสกล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตาม สุขย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะสุจริต ๓ อย่าง เหมือนเงามี ปรกติ ไปตาม ฉะนั้น”^{๔๐}

ตามปกติจิตมนุษย์ปุถุชนทุกคน เมื่อประสบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออยู่ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จิตจะแปลความหมาย ตัดสินสิ่งหรือเหตุการณ์นั้น พร้อมทั้งคิดหมายตั้งเจตจำนงแล้ว แสดงออกซึ่งพฤติกรรมและการกระทำต่างๆ ตามความโน้มเอียงหรือตามแรงผลักดันของอาสวะ^{๔๑} ทั้ง ๔ คือ (๑) กามาสวะ (๒) ภวาสวะ (๓) ทิฏฐาสวะ (๔) อวิชชาสวะ^{๔๒} โดยอาสวะต่างๆ เหล่านี้ เป็นที่มาแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ปุถุชนทุกคน เป็นตัวการที่ทำให้มนุษย์หลงผิด มองเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวตนอันเป็นอวิชชาขั้นพื้นฐานที่สุดแล้วบังคับบัญชาใ้หนักคิดปรุงแต่งแสดงพฤติกรรม และการกระทำต่างๆ ตามอำนาจของมันโดยไม่รู้ตัว เป็นขั้นเริ่มต้นวงจรแห่งปฏิจจสมุปบาท คือเมื่ออาสวะเกิดขึ้น อวิชชา ก็เกิดขึ้น แล้วอวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ในภาวะที่การแสดงพฤติกรรมด้วยความหลงว่า ตัวตน ทำเช่นนั้นมนุษย์ไม่เป็นตัวของตัวเอง เพราะพฤติกรรมถูกบังคับบัญชาด้วยสังขาร (ความคิดปรุงแต่ง) ที่เป็นแรงขับรั้งสำนึกทั้งสิ้น^{๔๓}

^{๓๘} สาโรช บัวศรี, การศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตยและจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สุริยาสาน์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๙.

^{๓๙} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓.

^{๔๐} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^{๔๑} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๒๑/๓๔๐. ; อภิ. วิ. (ไทย) ๓๕/๙๑๔/๕๗๑.

^{๔๒} พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๒๒.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า . ๑๒๓.

คำสอนของพระพุทธเจ้าเกือบทั้งหมด รวมศูนย์อยู่ที่กระบวนการทางจิตของคน พระพุทธองค์ทรงใช้ระเบียบวิธีการวินิจฉัยภายในจิตของพระองค์ และสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น แล้วเอาข้อเท็จจริงมาประกอบเป็นพุทธปรัชญา ซึ่งมีลักษณะเป็นจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ที่ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย แม้เวลาจะล่วงเลยมาถึง ๒๖๐๐ ปีเศษแล้วก็ตาม “พุทธศาสนาเริ่มด้วยการวินิจฉัยว่า คนเป็นอินทรีย์พลวัต ที่ดิ้นรนโลดแล่นไป เพื่อหาวัตถุและ เหตุการณ์มาสนองตัณหา และความอยากต่างๆ และความอยากนี้เองที่ผลักดันให้คนปรุงแต่งพฤติกรรมไปนานาชนิด”^{๔๔} ตัณหาแสดงอาการออกมาเป็นการดิ้นรนหาสิ่งสนองความต้องการต่างๆ “พฤติกรรมของมนุษย์ที่เห็นได้ง่าย คือ พฤติกรรมทางกายและ วาจาที่ไม่ดี เช่นการแสดงความเห็นแก่ตัว การทำทุจริตต่างๆ และการแสดงวาจาทุจริต พฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ให้เป็นการกระทำที่สุจริต และการแสดงวาจาที่สุจริตหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่านิสัยชอบทำกรรมชั่วของคนจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง แก้ไขให้มีนิสัยชอบทำแต่กรรมดีเท่านั้น อะไรคือสาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนเรามีนิสัยชอบทำแต่กรรมชั่ว เหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเราชอบทำกรรมชั่ว คือ ความคิดผิดๆ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากความเห็นผิดอีกต่อหนึ่ง ความเห็นผิดนี้มีศัพท์ทางธรรมว่า มิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดนี้เกิดจากจิตที่ตกอยู่ในใต้อำนาจของกิเลส บุคคลใดก็ตามที่มีความเห็นเป็น มิจฉาทิฐิ ย่อมจะก่อแต่ความชั่วเป็นนิสัยสันดาน พฤติกรรมเช่นนี้ นอกจากจะนำความทุกข์ความเดือดร้อน มาสู่ตัวเองแล้วยังนำไปสู่บุคคลอื่นอีกด้วย

การแสดงออกทางกายวาจาของมนุษย์เรียกว่าพฤติกรรม สืบเนื่องมาจากการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่างๆ การกระทำของมนุษย์อาจสังเกตเห็นได้ชัดเจน ได้แก่การกระทำทางกายเช่น การยืน เดิน นั่ง นอน หรือการกระทำอื่นที่เกิดจากกาย เรียกว่า “กายกรรม” การกระทำทางวาจา หรือพฤติกรรมด้านการพูด ได้แก่ การพูด สนทนา การทักทาย และการสั่งสอน ตามหน้าที่ของมนุษย์ที่เป็นครูหรือนักวิชาการที่มีฐานะในการชี้คำสั่งคม เรียกว่า “วจีกรรม”

การกระทำที่ซับซ้อนมากขึ้น ยากต่อความเข้าใจต้องติดตามสังเกต วิเคราะห์ตีความ และประเมินค่าเป็นการกระทำทางจิตใจ หรือพฤติกรรมของจิตใต้สำนึกของมนุษย์ เช่น การคิด การจำ การลืม การเรียนรู้ แรงจูงใจ เจตคติความเมตตาหรือความรัก เรียกว่า “มโนกรรม”^{๔๕} พฤติกรรมของมนุษย์ทั้ง ๓ ลักษณะมิได้อยู่แยกจากกัน แต่จะทำงานผสมผสานกันจนกลายเป็นจิตหรือจรรยาตามลักษณะความประพฤติที่ทำอยู่ประจำอยู่ใน

^{๔๔}วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕), หน้า ๗๓.

^{๔๕}เรียม ศรีทอง, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิร์คเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

สันดานพื้นเพจิตใจ หรือลักษณะอุปนิสัย ๖ ประเภท คือ “ราคะจริต โทสะจริต โมหะจริต สัทธาจริต พุทธิจริต และวิตกจริต”^{๔๖} ในทัศนะของชาวตะวันตกว่า “บุคลิกภาพ” อันเป็นแนวคิดเชิงจิตวิทยา หมายถึงคุณสมบัติภายใน เป็นพฤติกรรมเฉพาะบุคคล ในพุทธศาสนาเถรวาท ถือว่า พฤติกรรมมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพราะกายกับจิตต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน กายเป็นที่อาศัยของจิต และจิตเป็นผู้ควบคุมภายใน สำหรับการรับรู้และการเรียนรู้โดยผ่านกาย การทำงานของจิตส่งผลกระทบต่อสภาพทางกาย มนุษย์จะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับสภาพทางจิต เพราะภาวะจิตใจที่ดีหรือไม่ดีนั้นจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมดีหรือไม่ดีได้ ดังพุทธพจน์ในคาถาคัมภีร์ธรรมบทว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจอันเป็นโทษ ประทุษร้ายแล้วกล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต ๓ อย่างนั้นเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ฉะนั้น”^{๔๗} และว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใส ย่อมจะทำให้เกิดความสุขได้”^{๔๘}

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาหลักกายสุจริตที่ปรากฏในพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒.๒ เพื่อศึกษาลักษณะของกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน
- ๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

๓.๑ แหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับหลวง จำนวน ๔๕ เล่ม พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และ ปกรณ์วิเสส ต่างๆ

๓.๒ แหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔ เรียบเรียง สรุป และนำเสนอผลการวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

^{๔๖} ชู.ม. (ไทย) ๒๙/๑๕๖/๔๓๐., ชู.ม. (ไทย) ๒๙/๑๙๑/๕๔๕-๕๔๖.

^{๔๗} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓.

^{๔๘} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกายสุจริตที่ปรากฏในพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาแนวคิด ลักษณะของกายสุจริตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุสสาเถรวาท สรุปเป็นประเด็นได้ว่า

๑) กายสุจริต หมายถึง การกระทำ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ดีงามถูกต้องทางกาย ในพระพุทธานุสสาเถรวาทมีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) งดเว้นจากการลักทรัพย์ และ (๓) งดเว้นจากการประพฤตินิยมนอกกาม ทั้ง ๓ ประการจัดเป็นหลักการพื้นฐานที่ดั่งามที่มวลมนุษย์ในการพบความสุขที่แท้จริงจำต้องประพฤติปฏิบัติตาม

๒) ลักษณะของหลักกายสุจริต คือ บุคคลเป็นผู้ที่กระทำดี คิดดี และเป็นผู้ที่พูดดี ทั้งสามอย่างนี้ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งจะต้องมีครบในคุณสมบัติของชีวิตที่ดีงาม ซึ่งเรียกว่า บัณฑิต และนำไปสู่กระบวนการที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมทางกายที่ดี

๓) หลักคำสอนเรื่องกายสุจริตในพระพุทธานุสสาเถรวาท มีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่ตรงจุดในการแก้ไขปัญหาของชีวิตในด้านต่างๆ เช่น หลักคำสอนเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การเมืองปกครอง หลักคำสอนสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติต่อกันตามฐานะหน้าที่ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านกาย (ทาน/ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญาได้ อันแสดงถึงลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการ (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) และผลสำเร็จของชีวิต (ปฏิเวธ)

๔) หลักการพัฒนากายสุจริต คือ หลักแห่งการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรมของพระพุทธานุสสาเถรวาทในรูปแบบแห่งไตรสิกขาและบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ ถือเป็น การประพฤติปฏิบัติครบทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย วาจา และจิตใจ ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนหนุนเกื้อประโยชน์ต่อกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย โดยที่มนุษย์มีศักยภาพสูง สามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนได้จนถึงขั้นอริยบุคคล

๔.๒ ปรากฏการณ์เรื่องกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการศึกษาปรากฏการณ์เรื่องกายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบันสรุปได้ว่า

๑) คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และสังสารวัฏ จึงนิยมทำบุญและประกอบกรกุศล เพื่อหวังจะได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบันและในอนาคต นิสัยใจของคนไทยส่วนใหญ่จึงเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบอะไรที่รุนแรง และวิธีการที่โหดร้าย จนเกินไปโดยมีหลักธรรมทางพระพุทธานุสสาเถรวาทเป็นตัวชี้ นำ กระตุ้นเตือนในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมจะดำเนินไปอย่างสมดุลได้

๒) ปัญหาของสังคมไทยที่เกิดจากกายสุจริตสามารถแบ่งออกตามกายสุจริต ๓ ประการ ได้แก่ ปัญหาของสังคมไทยที่เกิดจากกายสุจริต (ศีลข้อที่ ๑ การฆ่า) มีปัญหาด้านอาชญากรรม การฆ่ากันตาย ฆ่าตัวตายและการใช้ความรุนแรง ปัญหาของสังคมไทยที่เกิดจากกายสุจริต (ศีลข้อที่ ๒ การลักทรัพย์) มีปัญหาคอร์รัปชั่น ปัญหา

โครงการและปัญหาความยากจน สุดท้าย คือ ปัญหาของสังคมไทยที่เกิดจากกายทุจริต (ศีลข้อที่ ๓ การประพฤตินอกใจ) มีปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการฆ่าแกง ปัญหาการหย่าร้าง-นอกใจ ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ และปัญหาโสเภณี

๓) รูปแบบและการพัฒนากายสุจริตในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะที่ ๑ ใช้ในการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักกายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีความเกี่ยวเนื่องกันหรือสัมพันธ์กันไม่มีการแยกพัฒนา และลักษณะที่ ๒ คือ หลักการพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเกื้อกูลเป็นมิตรกัน

๔) เกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมที่ดี (ความดี) และพฤติกรรมที่ไม่ดี (ความชั่ว) ของชีวิตมนุษย์ในสังคมไทยตามหลักการพระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ตัดสินหลัก ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรืออกุศลโดยพิจารณามูลเหตุที่เกิดว่าดีและไม่ดี แต่เกณฑ์ตัดสินรอง ตัดสินพิจารณาที่มีผลสะท้อนกลับต่อตนเองและผู้อื่นเป็นที่ยอมรับหรือไม่ และผลของการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๔.๓ การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการศึกษาการนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทยปัจจุบันสรุปได้ว่า

๑) แนวทางการประยุกต์ใช้กายสุจริตในสังคมไทย แบ่งออก ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ที่มุ่งให้ปัจเจกบุคคลทำความดีด้านกาย คือ ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่จงช่วยเหลือเกื้อกูลเขา ควรเห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่จงแบ่งปันและบริจาค ไม่สาส์นทางเพศ แต่จงพอใจเฉพาะคู่ของตนเอง ระดับครอบครัว คือ การนำหลักกายสุจริต มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเป็นคนดีทั้งด้านความคิด การพูดจา และการกระทำ ระดับองค์กร เน้นให้บุคคลในองค์กร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ทำร้ายกัน ไม่เบียดเบียนกัน รักใคร่ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานในองค์ให้บรรลุผลตามเป้าหมายส่วนระดับสังคม พัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นคนดีก่อน สังคมถึงจะดีตามไปด้วย ซึ่งเป็นหลักแห่งความประพฤติ เป็นแนวทางของการปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคม อยู่อย่างมีความสุขและความหวัง คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน

๒) การปลูกฝังความสำคัญของหลักกายสุจริตในสังคมตั้งอยู่บนฐานหรือมีความสอดคล้องกับคุณธรรมที่สำคัญและควรปลูกฝังขึ้นให้เกิดแก่ทุกคนในสังคมไทยเพื่อให้พลเมืองเกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง และประเทศชาติ โดยแบ่งออกเป็นการปลูกฝังด้านกายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายหรือวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และการทำมาหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง

๓) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในสังคมด้วยหลักกายสุจริตในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นไปที่อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล

ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล คือ ปรโตโมสะ เสี่ยงจากผู้อื่น อันเป็นวิธีการแห่งศรัทธา และโยนิโสมนสิการ การใช้ความคิด ถูกวิธี เพื่อนำชีวิตไปสู่เป้าหมายตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างแท้จริง ซึ่งเรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา

๔) ผลกระทบกายทุจริต-กายสุจริต แสดงให้เห็นว่าปัญหาทางสังคม ทั้งหลายล้วนมีกามเป็นต้นเหตุ ดังนั้น ปัญหาฆาตกรรมก็ดี ปัญหาโจรกรรมก็ดี ปัญหาการ ละเมิดทางเพศก็ดี ปัญหาโสเภณีก็ดี ปัญหาเหล่านี้ได้สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนใน สังคม เป็นปัญหาที่สลับบัซซันมากอันมีผลสืบเนื่องมาจากกามเป็นเหตุให้คนที่มีความ ต้องการด้วยกามวัตถุได้ประพฤติทุจริตทางกาย วาจาและใจ วิธีแก้ไข ก็คือ บำเพ็ญกาย สุจริตพร้อมกับประพฤติปฏิบัติหลักธรรมอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาจึงจะสามารถแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ได้

๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

อายตนะเป็นแหล่งที่มาของความสุขและความทุกข์ของมนุษย์ และเป็น เป้าหมายแห่งการดำเนินชีวิตทั่วไปและความเพียรพยายามเฉพาะกิจแทบทุกอย่างของ ปุถุชน ด้านสุขก็เป็นการแสวงหา ด้านทุกข์ก็เป็นการหลีกเลี่ยง นอกจากสุขทุกข์จะ เกี่ยวเนื่องกับปัญหาความประพฤติดีประพฤติชั่ว แล้ว ตัวความสุขและความทุกข์นั้น ก็เป็น ปัญหาอยู่ในตัวของมันเอง ในแง่ของคุณค่า ความมีแก่นสาร ก็เพื่อให้รู้จักควบคุมอายตนะ ภายในและภายนอกด้วยการวางท่าทีที่ถูกต้อง ไม่ให้เกิดเป็นพิษเป็นภัยแก่ตนเองและผู้อื่น โดยใช้ความระมัดระวังในการใช้สอยสิ่งต่างๆ ในชีวิตอย่างพอดี พอเพียง

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กับความฉลาดทาง ปัญญาในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ชี้แนะ แนะนำหลักแห่งการพึ่งตนเอง และวิธีการ ปฏิบัติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

(๒) ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่หลงใหล ฟุ้งซ่านทาง วัตถุ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทางในการ ประกอบการงานหาเลี้ยงชีพ

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางพระศาสนาตามโอกาสต่างๆ ด้วยการปฏิบัติธรรม เช่น การฟังธรรม ทำสมาธิในวันธรรมสวนะ เพื่อให้ประชาชนได้ ปลดปล่อยความทุกข์ ความเร่รีบ้างและเพื่อให้จิตใจได้เข้าถึงรสพระธรรมคำสอนอย่าง แท้จริง

๕.๒ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ยังมีเรื่องที่น่าศึกษาและวิจัยอยู่อีกมากที่ควรมีผู้ศึกษานำไปศึกษาและวิจัยให้ละเอียดลึกซึ้งเพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะหัวข้อของการทำวิจัยไว้ ดังนี้

- ๑) การศึกษาเชิงวิเคราะห์หิมิจฉาวณิชาตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอุดมคติทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยในสมัยปัจจุบัน
- ๓) การปรับปรุงพฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทและแนวความคิดแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตด้วยหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

สาโรช บัวศรี, การศึกษาปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตยและจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : สุริยาสาส์, ๒๕๔๔.

พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๒๙.

วไลพร ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.

เรียม ศรีทอง, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็ดดูเคชั่น-เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒.

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องมโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

An Analytical Study of Manosuccharit for Solving Problems and Human Resource
Development in Theravada Buddhism

พระปลัดบุญเรือง จรณธมโม (น้อยนั้ง)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักมโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า มโนสุจริตหมายถึง ความสุจริตทางใจ การคิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ มี ๓ ประการคือ (๑) อนภิชฌา ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่น (๒) อัพยาบาท ไม่พยาบาทปองร้ายคนอื่น และ (๓) สัมมาทิฐิ มีความเห็นชอบ การพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนานั้น มองมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตัวเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมายของชีวิต คือ ความสุข ความอิสระภาพ ความดีงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล และการพัฒนาตามหลักมโนสุจริตนั้น เป็นการพัฒนามนุษย์ได้ครบทั้งกาย วาจา และใจ ถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพราะการพัฒนามนุษย์ที่ดีจะต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้เกิดคุณค่าในทางมนุษยธรรม มีเป้าหมายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาของมนุษย์ โดยมีรูปแบบการปฏิบัติรวมลงในไตรสิกขา เป็นกระบวนการพัฒนาทางร่างกาย วาจา จิต และปัญญา ที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้ทุกระดับชั้น เพื่อให้ได้บรรลุจุดหมายของชีวิตและประโยชน์ต่างๆ เพราะเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานของการกระทำที่ออกมาทางกาย วาจา และใจ ที่ยังประกอบไปด้วย ความโลภ ความโกรธ และความหลง ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพุทธศาสนาเถรวาทจึงต้องประกอบไปด้วยการฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญาอย่างสอดคล้องกัน

สรุป หลักมโนสุจริตเป็นหลักจริยธรรมเชิงบวก ประโยชน์ คือ จุดหมาย หาใช่ทรัพย์และอำนาจไม่ พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่า สังคมเป็นสังคมสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกัน ที่จะพัฒนาตนเองและเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุด เพราะว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ และสามารถจะเปลี่ยนแปลงตนเองจากความเป็นปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยชนได้

ABSTRACT

The purpose of this paper is to analytical study of Manosuccharit for solving problems and human resource development in Theravada Buddhism. The results of the study were: the meaning of Manosuccharit is the righteous mentality, thinking the things that are virtuous and proper, conduction of good mental. There are three kinds: (1) not being greedy, not focusing only on taking, thinking of giving of sacrifice, (2) not thinking hateful and destructive thoughts or having a destructive attitude toward others, and (3) cultivating Right View, understanding the law of kamma, that good actions bring good results and bad actions bring bad results, having a through grasp of the truth of life and the world etc. The development of human beings in Buddhism is to look at the human beings as they are the human beings of their own. The lives of the human beings are the aim to happiness freedom and goodness all of which are individual. The development of human beings according of the principles of Manosuccharit is the development of the human being's bodies speeches and minds which is regarded is the minds principles in Buddhism, because the good way of developing the human beings must be of Dharma as the base and the aid to cause the human virtue to arise with the aim to solve the problem faced by the human beings with the patterns of practice in the threefold method of training in morality. It is the process of body, speck, mind and wisdom development which can develop the human beings of every class to help the human beings to be successful in their aims and benefits. Because every human beings has the base of action arising from the body, the speech and the mind all of which consist of the greed, the anger and the delusions. The Human Resources Development in Theravada Buddhism must be consisted training in morality (Sila), training in mentality (Samadhi) and training in wisdom (Panna or Bhavana) consistently.

Inclusion, The principle of Manosuccharit is a positive ethic; well-being rather than power or riches, is the aim, society is seen as a medium through which all people have equal opportunity to maximize self-development. Human beings are born with the potentiality to develop the

life of themselves and to change themselves from the status of common people to that of Noble people.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในโลก ปัจจุบันที่นานาชาติได้ยกย่องให้เป็น ศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา และเป็นประเทศเดียวในโลกที่พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคง ที่สุด ในส่วนของหน่วยงานและองค์กรทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้ทำหน้าที่อย่าง ได้ผล แม้ว่าจะมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้าน จิตใจ ค่านิยมและสังคม คนไทยประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางจิตใจอย่างเห็นได้ ชัดเจนหลายประการ เช่น “นิยมวัตถุ นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวย โดยไม่ คำนึงถึงว่าจะร่ำรวยมาได้โดยวิธีใด เกิดการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การเบียดเบียนเอารอดเอาเปรียบ”^{๔๙} ผลจากการพัฒนาประเทศที่ใช้ทฤษฎี แนวคิดแบบตะวันตกที่มุ่งเน้นวัตถุมากกว่าพัฒนาจิตใจควบคู่กัน ก่อให้เกิดการเบียดเบียน กันเองในหมู่คนชาติ ชัดแย้งกันด้วยแนวคิดที่แตกต่าง ขาดความสามัคคีในชาติ เกิดกลุ่มที่ เอารอดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เบียดเบียนรุกรานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่สาธารณะ และป่าไม้ แม่น้ำลำคลองทางธรรมชาติ ถูกรุกรานและทำลาย ยึดครองอย่างไม่ถูกต้อง เกิด สภาพน้ำเน่าเสีย ธรรมชาติแปรปรวน เพราะเกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม สภาพคนจนอยู่ใน สลัมท่ามกลางตึกสูงอันหรูหราใหญ่โต เกิดความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และ ความเสื่อมโทรมทางสังคมอันเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากขึ้นตลอดเวลา ปัญหายา เสพติด ปัญหาโสเภณี การค้ามนุษย์ในชาติและข้ามชาติ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ลูก ประพฤติผิดศีลธรรมระหว่างกัน ลูกทำร้ายแม่มีสาเหตุมาจากการติดยาบ้า โรคเอดส์ระบาด และปัญหาอื่นๆ รวมถึงการละเลยด้านศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ “การพัฒนาทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมาไม่ได้รับการส่งเสริมด้าน คุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรมทางศาสนาเป็นแกนหลัก โดยเฉพาะ การศึกษาการพัฒนามนุษย์ในแนวคิดเกี่ยวกับมนทัศน์ ที่ถือว่า มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ พัฒนาการต้องเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ผลประโยชน์ของการพัฒนาจะต้องเป็นของ มนุษย์ เมื่อมนุษย์ตระหนักถึงความต้องการหรือความจำเป็นของมนุษย์ มนุษย์จะเป็นผู้

^{๔๙} เรียม ศรีทอง, *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิร์ดเวฟเอดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

กำหนดความมุ่งหมายของการพัฒนา โดยอาศัยความต้องการของตนเป็นเครื่องนำทาง และมนุษย์จะเป็นผู้จัดการองค์ประกอบของการพัฒนาให้สำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตนตั้งขึ้น เช่น การสร้างสถาบันทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบต่างๆ ถึงแม้กิจกรรมนั้นเป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการพัฒนา แต่มนุษย์จะพัฒนาอย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ มนุษย์จะต้องพัฒนาในสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ “การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาของไทยที่ผ่านมา ไม่นับหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์และบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพสังคมผลที่ตามมา คือ พฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นนักศึกษา อัตราการก่ออาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น”^{๕๐} “หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาควรมีอยู่ในใจของทุกคน เพื่อเป็นการยับยั้งสามัญสำนึกของผู้คนในสังคม เมื่อกิเลสอันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ครองบังามนุษย์ควรมีสามัญสำนึกด้านศาสนาและการศึกษาที่มีหลักพุทธธรรมกำกับ ปลุกฝังให้มนุษย์มีสามัญสำนึกทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่ถูกต้องผลที่ได้จะเกิดทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ”^{๕๑} และสอดคล้องกับมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่นิยามความหมายของการศึกษาไว้อย่างชัดเจนว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”^{๕๒}

การพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์ในนานาอารยประเทศ เช่น “ประเทศเกาหลี มีเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของคนเกาหลีมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑) การลำดับรุ่นอาวุโส ๒) ความรักในสถาบันการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ๓) ความรักในสถานประกอบการ ๔) ความทุ่มเทให้แก่การทำงานหน้าที่ ๕) ความเป็นหมู่เหล่า ๖) ความ

^{๕๐} กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ, "การประเมินความต้องการพัฒนาอาจารย์ในวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก", รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๑), หน้า ๒๒.

^{๕๑} เรียม ศรีทอง, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๕๒} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖) หน้า ๒๗.

เป็นชาตินิยม ๗) ความมีวินัยในตนเอง ๘) การสร้างความแข็งแกร่งในครอบครัว ๙) ความขยันและ ไม่ย่อท้อต่องานหนัก ๑๐) การรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเข้มแข็ง ประเทศไต้หวัน ประชาชนมีเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของคนไต้หวันมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑) เป็นตัวของตัวเอง รักอิสระ พึ่งพาคนอื่นน้อย ๒) เป็นคนจริงจัง มีความเพียร ทำงานหนักด้วยความรอบคอบอดทน และประหยัด ๓) อ่อนน้อม ขยันศึกษาหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง ๔) ตื่นตัวทางการเมือง สนใจการมีส่วนร่วม ๕) มีความสามารถในการตัดสินใจและการจัดการ ๖) เชื่อมั่นในความยุติธรรมและซื่อสัตย์ ๗) เคร่งครัดในระเบียบเพื่อสังคมและมีจิตสำนึกในเรื่องเวลาสูงมาก ๘) อนุรักษ์ขนบวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ๙) มีความเคารพในคุณค่าความเป็นคนกล้าเชื่อว่าทุกคนมีรากฐานเป็นคนดี ๑๐) กล้าให้ กล้าปรึกษาทำบุญกับบุคคลและองค์การการกุศล ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมมีเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของคนเวียดนาม คือ ขยัน อดทน รักชาติ รักการศึกษาเล่าเรียน และยึดถือความกตัญญู ประเทศศรีลังกา อยู่ทางตอนใต้สุดของอินเดีย ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ ชาวสิงหลนับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท ศาสนาพุทธเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของชาวศรีลังกา คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของชาวศรีลังกา คือ ความอ่อนน้อม ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส มีความกตัญญูกตเวที มีความซื่อตรง ไม่ลักขโมยแม้จะยากจน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีชีวิตที่พอเพียงและชีวิตอันอุดมตามแนวทางพุทธศาสนา ประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่มีสภาพดินฟ้าอากาศแตกต่างกัน และมีประชากรมากกว่าพันล้านคนมีภาษาพูดถึง ๑๖๕๒ แต่ลำดับความประพฤติทางด้านศีลธรรมและคุณงามความดี คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของคนอินเดียมี ๙ ประการ ได้แก่ ๑) รู้จักแยกแยะและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ๒) ขยันอ่านหนังสือและค้นคว้าหาความรู้ ๓) ขอบความเรียบง่ายและความสะอาด ๔) ประหยัด อดออม และรู้คุณค่าของเงิน ๕) มีจิตใจอ่อนโยนและไม่เบียดเบียนซึ่งกัน และกัน ๖) เคร่งครัดในศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ๗) รู้จริงแต่พูดมาก ๘) ขยันและอดทน และ ๙) กล้าออกไปเผชิญโชคในต่างถิ่นหรือต่างแดน^{๕๓}

^{๕๓} ดุษฎี มัชฌิมภิกขุ, บทบาทของสถาบันการศึกษากับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม : กรณีศึกษาประเทศเกาหลี ไต้หวัน เวียดนาม อินเดีย และศรีลังกา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, บทความทางวิชาการ, ในวารสารวิชาการ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๓), (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๓), หน้า ๔๔-๔๕.

ประเทศไทยในรอบ ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมาระดับศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมของ คนในสังคมกลับลดถอย ทั้งที่ทราบกันดีว่าประเทศหลังปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ เป็นต้นมา นานาอารยประเทศได้ยกย่องให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา แต่กลับใช้ พระพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและความเปลี่ยนแปลงของโลก หลักมโนสุจริต เป็นหลักธรรมหนึ่งใน สุจริตทั้งสาม คือ ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ๓ ประการ “๑) การสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งงามถูกต้อง เรียก ความประพฤติชอบด้วยกาย ๒) วชิสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ตั้งงามถูกต้อง เรียกความประพฤติชอบด้วยวาจา ๓) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ตั้งงามถูกต้อง เรียกประพฤติชอบด้วยใจ”^{๕๔} หลักธรรม ทั้งสามสอดคล้องกับพฤติกรรมมนุษย์และสภาพแวดล้อมเพราะพฤติกรรม เป็นผลมาจากการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่างๆ การกระทำของมนุษย์อาจ สังเกตเห็นได้ชัดเจน การยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น เรียกว่า “กายกรรม” ทางวาจา คือ การ พูด สนทนา การทักทายและการสั่งสอน เรียกว่า “วจีกรรม” การกระทำที่ซับซ้อนมากขึ้น ยากต่อความเข้าใจ ต้องติดตามสังเกต วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่า สืบเนื่องมาจาก จิตใจ เช่น การคิด การจำ การลืม การเรียนรู้ แรงจูงใจ เจตคติ ความเมตตาหรือความรัก เรียกว่า “มโนกรรม” พฤติกรรมของมนุษย์ทั้ง ๓ ลักษณะ มิได้อยู่แยกจากกัน แต่ทำงาน ผสมผสานเป็นจริงหรือจรรยาตามลักษณะความประพฤติประจำอยู่ในสันดาน พื้นเพจิต หรือลักษณะอุปนิสัย ๖ ประเภท คือ “ราคะจิต โทสะจิต โมหะจิต สัทธาจิต พุทธิจิต วิตกจิต”^{๕๕} ในทางจิตวิทยาตะวันตกทุกๆ ไป เรียกลักษณะต่างๆ ไปของบุคคลว่า “บุคลิกภาพ รวมถึงคุณสมบัติภายในและพฤติกรรมเฉพาะบุคคลโดยรวม”^{๕๖} ใน พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่า พฤติกรรมมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดระหว่าง กายกับจิต โดยเน้นว่าจิตใจมีอิทธิพลเหนือกาย จนมีข้อสรุปว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” กายกับจิตต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน กายเป็นที่อาศัยของจิต และจิตเป็นผู้ควบคุมภายใน สำหรับการรับรู้และการเรียนรู้ โดยผ่านกาย การทำงานของจิตส่งผลกระทบต่อสภาพทาง กาย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเรื่อง “มโนสุจริต กับการแก้ปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการกระทำ

^{๕๔} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : มหจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

^{๕๕} ชู.ม.(ไทย) ๒๙/๑๕๖/๔๓๐., ชู.ม.(ไทย) ๒๙/๑๙๑/๕๔๕-๕๔๖.

^{๕๖} Gordon Allport , **The Person in Psychology**, (Boston : Beacon Press, ๑๙๖๙), p.๕๖๙.

ของบุคคลในด้านต่างๆ มีมโนสุจริตในการดำเนินชีวิต จะส่งผลในภาพรวมด้านความประพฤติของมนุษย์ ด้วยการศึกษาวិเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อประยุกต์ใช้ กับกระบวนการแก้ปัญหาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในสังคมไทย อย่างเหมาะสม และยั่งยืน ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องมโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒.๑ เพื่อศึกษามโนสุจริตที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่สัมพันธ์กับมโนสุจริต

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์มโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในสังคม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เน้นการศึกษาเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) เพื่อมาวิเคราะห์สังเคราะห์ในภาพรวม แบ่งการศึกษาข้อมูลเป็น ๒ ส่วนคือ

๓.๑ ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นมาของมโนสุจริต ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ภาษาไทย (พระไตรปิฎกฉบับหลวง ๔๕ เล่ม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๕๒๕ และพระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทย ๙๑ เล่ม มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๔๘ และพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์ชุดแปลภาษาไทย (BUDSIR/TT on CD-ROM) สำนักพิมพ์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๒๑) เป็นหลัก

๓.๒ ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากเอกสารประเภทตำรา งานการวิจัยวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคัมภีร์ประกอบอื่นๆ และงานเขียนทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น บทความจากนิตยสาร วารสารวิชาการและบทความทางอินเทอร์เน็ต มนุษย์ได้อย่างไร

๔.สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องมโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษามโนสุจริตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อวิเคราะห์มโนสุจริตกับการแก้ปัญหา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท วิธีดำเนินการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เน้นการศึกษาเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) เพื่อมาวิเคราะห์สังเคราะห์ในภาพรวม แบ่งการศึกษาข้อมูลเป็น ๒ ส่วนคือ ๑) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นมาของมโนสุจริต ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษา พระคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ภาษาไทย (พระไตรปิฎกฉบับหลวง ๔๕ เล่ม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๕๒๕ และพระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทย ๙๑ เล่ม มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๘ และพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์ชุดแปลภาษาไทย (BUDSIR/TT on CD-ROM) สำนักพิมพ์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๒๑) เป็นหลัก ๒) ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากเอกสารประเภทตำรา งานการวิจัยวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคัมภีร์ประกอบอื่นๆ และงานเขียนทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น บทความจากนิตยสารวารสารวิชาการและบทความทางอินเทอร์เน็ต เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ๑) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉลองราชสมบัติ ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช พุทธศักราช ๒๕๓๙ ๒) พระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๔๘ ๓) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง ๔๕ เล่ม กรมการศาสนา ๒๕๒๕ กระทรวงศึกษาธิการ ๔) พระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์ชุดแปลภาษาไทย (BUDSIR/TT on CD-ROM) สำนักพิมพ์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๒๑ และข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะเทียบเคียงกับเล่ม ข้อ หน้า ของฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก และข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นนิพนธ์ต่างๆ ไป นับตั้งแต่คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา และตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงและนำเสนอผลงานด้วยลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ และหวังประโยชน์จากการวิจัยว่า จะทำให้ทราบมโนสุจริตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ทราบเกี่ยวกับหลักธรรมที่สัมพันธ์กับมโนสุจริต และสามารถนำหลักมโนสุจริตไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทรัพยากรมนุษย์และสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

๑. มโนสุจริตที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่มที่ ๕ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๙ - ๑๔ พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี เล่ม ๓๔ และเล่มอื่นๆ ตามแต่เหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัส และให้ความหมายว่า หมายถึง ความคิดที่เป็นไปในทางที่ติงาม ๓ ประการ ได้แก่ อนภิชฌา คือ การไม่โลภอยากได้ของเขา อภัยบาท คือ การไม่พยายาบาทปองร้ายเขา และ สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม หลักมโนสุจริต มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เพราะว่า เป็นหลักช่วยให้มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาโดยเริ่มที่ตัวปัจเจกบุคคลแล้วขยายไปสู่คนอื่นและสังคมเป็นที่สุดช่วยลดปัญหาต่างๆของชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมได้ทั้งนี้ก็เพราะจิตใจเป็นใหญ่ซึ่งครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ทั้ง ๓ ทวาร คือ กาย วาจา และใจ ความสำคัญของมโนสุจริต คือ ใช้แก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ได้ เพราะมีความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย กับ ใจ หรือ รูปกับ นาม” ถ้าหากมนุษย์ ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจอันถ่องแท้ถึงความต้องการทางกายและทางใจของตนแล้ว ไซ้ชีวิตที่เกิดมาก็ยากจะพบความสุขที่สมดุลงแห่งชีวิตและจิตใจได้ ต่อให้ร่ำรวยมั่งคั่งปานใด มีชื่อเสียง อำนาจใหญ่โตปานใดก็ตาม พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าบุคคลผู้นั้นจะไม่มีวันสามารถยกระดับความสะอาด สงบและสว่างของกายใจของตนเองได้เลย ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์นั้นมีส่วนสำคัญอยู่ ๒ อย่างที่สามารถสร้างสรรค์ความสุขได้ กล่าวคือ ร่างกายและจิตใจ พระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลักคำสอนต่อธรรมชาติของกายและจิตใจไว้ว่า จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว กายเป็นคนทำ แต่จิตเป็นคนสั่งให้กายทำ ทั้ง ๒ อย่างอาศัยซึ่งกันและกันจึงจะมีความสมบูรณ์แห่งการกระทำ การพูด และการคิด โดยมีหลักทั้งการเรียนรู้และปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง ฉะนั้น จิตใจจึงมีความสำคัญต่อมนุษยชาติในฐานะเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมที่ดีและพฤติกรรมที่ชั่วทุกประเภท ความสำคัญของหลักมโนสุจริตนั้น ช่วยให้มีมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็นผู้เลิศประเสริฐสูงสุด ทำให้เป็นชุมชนที่อยู่ในสังคมนี้ได้อย่างเป็นสุข เป็นเหตุให้โลกนี้ได้รับความสงบสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคล ในพุทธศาสนา ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกัน คือ กาย วาจา ใจ หรือ การพัฒนาแบบองค์รวม ด้วยระบบ ไตรสิกขา คือ พัฒนา ให้คนมีศีลธรรม พัฒนาให้คนปฏิบัติธรรม เพื่อจะได้องค์ความรู้ คือ ปัญญาที่ถูก

มโนสุจริต เป็นความคิดทางใจที่เป็นฝ่ายดี ผู้ใดมีก็จะเอื้อประโยชน์ให้อย่างใหญ่หลวง กล่าวคือ พฤติกรรมมีเจตนาเป็นตัวนำ เจตนา คือ ความจงใจ ตั้งใจ ขวนขวายที่จะกระทำ เจตนานี้เป็นสภาพจิตชนิดหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเจตนาในทางดี (กุศล) หรือในทางชั่ว (อกุศล) ก็ได้ การที่จะพัฒนาเจตนาในทางกุศลต้องอาศัยปัญญา (เจตสิก) ผลของเจตนาในทางกุศลก็คือพฤติกรรมที่ติงาม หลักในการพัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธศาสนาจึงต้องพัฒนาให้ครบองค์ประกอบ ๓ ประการซึ่งบูรณาการกันหรือเป็นปัจจัยหรือช่วยเหลือ

ประสานแก่กันและกัน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา หรือ ศีลสมาธิและปัญญาในไตรสิกขานั้นเอง โทษหรือผลเสียของการปราศจากสุจริตทั้ง ๓ มีผลตรงกันข้ามกับพุทธพจน์ข้างต้น การพัฒนาพฤติกรรมด้วยหลักของศีล การแสดงออกของคนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นด้านกายหรือวาจา ในขั้นต้นสามารถควบคุมหรือพัฒนาได้โดยใช้ระเบียบวินัย หรือประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่เคยชินที่ดี เช่น การเข้าคิวซื้อของ การพูดขอขอบคุณ

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักมนโนสุจริตตามหลักธรรมที่สัมพันธ์กับหลักมนโนสุจริต เป็นการศึกษาถึงกระบวนการที่สัมพันธ์กัน ทั้งในมิติด้านคำสอนคือหลักธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท และมิติทางวิชาการของตะวันตก และนักวิชาการของไทย โดยเฉพาะนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางศาสนา ซึ่งในบทนี้จะได้ศึกษาและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ เป็นการพัฒนาตามใน ๓ ระดับตามหลักไตรสิกขา คือ ระดับต้นศีล ระดับกลางสมาธิ และระดับสูงปัญญา

๒. หลักธรรมที่สัมพันธ์กับมนโนสุจริต หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การปรับปรุงการเปลี่ยนแปลง การแก้ไขและการพัฒนาชีวิตของมนุษย์จากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า ที่เป็นคุณ ไร้โทษ มีผลเป็นความสุขทั้งต่อตนเองและคนอื่นในสังคม ทั้งนี้ก็เพราะมวลมนุษย์ล้วนมีสภาพและลักษณะอย่างเดียวกัน คือ ประกอบด้วยชั้น ๕ ธาตุ ๖ และต้องการความสุข หลีกหนีความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น แต่มนุษย์ก็มีหลายประเภท เช่น ยึดเอาสติปัญญา (ดอกบัว ๔ เหล่า) ยึดเอาความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ยึดตามบทบาทหน้าที่ในสังคม ยึดการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ส่วนหลักธรรมที่เป็นรูปแบบใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างลงตัว กล่าวคือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง (เว้นชั่ว) จัดเข้าในศีล (กายภาวนาและศีลภาวนา) การทำความดีทุกอย่างให้ถึงพร้อมจัดเข้าในสมาธิ (จิตตภาวนา) และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผุดผ่องจัดเข้าในปัญญา (ปัญญาภาวนา) ซึ่งก็คือ หลักไตรสิกขา ๓ คือ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ตามมา คือ ประโยชน์ทางกาย ทางจิตและทางใจ อันส่งผลไปยังความสำเร็จหรือบรรลुकุศลความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๔ ด้าน คือ กาย ศีล จิตและปัญญาหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นต้องอาศัยหลักการศึกษาและปฏิบัติร่วมกันระหว่างศีล สมาธิ และปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท อันเป็นกระบวนการพัฒนากายและจิตใจในส่วนของความสงบและส่วนของการใช้ปัญญาพิจารณาความรู้สึกลึกซึ้งคิด ตลอดจนพฤติกรรมของชีวิตอย่างแบบกายควบคุมกันไปและเมื่อเกิดมีเข้าใจในจุดมุ่งหมายและสามารถพัฒนาตามหลักไตรสิกขารวมทั้งกรรมฐานไปตามแบบที่พระพุทธองค์วางไว้จนเกิดผลในระดับหนึ่งแล้ว ประสพการณ์ทางกาย วาจา และใจดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริงให้เกิดขึ้น มิใช่ศรัทธาที่เกิดขึ้นจากการฟังตามกันมา แต่เป็นความศรัทธาที่มั่นคงในความจริงเฉพาะหน้า รู้จักว่าส่วนใดเป็นคุณค่าสูงสุดในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ

หลักธรรมที่สัมพันธ์กับมโนสุจริต ในภาพรวมแยกได้เป็น ๓ ระดับต้น หลักกฎแห่งกรรม ผลของวิบากกรรม หลักไตรสิกขาศีล สมาธิ ปัญญา ระดับกลาง หลักอริยสัจ ๔ หลักทาน หลักโลกपालธรรม ๒ ประการ หลักธรรมทำให้งาม ๒ ประการ หลักธรรมมีอุปการะมาก ๒ ประการ ระดับสูงหลักความไม่ประมาท หลักพรหมวิหาร ๔

๓. มโนสุจริตกับการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา
เถรวาทปัญหาในสังคมไทยแม้ว่าจะมีมากมายเพียงใดก็ตาม ล้วนตกอยู่ในกรอบของการล่วงละเมิด ไม่ปฏิบัติตามศีล ๕ นั่นเอง ดังนั้น ปัญหาในสังคมไทยจึงสรุปลงใน ๒ ปัญหาใหญ่ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ผิด (ทุจริต ๓ ประการ) และปัญหาด้านความต้องการทางอารมณ์ต่างๆ (กิเลส-ตัณหา) การแก้ปัญหาด้วยมโนสุจริต จำต้องใช้วิธีทั้งหมดทั้งปวง คือ การแก้ด้วยธรรมคู่ปรับของธรรมนั้นๆ เช่น แก้ความโลภ ความตระหนี่ ด้วยการให้ทาน แก้ความโกรธด้วยเมตตา เป็นต้น และจำต้องปฏิบัติธรรมต่างๆ อีกด้วย เช่น แก้ปัญหาความโลภ (อนภิชฌา) ด้วยหลักสันโดษ ความยินดีพอใจในสิ่งของๆ ตน เป็นต้น แก้ปัญหาความโกรธ พยาบาท (อพยาบาท) ด้วยหลักพรหมวิหาร ๔ เป็นต้น ส่วนการแก้ไขปัญหาด้านความเห็นผิดด้วยหลักมโนสุจริต (สัมมาทิฏฐิ) ด้วยหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการอันเป็นหลักให้เกิดสติ สัมปชัญญะ เป็นต้น ดังนั้น มโนสุจริตกับการพัฒนามนุษย์จึงมีปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสองด้าน คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตใจ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ หลักการที่นำมาใช้พัฒนา คือ หลักไตรสิกขา ศีลชำระพัฒนากาย และวาจาให้สะอาด สมาธิ ชำระจิตใจที่ขุ่นมัว และปัญญา ชำระ กำจัดความโลภ ความพยาบาท ความเห็นผิดให้เป็นความไม่โลภ เสียสละ ความไม่โรธ ไม่พยาบาท เป็นความรัก และเกิดความเห็น เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยมีการแบ่งการพัฒนาเป็นภาวนา ๔ ด้าน คือ กาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งก็อยู่ในกรอบของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ดังนั้น การประยุกต์ใช้มโนสุจริตในการดำเนินชีวิตระดับต่างๆ จึงเริ่มที่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมส่วนรวมใน ๓ ด้านที่สุจริต คือ ไม่โลภ ไม่พยาบาท และมีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม โดยมีกระบวนการพัฒนาฝึกปรือความประพฤติพฤติกรรมทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญา เพื่อสามารถใช้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และความเป็นมนุษย์แท้จริงในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ, "การประเมินความต้องการพัฒนาอาจารย์ในวิทยาลัย
สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก", รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร :
สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๑.
- กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕**, กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ดุขฎี มัชฌิมาภิโร, บทบาทของสถาบันการศึกษากับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม :
กรณีศึกษาประเทศเกาหลี ไต้หวัน เวียดนาม อินเดีย และศรีลังกา,
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, **บทความทางวิชาการ,
ในวารสารวิชาการ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ ฉบับพิเศษ พฤษภาคม - สิงหาคม
๒๕๕๓**, กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,
๒๕๕๓.
- เรียม ศรีทอง, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิร์ดเวฟเอ็ด
ดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒.
- Gordon Allport , **The Person in Psychology**, Boston : Beacon Press, ๑๙๖๙.

การศึกษาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท

A study of the public mind found in Theravada Buddhism

พระมหาชำนาญ กตมโม (บุญแพ)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และทฤษฎีจิตสาธารณะ (๒) เพื่อศึกษาคำสอนเกี่ยวกับจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท (๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะในสังคมไทยปัจจุบัน

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ตลอดจนงานเอกสาร ตำราวิชาการ ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วประมวลข้อมูลโดยนำมาศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอสรุปการวิจัยด้วยวิธีนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

จิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือจิตสำนึกที่รู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ เข้าร่วมกิจกรรมในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ ตลอดจนการรับผิดชอบต่อหน้าที่หรือการทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม จิตสาธารณะ เป็นจิตสำนึกที่ดีที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล เป็นจิตใต้สำนึกที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสภาพความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยการรับรู้ เรียนรู้ จดจำ และลอกเลียนแบบ ก่อให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ของตนเอง เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม

ในทางคำสอนของพระพุทธศาสนาพบว่า หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติ และสอดคล้องกับแนวคิดจิตสาธารณะอาทิเช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ขรรวาสธรรม ๔ และหลักทศ ๖ เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณธรรมเพื่อสังคม เพื่อมวลมนุษยชาติ เพราะเป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ทั้งแก่ผู้อื่น และสังคมโดยรวม

ในการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะกับสังคมพบว่า การนำหลักทศ ๖ มาใช้กับสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา การเมือง และเศรษฐกิจ สามารถจัดระเบียบสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบ และเป็นแบบอย่างการทำหน้าที่ให้ถูกต้องตามสถานะของแต่ละบุคคล เช่น หน้าที่สามีต้องยกย่อง ไม่ดูหมิ่นภรรยา หน้าที่

ภรรยาต้องจัดการงานบ้านให้เรียบร้อย หน้าที่บิดามารดาต้องสั่งสอนบุตรให้ละชั่วทำดี หน้าที่ของบุตรต้องเลี้ยงดูบิดามารดา ช่วยทำงาน ในสถานศึกษา ครูอาจารย์มีหน้าที่แนะนำสั่งสอน ยกย่องป้องกันศิษย์ ศิษย์ต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง ปรนนิบัติรับใช้ เป็นต้น เมื่อต่างคนต่างทำหน้าที่ให้ถูกต้องตามสถานะ ย่อมเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และส่งเสริมพัฒนาการทางจิตของปัจเจกบุคคล ให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุข

ABSTRACT

The objectives of the research were: (1) to study meaning, concept and theory of the public mind, (2) to study teachings concerning the public mind in Theravada Buddhism and (3) to study application of the public mind in Thai society now.

This research applied the documentary research with collecting data from Tipitaka, academic textbooks, related documents and researches. Analysis of the data used the analysis of the content and the summary of the research used presenting the descriptive results of the research.

Results of the Research

The public mind was the feeling or the consciousness that paid attention, participated in the useful activities to the society and the country and also the responsibility or performing the duty as the good member of the society. The public mind was the good consciousness being within the mind of person, the consciousness consisting of the virtue and the ethics influenced from the state of the living and the social environment by perceiving, learning, remembering and copying. These made the behavior in helping together, gave the time, power, and property to make the benefit to the others and the society.

In the teaching of Buddhism, there were Dhamma principles relating to the practice and according with the concept of the public mind such as the four Holy Abiding (Brahmavihāra) the four Bases of Social Solidarity (Saṅgahavatthu) the four Virtues for a Good Household Life (Gharāvāsa-dhamma) and the Six Directions (Disā) etc. These Dhamma

principles were the virtue for the society, and the human because these lead to the benefit to oneself, others and the society.

The application of the public mind to the society found that applying that the six Disas with the family, educational, religious, political and economic institution can organize the society well because it was cultivating the consciousness and the responsibility and the prototype of performing the duty properly according to the status of each person. For example, the duty of husband had to respect, not to libel the wife. The duty of the wife had to do the chores. The duty of parents had to teach the children to be good person. The duty of son or daughter had to Take care of the parents and help the work in the school. The duty of teacher had to advise, teach, respect and protect the students. The duty of the student had to obey and serve the teachers etc. When everybody had to perform the duty properly, it will be useful to the development of the society and the country and support the development of the mind of each person in the living in the society peacefully.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “จิตสาธารณะ” เป็นคำใหม่ที่น่ามาใช้เมื่อไม่นานมานี้ และเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทยจิตสาธารณะ เป็นศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาทศวรรษที่ผ่านมา เป็นคำที่ใช้แปลจากภาษาอังกฤษที่เรียกว่า Public mind, public consciousness, public minds, public service, service mind, ส่วนคำแปลในภาษาไทย นอกจากใช้คำว่าจิตสาธารณะแล้ว มีคำที่ใช้ในความหมายเดียวกับคำอื่น ๆ อีก คือ สำนึกสาธารณะ, จิตสำนึกสาธารณะ, จิตบริการ, จิตอาสาจิตสำนึกทางสังคม เป็นต้น^{๕๗}

จิตสาธารณะ เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ^{๕๘} จิตสาธารณะ เป็นสิ่งที่เกิดตามวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ตาม

^{๕๗}นเรศวรวิชาการ, จิตสาธารณะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

http://www.academic.nu.ac.th/Content_view.php?n_id=44&img=&action=view [๑๒ เมษายน ๒๕๕๔].

^{๕๘}ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์ (1991), ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

สภาพแวดล้อมลักษณะวัฒนธรรมและประเพณี ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับสังคม โดยเฉพาะสังคมไทยวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากพิธีกรรม หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากคนไทยจึงมีจิตใจอ่อนโยน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ชอบช่วยเหลือกันในยามที่อีกฝ่ายเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน ดังนั้นจิตสาธารณะ (ความมีน้ำใจ) กับคนไทยในอดีตถือเป็นของคู่กันไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำรงชีวิตประจำวันที่มีการแบ่งปันกันอย่างเต็มที่ หรือการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันโดยต้องมีกฎระเบียบมาบังคับ ความช่วยเหลือทุกอย่างออกมาจากจิตใจ สังคมไทยในอดีตจึงอยู่กันอย่างเหมือนเครือญาติ เกิดความสุข และแม้บางครั้งจะมีปัญหาที่ร่วมกันแก้ไขจนทุกอย่างลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๕๙}

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เกิดสิ่งประดิษฐ์หรือวัตถุเครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตที่ทันสมัย รวดเร็วสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมีผลกระทบต่อสังคม และประเทศชาติ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งกระแสความเจริญนี้ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ทำให้เกิดการปรับตัว มีการแข่งขัน เอารอดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น เกิดการขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งถึงการขาดจิตสาธารณะของคนในชาติที่สูงขึ้น^{๖๐} ดังนั้น การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลเป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ถือเป็น การสร้างระบบคุณธรรม จริยธรรมภายในจิตใจของบุคคล

จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้จะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าจิตใจตนเองไม่ยอมรับ การปลูกฝังจิตสาธารณะ ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธภาษิตที่ว่า

*ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่
สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะถูกชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย
เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป
เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโค ที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น^{๖๑}*

แต่ จิตสาธารณะ จะเกิดขึ้นแก่บุคคลที่พร้อมเปลี่ยนแปลงและยอมรับการอบรม สั่งสอนด้านจิตใจมาแล้ว ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า

*ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่
สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี ก็จะถูกดีหรือทำดีตามไปด้วย*

^{๕๙} กลิ่น สระทองเนียม, *วิธีการสร้างเยาวชนให้เกิดจิตสาธารณะ*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://news.sanook.com/education/education_39824.php [๑๒ เมษายน ๒๕๕๔].

^{๖๐} ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*, หน้า คำนำ.

^{๖๑} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓.

เพราะความดีนั้น ลุขย่อมติดตามเขาไป
เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น^{๖๒}

เมื่อพิจารณาตามพุทธภาษิตข้างต้น จะเห็นว่าการทำงาน พุทธ คติของบุคคลล้วน สำเร็จมาจากจิตใจ ใจจึงเป็นเบื้องต้นของจิตสาธารณะนอกจากใจแล้ว การสร้างความรู้คู่ คุณธรรมเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะเป็น หนทางหนึ่งที่เป็นตัวช่วยในการกำหนดพฤติกรรมบุคคลในสังคม ให้สำนึกในความเป็นไทย สำนึกต่อประเทศชาติและสังคม นอกเหนือจากการเป็นเพียงแค่ “คนเก่ง” แล้ว ต้องเป็น “คนดี” ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ และเป็นการป้องกันอย่างแท้จริง แนวคิดการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขได้นั้น ต้องพัฒนา ร่างกายให้แข็งแรงควบคู่กับการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง ไม่หวั่นไหว พร้อมทั้งพัฒนา สมอ่งให้มีวิชาความรู้มีสติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดั่งงามจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่าง สงบสุข การพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ทั้งกายและใจได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ ปลุกฝังตั้งแต่เด็กให้มีการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีเป็นคนดี และมีความดีในตน อันได้แก่ ความรู้ดี ความสามารถดี ความคิดดี ความประพฤติดี และความมีจิตใจที่ดีงาม^{๖๓}

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นคุณค่า ความสำคัญ และประโยชน์ของการมีจิตสาธารณะ จึง ทำการศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักคำสอน รูปแบบ และวิธีการ เพื่อพัฒนาจิตใจ บุคคลในสังคมไทย ให้มีจิตสาธารณะตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา แล้ว นำไปประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และทฤษฎีจิตสาธารณะ
- ๒.๒ เพื่อศึกษาคำสอนเกี่ยวกับจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้จิตสาธารณะในสังคมไทยปัจจุบัน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมี วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย จำนวน ๔๕ เล่ม คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส
- ๓.๒ รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

^{๖๒} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^{๖๓} นवलละออ แสงสุข, จิตสำนึกสาธารณะในเยาวชน : กรณีศึกษานักศึกษา

๓.๓ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔ เรียบเรียงสรุป และนำเสนอผลการวิจัย

๔.สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาจิตสาธารณะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทสรุปได้ ดังนี้

จิตสาธารณะ หรือจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความคิดที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมหรือบุคคลทั่วไป เป็นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม อันเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ภายในจิตใจ ซึ่งจะส่งผลสู่การกระทำภายนอก การที่บุคคลแสดงความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยการช่วยเหลือดูแลสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะสมบัติของหน่วยงาน องค์กร และสังคม หรือการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละกำลังกายกำลังทรัพย์ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การกระทำหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการแสดงออกถึงความมีจิตสาธารณะทั้งสิ้น

จิตสาธารณะมีพัฒนาการมาจากการศึกษาเรื่องจิตสำนึกของมาร์กซ์ ซึ่งแนวคิดนี้มาร์กซ์ได้มาจากการวิพากษ์ และเอาแนวคิดบางส่วนมาจากเอเกล และฟอริย์ เอบค มาร์กซ์มีพื้นฐานความคิดว่าสภาพความเป็นอยู่เป็นตัวกำหนดความรู้สึกนึกคิด เพราะความคิดจะเกิดลอย ๆ ไม่ได้ ความคิดหรือจิตสำนึกต้องสัมพันธ์กับวัตถุและการดำรงชีวิตของมนุษย์ สำหรับมาร์กซ์แล้ว จิตสำนึก หมายถึง ระบบความหมายที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจโลกและจักรวาล แนวความคิดนี้สามารถสรุปได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

(๑) แนวความคิดสังคมเพื่อบุคคล แนวคิดนี้เชื่อว่าการที่ปัจเจกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของสังคม เพราะเขามีเจตจำนงเพื่อให้ตัวเองมีความมั่นคงปลอดภัย การที่คนสร้างสังคมขึ้นมาก็เพื่อประโยชน์ของตนเอง จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของสังคมไม่ใช่เพื่อสังคมเอง แต่เพื่อปัจเจกบุคคล นั่นก็คือ สังคมต้องรับใช้บุคคล บุคคลจะมีสำนึกต่อผู้อื่นก็ต่อเมื่อเขาประจักษ์ว่า สังคมเป็นแหล่งแห่งความมั่นคงและปลอดภัยอันสำคัญสำหรับชีวิตส่วนตัวของเขา แต่ถ้าสังคมไม่สามารถตอบสนองต่อสิ่งนี้ได้ เช่น สังคมไม่มีความยุติธรรม จิตสำนึกก็จะมีได้ยาก

(๒) แนวความคิดบุคคลเพื่อสังคม เป็นแนวคิดที่มองกลับด้านกับแนวคิดสังคมเพื่อบุคคล แนวคิดนี้เห็นว่าสังคมเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่ใช่เครื่องมือที่ปัจเจกบุคคลสร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอด บุคคลต่างหากที่ต้องยอมให้กับสังคมหรือขึ้นอยู่กับสังคม เอมีลี เดิร์กฮาม เชื่อว่ากลุ่มคนเป็นเพียงวัตถุดิบให้เกิดสังคม และสังคมก็ไม่ใช่ความปรารถนาอันมั่นคงและปลอดภัยของแต่ละคน หากแต่เป็นความสัมพันธ์ต่อกันอย่างยั่งยืน

ของคนเหล่านั้น ซึ่งเรียกว่าอารมณ์ คือความรู้สึกผูกพันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม บุคคลย่อมปฏิบัติตามกลุ่มเพราะมีสำนึกในกลุ่ม แม้จะขัดใจก็ตาม สำนึกกลุ่มก็ยังคงดำรงอยู่ได้ โดยแต่ละคนแต่ละหน่วย ต่างสำนึกว่าผู้อื่น กลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

จิตสาธาณะ ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีประชาสังคม ซึ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือสังคมโดยไม่ต้องการกำไร ตามแนวคิดของคีน (Keane) ประชาสังคมเป็นแนวคิดของการร่วมมือระหว่างสมาชิกองค์กรนอกภาครัฐ เพื่อทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมจนเป็นกิจวัตรและด้วยความเต็มใจ ประชาสังคมเน้นความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือสังคม และการมีจิตสำนึกสาธารณะเพื่อส่วนรวมหรือชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายว่า (๑) เน้นความสัมพันธ์เป็นกลุ่มสมาชิก (๒) มีจิตสาธาณะดูแลตรวจสอบ รับผิดชอบต่อสาธารณะ (๓) มีความเป็นธรรมต่อสังคม (๔) มีความยุติธรรมต่อสังคม (๕) เป็นเครือข่ายสังคม ฯลฯ เป็นต้น แนวคิดประชาสังคม คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้คนในสังคมตื่นตัว มีความรู้สึกนึกคิดอยากเข้าไปแก้ไขปัญหาสังคม หรือรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพฤติกรรมการรวมตัวหรือมีจิตสำนึกร่วมกัน

ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) ฟรอยด์เชื่อว่าสังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กันตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใด ฟรอยด์เห็นว่าสังคมมีอิทธิพล ในการพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคม ฟรอยด์เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ได้สรุปโครงสร้างของบุคลิกภาพของบุคคลว่ามี ๓ องค์ประกอบ คือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego)

(๑) อิด (Id) ตามความคิดของฟรอยด์ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณ ๒ ชนิด คือ (๑) สัญชาตญาณชีวิต เป็นสัญชาตญาณที่ผลักดันให้บุคคลทำในสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขสำราญใจ โดยเฉพาะความสุขทางกาย เรียกว่า กามารมณ์ (Sex) (๒) สัญชาตญาณความตาย รวมทั้งการทำลายชีวิตตนเองหรือความก้าวร้าว ฟรอยด์เชื่อว่าเด็กทารกมีอิดมาตั้งแต่แรกเกิด คือ ต้องการแสวงหาความพึงพอใจในช่วงเวลานั้น ๆ

(๒) อีโก้ (Ego) เป็นโครงสร้างสมองที่พัฒนาขึ้นจากการคิดเพื่อฝืนเป็นการคิดหาเหตุผลและการวางแผนเพื่อให้ได้มายังสิ่งที่ต้องการ ลักษณะสำคัญของอีโก้ คือ พัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยให้อิดได้รับการตอบสนองที่เป็นจริงไม่เพียงแต่คิดเพื่อฝืนไปเท่านั้น อีโก้จะใช้กระบวนการคิดทฤษฎี คือ การคิดที่มีความจริงมากกว่าการเพื่อฝืน ถึงแม้ว่าอีโก้จะอิงความเป็นจริงมากกว่าอิด แต่พลังของอีโก้ก็จะทำไปเพื่อการตอบสนองความต้องการของอิด

(๓) ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นลักษณะโครงสร้างที่สำคัญลำดับที่ ๓ ของบุคลิกภาพ ซึ่งหมายถึง หลักเกณฑ์ทางสังคมและค่านิยมต่าง ๆ ที่เด็กได้รับการสั่งสอนและ

ถ่ายทอดปลูกฝังจากพ่อแม่และสังคม ซูเปอร์อีโก้แบ่งได้เป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก คือ มโนสำนึกหรือมโนธรรม ประกอบด้วยข้อห้ามทางสังคมต่าง ๆ การประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะในเรื่องการแสดงออกของความต้องการทางเพศและความก้าวร้าว ส่วนที่ ๒ คือ ตนในอุดมคติ ซึ่งเป็นภาพพจน์ของบุคคลที่ควรเป็นและควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร จะเห็นได้ว่าในส่วนแรกของซูเปอร์อีโก้เป็นข้อห้ามไม่ให้ประพฤติปฏิบัติ แต่ในส่วนที่สองเป็นข้อกำหนดให้ประพฤติปฏิบัติ อาจเปรียบได้ว่า มโนสำนึก คือ เบญจศีล และตนในอุดมคติ คือ เบญจธรรม ตามหลักของพระพุทธศาสนา

พรอยด์ เชื่อว่า จริยธรรมของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับการขัดเกลา และพัฒนาขึ้นจากแรงขับพื้นฐานของบุคคลในส่วนตัวสำนึก หรือส่วนที่เรียกว่า ซูเปอร์อีโก้ และจะคอยควบคุมพฤติกรรมภายนอกของบุคคลให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม ในวัยเด็กจะพัฒนาบุคลิกลักษณะค่านิยมมาตรฐานจริยธรรมของสังคมจากบิดามารดาและคนใกล้ชิด โดยการเลียนแบบและยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติ ในวัยผู้ใหญ่ เมื่อจริยธรรมเกิดขึ้นในจิตใจแล้ว ย่อมเปรียบเสมือนมีเครื่องมือคอยควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของสังคม

จิตสาธารณะ เป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคล ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเด็กช่วงแรกเกิดจนถึง ๑๐ ขวบ เป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝัง และส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อสังคม โดยเฉพาะเยาวชนต้องให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เช่น

- (๑) ตั้งใจศึกษาหาความรู้
- (๒) มีความรับผิดชอบ สามารถพึ่งตนเองได้
- (๓) มีความประหยัด รู้จักพอ
- (๔) ประพฤติตัวเหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
- (๕) ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- (๖) มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา

ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม ถือว่าเป็นการช่วยเหลือสังคม เพราะคนเราอยู่รวมกันเป็นสังคมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกัน ถ้าคนในสังคมขาดจิตสาธารณะ ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมา ในระดับสังคม จะทำให้เกิดปัญหา คือ (๑) ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา (๒) มีอาชญากรรมในชุมชนสูงขึ้น (๓) ขาดศูนย์รวมทางจิตใจ ขาดผู้นำในการแก้ปัญหา ในระดับชาติจะทำให้เกิดปัญหา คือ (๑) เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติส่วนรวม (๒) ประเทศชาติล้ำหลัง ขาดการร่วมมือจากประชาชน (๓) เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก แก่งแย่งแข่งขัน ทุจริตคอร์รัปชัน ในระดับโลกถ้าขาดจิต

สาธารณณะจะทำให้เกิดปัญหา (๑) เกิดการสะสมอาวุธ เพราะไม่ไว้ว่างใจกัน (๒) เกิดการ
แก่งแย่ง ครอบงำการค้าระหว่างประเทศ (๓) เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ
ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างท้องถิ่น จิตสาธารณณะจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ควรปลูกฝัง ส่งเสริมและก
พัฒนา

จิตสาธารณณะ เป็นสิ่งที่เกิดจากจิตใจตามธรรมชาติ ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้
แต่ก็สามารถจะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพลเมือง ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้

(๑) สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อ
จิตสำนึก

(๒) การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การศึกษาทางสังคม และการมีส่วนร่วมใน
กิจกรรม

(๓) การเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคม ก็มีจุดประสงค์ร่วมกัน
แก้ไข

จิตสาธารณณะ เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างและต้องทำอย่างสม่ำเสมอเป็น
กิจวัตร เพื่อให้จิตสำนึกมีความคงทน และเพื่อป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลง

จิตสาธารณณะในแนวคิดของพระพุทธศาสนา หมายถึง จิตที่เป็นฝ่ายกุศล เป็น
จิตที่ดีงาม เรียกว่า กามาวจรกุศลจิต หรือมหากุศลจิต เพราะประกอบไปด้วยเจตนาที่ดีงาม
ซึ่งกุศลจิตเหล่านี้มีเจตสิกเข้าปรุงแต่งด้วย เจตสิกที่เข้าปรุงแต่งจิตให้เป็นเหตุทำบุญ ทำ
ความดี ทำประโยชน์ต่อสังคมนั้น ต้องเป็นเจตสิกฝ่ายดีงามเหมือนกันเรียกว่า โสภณเจตสิก
และมีเจตสิกอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งสามารถเข้าปรุงแต่งได้ทั้งกุศลจิตและอกุศลจิต คือ สัพพจิตตสา
ธารณเจตสิก เจตสิกกลุ่มนี้ปรุงแต่งจิตได้ทั้งจิตฝ่ายดีและจิตฝ่ายชั่ว ดังนั้น จิตสาธารณณะ
เป็นจิตที่คิดทำประโยชน์เพื่อมนุษยและสังคมถือว่าเป็นจิตฝ่ายดีงาม เจตสิกทั้งสองกลุ่มนี้จึง
ทำหน้าที่ปรุงแต่งกุศลจิตให้มีเมตตา กรุณา เป็นจิตแห่งการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

จิตสาธารณณะ ถือว่าเป็นภารกิจหลักของพระพุทธศาสนาในการช่วยเหลือมนุษย
และสังคม ดังพุทธดำรัสที่ตรัสกับพระสาวกว่า

*ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชน
จำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและ
ความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ ฯลฯ*

พระองค์ทรงส่งพระสาวกออกไปประกาศพระศาสนาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์บน
ฐานแนวคิดเรื่องจิตสาธารณณะแก่ชาวโลก

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สนับสนุนและเกี่ยวข้องกับจิตสาธารณณะนั้นมี
มากมายหลายประการ ได้แก่ หลักของพรหมวิหาร ๔ อันเป็นธรรมประจำใจของผู้ยิ่งใหญ่

(๑) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี มีเมตริต่อกัน

- (๒) กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือให้พ้นทุกข์
 - (๓) มุทิตา ความเบิกบาน พลอยยินดีต่อกันเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข
 - (๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลางเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
- หลักสังคหวัตถุ ๔ ว่าด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันของมนุษย์ ได้แก่

- (๑) ทาน การให้ปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ
- (๒) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน
- (๓) อัตถจริยา การสงเคราะห์หรือการทำประโยชน์แก่ผู้อื่นในกิจการต่าง

ๆ

ทั้งหลาย

- (๔) สมนัตตา มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย เสมอภาคกับคน

หลักธรรมาศรัทธา ๔ ว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับสังคมครอบครัว คือ

- (๑) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ
- (๒) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ควบคุมจิตใจ
- (๓) ขันติ ความอดทน ทำการงานด้วยความขยันหมั่นเพียร
- (๔) จาคะ ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขสบายของตนได้

ในทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ คำว่า จิต คือ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์, สภาพนึกคิด, ความคิด, ใจ สาธารณะ คือ ทั่วไป, ไม่เฉพาะเจาะจงใคร ดังนั้น จิตสาธารณะตามความหมายของท่าน คือ ความนึกคิดหรือจิตใจ ที่คิดทำประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป หรือเพื่อส่วนรวมไม่เจาะจงใครโดยเฉพาะ และท่านยังกล่าวว่า การจะพัฒนาคนให้มีจิตสาธารณะนั้นต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพใน ๔ ด้าน คือ

(๑) พัฒนากาย คือ การรักษาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดีใช้ปัจจัย ๔ อย่างถูกต้องให้เกิดคุณประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

(๒) พัฒนาศีล คือ การพัฒนาการอยู่ร่วมในสังคมด้วยดี อย่างเกื้อกูลเป็นประโยชน์

(๓) พัฒนาจิต คือ การฝึกอบรมสร้างเสริมจิตใจให้พร้อมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านคุณธรรม คือ ความมีเมตตากรุณา ด้านความสามารถของจิต คือ ความมีสติดี และด้านสุขภาพที่ดีของจิต คือ จิตใจที่เป็นสุข สดชื่น สงบ ผ่องใส

(๔) พัฒนาปัญญา คือ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้วิธีแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ความสำเร็จให้ตนและสังคมให้เจริญยิ่งขึ้น

จิตสาธารณะตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ คือ การบำเพ็ญประโยชน์ มุ่งทำลายความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นศัตรูของสันติภาพ ท่านกล่าวว่าทุกฝ่ายต้องได้รับประโยชน์ประโยชน์ที่ท่านแบ่งไว้มี ๓ ประการ คือ

(๑) ประโยชน์ตน หมายถึง การทำจิตใจของตนให้สูงขึ้น

(๒) ประโยชน์ผู้อื่น หมายถึง การงานหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

(๓) ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หมายถึง การทำประโยชน์ต่อตัวเองและผู้อื่น หรือ การทำประโยชน์เพื่อสังคม

ประโยชน์จะเกิดขึ้นได้นั้น ในความเห็นของท่านพุทธทาส คือ ต้องสอนคนให้ ทำหน้าที่ ซึ่งท่านเรียกว่า ธรรมะ หรือกฎที่ต้องปฏิบัติ ธรรมะเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคน ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่ โดยทำให้ตัวเองและผู้อื่นมีความสุขกาย สุขใจ ต้องฝึกหัด ให้เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางทำหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์โดยไม่เจาะจง การทำหน้าที่ต่อผู้อื่นนั้น เป็นการฝึกจิตใจให้มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งการฝึกหัดจิตใจนี้ก็เพื่อความ เป็นปกติสุขของสังคม

การนำจิตสาธารณะมาใช้กับสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมนั้น หมายถึง การนำ หลักของทศ ๖ มาใช้กับสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา การเมือง และสถาบัน เศรษฐกิจ

สถาบันครอบครัว คือ บิดามารดา บุตรธิดา บิดามารดานอกจากให้การอบรม เลี้ยงดูลูก ๆ แล้ว ยังมีหน้าที่อันสำคัญอีก คือ ห้ามลูก ๆ ทำความชั่ว ให้ทำแต่ความดี ให้ การศึกษา หาสามีภรรยาให้ และมอบทรัพย์มรดกให้ในเวลาสมควร หน้าที่ของบุตรธิดา คือ ท่านเลี้ยงเรามา ต้องเลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำกิจการงานของท่าน รักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ทำตนเป็นทายาทที่ดี บิดามารดาล่วงลับไปก็ทำบุญกุศลให้ท่าน

สถาบันการศึกษา คือ ครูอาจารย์ มีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิลปวิทยาแก่ศิษย์ คือ แนะนำเรื่องที่ยากให้เข้าใจง่าย หมั่นทบทวนสิ่งที่สอนให้ศิษย์เข้าใจ สอนเต็มความรู้ไม่ หวงวิชา ยกย่องประกาศคุณสมบัติของศิษย์ ช่วยปกป้องคุ้มครองศิษย์ในทุกสารทศ ศิษย์ เมื่อได้รับอุปการคุณของครูอาจารย์ พึงทำตอบแทนดังนี้ คือ ลูกศิษย์รับแสดงความเคารพ เข้าไปคอยรับใช้ เคารพเชื่อฟังว่านอนสอนง่าย ประนินบัติท่านตามสมควร และศึกษาเล่า เรียนโดยเคารพ

สถาบันพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ ผู้ซึ่งหวังความเจริญแก่บุคคลและสังคม ย่อม ทำหน้าที่ดังนี้คือ ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ให้ทำแต่ความดี ให้ปฏิบัติธรรมตามสมควร อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจตามสมควร บอกสิ่งที่ไม่เคยฟังให้ได้ทราบ ขยายสิ่งที่ฟังแล้วให้แจ่ม แจ้ง และบอกทางสวรรค์คือทางกุศลและอกุศลให้ บุคคลและสังคมย่อมให้ความเคารพท่าน คือ ช่วยเหลือกิจการงานด้วยความเมตตา พูดคุยด้วยถ้อยคำอันไพเราะ คิดทำสิ่งใดด้วย เมตตา ให้การต้อนรับด้วยอามิส และถวายปัจจัยเครื่องยังชีพ

สถาบันการเมือง คือ นักปกครอง หน้าที่ของนักปกครอง คือ ปกป้องคุ้มครอง ประชาชนให้ปลอดภัยอันตราย ลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎบัญญัติที่ติงามของสังคม จัดสรร

ผลประโยชน์ให้ยุติธรรมทุกกลุ่มบุคคล ส่งเสริมบุคคลในงานที่ถนัด และจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือประชาชน เป็นต้น

สถาบันเศรษฐกิจ คือ กลุ่มบุคคล ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าของกิจการ และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มบุคคลทั้งสองกลุ่มต่างทำหน้าที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นายจ้างที่ดีจะดูแลลูกจ้างดีนี้คือ จัดสรรงานให้ทำตามสมควร จัดอาหารและค่าจ้างเหมาะสมกับงาน รักษาเมื่อยามเจ็บป่วย ให้ของกำนัลรางวัลพิเศษ ให้หยุดงานตามโอกาสอันควร ลูกจ้างเมื่อได้รับการดูแลจากนายจ้างอย่างดี ย่อมตอบแทนด้วย ทำงานก่อนนายจ้างเสมอ เลิกงานที่หลัง นายรับของที่นายจ้างให้เท่านั้น รับผิดชอบงานที่ทำด้วยความเรียบร้อย และสรรเสริญคุณความดีและกิจการของนายจ้าง

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ, กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์ (1991), ๒๕๕๒.

นวลละอ อสงสุข, จิตสำนึกสาธารณะในเยาวชน : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง, งานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

ค. ข้อมูลออนไลน์

นเรศวรวิชาการ, จิตสาธารณะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

http://www.academic.nu.ac.th/Content_view.php?id=44&img=&action=view [๑๒ เมษายน ๒๕๕๔].

กลิ่น สระทองเนียม, วิธีการสร้างเยาวชนให้เกิดจิตสาธารณะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

http://news.sanook.com/education/education_39824.php [๑๒ เมษายน ๒๕๕๔].

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) The Role of Buddhist Propagation of Phra KruVimonkunakorn (Suk Kesaro)

พระอธิการศรีโสภณ ปภสฺสโร (นาดีมาก)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ๒) เพื่อศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการนำวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มาปรับใช้กับคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการค้นคว้าจากเอกสาร โดยสำรวจข้อมูลชั้นปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา สำรวจข้อมูลทุติยภูมิจากตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

๑) พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) อุปสมบท ณ วัดโพธิ์บางเขน หรือปัจจุบันชื่อว่า วัดโพธิ์ทองล่าง ซึ่งอยู่ปากคลองบางเขนตอนล่าง ส่วนวัดโพธิ์ทองบน อยู่ตอนเหนือของปากคลองบางเขน ตอนบนบริเวณจังหวัดปทุมธานี เมื่อบวชแล้วได้ศึกษา พระธรรมวินัยจนบังเกิดศรัทธาตั้งมดำในรสพระธรรม รอบรู้ในพระไตรปิฎก และเชี่ยวชาญทางวิปัสสนากรรมฐาน ชื่อเสียงเกียรติคุณของหลวงปู่ศุข ในความขลังและ ศักดิ์สิทธิ์ ในด้านวิชาอาคมไสยศาสตร์ต่าง ๆ เป็นที่รู้จักและศรัทธาแก่ผู้คนในเขตท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งจังหวัดใกล้เคียง และไกล และในกรุงเทพมหานคร ผลงานและเกียรติคุณด้านต่างๆ ของพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) มีมากมาย เช่น การปลุกเสกพระเครื่อง วัตถุมงคลต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต

๒) บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ใช้วิธีแสดงธรรมยึดหลัก ๔ ประการได้แก่ สันตัสสนา ชี้นำให้เห็นชัด สมาทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ สมุตเตชชา เราใจให้อาจหาญแก่กล้า และสัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง เมื่อผู้เผยแผ่สามารถปฏิบัติได้ตามข้างต้นแล้ว ผลที่จะเกิดแก่ผู้ฟังก็จะอยู่ในขอบเขต ๓ ด้านอันเป็นประโยชน์ ได้แก่ 1. ภูมิธรรมมีกตประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน สัมปรายกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันหรือภพหน้าและ ปรมาตถ-ประโยชน์ คือ ประโยชน์

อย่างยิ่ง ได้แก่ การบรรลุธรรมตามลำดับขั้น มีพระโสดาบัน พระสภิกาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ เป็นที่สุด

๓) แนวทางการนำวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มาปรับใช้กับคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ตลอดระยะเวลา ๕๑ ปี แห่งการครองเพศพรหมจรรย์ในบวรพระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด และได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการเผยแผ่ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นพระนักปฏิบัติ นักเผยแผ่ นักพัฒนาและนักสังคมสงเคราะห์ที่ควรศึกษา ผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) สามารถวิเคราะห์แนวทางการนำวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มาปรับใช้ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านสาธารณูปการ

ABSTRACT

The objectives of the research were on 3 folds: 1) to study the biography and the works of PhrakruVimonkunakarn (Suk Ksaro), 2) to study the Role of Buddhism's Propagation of PhrakruVimonkunakarn and 3) to study the ways of Buddhism's Propagation of PhrakruVimonkunakarn to apply on Thai Sangha in the present.

This study was a qualitative research focusing on the study of some documents consisting of Tipitaka, commentaries as well as textbooks, documents and some related research papers.

The results of this study revealed as follow:

1. PhrakruVimonkunakarn ordained as a Buddhist monk at Bhodibangken monastery or Bhodithonglang monastery is located in mouth of the low canal of Bangken District but Bhodithongbon monastery is located in mouth of the north canal of Bangken District, Patumthani province. When he was ordained, studied the principles of Dhamma and had a deep faith in Dhamma. He was both expert and special in Tipitaka scriptures and Insight meditation. He is a special one of the various superstitions and well-known to local and neighboring people as well as

Bangkok. There were many works of PhrakruVimonkunakorn, including chanting small Buddha image and making many of sacred subjects to be lucky in life.

2) The Role of Buddhist Propagation of PhrakruVimonkunakorn used on the 4 aspects of Buddha's Style i.e. Sandassana (elucidation and verification), Samadapannana (inspiration towards the goal), Samuttejana (encouragement) and Sampahamsana (filling with delight and joy) when the missionary could follow as it is said so, the benefits would be arising to the audiences on the 3 aspects i.e. Dittadhammikatha (the good to be won in this life), Samparayikatha (the good to be won in the life to come) and Paramattha (the final goal i.e. Nibbana), which would highly be benefits for achieving the orders of Dhamma i.e. Sotapanna (Stream-Enterer), Sakadagami (Once-Returner), Anagami (Non-Returner) and Arahanta (Worthy One)

3) The ways of Buddhist Propagation of PhrakruVimonkunakorn can apply to Thai Sangha in the present for 51 years of a holy life of Phrakru-Vimonkunakorn in Buddhism. He strictly followed towards the principles of Buddha's teachings, dedicated the power of his body and mind to promote Buddhism. He is practitioner, missionary, developer and almoner, which should be studying. The works of PhrakruVimonkunakorn can analyze the ways of his Buddhist Propagation in order to apply on the 4 aspects i.e. Education, Government, Propagation and Public assistance.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในครั้งปฐมโพธิกาล ซึ่งเป็นยุคเริ่มแรกของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อาศัยบทบาทสำคัญของพระพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการต่างๆ จาริกสั่งสอนเพื่อนำประชาชนให้เข้าถึงพระศาสนา พระพุทธองค์ได้ทรงจาริกไปเพื่อประกาศพระสัทธรรม ณ สถานที่ต่างๆ และทรงตรัสสั่งสอนภิกษุทั้งหลายให้ตั้งจิตอนุเคราะห์

ประกอบด้วยพรหมวิหาร ๔ มีเมตตากรุณา^{๖๔} แก่เหล่าประชาชน ณ สถานที่ต่างๆ นั้น ด้วยพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกัน จงแสดงธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรมฯ”^{๖๕}

เมื่อได้รับงานด้านการเผยแผ่จากพระพุทธเจ้าแล้ว พระสาวกทั้ง ๖๐ รูป เหล่านี้จึงได้เที่ยวจาริกไปในชนบทต่างๆ ทางเดียวรูปเดียว เมื่อไปถึงสถานที่ที่เห็นสมควรแสดงธรรมก็ได้แสดงธรรมประกาศพระสัทธรรม โดยมุ่งหวังให้กุลบุตรที่มีอุปนิสัยในพื้นที่นั้นๆ เกิดความเลื่อมใสและเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนา น้อมอภิวาศัยไปในการบรรพชาอุปสมบทแล้ว แต่ไม่สามารถจะให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรเหล่านั้นด้วยตนเองได้ จึงได้พากุลบุตรเหล่านั้นมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อให้พระองค์ได้ประทานบรรพชา-อุปสมบทต่อไป และในกาลต่อมาพระองค์ได้ทรงประทานพระบรมพุทธานุญาตว่า

“... เรานุญาต บัดนี้ท่านทั้งหลายจงให้กุลบุตรอุปสมบท ในทิศนั้นๆ ในชนบทนั้นๆ เองเถิด กุลบุตรนั้น ท่านทั้งหลายพึงให้อุปสมบทอย่างนี้ พึงให้ปลงผมและหวดเสียก่อนแล้วให้นุ่งผ้าที่ย้อมด้วยน้ำผาด ให้นุ่งกระโหยงประณมมือแล้วให้กราบเท้าพระภิกษุทั้งหลายแล้วสอนให้ว่า ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะ ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ...”^{๖๖}

การบรรพชา-อุปสมบทด้วยวิธีรับไตรสรณคมน์ข้างต้นนี้ถือเป็นครั้งแรก โดยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ตั้งแต่กาลนั้นมีวิธีอุปสมบทเป็น ๒ แบบ ได้แก่ เอหิภิกขุอุปสัมปทา ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เอง และติสรณคมนอุปสัมปทา ที่ทรงอนุญาตแก่เหล่าพระสาวกให้เป็นผู้ดำเนินการ

นับจากนั้นเป็นต้นมา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างมาก ในชมพูทวีปและมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ กระทั่งถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช คณะสงฆ์ได้ทำสังคายนาครั้งที่ ๓ โดยมีการคัดเลือกพระอรหันต์เพื่อส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังนานาประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔ หรือ พ.ศ. ๒๓๕ รวมทั้งพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระ ได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังสุวรรณภูมิประเทศ คือ ดินแดนที่เป็นประเทศพม่า ไทยและ

^{๖๔} พระราชวรมุนี, สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิคอมทองประทีป, ๒๕๒๗), หน้า ๒๓.

^{๖๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๒.

^{๖๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๓๓-๓๔.

อินโดจีน จนพระพุทธรูปศาสนาตั้งมั่นและเจริญรุ่งเรืองมาตราบเท่าทุกวันนี้^{๖๗} ส่วนหนึ่งมาจากการที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้^{๖๘} เป็นต้น

กล่าวได้ว่าสถาบันสงฆ์ในอดีต นับได้ว่ามีบทบาทโดดเด่นอย่างยิ่งต่อสังคมชาวพุทธทั่วไปในฐานะเป็นผู้นำทางด้านสติปัญญาแก่สังคมและเป็นศูนย์รวมของทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ชาวบ้านว่าต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์แล้วความสุข ความเจริญของชีวิต สังคมก็จะตามมาเอง ดังพุทธพจน์ว่า

“... ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มัวอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานะปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มัวอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะอันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด ฯ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยซึ่งกันและกันด้วยอำนาจอาวาสถานและธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้ เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อจะทำสิ่งที่สูงสุดแห่งทุกขีโดยชอบด้วยประการอย่างนี้...”^{๖๙}

ในประเทศไทยปัจจุบัน คณะสงฆ์นิคายเถรวาทได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแบบฉบับดั้งเดิมเมื่อครั้งพุทธกาล โดยมีหลักการปฏิบัติที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย จึงปรากฏผลสำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างมากดังคำกล่าวที่ว่า แผ่นดินทอง แผ่นดินธรรม และแผ่นดินแห่งพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ในการทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนดังกล่าว สถาบันที่รับผิดชอบโดยตรงคือ สถาบันสงฆ์ที่ประกอบด้วยคณะสงฆ์ทั้งประเทศโดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนส่งเสริมและสนับสนุน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มูลนิธิทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เป็นต้น แต่ในสถาบันสงฆ์ กลับไม่มีองค์กรที่แข็งแกร่งในเรื่องนี้มากนัก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงตกอยู่ที่ตัวของพระภิกษุบางรูปเท่านั้น และเกิดจากความตั้งใจ เสียสละความสุขส่วนตัวของตนเพื่อประโยชน์ของมวลมนุษยชาติเป็นที่ตั้ง จึงนับได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยขาดบุคลากรทางด้านนี้จำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นภัยอันตรายอย่าง

^{๖๗} จานง ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, (กรุงเทพมหานคร : องค์การคำครุสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๓๕๘-๓๕๙.

^{๖๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๔/๕๐.

^{๖๙} พุ.อิตี. (ไทย) ๒๕/๒๘๗/๒๔๗.

หนึ่งที่สามารถจะเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้ในอนาคต เพราะเมื่อสังคมไทยไร้พระพุทธศาสนาเสียแล้ว คุณธรรม ศีลธรรมและจิตใจที่ดีงามก็พลอยสูญสิ้นไปด้วย ดังนั้น งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงจำต้องจัดการให้เป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์ของลูกหลานในภายภาคหน้าและเพื่อความสงบสุขของชาติไทยเป็นที่ตั้ง

วัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท เป็นวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของพุทธศาสนิกชนทั่วไปมาเป็นเวลาช้านานเนื่องจากกิตติศัพท์ที่เลื่องลือในความศักดิ์สิทธิ์ของท่านพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ซึ่งเป็นมูลเหตุจูงใจให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธาเข้ามากราบไหว้อยู่เสมอมา

พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) นับว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชนทั่วไป ตามพุทธประสงค์ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ท่านเป็นพระภิกษุผู้เปี่ยมด้วยศีล เมตตาธรรม มีพุทธวิธีเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมายหลายประการ เช่น การสร้างศาสนวัตถุ มีพระอุโบสถ เจดีย์ และพระเครื่องบูชาต่างๆ เป็นต้น ส่งผลท่านเป็นที่ยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไป ตลอดจนส่งผลให้เกิดการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของท่านไปยึดถือปฏิบัติตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของกลยุทธ์หลักการและวิธีการของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้า สนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ และผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุสามเณรในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่ธรรมในยุคปัจจุบันและอนาคตต่อไป เกิดผลเกิดแก่ตน บุคคลอื่นๆ รวมทั้งสังคมสืบไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร)
- ๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร)
- ๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มาปรับใช้กับคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

๓ วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ที่บันทึกเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการเผยแพร่ กุศโลบาย ภาษา วัตรปฏิบัติและวิธีการจงใจให้ประชาชนปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) แห่งวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

๓.๒ ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ข้อมูลที่ทำให้การศึกษาวิจัยได้จากหลักฐานที่เกี่ยวข้องในพระไตรปิฎก

๓.๓ เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือสำคัญเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการและวิธีการ หนังสือเกี่ยวกับประวัติพระครูวิมลคุณากร ศึกษาเอกสารรายงานการวิจัยและเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสัมภาษณ์พระสงฆ์และประชาชนผู้เกี่ยวข้อง

๓.๔ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) รวมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน สามารถสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔.สรุปผลการวิจัย

๔.๑ จากการศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) พบว่า

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า เป็นบุคคลที่นิกนิยพระเครื่องจำนวนมาก ให้ความเลื่อมใสและศรัทธาในชื่อเสียงและบารมีของท่าน ชีวประวัติของหลวงปู่ มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

หลวงปู่ศุข เกสโร เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือน ๔ ปีจอ พ.ศ. ๒๓๙๐ ตรงกับวันจันทร์ที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๙๐ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ ปีวอก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ณ บ้านข้างวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท ได้อุปสมบท ณ วัดโพธิ์บางเขน หรือปัจจุบันชื่อว่า วัดโพธิ์ทองล่าง เมื่อบวชแล้วได้ศึกษาพระธรรมวินัย มีความรอบรู้ในพระไตรปิฎก และเชี่ยวชาญทางวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยเหตุที่ท่านเป็นผู้แตกฉานในภาษา และอักขระเลขยันต์มาก่อน จึงทำให้ท่านได้ปฏิบัติและเรียนรู้วิชาทางด้านไสยศาสตร์ และคาถาอาคมได้เป็นอย่างดี โดยมีพระอาจารย์เซย ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางพุทธาคม และเป็นอาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐาน และการทำสมาธิจิตเพ่งกสิณอย่างชำนาญเกิดเป็นนวิภาวะ กล่าวได้ว่า การเพ่งกสิณและทำสมาธิจิต ของหลวงปู่เป็นพื้นฐานในการศึกษาคาถาอาคมต่างๆ ซึ่งท่านมีจิตใจที่แน่วแน่ มุ่ง

ปฏิบัติอย่างจริงจัง จนเกิดพลังจิตที่กล้าแข็งเป็นอย่างยิ่ง กลิ่นที่ฝึกประกอบด้วย อาโปกสิณ เตโชกสิณ วาโยกสิณ ปฐวีกสิณ อันเป็นธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม และไฟ ตามหลักของการฝึกกสิณในคัมภีร์วิมุตติมรรคและคัมภีร์วิสุทธิมรรค จนสามารถแยกธาตุได้ด้วยความสามารถด้วยความชำนาญ ด้วยความชำนาญในกสิณและการแสดงฤทธิ์ตามวิธีที่ปรากฏในคัมภีร์วิมุตติมรรคดังกล่าว ซึ่งหลวงปู่ได้ฝึกฝนและสามารถปฏิบัติเห็นผลจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผูกหุ่นพยนต์ เสกใบมะขามเป็นตัวต่อตัวแตน เสกให้คนเป็นจระเข้ เสกหัวปลีให้เป็นกระต่าย ระเบิดน้ำลงไปนั่งบริกรรม ทำตะกรุดโดยจิวรไม่เปียก ซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงฤทธิ์ที่ผู้ปฏิบัติตามหลักอภิวิธีสามารถกระทำได้ ที่ไม่อาจพบเห็นได้ทั่วไป หลวงปู่จึงเป็นแบบอย่างของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาผู้ได้ฝึกฝนตนเองตามหลักการที่ปรากฏในคัมภีร์ จึงทำให้หลวงปู่เป็นยอดพระเกจิอาจารย์ ในด้านคงกระพันหนังเหนียว มหาอุดเมตตามหาเสน่ห์ แคล้วคลาด โชคลาภ เป็นต้น

ผลงานและเกียรติคุณด้านต่างๆ ของพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) มีมากมายเช่น การปลุกเสกพระเครื่อง วัตถุมงคลต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต ผลงานในด้านการก่อสร้างศาสนสถานต่างๆ ภายในวัดปากคลองมะขามเฒ่า การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในฐานะเป็นเจ้าอาวาสและเป็นเจ้าคณะอำเภอ รวมทั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ ทำหน้าที่ให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรทั้งใกล้และไกล พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) นับว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพระพุทธรูปตามพระพุทธรูปประชาชนทั่วไปตามพุทธประสงค์ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ท่านเป็นพระภิกษุผู้เปี่ยมด้วยศีล เมตตาธรรม มีหลักเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมายหลายประการ เช่น การสร้างศาสนวัตถุ มีอุโบสถ เจดีย์ และพระเครื่องบูชาต่างๆ เป็นต้น แก่ประชาชนทั่วไปซึ่งมีผลต่อการน้อมนำหลักธรรมไปยึดถือปฏิบัติตามลำดับซึ่งสามารถเห็นไปทั่วไปในชุมชนละแวกนั้นๆ และใกล้เคียงในปัจจุบัน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๕ ประการ คือ สัจจะ เป็นเรื่องจริง ตถตา เป็นเรื่องแท้ กาละ เหมาะสมกับกาลเวลา ปิยะ เป็นเรื่องที่คนชอบ และอตัละ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๔.๒ จากการศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) พบว่า กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มีหลายวิธี พระภิกษุสงฆ์จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความถนัด และลักษณะของผู้รับ เช่น

(๑) การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำ

(๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่

(๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ให้ผู้อื่นเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง

(๔) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือกันในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

(๕) การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิภาวนา เพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ พระบางรูปสอนทั้งพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา มีการบวชชีพรามณ์ บางรูปสอนตามโรงเรียนแนะนำครูและนักเรียนให้ฝึกกรรมฐาน

หลักการ รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ตามที่ได้ทำการศึกษาพบว่าท่านยังอิงอาศัยในเรื่องดังกล่าวเป็นบริบทหรือพื้นฐานทางด้านจิตใจ กล่าวคือ ท่านมุ่งเน้นไปที่ความศรัทธาดีศีลดีของสิ่งต่างๆ เพื่อโน้มน้าวผู้คนให้สนใจ ตื่นเต้น อยากรู้ อยากรู้อยากเห็นและอยากทำเป็น เป็นเบื้องต้น

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ใช้วิธีแสดงธรรมนั้นต้องยึดหลัก ๔ ประการได้แก่ สันถัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด สมาทปนา ขวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแกลัวกล้า และสัมปหังสนา ปลอดภัยให้สดชื่นร่าเริง เมื่อผู้เผยแผ่สามารถปฏิบัติได้ตามข้างต้นแล้ว ผลที่จะเกิดแก่ผู้ฟังก็จะอยู่ในขอบเขต ๓ ด้านอันเป็นประโยชน์ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในเบื้องหน้าหรือภพหน้าและ ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ การบรรลุดุริยธรรมตามลำดับขั้น มีพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ เป็นที่สุด

ส่วนหลักธรรมและกุสโลบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระครูวิมลคุณากร พอสรุปเป็นข้อๆ ได้ว่า หลวงปู่สอนให้มีความกตัญญูกตเวทีโดยท่านได้ทำให้ดูเป็นตัวอย่างในการปรนนิบัติดูแลโยมแม่ของท่าน หลวงปู่สอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ให้ประกอบสัมมาชีพ และมีความรักความสามัคคีต่อกัน ซึ่งโดยรวมแล้วจัดอยู่ขอบข่ายของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญานั่นเอง และในประเด็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านนั้น พิจารณาได้จากการที่ท่านสร้างวัดอุ้มงคตต่างๆ ขึ้นมากี่เพื่อเป็นสิริมงคล เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในอำนาจ บารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย มีกำลังใจประกอบการทำงานที่สุจริต มีศีลธรรมประจำใจ ดังนั้น การประยุกต์แนวปฏิบัติตามหลักการสอนของพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) มาใช้ในชีวิตประจำวันกล่าวเฉพาะในด้านการบำเพ็ญสมาธิตามหลักสมถกรรมฐาน หากผู้คนในสังคมสามารถปฏิบัติ

ตามได้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่า ช่วยทำให้จิตใจอ่อนคลาย ละความวิตกกังวลลงได้ มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น สามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น สามารถทำให้มีสติสัมปชัญญะรู้ตัวตลอดเวลา สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของชีวิตได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งประโยชน์ในด้านการปฏิบัติธรรม คือ การทำสมาธิเป็นการเตรียมจิตให้พร้อมที่จะใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริงซึ่งจะนำไปสู่ปัญญาและวิมุตติในที่สุด

๔.๓ จากการศึกษาแนวทางการนำวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มาปรับใช้กับคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า

พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด และได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการเผยแผ่ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นพระนักปฏิบัติ นักเผยแผ่ นักพัฒนาและนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งผลงานของพระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) สามารถวิเคราะห์แนวทางการนำวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาปรับใช้ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านสาธารณูปการ

ด้านการศึกษา ผลงานด้านการศึกษาหลวงปู่ศุข ส่วนใหญ่จึงเน้นการสอนลูกศิษย์ทางด้านวิชาอาคม และสั่งสอนให้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนดี ประพฤติดี อยู่ในศีลในธรรม ท่านได้มีศิษย์เอกเป็นถึงเชื้อพระวงศ์ คือ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ที่ท่านได้ถ่ายทอดวิชาอาคมต่างๆ ให้กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์จนหมด รวมถึงมีตำนานเกี่ยวกับกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ที่ได้นำผ้าเจียดจากหลวงปู่ศุขไปแจกให้แก่ทหารเรือ เพื่อทำการทดลองอาคม โดยมี ยิงหาญทะเล ซึ่งเป็นทหารคนสำคัญ เป็นผู้รับอาสาทดลอง อีกทั้งได้วาดภาพพุทธประวัติด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง ที่อุโบสถด้านในหน้าอุโบสถ ซึ่งปรากฏจนทุกวันนี้

ด้านการปกครอง พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า มีผลงานด้านการปกครอง โดยการดำเนินการเกี่ยวกับภารกิจที่วัดโดยการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จะยึดถือปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นพระพุทธบัญญัติแบบบริสุทธิ์ มิได้ปฏิรูปให้แปรเปลี่ยนไปตามผู้ปฏิบัติ เช่น ลัทธิอื่นหรือคณะสงฆ์อื่น ดังนั้นในการปกครองคณะสงฆ์ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาจึงยึดมั่นในพระธรรมวินัยเป็นกฎหมายสูงสุด

ด้านการเผยแผ่ศาสนา ผลงานด้านการเผยแผ่ศาสนาของหลวงปู่ศุข โดยผ่านทางตำราสมุนไพรร และการสร้างวัตถุมงคล ดังนี้

๑. ตำราสมุนไพรร หลวงปู่ศุขได้มีตำรายาสมุนไพรร ที่ลูกศิษย์ได้จัดบันทึกไว้ และเผยแพรให้แก่ประชาชน เช่น ยาแก้โรคมะเร็ง ยาแก้ปวดเมื่อยต่างชนิด ยาแก้ปวดขาอย่างรุนแรง ยาลดความอ้วน ยาลดไขมันในร่างกาย ยาแก้โรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด ยาแก้

โรคหัวใจ ยาแก้โรคความดันโลหิตสูง ยาแก้ความดันโลหิตต่ำ ยาแก้โรคโลหิตจาง ยาแก้โรคเบาหวาน ยาแก้โรคเหน็บชา ยาแก้เครื่องสับสนอ่อน ยาแก้โรคเครื่องสับสนตาย

๒. การสร้างวัดดงมด หลวงปู่ศุข เป็นเกจิอาจารย์รุ่นเก่าที่มีความเข้มขลัง ซึ่งที่ผ่านมามีได้รับประสบการณ์กันไม่น้อย หรือแม้แต่คนรุ่นใหม่ถ้าศรัทธาจริงย่อมแสวงหาวัดดงมดมาบูชากันได้ เช่น พระหลวงปู่ศุข พิมพ์ฐานสี่เหลี่ยมฐานบัวตุม พระหลวงปู่ศุข พิมพ์สามเหลี่ยมแจกแม่ครัว พระหลวงปู่ศุข พิมพ์สี่เหลี่ยมประภามณฑลข้างรัศมี เนื้อชิน เหรียญพระพุทธรธรรมจักร เหรียญหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า ๒๔๖๖ เหรียญกรมหลวงชุมพรฯ พ.ศ. ๒๔๖๖ เหรียญชุกาและฉัตร รูปหลวงปู่ศุข ประคำมื่อหลวงปู่ศุข เสื้อยันต์หลวงปู่ศุข ตะกรุดหลวงปู่ศุข

ด้านสาธารณูปการ พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มีผลงานด้านสาธารณูปการ โดยการช่วยเหลือ อุดหนุน หรือเกื้อกูล คนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้วัดเรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ พระครูวิมลคุณากร (ศุข เกสโร) มีความมุ่งหมายของสาธารณูปการเพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน หรือแก่สังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาสถาพรสืบไป เมื่อชาวบ้านนิมนต์ให้หลวงปู่ศุขอยู่ ณ วัดปากคลองมะขามเฒ่า ภายหลังชาวบ้าน ได้ถวายบ้านโดยริ้อมาสร้างเป็นกุฏิถาวร ๔ หลัง และทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ปุชนิยวัตถุภายในวัดและถาวรวัตถุสิ่งก่อสร้างภายในบริเวณของวัดมีดังนี้ พระพุทธรูป รอยพระพุทธรูป กุฏิสงฆ์ ๘ หลัง ศาลาการเปรียญ หอประชุมสงฆ์ อุโบสถมณฑป เจดีย์ ๒ องค์ ศาลาหอฉัน ศาลาปริวาสธรรม หอระฆังศาลาพักร้อน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

จำนง ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำชูศาสนา, ๒๕๓๔.
พระราชวรมุนี, สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโคมทองประทีป, ๒๕๒๗.

หลักเมตตาในการแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย

The Loving Kindness for Solving HIV Problems in Thai Society

พระอธิการสมชัย มณีวิมลโณ (กึ่งนอก)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “หลักเมตตาในการแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาหลักเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย และเสนอแนวทางการบูรณาการหลักเมตตาธรรมในการแก้ปัญหาโรคเอดส์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก สำหรับข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์พระพุทธศาสนาและเกี่ยวกับโรคเอดส์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และเรียบเรียง สรุป และนำเสนอผลการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า เมตตาเป็นหลักธรรมที่ประกอบไปด้วยการให้อภัย การอยากให้ผู้อื่นมีความสุข การทำให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมตตา มีลักษณะอันเป็นไปในทางแห่งความประพฤติที่เป็นประโยชน์ เกื้อกูลน้อมนำเอาซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลกัน ถ้าต่างมีเมตตาต่อกันและกันแล้ว ด้วยอำนาจแห่งเมตตาจะสามารถทำให้สันติภาพที่แท้จริงเกิดขึ้นได้จิตใจของเราทุกคน และแผ่กระจายไปปกป้องคุ้มครองโลกทั้งหมดให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โรคเอดส์ หมายถึง โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง หรือ เป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเพราะร่างกายได้รับเชื้อไวรัสเอชไอวี (HIV) ซึ่งจะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาว ที่เป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดน้อยลง ผลกระทบของโรคเอดส์ มิใช่มีผลเฉพาะตัวผู้ป่วยเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด ต่อสังคม และประเทศชาติอีกด้วย การแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย แก้ได้โดยการปฏิบัติหรือการช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ จริงใจ สุภาพอ่อนโยน ใช้คำพูดที่แสดงถึงความจริงใจ พูดคุยกับผู้ป่วยด้วยความเป็นกันเอง คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อตัวผู้ป่วย โดยการกระทำทุกอย่างกันต้องแสดงออกเหมือนทั้งต่อหน้าและลับหลัง การแสดงออกด้วยเมตตา มี ๓ ทาง คือ ทางกาย ได้แก่ การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย บริจาคเงิน สิ่งของ เพื่อเป็นค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าสิ่งปลูกสร้างเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยให้กับผู้ป่วยเอดส์ ทางวาจา ได้แก่ พูดกับผู้ป่วยเอดส์ด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดี จริงใจ

ต่อผู้ป่วยเอดส์ ทางใจ ได้แก่ การตั้งจิตปรารถนาดีกับผู้ป่วยเอดส์ ตั้งจิตคิดจะช่วยบำบัดทุกข์ของผู้ป่วยเอดส์ให้น้อยลง คิดปรารถนาที่จะให้เขามีความสุข

ABSTRACT

This research aims to study the principle of mercy in Buddhism, to analyze AIDS problems in Thai society and suggest the approach to integrate the principle of mercy in solve these problems.

This paper is documentary research where the primary information is collected from Buddhism's scriptures and the secondary information is collected from researches involved with

Buddhism's scriptures and AIDS. The data analysis is done by categorizing this collected information in order to study, analyze, review, edit and present the results of the research

The results are as follows

The principles of mercy which are composed of forgiveness, wishing other people to be happy, and making people to release their sufferings are the kinds of good deed showing behavior which supports each others. If anyone shows mercy to each other, the happiness can occur in human's mind. This lead to protect people in the whole world to live peacefully

AIDS comes from the words Acquired Immune Deficiency Syndrome. It is the syndrome of illness which HIV disease destroys and decreases the immunity of the body. The effects of this illness are not only on the patients themselves but also on their families, society and the country.

The AIDS problems' solving in Thailand is the way to treat the patients well, such as talk to them politely and friendly in order to show that the treatments come from the caretakers' mind. It will be beneficial to the patients that the treatments show both in the presence of and behind them. The exposition of treatments can be in 3 ways, the first one is expressing yourselves materially, which means people can volunteer themselves to help the AIDS patients or donate necessary things to them

for their food, medical expenses and shelters. The second way is talk to them kindly and sincerely. And Lastly the good intention wishing the patients to be decrease their sufferings.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักคำสอนเรื่อง “เมตตา” เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดจากการคิดหาเหตุผลของพระพุทธเจ้าที่ยุ่งแก้ไขปัญหาชีวิตของมวลมนุษยชาติ ซึ่งอาจจะมีทั้งปัญหาเฉพาะส่วนบุคคล และส่วนรวมที่เรียกว่า “ปัญหาสังคม”^{๗๐} สังคมไทยมีลักษณะที่ต่างจากสังคมอื่น สังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะพิเศษซึ่งไม่เหมือนกับสังคมที่พัฒนาแล้ว การแก้ปัญหาสังคมไทยของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะรัฐหรือหน่วยงานภาครัฐเอาอย่างประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น “อเมริกาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วในส่วนอื่นๆ ของโลก โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับโรคเอดส์ ที่มีปัญหาสะสมมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลที่ได้กลับตรงข้าม เพราะสังคมไทยมีลักษณะเฉพาะของตนเอง”^{๗๑} สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของหลักธรรมคำสอนที่ดั่งงามของพระพุทธศาสนา เป็นสังคมที่เรียบง่ายดีงามและปราศจากปัญหา โดยเฉพาะหลักเมตตา ที่มีความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากริมฝีปาก ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ แต่สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ปรากฏว่า “สังคมไทยยังต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายทั้งภายนอกและภายใน จนกลายเป็นปัญหาสังคม ทั้งนี้ เพราะสมาชิกของสังคมเกิดการเพิกเฉย และละเลยต่อการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้สภาพสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในสภาพที่มีปัญหา และนับวันแต่จะเลวร้ายลงไปเรื่อยๆ”^{๗๒} การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทยมีมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานมากกว่า ๒๐ ปี โดยนับตั้งแต่การได้รับรายงานผู้ป่วยเอดส์รายแรกในปี พุทธศักราช ๒๕๒๗ “สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้รายงานผู้ป่วยเอดส์จากสถานบริการสาธารณสุข ภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย ตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๒๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ รวมทั้งสิ้น ๓๐๔,๒๖๕ ราย และมีผู้เสียชีวิตแล้ว ๘๓,๘๐๗ ราย กลุ่ม

^{๗๐} พระครูปริยัติกิตติธำรง, “พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสังคม”, **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑๙.

^{๗๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ศาสนาและเยาวชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔-๒๕.

^{๗๒} พระครูปริยัติกิตติธำรง, “พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสังคม”, หน้า ๒๒๐.

อายุที่พบมากเป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๙ ปี กลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๔ ปี มีผู้ป่วยสูงสุด ร้อยละ ๒๕.๘๘ รองลงมาอายุ ๒๕ - ๒๙ ปี ๓๕ - ๓๙ ปี และ ๔๐ - ๔๔ ปี คิดเป็น ร้อยละ ๒๔.๓๘, ๑๗.๒๓ และ ๙.๓๔ ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอายุต่ำสุด คือ กลุ่มอายุ ๑๐-๑๔ ปี ร้อยละ ๐.๓๑ อาชีพ พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้างมากที่สุด รองลงมา คือ เกษตรกรรม ว่างาน ค่าขายและแม่บ้าน ร้อยละ ๔๔.๐๒ ๒๐.๐๘ ๕.๘๙ ๔.๔๒ และ ๔.๐๐ ตามลำดับ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย”^{๗๓}

สาเหตุหลักของการแพร่ระบาดเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกัน ทำให้พบการแพร่ระบาดมากในกลุ่มหญิงและชายวัยเจริญพันธุ์” ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในปี พุทธศักราช ๒๕๓๓ ทำให้การควบคุมการแพร่ระบาดในประเทศไทยในช่วงทศวรรษแรกประสบความสำเร็จสามารถชะลอการแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็ว อัตราการติดเชื้อในประชากรหลายกลุ่มลดลงตามลำดับ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษหลังที่ผ่านมา ประเทศไทยยังคงไม่สามารถหยุดยั้งให้โรคเอดส์หมดไปได้ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อยังคงมีอยู่ในกลุ่มประชากรทั่วไป และยังมีปัญหาการแพร่ระบาดในระดับสูงในผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงและ/หรือเข้าถึงได้ยาก นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยและการใช้ชีวิต “ท่ามกลางปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้กลวิธีในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่สามารถเข้าถึงประชากรเป้าหมายส่งผลสำเร็จมาในอดีต อาจดำเนินการได้ยากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในทางตรงกันข้าม กลับกลายเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมโอกาสการมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ข้อมูลสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงบ่งบอกสัญญาณเตือนว่าโรคเอดส์อาจกลับมาแพร่ระบาดอีกครั้งหนึ่ง หากไม่ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง”^{๗๔}

จากสภาพการณ์ของโรคเอดส์ที่เพิ่มจำนวนผู้ติดเชื้อขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถาบันศาสนา โดยพระสงฆ์จำนวนหนึ่งจึงได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการช่วยเหลือหลายด้าน เพราะมี บทบาทการเป็นผู้นำประชาชน เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน มีการบรรยายและเผยแผ่ธรรมะ ปาฐกถาและเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในความดี สอดแทรกหลักธรรมชี้โทษของโรคเอดส์ผ่านการเทศการบรรยายธรรม เช่น พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่ปัญญานันทะภิกขุ) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) มีส่วนในการช่วยเหลือ

^{๗๓}สำนักงานโรคระบาดวิทยา, กระทรวงสาธารณสุข, **วิเคราะห์สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

^{๗๔}คณะทำงานวิเคราะห์สถานการณ์เอดส์และแบบแผนการระบาดของโรคติดเชื้อเอชไอวี, **สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี และเอดส์ในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, ไม่ระบุปี), หน้า ๔ (อัดสำเนา).

สังคมโดยเฉพาะกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ให้มีความใส่ใจในการต่อสู้กับโรคร้าย และพระสงฆ์ผู้มีจิตเมตตาที่เปี่ยมล้นด้วยเมตตา อย่างเจ้าสำนักวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ท่านเจ้าคุณอาทรประชานาถ ได้มีบทบาทอย่างมากต่อการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ป่วยเอดส์ เพราะตระหนักว่า สังคมโลกตกอยู่ท่ามกลางวิกฤต ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของวิกฤตคือ “โลกกำลังขาดเมตตาธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมตตาระหว่าง คนต่อคน คนต่อสังคม และคนต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม”^{๗๕} หลักในการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ต้องแก้ที่ต้นเหตุ คือ ตัวบุคคลขาดความตระหนักในศีลธรรม และสังคมเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักร่วมกัน จำเป็นต้องมี “ความเมตตา” ที่จะแก้ปัญหา ในทฤษฎีพระพุทธศาสนา ความเมตตา เป็นหลักธรรมสำคัญในการสร้างสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันและกัน ความเมตตาที่ถ่ายทอดออกมาทางกาย เรียกว่า เมตตากายกรรม คือการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยจิตที่เมตตา มีความปรารถนาดีต่อกัน ความเมตตาที่ถ่ายทอดออกมาทางวาจา เรียกว่า เมตตาวาจากรรม คือ การที่บุคคลจะกล่าววาจาดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง วาจานั้นต้องเป็นวาจาที่สุภาพดีงามต่อกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา เช่นเดียวกับความรู้สึกนึกคิดซึ่งเรียกว่า เมตตาโมกกรรม บุคคลต้องมีใจที่ปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน ปราศจากความคิดร้าย ปองร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ใจความสำคัญของหลักธรรมนี้ คือ สอนมนุษย์ให้มีใจกว้าง และต้องใจกว้างอย่างมีความเกื้อกูล เสียสละ ซื่อสัตย์^{๗๖} ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องนำหลักเมตตาธรรมมาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ พุทธศาสนาเถรวาท คำว่า “เมตตา” เป็นคุณธรรมที่อยู่ภายในจิต ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ พฤติกรรมที่แสดงออกอันได้ชื่อว่า “มีเมตตา” ไม่สามารถระบุเป็นได้อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะได้ แม้บางครั้งจะขัดแย้งกับภาพที่ปรากฏ เช่น พ่อแม่ตีลูก อาจารย์ตำหนิ ลูกศิษย์ของตนเอง แต่ในมิติหนึ่งท่านเหล่านั้นมีเมตตาเป็นรากฐานทางจริยธรรม เช่นเดียวกับ พระพุทธเจ้าทรงมีเมตตา ต้องการให้เวไนยสัตว์ทั้งหลายพ้นจากทุกข์ จึงตัดสินพระทัยแสดงธรรม และทรงใช้เวลาตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรชานับแต่ตรัสรู้กระทั่งปรินิพพาน ในการจาริกเที่ยวโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย พ่อแม่มีเมตตาต่อบุตรธิดาของตน จึงมุ่งทำงานสร้างเนื้อสร้างตัวอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย แม้จะลำบากเพียงใดก็ตาม ครูอาจารย์มีเมตตาต่อเหล่าสานุศิษย์ จึงมุ่งถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ แม้บางครั้งจะต้องเหน็ดเหนื่อย ยุ่งยากใจ ก็ยอมอดยอมทน มุ่งทำงานเพื่อให้ศิษย์ของตนได้รับความรู้ สามารถ

^{๗๕} ว.วชิรเมธี, *เมตตาธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^{๗๖} วุฒินันท์ กันทะเตียน, “วันสิ้นโลก : การฟื้นฟูและเยียวยาตามหลักเมตตาธรรม”, *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔๑๑.

พึงพาอาศัยตนเองในภายภาคหน้าต่อไปได้ เหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีเมตตาเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “เมตตา ธรรมค้ำจุนโลก”^{๗๗} “ผู้มีเมตตาในสัตว์ทุกหมู่เหล่าจะไม่ฆ่าเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่นฆ่า ไม่ชนะเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่นชนะ ไม่มีเวรกับใครๆ”^{๗๘} เมตตานอกจากจะเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมแล้ว เมตตาก็ยังเป็นปัจจัยให้บรรลุนิพพานเบื้องต้นได้ ดังพุทธพจน์รับรองว่า “ผู้แผ่เมตตา จะยืน เดิน นั่ง หรือนอน ควรตั้งสติไว้ตลอดเวลาที่ยังไม่ว่าง นักปราชญ์เรียกการอยู่ด้วยเมตตาว่า พรหมวิหาร ผู้แผ่เมตตาที่ไม่ยึดถือทิฐิ มีศีล ถึงพร้อมด้วยทัสสนะ กำจัดความยินดีในกามคุณได้แล้ว จะไม่เกิดในครรภ์อีก”^{๗๙} “ภิกษุอยู่ด้วยเมตตา เลื่อมใสในพุทธศาสนา จะพึงบรรลุสันตปาถ อันเป็นที่ระงับสังขารเป็นสุข”^{๘๐} สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเอดส์ ได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมในภาพกว้าง ปัญหาครอบครัว ปัญหาแรงงาน ปัญหาการดูแลสุขภาพ และการสงเคราะห์การยอมรับสถานภาพตนเองของผู้ป่วยของคนในสังคม และปัญหาการถูกล้อเลียนดูถูกจากคนรอบข้าง ในสังคม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา
- ๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย
- ๒.๓ เพื่อศึกษาหลักเมตตากับการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ในสังคมไทย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) เป็นหลัก โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ศึกษาความหมายและประเภทของหลักเมตตาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จาก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๕๒๕ และพระไตรปิฎกอรรถกถาภาษาไทย ๙๑ เล่ม มุลนิธิมหาเมตตาธรรมราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๔๘

^{๗๗} เลียงเชียง, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๘), หน้า ๕๖.

^{๗๘} ชุ.อ.อ. (ทย) ๑/๓/๑๗๓.

^{๗๙} ชุ.อ.อ. (ทย) ๙/๑๔/๒๔๗.

^{๘๐} ชุ.อ.อ. (ทย) ๑/๒/๓/๒๗๗.

๓.๑ ศึกษาหลักเมตตา จากคัมภีร์ชั้นรอง เช่น เอกสารประเภทตำราเรียน หนังสือวิชาการ รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความวิชาการและบทความจากอินเทอร์เน็ต

๓.๓ ศึกษาวิเคราะห์และประยุกต์หลักเมตตา เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาโรคเอดส์และผู้ป่วยโรคเอดส์ ในสังคมไทยปัจจุบัน

๔.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องเมตตาธรรมในการแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย และเพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักเมตตาธรรมในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ ซึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย คือแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถา ฎีกาอนุฎีกา และคัมภีร์ปกรณ์วิเสส รวมถึงแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ด้านการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยหลักเมตตาธรรม ผลการวิจัยพบว่า

๔.๑ เมตตาธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

เมตตา หมายถึง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้ดีมีความสุข เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากใจที่เป็นกุศล เป็นไปในลักษณะที่ปรารถนาดีและหวังดีต่อมนุษย์สัตว์ทุกถ้วนหน้า เป็นหลักธรรมที่ประกอบไปด้วยการให้อภัย การอยากให้อื่นมีความสุข การทำให้อื่นพ้นทุกข์ มีลักษณะอันเป็นไปในทางแห่งความประพฤติที่เป็นประโยชน์ เกื้อกูล โดยมีปฏิบัติของเมตตาอันได้แก่ ราคะ พยาบาท และสินะหะ เป็นความรักแบบอกุศลเมตตาธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น เมตตาธรรมในพรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมที่เกิดขึ้นในใจ เป็นธรรมที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี เมตตาในฐานะ อป ป มั ญ ญา เป็นความรู้สึกที่แผ่ไปไม่จำกัดกลุ่มบุคคล มีเมตตาจิตสม่ำเสมอไป เมตตาในเบญจธรรม เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างความดีงามของชีวิตและสังคม เมตตาในสารณียธรรม เป็นเครื่องปฏิบัติทางกาย ทางวาจา และทางใจ เป็นธรรมที่เสริมสร้างความสามัคคี ทำให้ครอบครัว สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมตตาในบารมี ๑๐ เป็นการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมตตาบารมี ถือว่าเป็นสาเหตุก่อให้เกิดสันติภาพโดยแท้จริง นอกจากนี้แล้วเมตตายังมีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกันกับหัวข้อธรรมอื่นๆ อีก ได้แก่ ฉันทะ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นหรือก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ และมีขอบเขตกว้างขวางรวมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนเมตตานี้มีขอบเขตเฉพาะมนุษย์เท่านั้น เมตตา กับ เปมะ เป็นความรักที่เกี่ยวเนื่องกับบุคคลในครอบครัว และบุคคลที่เรามี

ปฏิสัมพันธ์ด้วยอันิสงส์ของการเจริญเมตตา ในเชิงปัจเจกบุคคลประกอบด้วย ๑๑ ประการ ได้แก่กลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นที่รักของ อมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาทั้งหลายคอยเฝ้า ไฟ ยาพิษ หรือศัสตราภักครายไม่ได้ จิตตั้งมั่น โดยเร็ว สีหน้าสดใส ไม่หลงลืมสติตาย เมื่อยังไม่แทงตลอดคุณวิเศษอันยอดเยี่ยม ในระดับ ส่วนรวม ถ้าต่างมีเมตตาต่อกันและกันแล้ว ด้วยอานุภาพแห่งเมตตาจะสามารถทำให้ สันติภาพที่แท้จริงเกิดขึ้นได้ที่ใจของเราทุกคน และแผ่กระจายไปปกป้องคุ้มครองโลก ทั้งหมดให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๔.๒ ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย

โรคเอดส์ หมายถึง โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง หรือ เป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่ เกิดขึ้นเพราะร่างกายได้รับเชื้อไวรัสเอชไอวี (HIV) จากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยาง อนามัย การรับเชื้อทางเลือด และการติดเชื้อจากแม่ที่ติดเชื้อเอดส์ ทำให้ผู้ป่วยประสบ ปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาทางด้านสังคม

ผลกระทบของโรคเอดส์ มิใช่มีผลเฉพาะตัวผู้ป่วยเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อ ครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด ต่อสังคม และประเทศชาติอีกด้วย ผลกระทบต่อผู้ติดเชื้อเอช ไอวี เกิดขึ้นได้หลายประการ ประกอบด้วยผลกระทบทางด้านร่างกาย ผลกระทบด้าน อารมณ์ ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และผลกระทบต่อครอบครัว ผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ เกิดขึ้นได้หลายประการ ประกอบด้วย ผลกระทบด้าน เศรษฐกิจ ผลกระทบด้านทรัพยากรบุคคล ผลกระทบต่อขวัญของประชาชน จะเห็นได้ว่า โรคเอดส์ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งตัวของผู้รับเชื้อ และครอบครัว รวมไปถึงสังคมและ ประเทศชาติ ดังนั้นการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มี พฤติกรรมการป้องกันโรคที่ถูกต้อง ไม่ให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อ จึงมีความสำคัญยิ่ง รวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันการติดเชื้อด้วย

การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสามารถทำได้ดังนี้ คือ การใช้สารเคลือบช่อง คลอด การใช้ถุงยางอนามัย การใช้วัคซีน การเข้าต้านไวรัส และการจัดอบรมเพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยม นอกจากนี้สิ่งที่จะช่วยป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้อีก ก็คือ รักเดียวใจเดียว ไม่ดื่มของมึนเมา งดใช้สารเสพติดทุกชนิดเพราะอาจขาดสติ ทำให้มี พฤติกรรมเสี่ยงได้ และควรใช้ชีวิตให้ปลอดภัย โดยการออกกำลังกายเป็นประจำ ให้ความสำคัญ กับครอบครัวหรือทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

การระบาดของโรคเอดส์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ การระบาดของ การติดเชื้อไวรัส เอชไอวี ซึ่งไม่มีใครทราบว่าจะเริ่มระบาดเมื่อไร การระบาดของโรคเอดส์ ซึ่งเป็นการ แสดงออกทางอาการเจ็บป่วยของผู้ติดเชื้อ และการระบาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นสืบเนื่อง จากการระบาดของโรคเอดส์

สถานการณ์การระบาดของ การติดเชื้อเอชไอวีในสังคมไทย แนวโน้มการระบาด ในกลุ่มประชากรทั่วไป โดยสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากข้อมูลเฝ้าระวังการติดเชื้อในกลุ่ม

ทหารคัดเลือกเข้ากองประจำการ และกลุ่มหญิงที่มารับบริการฝากครรภ์ แนวโน้มการระบาดในผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อและ/หรือเข้าถึงได้ยาก ประกอบด้วยพนักงานบริการหญิงที่สถานบริการและสถานบันเทิง ผู้ฉีดสารเสพติดเข้าเส้น ชายที่มาตรวจกามโรค และแรงงานต่างด้าวที่ลงทะเบียน และในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย และหญิงบริการเตร็ดเตร่นอกสถานบริการ

ปัญหาของผู้ป่วยเอดส์ เมื่อเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือเป็นผู้ป่วยเอดส์ จะรู้สึกว่าคุณเองประสบปัญหาหลายอย่าง จากที่เคยทำงานได้ก็เริ่มมีปัญหา บางครั้งต้องหยุดงาน บ่อยจนกระทั่งถูกไล่ออกจากงานและตกงาน ปัญหาของผู้ป่วยเอดส์ที่ต้องประสบ ได้แก่ ปัญหาสุขภาพกาย ปัญหาอารมณ์/จิตใจ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสังคม

๔.๓ เมตตาธรรมในการแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย

การแก้ปัญหาสุขภาพกายของผู้ป่วยเอดส์ เมตตาธรรมในพรหมวิหาร ๔ แก้ปัญหาสุขภาพกายของผู้ป่วยเอดส์ได้คือ ปฏิบัติกับผู้ป่วยด้วยความตั้งใจยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงความรังเกียจ ปฏิบัติและสนทนากับผู้ป่วย แสดงออกมาให้เห็นถึงซึ่งความรักและความปรารถนาให้ผู้ป่วยเอดส์มีความสุข เมตตาในเบญจธรรมแก้ปัญหาสุขภาพกายของผู้ป่วยเอดส์ได้ คือ ปฏิบัติกับผู้ป่วยเอดส์ด้วยความจริงใจ ไม่รังเกียจ อยากร่วมเหลือ อยากร่วมดูแลผู้ป่วยเอดส์ให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน สนทนากับผู้ป่วยเอดส์โดยใช้คำพูดที่ทำให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ความทุกข์ของผู้ป่วยประสบอยู่ลดน้อยลง

การแก้ปัญหาอารมณ์/จิตใจของผู้ป่วยเอดส์ เมตตาธรรมพรหมวิหาร ๔ แก้ปัญหาอารมณ์/จิตใจของผู้ป่วยเอดส์ได้คือ อานิสงส์ของการแผ่เมตตา จะทำให้ผู้ป่วยเอดส์มีอารมณ์และจิตใจที่สงบเยือกเย็นลง ในด้านของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ อานิสงส์ของการแผ่เมตตาจะทำให้เกิดความรัก ความปรารถนาดี มีเมตตาต่อผู้ป่วยเอดส์ ปฏิบัติต่อผู้ป่วยเอดส์ โดยไม่คิดรังเกียจ เมตตาธรรมในอัปมัญญา แก้ปัญหาอารมณ์/จิตใจของผู้ป่วยเอดส์ได้ ในขณะที่ผู้ป่วยเอดส์ยังมีชีวิตอยู่ เมตตาจะช่วยพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์ ลดกิเลส ลดปัญหา ขจัดความทุกข์ในด้านต่างๆ ให้เบาบางลงด้วยจิตที่สงบทำให้เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง หลังจากเสียชีวิตไปแล้วอานิสงส์ของการเจริญเมตตา จะติดตามไปในชาติต่อไป ในด้านของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ อานิสงส์ของการแผ่เมตตาอย่างสม่ำเสมอ ย่อมทำให้นอนหลับอย่างเป็นสุข ตื่นขึ้นมาก็รู้สึกมีความสุขสดชื่น ไม่นอนฝันร้าย เป็นที่รักของบุคคลทั่วไปเนื่องจากเป็นผู้ที่เสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ เพราะมีเทวดาคุ้มครอง เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์เลวร้ายก็มีสติสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้

การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของผู้ป่วยเอดส์ เมตตาธรรมในพรหมวิหาร ๔ แก้ปัญหาเศรษฐกิจของผู้ป่วยเอดส์ได้โดย การให้ เพราะเมตตา คือ ความกรุณาปราณี การสงเคราะห์ช่วยเหลือ มีความสุขทางใจจากการให้ เสียสละ เอื้อเฟื้อเจือจุนต่อผู้อื่น จะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจของผู้ป่วยเอดส์ได้โดยการบริจาคเงิน สิ่งของ และรัฐบาลควรให้

ความช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์ ด้วยการให้ความช่วยเหลือ ในด้านการประกอบอาชีพ ในด้านของสวัสดิการต่างๆ เพื่อให้ผู้ป่วยมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

การแก้ปัญหาสังคมของผู้ป่วยเอดส์ เมตตาธรรมในสารานุกรมธรรม แก่ปัญหาสังคมของผู้ป่วยเอดส์ได้โดยการปฏิบัติหรือการช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ จริงใจ สุภาพอ่อนโยน ใช้คำพูดที่แสดงถึงความจริงใจ พูดคุยกับผู้ป่วยด้วยความเป็นกันเอง คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อตัวผู้ป่วย โดยการกระทำทุกอย่างกันต้องแสดงออกเหมือนกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง การช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์ทางสังคม ด้วยเมตตาธรรมในเบญจธรรม ทำได้โดยช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์โดยการแสดงออกด้วยเมตตากรรมมี ๓ ทาง คือ ทางกาย ได้แก่ การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย บริจาคเงิน สิ่งของ เพื่อเป็นค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าสิ่งปลูกสร้างเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยให้กับผู้ป่วยเอดส์ ทางวาจา ได้แก่ พูดกับผู้ป่วยเอดส์ด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดี จริงใจต่อผู้ป่วยเอดส์ ทางใจ ได้แก่ การตั้งใจปรารถนาดีกับผู้ป่วยเอดส์ ตั้งจิตคิดจะช่วยบำบัดทุกข์ของผู้ป่วยเอดส์ให้น้อยลง คิดปรารถนาที่จะให้เขามีความสุข

ปัจจุบัน มีหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ เน้นการดูแลผู้ป่วยแบบบูรณาการ ด้วยหลักปรัชญาพุทธศาสนา คือ ความเมตตา โครงการต่างๆ ถูกก่อตั้งขึ้นด้วยจิตอันเป็นกุศลของผู้ที่มีเมตตาแก่ผู้ป่วยเอดส์ ด้วยการจัดสถานที่ ที่มีบรรยากาศที่อบอุ่นเหมือนอยู่บ้าน มีผู้ดูแลเอาใจใส่ รวมถึงจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ดูแลเอาใจใส่จนถึงนาทีสุดท้ายของชีวิต ทำให้เขามีความสุขและจากไปอย่างสงบอย่างที่มีมนุษย์ทุกคนควรได้รับถ้วนหน้ากัน

๔.๔ สรุป

เมตตาเป็นหลักธรรมที่ประกอบไปด้วยการให้อภัย การอยากให้ผู้อื่นมีความสุข การทำให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมตตา มีลักษณะอันเป็นไปในทางแห่งความประพฤติที่เป็นประโยชน์ เกื้อกูลน้อมนำเอาซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลกัน ถ้าต่างมีเมตตาต่อกันและกันแล้ว ด้วยอานุภาพแห่งเมตตาจะสามารถทำให้สันติภาพที่แท้จริงเกิดขึ้นได้จิตใจของเราทุกคน และแผ่กระจายไปปกป้องคุ้มครองโลกทั้งหมดให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

โรคเอดส์ หมายถึง โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง หรือ เป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเพราะร่างกายได้รับเชื้อไวรัสเอชไอวี (HIV) ซึ่งจะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาว ที่เป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดน้อยลง ผลกระทบของโรคเอดส์ มิใช่มีผลเฉพาะตัวผู้ป่วยเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด ต่อสังคม และประเทศชาติอีกด้วย

การแก้ปัญหาโรคเอดส์ในสังคมไทย แก่ได้โดยการปฏิบัติหรือการช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ จริงใจ สุภาพอ่อนโยน ใช้คำพูดที่แสดงถึงความจริงใจ พูดคุยกับผู้ป่วยด้วยความเป็นกันเอง คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อตัวผู้ป่วย โดยการกระทำทุกอย่างกันต้องแสดงออกเหมือนกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง การแสดงออกด้วย

เมตตา มี ๓ ทาง คือ ทางกาย ได้แก่ การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย บริจาคเงิน สิ่งของ เพื่อเป็นค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าสิ่งปลูกสร้างเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยให้กับผู้ป่วย เอดส์ ทางวาจา ได้แก่ พูดกับผู้ป่วยเอดส์ด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดี จริ่งใจต่อผู้ป่วย เอดส์ ทางใจ ได้แก่ การตั้งจิตปรารถนาดีกับผู้ป่วยเอดส์ ตั้งจิตคิดจะช่วยบำบัดทุกข์ของ ผู้ป่วยเอดส์ให้น้อยลง คิดปรารถนาที่จะให้เขามีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานวิเคราะห์สถานการณ์เอดส์และแบบแผนการระบอบของการติดเชื้อเอชไอวี,
สถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์ในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร :
สำนักกระบวนวิทยากรมควบคุมโรค, ไม่ระบุปี.
- พระครูปริยัติกิตติธารัง, “พระพุทธานุภาพกับการแก้ปัญหาสังคม”, **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ, กรุงเทพมหานคร :** บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๔.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ศาสนาและเยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร :**
บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘.
- สำนักงานโรคระบาดวิทยา, กระทรวงสาธารณสุข, **วิเคราะห์สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร :** กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔.
- ว.วชิรเมธี, **เมตตาธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร :** บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.
- วุฒินันท์ กันทะเตียน, “วันสิ้นโลก : การฟื้นฟูและเยียวยาตามหลักเมตตาธรรม”, **รวมบทความพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ, กรุงเทพมหานคร :**
บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๔.
- เลียงเซียง, **พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑, กรุงเทพมหานคร :** โรงพิมพ์เลียงเซียง, ๒๕๓๘.

ภาค ๔

บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาวะผู้นำตามหลักสัพพริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

The leadership with sappurisa-dhamma for organization development of the
mayor, nongsor sub-district municipality, muang district, kalasin province.

พระมหาสัณทยา ธีรธำรี (ไสยวิจิตร)

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักสัพพริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำตามหลักสัพพริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมการนำหลักสัพพริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างได้จำนวน ๓๗๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ผลการวิจัย พบว่า

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัพพริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ และ ด้านความเป็นผู้รู้จักผล ยกเว้น ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง

เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑และ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีรายได้และสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บางครั้งผู้นำเทศบาลตำบลก็ยังหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงไม่ได้ จนทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงสาเหตุ ทำให้ปัญหานั้นเรื้อรังบุคลากรในเทศบาลตำบลบางคนยังขาดเหตุผลในการปฏิบัติงานหาเป้าหมายของงานไม่ได้ เลยส่งผลให้งานที่ทำออกมาไม่ดีเท่าที่ควรบางครั้งผู้นำก็ทำตัวเหมือนว่า จะทำอะไรก็ได้ภายในชุมชน เพราะว่าเราเป็นใหญ่ ไม่ได้คำนึงถึงความคิดของคนภายในชุมชนบางครั้งผู้นำก็ทำงานโดยไม่คำนึงถึงเวลางานที่แท้จริง บางครั้งก็เลิกงานก่อนผู้นำเทศบาลตำบลยังเข้าไม่ถึงชุมชนเท่าที่ควรเนื่องจากในเขตเทศบาลตำบลมีพื้นที่กว้างขวาง การเข้าถึงประชาชนจึงเกิดความลำบาก ไม่สามารถจะรู้ปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง ผู้นำเทศบาลตำบลมีปัญหาเกี่ยวกับด้านบุคคลมากพอสมควร โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยของการเที่ยวและอารมณ์รุนแรงชอบมั่วสุมตามสถานที่ต่างๆ

ABSTRACT

The Objective of this research were : 1) to study the level of leadership applying the seven Sappurisadhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Muang district, Kalasin province, 2) to compare the level of leadership applying the seven Sappurisadhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Kalasin province, classified by different factors and, 3) to survey what are the problems, obstacles and the way to support applying the seven Sappurisadhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Muang district, Kalasin province.

This research applied Quantitative Research. The sample of the study was 370 people in Nongsor Sub-District Municipality, Muang District, Kalasin province. The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, Difference : LSD at 0.05 of statistical significance.

Finding :

The people's opinion towards the leadership applying the seven Sappurisadhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Muang district, Kalasin province were overall at a high level. After considering each aspect from high to low level of mean, the results were as follows: Attannuta, Parisannuta, Kalannuta, Mattannuta, Dhammannuta, and Atthannuta. Puggalannuta was at the moderate level.

When comparing people's opinion towards the leadership applying the seven Sappurisadhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Muang district, Kalasin province classified by personal factors, the people with different sexes, ages,

educations, and careers showed different in overall with the statistic significance at 0.01 and 0.05, so the assumption was accepted. Different income, and marital status were not different in overall, so the assumption was denied.

The problems about the leadership applying the seven sappurisa dhammas in the organization development of the mayor, Nongsor Sub-District Municipality, Muang district, Kalasin province did not find the real cause of the problem and solving problem wasn't correct until to be a chronic problems. The personnel was lack the reason of work and there wasn't the goal, as a result, they did not work out as well as it should. The leader used the power over the people, go home early, it showed problems on officers' coordination because Nongsor municipal area is quite large and the people in this area have many problems. The leaders have a lot problems on the individual. Especially the teenager, the age of strong emotions and like many places worshipers.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระบบการบริหารงานขององค์กรใดๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือ เอกชนกลไกสำคัญที่จะทำให้ดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการรวมถึงความคิดริเริ่ม ในการวางแผน การบริหารกำกับและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผล ตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของ องค์กรในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็ندانที่เกี่ยวกับการบริหารและงานบุคคล ดังนั้นในทุก องค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดี

“ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์การองค์การจะ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้นปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือผู้นำถ้าองค์การ ใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้

ปฏิบัติงานตลอดจนทำกิจกรรมต่างๆในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพก็จะไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ซ้ำร้ายยังเป็นการทำลายขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำซึ่งจะเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างๆในองค์กรประสบความล้มเหลว”^๑

ฉะนั้นองค์กรใดจะพัฒนาหรือไม่พัฒนาก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ ถ้าผู้นำสามารถบริหารปกครองโดยชอบธรรม มีความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการทำงานได้ก็สามารถที่จะทำให้องค์กรนั้นๆพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสัปปริสธรรม ๗ ก็คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล ซึ่งหลักสัปปริสธรรมทั้ง ๗ นี้เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษ สัตบุรุษก็คือคนดีมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานรู้ตัวเองอยู่เสมอว่าขณะนี้ตนเองทำอะไร ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้นำ ซึ่งถ้าผู้นำมีคุณสมบัติตามหลักธรรมทั้ง ๗ ประการข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น องค์กรนั้นก็จะมีคุณธรรม มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันไม่เกิดความริษยากัน ไม่เกิดความลำเอียงเนื่องจากคนภายในองค์กรมีคุณธรรม ตรงกันข้ามองค์กรใดผู้นำไม่สามารถที่จะนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลได้ องค์กรนั้นก็ค่อยๆถดถอยลง การพัฒนาองค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรนั้นจะใหญ่หรือเล็กแต่ขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารหรือผู้นำมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด และต้องอาศัยบุคคลากรภายในองค์กรในการที่จะพัฒนาองค์กรนั้นให้มีประสิทธิภาพ ถึงผู้นำจะดีมีคุณธรรมล้นฟ้าแต่กลับไม่สามารถใช้ให้คนทำงานหรือไม่สามารถที่จะทำให้อันต้องการทำงานกับตนได้ องค์กรนั้นก็ถือว่ายังไม่พัฒนา เพราะคุณสมบัติของผู้นำก็คือ ต้องสามารถดึงดูดคนให้มาทำงานกับตนได้คือสามารถทำให้อันอยากมาทำงานกับตนเอง

^๑วิเชียรวิทย์อุดม, *ภาวะผู้นำ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๘), หน้า๑.

เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ก็ได้จัดได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกองค์กรหนึ่งที่ได้มีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองตนเองได้ เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์มีประชากรเป็นจำนวน ๙,๙๙๕ คน ซึ่งคนยิ่งมาก การบริหารการปกครองจึงต้องมีความละเอียดอ่อน จำเป็นที่จะต้องงดกลเม็ดเด็ดมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากร ให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้นำท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรให้มีความเท่าเทียมกัน เน้นการบริการประชาชนให้มีความอยู่ดีกินดีมากกว่า การเน้นเฉพาะกลุ่มบุคคล และปัญหาที่พบเจอมากที่สุดคือ ผู้นำ มักใช้อำนาจที่มีไปในทางมิชอบ นำประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นประโยชน์ส่วนตนและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีให้หมดสิ้นไปได้เพราะผู้นำส่วนใหญ่มักมองปัญหาที่ปลายเหตุไม่ได้มองปัญหาที่ต้นเหตุ และเรามักจะได้ยินคำว่า คอร์รัปชั่น ซึ่งเป็นคำที่ได้ยินกันมากในสังคมปัจจุบัน ส่วนมากผู้นำท้องถิ่นเมื่อได้ขึ้นมาเป็นผู้นำจะคำนึงถึงแต่อำนาจอย่างเดียวโดยมิได้คำนึงถึงหน้าที่ที่ตนจะต้องรับผิดชอบและลี้มัวตฤประสงค์ของการขึ้นมาเป็นผู้นำรวมถึงการละทิ้งอุดมการณ์เดิมของตน

ภาวะผู้นำถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำเชิงพุทธถือว่าเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ต้องการอย่างมากในสังคมปัจจุบันนี้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าผู้นำคือผู้ที่จะนำพาคนในสังคม ชุมชนนั้นๆให้เกิดความอยู่ดี กินดี สามารถที่จะบริหารงานภายในองค์กร จัดสรรงบประมาณท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนให้มีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นสามารถให้บริการประชาชนได้ทั่วถึง ให้มีความเสมอภาค เท่าเทียม เมื่อพูดถึงบุคคลระดับผู้นำของสังคม ชุมชน ท้องถิ่น คนส่วนใหญ่ก็มักจะคิดไปในเรื่องผลประโยชน์ และเป็นเรื่องของการเมือง ถ้าคนคิดถึงเรื่องการเมืองจะไม่คิดถึงการบริหารการปกครองภายในชุมชนแต่จะคิดถึงเรื่องของการคอร์รัปชั่น จึงทำให้คนเกิดความเบื่อหน่ายต่อสิ่งนี้เมื่อเกิดความเข้าใจผิดๆของคนในสังคมหรือชุมชน ก็จะทำให้คนในสังคมหรือในชุมชนนั้นไม่ใส่ใจในเรื่องของการบริหารงานของผู้นำ ไม่มีการตรวจสอบความโปร่งใสความเป็นธรรมการบริหารงานว่าผู้นำสามารถที่จะทำตามนโยบายที่ได้วางไว้ได้หรือไม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัพบุริสธรรม ๗ ใน การพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัด

กาฬสินธุ์”ว่าผู้นำในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงผู้นำได้นำสัจปฐิธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรของเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์หรือไม่อย่างไรทั้งยังสามารถทราบถึงคุณค่าของหลักธรรมที่สามารถจะพัฒนาผู้นำให้เป็นผู้ที่ดีเพื่อจะนำพาชุมชนไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิต และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรหรือท้องถิ่นต่างๆ และยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันและเป็นบรรทัดฐานในการเลือกผู้นำได้เป็นอย่างดี

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำตามหลักสัจปฐิธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์กร ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการส่งเสริมการนำหลักสัจปฐิธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)ซึ่งเป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดจำนวน ๙,๙๙๕ คน^๒

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified

^๒สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลหนองสอ๒๕๕๕.

Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดสูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๗๐ คน

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดตัวอย่าง ของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) จึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๓ ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้นเมื่อแทนค่าสูตรจากประชากรแล้วจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้คือ ๓๗๐ คนมีระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และมีความคลาดเคลื่อนระดับ ๐.๐๕ ใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จึงได้แจกแบบสอบถามจำนวน ๓๗๐ ชุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
๓. สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
๔. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ
๕. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์IOC (index of Item-Objective Congruence)
๖. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับเทศบาลตำบลตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยจำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

^๓ สุวริย์ศิริ โภคาริรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙ -๑๓๐.

Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๗๒๐

นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจากรประชาชนภายในเขตเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๓๗๐ ชุด

ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ภายใต้กรอบหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักสี่ปฐิฐธรรม๗ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ หรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และสถานภาพ จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิฐธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๗ ประการ คือ ๑)หลักธัมมัญญตารู้จักเหตุ ๒) หลักอตัถัญญตารู้จักผล ๓) หลักอตัถัญญตารู้จักตน๔) หลักมัตตัญญตารู้จักประมาณ๕) หลักกาลัญญตารู้จักกาลเวลา๖) หลักปริสัญญตารู้จักชุมชนและ๗) หลักบุคคลัญญตารู้จักบุคคล โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่๓เป็นแบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐิฐธรรม๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง๗ด้านโดยใช้คำถามปลายเปิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจมีขั้นตอนดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากนายกเทศมนตรีตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๒) แบบสอบถามจำนวน ๓๗๐ ชุด พร้อมหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามไปติดต่อกับนายกเทศมนตรีตำบลหนองสอ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืนภายใน ๒ สัปดาห์

๓) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน ๓๗๐ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ตอนที่ ๒ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)

ตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง ๗ ด้านวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

ตอนที่ ๕ เป็นรูปแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๔.สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๐ คน ผลการสำรวจผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชายร้อยละ ๕๘.๑๑ มีอายุระหว่าง ๑๘-๓๐ ปี ร้อยละ ๔๒.๑๖ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ ๖๒.๙๗ มีอาชีพเป็นประชาชนทั่วไป ร้อยละ ๓๗.๘๔ มีรายได้ ๔๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปต่อปี ร้อยละ ๒๙.๗๓ และส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพแต่งงานแล้ว ร้อยละ ๕๐.๕๔

ความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสัปปุริสธรรม๗มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง๗ด้าน ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากคือด้านความเป็นผู้รู้จักตนด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ และด้านความเป็นผู้รู้จักผล ส่วนด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง

๔.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้ดังนี้

จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F=๓.๗๔๘$, $sig=๐.๐๐$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าแตกต่างกันทุกด้าน

จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F=๓.๕๘๕$, $sig=๐.๐๑๔$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณา

รายละเอียดในแต่ละด้านแล้วพบว่าด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุด้านความเป็นผู้รู้จักผล ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆแตกต่างกันทุกด้าน

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F=๘.๓๖๗, sig=๐.๐๐$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านแล้วพบว่า ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ไม่แตกต่างกัน($F=๒.๐๐๕, sig= ๐.๑๑๓$)ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันทุกด้าน

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F=๕.๖๓๗, sig=๐.๐๐๑$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุไม่แตกต่างกัน($F=๒.๕๔๘, sig=๐.๐๕๖$) ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันทุกด้าน

จำแนกตามรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน($F=๑.๒๓๓, sig= ๐.๒๙๘$)ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน($F= ๑.๕๕๖, sig=๐.๒๑๒$)ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านแล้วพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๑. เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์กรของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. อายุ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมะเอนก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. การศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมะเอนก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมะเอนก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. รายได้ ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมะเอนก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน($F=๑.๒๓๓$, $sig= ๐.๒๙๘$)จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๖. สถานภาพสมรส ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม๗ในการพัฒนาองค์การของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอมะเอนก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน($F=๑.๕๕๖$, $sig= ๐.๒๑๒$)จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๓ แนวทางการพัฒนา

๑) นายกเทศมนตรีหรือผู้นำควรจะอธิบายถึงเป้าหมายของงานและกระจายงานให้มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และการทำงานบางครั้งก็มีอุปสรรคหรือปัญหา ผู้นำควรที่จะให้คำปรึกษากับพนักงานทุกคนด้วยความยินดีและพยายามชี้สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงพร้อมกับวิธีการแก้ไขปัญหานั้น

๒) ผู้นำเทศบาลตำบลควรจัดให้มีการสัมมนาหรืออบรมเพื่อสร้างแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆในเทศบาลตำบลขึ้นแล้วเปรียบเทียบการทำงานจากความคิดเดิมๆกับ

แนวคิดใหม่ว่าสิ่งไหนให้ผลมากกว่ากันหรือผลออกมาแล้วเหมือนหรือต่างกันมากน้อยเพียงใด

๓) ผู้นำควรนึกเสมอว่า การที่เราเข้ามาอยู่ในที่นี้ได้ก็เพราะประชาชนควรที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมให้มากและวางตัวให้เหมาะสม

๔) นายกเทศมนตรี หรือผู้นำควรส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ชุมชนรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นและที่สำคัญผู้นำต้องประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนในการรู้จักประมาณ

๕) นายกเทศมนตรี หรือ ผู้นำ ควรกำหนดเวลาการทำงานของพนักงานให้ชัดเจน ติดตามประเมินผล เมื่อพนักงานมาทำงานสายควรมาตรการในการหักเงินเดือนหรือพักงาน และ คนที่มาทำงานตรงต่อเวลาหรือมาก่อนเวลางานแล้วกลับทีหลังควรมีรางวัลให้ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน

๖) ผู้นำเทศบาลตำบลควรออกไปสำรวจความทุกข์ยากของประชาชน หรือปัญหาของประชาชน โดยอาจจะจัดการประชุมขึ้นภายในเขตเทศบาล เช่น นายกเทศมนตรีพบปะประชาชน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการรู้สาเหตุของปัญหาภายในชุมชนอย่างแท้จริง

๗) นายกเทศมนตรี หรือ ผู้นำ ควรจัดอบรม หรือสัมมนาให้แก่วัยรุ่นตามความเหมาะสม โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด การมั่วสุม การทะเลาะวิวาท เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาและน่าอยู่มากยิ่งขึ้นไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะเกิดปัญหาใหญ่ๆตามมา

เอกสารอ้างอิง

- วิเชียร วิทยอุดม, ภาวะผู้นำ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๘.
ฝ่ายทะเบียน, ข้อมูลสำนักทะเบียนเทศบาลตำบลหนองสอ. กภาพสินธุ์ : สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลหนองสอ, ๒๕๕๕.
สุวรีย์ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙ -๑๓๐.

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร
Leadership of Buddhist ecclesiastical monks According to the monks
In Muang Kamphaeng Phet district.

พระมหาเพชร เขมทตโต (ทรัพย์สมบัติ)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร : มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร (๒) เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร การดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๐ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheff) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ผลการศึกษา พบว่า

๑. พระสงฆ์มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าพระสงฆ์มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากเช่นกัน

๒. เปรียบเทียบทัศนะของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี ผลการสมมติฐาน พบว่าปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณา

รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ ในมิติมุ่งคน, มิติมุ่งประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนมิติมุ่งงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ด้านอายุ ด้านพรรษา ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านวุฒิการศึกษาบาลี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร (๑) การจัดประชุมสัมมนาตามลำดับชั้นคณะสงฆ์ เพื่อระดมความคิดทุกภาคส่วนและนำข้อมูลมากำหนดเป็นแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ (๒) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้การดำเนินงานในแต่ละด้านเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งเป็นการสร้างความสามัคคีหรือความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ (๓) การส่งเสริมให้คณะสงฆ์ไทยมีการศึกษาในระดับสูง เพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรทางพุทธศาสนาและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมต่อไป

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนากับสังคมไทยที่ผ่านมา มิได้เป็นเพียงแค่ศาสนาประจำชาติไทยที่มีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาเกือบทุกฉบับ แต่ทว่าอิทธิพลความเชื่อ ในหลักธรรมคำสอนยังเป็นรากฐานที่สำคัญมากที่สุด ในระบบบรรทัดฐานความเชื่อและค่านิยม ของสังคมไทย มาเป็นเวลาช้านาน พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อสังคมไทย ในด้านต่างๆ ทั้งบทบาทด้านการศึกษา สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนด้านการเมือง การปกครอง มีหลักศาสนธรรมที่สามารถน้อมนำไปปฏิบัติ มีศาสนสถานไว้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีศาสนบุคคลคือพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์แล้วเผยแผ่พุทธธรรม

ในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่า เป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษ ทางสังคม ได้รับการยอมรับนับถือ สังคมไทยให้ความเอื้อเฟื้อและแสดงความนอบน้อมต่อพระสงฆ์ยิ่งพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัยด้วยแล้ว มักจะได้รับ

การยอมรับนับถือเป็นพิเศษ^๔ การที่พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประชาชนมากขึ้น ก็ยิ่งควรต้องตระหนักในสมณภาวะและภาระหน้าที่ที่เกี่ยวเนื่องต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โดยมีการศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ จำต้องปรับตัวเอง พัฒนาตัวเองให้ทันกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร หรือนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ คือผู้บริหารหรือผู้นำ ที่ใช้ภาวะของการเป็นผู้นำในการที่จะกระตุ้นโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กร มีความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้บริหารองค์กร จึงจำเป็นที่จะต้องมีภาวะผู้นำ ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำ จะเป็นภาวะที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นๆ ในองค์กรซึ่งบุคลากรในองค์กรจะให้ความร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด ผู้นำที่ดีจึงต้องใช้ภาวะผู้นำของตนในการอำนวยความสะดวกให้ภารกิจ หน้าที่ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ว่า ให้ได้ทั้งผลงานและให้ได้ทั้งใจ

ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการบริหารงาน เพราะผลงานด้านต่างๆ ขององค์กร มีส่วนสัมพันธ์กับคุณภาพของความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของงานต่างๆ ขององค์กร^๕ ดังนั้นผู้นำจะต้องรับผิดชอบทั้งบุคลากรในองค์กร และผลงานที่เกิดขึ้นโดยการปรับตัว เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อรักษาสถานภาพและบทบาทของตัวเองให้ชัดเจน องค์กรปกครองคณะสงฆ์ จึงให้ความสำคัญกับการปกครองหรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะถ้ามีระบบปกครองหรือการบริหารที่ดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตนและพัฒนาการในด้านต่างๆ การปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์การจัดระเบียบ

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *เมืองไทยจะวิฤตถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๓๓.

^๕ ธงชัย สันติวงษ์, *องค์กรและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙), หน้า ๔๐๓.

การปกครองคณะสงฆ์^๖ การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพราะกิจการคณะสงฆ์บางอย่าง อาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชนและกิจการคณะสงฆ์บางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย^๗ คณะสงฆ์จึงถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้นำหลักธรรมไปปฏิบัติขัดเกลาชีวิต ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอน ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องดำเนินการเพื่อยังความเลื่อมใสให้เกิดขึ้น และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ปกครอง บริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปดังคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบไป”^๘

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองกำแพงเพชร ซึ่งมีวัดในเขตปกครองจำนวน ๑๑๙ วัด การปกครองเป็นแบบกระจายอำนาจ หน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายมิได้ตกอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอแต่ฝ่ายเดียว แต่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการปกครองหรือบริหารงานคณะสงฆ์ตามลำดับลงมา ปัญหาที่เกิดจากการบริหารนั้นมีหลายจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ตาม ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่รอการแก้ไขและควรปรับปรุงให้ไปสู่แนวทางในการพัฒนาที่ดีและยั่งยืนสืบต่อไป

^๖ กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๗ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

^๘ กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า ๒.

ดังนั้น จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษาตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ๓ มิติ คือ มิติมุ่งงาน มุ่งคน และมุ่งประสิทธิภาพ ว่าผู้นำมีพฤติกรรมที่มุ่งให้ผู้ตามได้เข้าใจในการดำเนินงานตามแนวนโยบาย การติดต่อสื่อสาร การแสดงออกถึงความเป็นมิตรมีความไว้วางใจ เชื่อใจ สนับสนุนกับผู้ตาม ตลอดจนมุ่งให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้ผู้ตามสามารถปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อาจเป็นผลดีต่อคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ได้แนวคิดหรือวิธีการที่จะปฏิรูปคณะสงฆ์ที่ดีได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และได้มีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ในการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ด้วย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๑,๑๙๓^๙ รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๓๐๐ รูป ได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน^{๑๐}

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการใน

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕

^{๑๐} T. Yamane, *Statistic : An Introductory Analysis*, 3rd ed, (New York: Harper and Row, 1973), pp.1110-1111

อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และนำหลักสัปปริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ภาวะผู้นำ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวประเด็นที่สำคัญในภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนะของพระสงฆ์ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร สรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัย คือ พระสงฆ์ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี จำนวน ๑๒๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖๗ มีพรรษา ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ พรรษา จำนวน ๑๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖๗ มีวุฒิการศึกษา คือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๘๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๓ มีวุฒิการศึกษานักธรรม คือ นักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖๗ สุดท้ายไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๒๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๐๐

๔.๒ พระสงฆ์มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านมิติมุ่งคน พบว่า ทัศนะของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในด้านมิติมุ่งคน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า หัวข้อที่มีระดับทัศนะมาก คือ เมื่อพระลูกวัดของพระสังฆาธิการรูปใด ไม่มีความสุข ท่านก็จะพยายามซักถาม เพื่อช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาและพระสังฆาธิการส่งเสริมให้พระลูกวัดเสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ด้านมิติมุ่งงาน พบว่า ทัศนะของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในด้านมิติมุ่งงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า หัวข้อที่มีระดับทัศนะมาก คือ พระสังฆาธิการจะนำพาพระลูกวัดทุกรูปทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ภายในวัด

ด้านมิติมุ่งประสิทธิภาพ พบว่า ทัศนะของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในมิติมุ่งประสิทธิภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ทัศนะที่มีระดับมาก คือ เมื่อพระลูกวัดกระทำผิดวินัย พระสังฆาธิการจะพิจารณาลงโทษตามความเหมาะสม

๔.๓ พระสงฆ์มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการศึกษา พระสงฆ์มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๙๑$) จึงแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีภาวะผู้นำตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ๓ มิติ ได้แก่ ๑) มิติมุ่งคน การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ ๒) มิติมุ่งงาน การดำเนินงานตามแผนและนโยบาย ๓) การมุ่งให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑.) **ด้านมิติมุ่งคน** จากการศึกษาวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ จะแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการทราบความเป็นอยู่ของพระลูกวัดเป็นอย่างดี จึงพยายามซักถามปัญหาต่างๆ เพื่อจะแก้ไขและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้พระลูกวัดเสนอแนะข้อคิดเห็น เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางพัฒนาต่อไป

๒.) **ด้านมิติมุ่งงาน** จากการศึกษาวิจัย พบว่า ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ พระสังฆาธิการจะนำพาพระลูกวัดทุกรูปทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ภายในวัด หัวข้อที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ พระสังฆาธิการมอบงานให้พระลูกวัดไปทำ โดยที่ท่านไปทำภาระกิจอื่นได้

๓.) **ด้านมิติมุ่งประสิทธิภาพ** จากการศึกษาวิจัย พบว่า ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เมื่อพระลูกวัดกระทำผิดวินัย พระสังฆาธิการจะพิจารณาลงโทษตามความเหมาะสม หัวข้อที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ พระสังฆาธิการพยายามลดบทบาทของพระลูกวัดเมื่อเห็นประสิทธิภาพการทำงานน้อยลง

๔.๔ เปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ตามทัศนคติของพระสงฆ์ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑) **ด้านอายุ** พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จะแสดงให้เห็นว่า อายุของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกตล สุรนครินทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีทัศนะต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน^{๑๑}

๒) ด้านพรพรษา พระสงฆ์ที่มีพรพรษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีพรพรษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จะแสดงให้เห็นว่า พรพรษาของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ

๓) ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ในมิติมุ่งคนและมิติมุ่งประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านมิติมุ่งงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญสูง จะมุ่งผู้ตามได้เข้าใจในการดำเนินงานตามแนวนโยบาย การติดต่อสื่อสาร เพื่อให้ผู้ตามสามารถปฏิบัติงานได้ผล

๔) ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จะแสดงให้เห็นว่า วุฒิการศึกษานักธรรมของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ เพราะพระสงฆ์มีความรู้ทางธรรมเป็นตัวชี้วัด จึงทำให้พระสงฆ์มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน

๕) ด้านวุฒิการศึกษาบาลี พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร

^{๑๑} นภค สุรนครินทร์, “การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จะแสดงให้เห็นว่า วุฒิ การศึกษาบาลีของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **เมืองไทยจะวิกฤติถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต**, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗.

ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

สิน พันธุ์พินิจ, **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด, ๒๕๔๗.

สมชาย เหล็กเพชร, “วิเคราะห์งานของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำในชุมชน”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

พระถนัด วุฒโน (บุตรสวัสดิ์), **การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรม ๗**, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

นภดล สุรนครินทร์, “การนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

พระเสถียร ฐิติสมปโน, “ภาวะผู้นำกับการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล : กรณีศึกษา วัดในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

นภดล สุรนครินทร์, “การนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

พระสมุห์ชัชวาล ชำมะณี, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาวจังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๔.

T. Yamane, **Statistic : An Introductory Analysis**, 3rd ed, (New York: Harper and Row, 1973), pp.1110-1111

**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษา
ของผู้บริหารวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์**

The relationship between leadership and effectiveness in administration of administrators
at wat takfa buddhist school in takfa district, nakhonsawan province

พระมหามานัส โชติปาณี (อยู่รอง)

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารศาสนศึกษาวัดตากฟ้าอำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ (๒) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ และ(๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาในวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า จำนวน ๓๒๘ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาในวัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ตอนที่ ๒ ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า ตอนที่ ๓ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

๑.ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารศาสนศึกษาวัดตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีความเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ ๓.๕๓ ด้านทักษะการบริหาร ๓.๕๕ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓.๕๖

๒. ระดับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน บุคลากรมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านบุคคล ๓.๙๕ ด้านการบริหารจัดการ ๓.๙๔ ด้านอาคารสถานที่ ๓.๙๔ และด้านผลผลิต ๓.๘๔

๓. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงตามลำดับ

๔. ปัญหา อุปสรรค ของภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า พบว่า บุคลากรในสำนักศาสนศึกษาวัดตาฟายังมีความเข้าใจในการสอนและการสื่อสารต่อสาธารณชนค่อนข้างน้อย เนื่องจากสอบบความจำเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตาฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของสำนักศาสนศึกษาแก่บุคลากรก่อนที่จะเข้าเรียน และให้สอบความรู้พื้นฐานทั้งทางสามัญ ทางธรรม เพื่อประเมินในการรับเข้าเรียน จึงสมควรต่อการบริหารวางแผนอนาคตของบุคลากรภายในสำนักศาสนศึกษาเป็นอย่างดี

ABSTRACT

The objectives of this study were:) to study leadership of administrators in administration of WatTakfa Buddhist School in Takfa District, Nakhonsawan Province, 2) to study effectiveness in the administration of WatTakfa Buddhist School of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province, and 3) to study relationship between the leadership

and the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province.

This research applied Survey Research. The sample of the study was 328 personnel at WatTakfa Buddhist School. The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of the study found that

1. Overall, the leadership level of the administrators in the WatTakfa Buddhist School administration Nakhonsawan Province was in high level. When considering each aspect, it was found that the personnel having the opinion toward the leadership of the administrators in the WatTakfa Buddhist School, Nakhonsawan Province were in high level for all three aspects: the vision, the administrative skills, and the human relations.

2. Overall, the effectiveness in the administration of WatTakfa Buddhist School of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province was in high level. When considering each aspect, it was found that the personnel having the opinion toward the effectiveness in the administration of WatTakfa Buddhist School of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province were in high level for all four aspects: the personal, the management, the place and the products.

3. For the analysis of the relationship between the leadership and the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province, it was found that the leadership of the administrators had the positive relationship to the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province in high level. When considering each aspect, it was found that the leadership of the administrators in the vision, the administrative skills, and the human

relations had the positive relationship to the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province in high level.

4. The problems and the barriers of the leadership and the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province were the personnel at the WatTakfa Buddhist School had the quite little understanding in the teaching and the communication to the public because the teaching mostly focused on the memory. It made the teaching not update to the social change.

For the suggestions for the relationship between the leadership and the effectiveness in the WatTakfa Buddhist School administration of the administrators in Takfa District, Nakhonsawan Province, it should have the knowledge in the rule of the WatTakfa Buddhist School for the personnel before the enrolling and test the basic knowledge in the general and Dhamma education to evaluate in the enrolling. Therefore, it was important to plan the future administration of the personnel at WatTakfa Buddhist School, in Takfa District, Nakhonsawan Province.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะผู้นำถือว่ามีผลสำคัญต่อการบริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ที่มีการมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมวิชาการเพื่อให้สอดคล้องกับประสิทธิผลที่ทางวัดได้มีเป้าหมาย โดยมีภารกิจทั้งด้านการสอน ให้บริการประโยชน์สังคมล้วนทั้งการเผยแผ่จึงมีหลักการบริหารจัดการต่อบุคคลที่ปฏิบัติงานคือ การมุ่งรักษาคนดีส่งเสริมคนเก่ง และการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในวัดหรือในองค์กร ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ขึ้นจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สังคมในวัดก้าวไปสู่ความเป็นเพื่อเชื่อมโยงผู้นำกับสังคมให้เห็นในแบบเดียวกันจึงมีการกำหนด นโยบายกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อที่จะบริหารจัดการภาระหน้าที่ ดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมีความสำคัญที่ต้องมีใจเป็นกลางหรือมีขมิ้นมา ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการบริหารองค์กรให้มีผลประโยชน์มากขึ้น รวมทั้งความสำคัญทางคุณธรรมและจริยธรรมด้วยแต่ใน

สังคมในปัจจุบันนี้ องค์กรทางพระพุทธศาสนาได้มีระบบการบริหารการเรียนการสอน ให้สอดคล้องในยุคปัจจุบันที่จะต้องเน้นการเรียนการสอนในเรื่องคุณธรรมมากกว่าการวิชาการ เพื่อให้สังคมนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหาร การดำเนินงานให้เป็นทิศทางเดียวกัน ระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตามความประสงค์ของศาสนศึกษาจึงเป็นการพัฒนาการบริหารที่ต้องมี หลักพรหมวิหาร ๔ นำมาใช้กำกับกับการดูแลรักษาองค์กร หรือ ในบริหารศาสนศึกษา จึงมีการบริหารที่มหาเถรสมาคมกำหนด ซึ่งกำหนดภารกิจที่ทางวัดต้องมีไว้ด้วยกัน ๖ อย่างนั้น คือ การปกครอง ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ ศาสนธรรมการสาธารณสงเคราะห์และการสาธารณูปการ^{๑๒}

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดบทบาทวัด ที่มีผู้นำหรือผู้บริหารวัด ที่มีประสิทธิภาพด้านการศึกษาให้มีการบริหารจัดการภารกิจด้านการศึกษาของวัด จึงได้รับการรับรองทางกฎหมายอย่างชัดเจนโดยการคัดเลือกวัดที่มีบุคลากรที่มีความรู้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดความแตกฉาน ส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและ เพิ่มความคิดที่เป็นทัศนคติที่ดีในการทำงานเป็นผล ให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่ต้องมีการสร้างบนพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการทำความดีและเป็นคนดี จึงเป็นการสร้างนิสัยคุณค่าทางด้านจิตใจมากกว่าเงินตราการให้ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดีแก่เขาด้วยการให้การศึกษอบรมวิชาความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะวิชาสามัญวิชาชีพหรือวิชาศาสนาล้วนเป็น

สิ่งจำเป็นสำหรับบุคลากรในแต่ละคนจะนำไปสร้างอนาคตที่มั่นคง แจ่มใส ถ้าศาสนศึกษาสอนวิชาการได้ดีฝึกหัดให้รู้จักหน้าที่และความเป็นผลเมืองดีให้ได้ผลจริงๆ พร้อมทั้งอบรมให้เข้าใจใน

ศาสนาด้วยกันนับว่าให้การศึกษากับบุคลากรอย่าง ครบถ้วนโดยเฉพาะความรู้วิชาการนั้น นอกจากจะทำให้บุคคลเฉลี่ยฉลาดมีโอกาส ที่เปิดโลกกว้างแล้วยังช่วยให้เข้าใจในศาสนา ได้เข้าใจชัดเจนและกว้างขวางเกี่ยวกฏ การประพฤติปฏิบัติตามศาสนาได้ถูกต้องมั่นคงและช่วยให้อนุชน เติบโตเป็นพลเมืองดีตลอดถึงได้เป็นศาสนิกชนที่ดี เช่น วัด

^{๑๒} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒-๓.

ตากฟ้า ได้มีผู้นำผู้บริหารที่มีคุณภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสามารถเพื่อก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้อง ดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ประมาทในชีวิต เจริญก้าวหน้าได้อย่างมั่นคง

ดังนั้น ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดสำหรับการบริหารพัฒนาวัดและเป็นเบื้องหลังแห่งความสำเร็จทั้งหมดนั้นการบริหารที่ดี ต้องมีผู้นำที่ดีและต้องพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่สติปัญญาซึ่งแผนการพัฒนาและบริหารคนทุกคนภายในวัดอย่างเต็ม ตามศักยภาพทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และสติปัญญาของนักเรียนซึ่งเป็นการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะใน ๔ อย่าง คือด้านสังคมศีลธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ด้านสังคมที่มีคุณภาพ ด้านสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ทุ่มเทในการสอนการแนะนำจึงเป็นบุคลากรที่มีความสามารถที่สำคัญจะต้องการเพื่อพัฒนาบริหารคุณภาพคุณธรรมของพระภิกษุสามเณรที่เป็นบุคลากรที่จะต้องเป็นกำลังของสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาที่มีความเสื่อมโทรมทุกวันจึงมีการศึกษาทางพระปริยัติธรรม แผนกบาลี และทางสายสามัญ ที่มีการส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ ในการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาทในชีวิตในทางพระพุทธศาสนาแล้วตรงกับคำว่าไม่ประมาทในชีวิตมนุษย์

ดังนั้น ได้กำหนดให้แผนพัฒนาการสร้างบุคลากร ที่เป็นพระภิกษุสามเณร เป็นศูนย์การศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตมีหัวใจเป็นอันเดียวกันที่มีแนวคิดในการพัฒนา วัด คือ การบริหารงานที่สร้างสรรค์และพัฒนาองค์กร ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และมีคุณลักษณะในด้านการบริหารการจัดการ เพื่อสอดคล้องกับการเป็นศาสนศึกษาที่ดีในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณภาพ สังคมที่มีการแข่งขันกันทำงาน เพราะฉะนั้น การจัดการศึกษาที่ดี จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องจัดระเบียบการเรียนรู้ ให้แก่บุคลากรโดยผ่านกิจกรรม ๓ ประเภท คือ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา การบริหารในวัดตากฟ้า เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ประสบความสำเร็จจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นตัวอย่างในด้านการพัฒนาสังคม วัฒนธรรมประเพณีของประเทศให้มีการสอดคล้องกับหลังธรรมนำมาประยุกต์ใช้ในสังคม ที่มีความเอาประโยชน์

ส่วนตนเองเป็นการนำสังคมให้เป็นธรรมมากขึ้นซึ่งมีการเรียนการสอนทั้งสองแผนกควบคู่กันไป ตามความต้องการของสังคมชาดธรรมะและชาดความรู้ทางด้านทางสายสามัญ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้นำต้องมีความซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการบริหารพัฒนา วัด ให้มีความกลมกลืนกับสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นตัววัดความเจริญ จึงเป็นการปลุกจิตใจที่ดี ทางด้านจัดการเรียนการสอนให้ควบคู่กันไปตามความต้องการของสังคม ที่ต้องรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั่งงามของความเป็นชาวพุทธ ที่มั่นคงสืบทอดคำสอนที่ลบล้างจนลงอยู่ทุกวัน ให้เจริญด้วยหลักธรรมที่เกิดมาจากจิตใจของตัวมนุษย์ ดังนั้นทางที่ดีที่สุดคือการศึกษาหาความรู้ ด้านหลักธรรมมาใช้ที่สุด

สรุป สำนักเรียนเป็นสถานที่ให้ความสำคัญจัดการศึกษา ซึ่งเป็นเนื้อแท้ของชีวิตพระพุทธศาสนา เห็นได้จากคำสอนและบทบัญญัติต่างๆ ของพระพุทธเจ้าที่มีสาระสำคัญเพื่อส่งเสริมการอบรมศึกษา ทั้งในทางธรรมและทางวินัย ได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันประเทศไทยได้มีสำนักเรียนศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ค่อยข้างน้อย จึงถือได้ว่าการศึกษาของพระสงฆ์ไทยด้านพระปริยัติธรรม มีพัฒนาการไม่ค่อยสอดคล้องกับภาครัฐมากนัก ถึงแม้เป็นการดูแลและสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ก็ตาม

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารต่อการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในรูปแบบเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า จำนวน ๓๒๘ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาในวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า

ตอนที่ ๓ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

๔.สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปจากการศึกษาซึ่งเป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนร้อยละ จำแนกตาม สถานภาพ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิศึกษานักธรรม และระดับ วุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสามเณร จำนวน ๒๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๒ ไม่มีพรรษา จำนวน ๒๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๔๙ มีวุฒิการศึกษาทางสามัญเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๖๑ มีวุฒิการศึกษาทางนักธรรมเป็นนักธรรมชั้นตรี จำนวน ๑๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒๐ และมีวุฒิการศึกษาทางบาลีเป็นเปรียญธรรม ๑-๒-๓ จำนวน ๑๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘๗

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ และเมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านผลผลิต ดังมีรายละเอียดดังนี้

พบว่า ประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประสิทธิผลการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๔.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

A แทน	ด้านวิสัยทัศน์
B แทน	ด้านทักษะการบริหาร
C แทน	ด้านมนุษยสัมพันธ์
D แทน	ด้านบุคคล
E แทน	ด้านการบริหารจัดการ
F แทน	ด้านอาคารสถานที่
G แทน	ด้านผลผลิต

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า อยู่ในระดับสูงมาก ($R=๘๘๘^{**}$)

ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r=.๘๔๐^{**}$)

ภาวะผู้นำด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r=.๗๘๑^{**}$)

ภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r=.๗๓๔^{**}$)

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า คือ ๑. ด้านวิสัยทัศน์ ๒. ด้านทักษะการบริหาร และ ๓. ด้านมนุษยสัมพันธ์ กับ ประสิทธิภาพการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า คือ ๑. ด้านบุคคล ๒. ด้านการบริหารจัดการ ๓. ด้านอาคารสถานที่ และ ๔. ด้านผลผลิต พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาวัดตากฟ้า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาของผู้บริหารวัดตากฟ้า อยู่ในระดับสูงตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด ศึกษาเฉพาะ**

กรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สำนักงานเลขาธิการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์, **บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณร**

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๔, สำนักเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอตากฟ้า วัดตากฟ้า),

๒๕๕๔.

ประกอบ กรรณสูตร, **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓,**

กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

Cronbach, Lee J, **Essentials of psychological testing, 4th ed, (New**

York : Harper Row), 1971.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
Human Resource Management Applying Four Iddhipadas of
Phrapariyattidhamma School, General Education Scripture
in Muang District, Nakhon Sawan Province

ณัฐพัชร์ แนนบัว
สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (๑) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ (๒) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๘๕ คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการวิจัยพบว่า

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะต่อ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ คือ ผู้บริหารควรติดตามความก้าวหน้าของงานที่ได้

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๒๕๕๙ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖

มออบหมาย และควรมีจุดยืนที่ชัดเจนในการ บริหารงาน นอกจากนั้นควรจัดให้มีการประชุม ประจำเดือนขึ้น เพื่อรับทราบปัญหาภายในองค์กร และควรมีการพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อ เหตุการณ์ในปัจจุบัน

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the human resource management applying the four Iddhipada of Phrapariyattidhamma schools, General Education Department in Muang District, Nakhonsawan Province and 2) to the suggestions for the human resource management applying the four Iddhipada of Phrapariyattidhamma schools, General Education Department in Muang District, Nakhonsawan Province.

This research applied Survey Research. The sample of the study was 85 administrators, teachers and personnel of Phrapariyattidhamma schools, General Education Department in Muang District, Nakhonsawan Province The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, and Standard deviation.

The results of the study found that

1. Overall, the human resource management applying the four Iddhipada of Phrapariyattidhamma schools, General Education Department in Muang District, Nakhonsawan Province was in high level. When considering each aspect, it was found that these were in high level for all aspects.

2. The suggestions for the human resource management applying the four Iddhipada of Phrapariyattidhamma schools, General Education Department in Muang District, Nakhonsawan Province were that the administrators should follow up the development of the assignment that gave the personnel and have the obvious standpoint in the administration. Moreover, the organization should have the training each month to know

the problems within the organization and develop the personnel to update to the situation in the present.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันถือได้ว่า การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำใ้ มนุษย์มีความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เหตุผล เพื่อแสวงหา สิ่งที่ดีใ้แก่ชีวิตตนเองและสังคม ตลอดจนนในการดำรงชีพออย่างมีคุณภาพ ในทางปรัชญา นั้นถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนมีความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นหน้าที่ของการ จัดระบบการศึกษาที่จะทำใ้พบว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในด้านใด และพยายาม ส่งเสริมใ้มนุษย์ใ้มีโอกาสพัฒนาทักษะตามความสามารถและความถนัดของทุกคนอย่าง เท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค สังคมใ้ส่งเสริมใ้ประชาชนมี การศึกษาเฉลี่ยระดับสูงและมีเกณฑ์จะส่งผลใ้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงชีวิต อย่างมีคุณภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๖ กล่าววว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยใ้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^{๑๓}

การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมา ก็ได้รับการ สั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้ใ้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครู และอาจารย์สั่งสอนใ้ใ้วิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจ ใ้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมเพื่อจะ ได้เป็นพลเมืองใ้ดีของชาติสืบไป^{๑๔}

ปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกกำลังประสบปัญหาทางสังคม เพราะคนใน ชาติต่างห่างเหินจากศีลธรรมและจริยธรรมคนใ้มีการศึกษาดีแทนที่จะเป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรมกลับ ใ้มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษายังไม่ สามารถพัฒนาจิตใจผู้เรียนใ้เป็นคนดี ดังนั้นเราควรจะนำคำสอนของพระพุทธศาสนา

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๒พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน : ประมวลพระบรม ราชโฆวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขใ้ในการดำเนินชีวิต, (มูลนิธิพระดาบส, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๙), หน้า ๙๖.

ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ ทั้งด้านความรู้ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้นไป^{๑๕}

สภาพของปัญหาทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหารที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ มีโรงเรียน ๕ แห่ง ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรด้านวิชาการทางโลกควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แม้จะดำเนินงานจนประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน แต่บางครั้งก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน จากกรอบงาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่ายังขาดการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการบริหารงาน ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า หลักอิทธิบาท ๔ ถือเป็นหลักการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการในโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา และเป็นการที่จะสร้างประชาธิปไตยและหลักอิทธิบาท ๔ ให้เกิดแก่ บุคลากร ครู นักเรียน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าผู้บริหารงานได้นำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจังแล้วย่อมจะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณร จึงต้องนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ โดยมีผู้บริหารคอยควบคุมดูแล ให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา และการสร้างควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำนั้นๆ มีคุณสมบัติ ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพียงใด และผู้บริหารในฐานะผู้นำของหน่วยงานจะได้รับความร่วมมือด้วยดีได้นั้น ในการบริหารงานจำเป็นต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมต่อผู้ร่วมงาน เพราะภาวะผู้นำมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และนอกจากการแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้ว ผู้บริหารยังต้องนำหลักอิทธิบาท ๔ ทั้ง ๔ ด้าน เข้ามาใช้

^{๑๕}ถวิล อรัญเวศ, “การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้จริยศึกษาในระดับประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

การบริหารงานโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยงานบริหาร ๕ ด้าน^{๑๖} คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการบริหารการเงิน อาคารสถานที่และด้านบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญทุกด้านจะขาดด้านใดด้านหนึ่งเสียไม่ได้ แต่การที่จะบริหารโรงเรียนนั้นต้องยอมรับว่า การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญที่สามารถเอื้ออำนวยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย คือ ความเจริญเติบโตขององค์กรนั่นเอง ทั้งนี้เพราะงานบริหารบุคคลเป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดีมีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานและเมื่อคนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์การแล้วงานบริหารบุคคลก็ยังไม่สิ้นสุดเพียงเท่านั้น แต่ยังคงดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบด้วยการประสานงานกับฝ่ายหรือแผนกต่างๆในองค์การ ทำการฝึกอบรมพัฒนาปรับปรุงให้พนักงานในองค์การมีความรู้ ความสามารถ ทนต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้น การบริหารงานบุคคลต้องคำนึงถึงสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยความเหนื่อยล้า มีการพิจารณาเรื่องเงินทดแทนต่างๆ ทั้งขณะที่กำลังปฏิบัติงานและเมื่อพ้นจากการทำงานไปแล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก อันเป็นการเพิ่มพูนความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาการบริหารงานด้านต่างๆในโรงเรียนลดลงและงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้นของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ยังขาดการบริหารบุคลากรทางด้านวิชาการ บุคลากรผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านคอมพิวเตอร์อย่างแท้จริงผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัด

^{๑๖} นพพงษ์ บุญจิตราดุล, **เนตย์อำนวยการ**. (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

นครสวรรค์ ซึ่งมีสถานศึกษา จำนวนทั้งหมด ๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียนซึ่งมีขนาดเล็ก และขนาดกลาง เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ อย่างไร ได้เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นข้อมูลเชิงการปฏิบัติสำหรับการบริหารงานต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลักอิทธิบาท ๔ ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์เพื่อที่จะทำให้เกิดปัญหา และอุปสรรค นั้นน้อยลงหรือหมดไปและจะทำให้ภายในองค์การโรงเรียนมีความสอดคล้องต่อการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยใช้ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร ได้แก่ ประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากร คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ประชากรทั้งหมด เป็นกลุ่มศึกษา^{๑๗}

^{๑๗} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, ข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๑๗.

ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๗ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพตำแหน่งงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีกลุ่มสถานเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ มีเพศชายจำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙ มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี จำนวน ๔๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๑ มีระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรีจำนวน ๕๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘ มีตำแหน่งงาน คือ ครูอาจารย์จำนวน ๓๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๖๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ข้อเสนอแนะต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านฉันทะ จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านฉันทะมาก โดยบุคลากรมีความพอใจที่ทำการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รักและพอใจในกรที่จะได้รับการพัฒนาตนเอง พึงพอใจในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ มีความพร้อมที่จะให้มีการพัฒนาตนเองทั้งกายและใจ มีส่วนร่วมในการพัฒนางานในโรงเรียน มีความพอใจที่โรงเรียนมีการพัฒนาอยู่เสมอ มีการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานในโรงเรียน โรงเรียนมีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และโรงเรียนมีการจัดบุคลากรไปรับการฝึกอบรมภายนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะฉันทะมีความหมายว่า ความพอใจ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำ คือ มีใจรักการทำงาน เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการใดแล้วก็มีจิตใจรักในงานนั้น มีความตั้งใจที่จะทำงานพอใจที่ได้ทำงานชิ้นนั้น ๆ

๒) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านวิริยะ จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิริยะมาก โดยโรงเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาบุคลากร โรงเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการจัดนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการกระตุ้นบุคลากรให้ตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง บุคลากรมีความตื่นตัวในการทำงานตลอดเวลา พยายามพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ พยายามศึกษาเพิ่มเติมในงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่เพื่อเพิ่มศักยภาพ มีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนางาน ทั้งนี้เพราะวิริยะมีความหมายว่า ความขยัน ความพยายามทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยความอุตสาหะอดทน ทำงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

๓) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตตะ จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านจิตตะมาก โดยทางโรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน บุคลากรมีความเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเอง หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเพื่อพัฒนาการทำงานในคราวต่อไป โรงเรียนสนับสนุนบุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อกลับมาพัฒนางานของตน บุคลากรมีการฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโรงเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เอาใจใส่บุคลากรที่ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตรวจสอบงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอเพื่อให้งานที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันจนกว่างานจะสำเร็จ ทั้งนี้เพราะจิตตะมีความหมายว่า การเอาใจใส่งานที่ทำหมั่นตรวจตรา ไม่ทอดทิ้งจนกว่าจะบรรลุจุดหมาย

๔) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านวิมังสา จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิมังสา มาก โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม มีการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น พยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาพัฒนาบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโรงเรียนได้ทำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บ้าง บุคลากรอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะที่ปฏิบัติงาน บุคลากรทำงานตามความรู้ความสามารถของตน มีการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ มีการแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาในการทำงานของตน หาวิธีการที่จะปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะวิมังสา หมายถึงพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้ปัญญาหาวิธีแก้ไขปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งมั่นหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความซื่อซอบมุ่งมั่นหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดหมาย

๒. บุคลากรควรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงาน พยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน

๓. บุคลากรควรใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้ และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไข

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความชื่นชอบมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

๒. บุคลากรควรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงาน พยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน

๓. บุคลากรควรใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้ และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราชาโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต, มูลนิธิพระดาบส, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๙.

ถวิล อรัญเวศ, “การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้จรรยาศึกษาในระดับประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล, โน้ตย่อบริหาร. กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, ๒๕๔๘.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, ข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๑๗.

**คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัด
นครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์**

Life quality in working according to ditthadhammikatta of police officer
At phayuhakiri police station, nakhonsawan province

พ.ต.ท.กิตติภาพ โพนพิณินิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ) ๑ (เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์) ๒ (เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ระเบียบวิธีวิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรจำนวน ๑๐๔ คน แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีการหาคุณภาพ โดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ. ๙๔๔ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย μ (และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) σ

ผลการวิจัยพบว่า

อายุของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๑ – ปีขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๗ ชั้นยศของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือชั้นประทวน จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๘ วุฒิการศึกษาของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔๖ ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบในปัจจุบันของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งงานปราบปราม/จราจร จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๓๕ ระดับเงินเดือนของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับเงินเดือนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๔๒ ระยะเวลาในการ

ปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ๓๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๗

ระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธร พยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก) $\mu = ๓.๖๑$ (เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถ ประโยชน์ ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตร และด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่าง พอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก

การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานี ตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๑ (ด้านอุฏฐาน สัมปทา ความขยันหมั่นเพียร ควรปรับปรุงแก้ไขข้อปฏิบัติในหน้าที่และขั้นตอนการ ดำเนินการ ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผน เพื่อให้มีแนวคิด และมุมมองใหม่ๆ ให้ครบทุกด้าน และควรเพิ่มกำลังพลให้เต็มครบจำนวน อัตราที่กำหนด ๒ (ด้านอารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์ ควรให้มีวิธีและแนวทางในกำหนด แผนการทำงานในหลายระดับและหลายระยะเพื่อให้มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตาม นโยบายของส่วนเบื้องบนได้ แก้ไขกฎหมายข้อบังคับให้ทันสมัย และควรมีการฝึกอบรมเพื่อ ป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดในสถานการณ์ต่างๆ อยู่เสมอๆ ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่างๆ ๓ (ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตร ควรปรับปรุงระบบการจัดโครงสร้างองค์กรแนวใหม่ ให้เอื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ๔ (ด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ควรปรับค่าตอบแทนให้เพียงพอที่จะเก็บออมไว้สำหรับอนาคต ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ เพียงพอกับการทำงาน โดยเฉพาะ พาหนะ และน้ำมันเชื้อเพลิง และควรมีการแบ่งงาน กระจายไปสำหรับทุกคนและเพิ่มพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงาน สอบสวนให้เหมาะสมกับปริมาณงานในปัจจุบัน

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study level of life quality in working according to Ditthadhammattha of police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province, and 2) to study a promotion of the life quality in the working according to Ditthadhammattha of police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province.

Research Methodology is survey research This research applied the Survey Research. The population of the study was 104 police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province. The instrument of the study was the questionnaires. The statistics for the data analysis used Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation.

The results of the study found that forty-five police officers, or 43.27 percent, are 51 years old. Sixty-three police officers, or 60.58 percent, are non-commissioned police officers. Sixty-six police officers, or 63.64 percent, graduated at the lower degree of Bachelor. Sixty-seven police officers, or 64.42 percent, got more than 20,000 baht per month. Moreover, forty-five police officers, or 43.27 percent, have worked for more than 31 years.

Overall, the level of life quality in the working according to Ditthadhammattha of the police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province was high. When considering each aspect, it was found that the life quality in the working according to Ditthadhammattha of the police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province in Kalyanamittata: good company and Samajivita: living economically was in middle level. However, the life quality in the working according to Ditthadhammattha of the police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province in Utthanasampada: achievement of diligence and Arakkhasampa: achievement of protection was in high level.

For the promotion of the life quality in the working according to Ditthadhammattha of the police officers at Phayuhakhiri Police Station, Nakhonsawan Province in Utthanasampada: achievement of diligence, it should improve the duty principles and the procedure for the working, give the

opportunity in the expression of the opinion about making the policy and the plan to make new idea and view, and increase the personnel. In Arakkhasampa: achievement of protection, it should find the ways for making the working plan in several levels and periods to have the flexibility according to the policy, update the rules, and have the training to protect the disputes in various situations and train to face the various situations. In Kalyanamittata: good company. It should improve the structure, problems and barriers of the administration according to the four Brahmaviharas of Wat Phruek Wan Chottikaram Academic Service Unit, Nakhonsawan Buddhist College, Phichit Province, the discretion for Metta of each teacher and staff was different. Someone helped well, but someone was strict in the regulations. The travelling for the study was too difficult because the bus did not go to the organization. Therefore, the students must pay the fare more than. The staffs had a little for the contact and a lack of the obvious standpoint for helping the students in the scholarship and travelling or a lack of the image for helping the society. The students did not get the advice from the teachers sufficiently. The organization had a lack of the expression in the good mind prosperity together. There was a little supporting the students to get the knowledge and the capacity throughout. The behavior of the staffs to the students was not equal.

The suggestions were that it should have the meeting of the teachers, the staffs, and the students to know the requirements each other and to improve the system, the regulation and the custom in the organization. The organization should have the work committee to decide together, increase the personnel and the staffs appropriate, and provide the scholarship for the good students. Moreover, the organization should provide the time for giving the advice to the students, promote the personnel within the organization and the personnel that give the benefit to the organization and support the students for getting the knowledge. The staffs should conduct to the students equally to develop sustainably.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๖ ชื่อสถานีตำรวจตำบลเมืองพยุหะคีรี ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.๒๔๘๖ ยกฐานะเป็นสถานีตำรวจภูธรชั้นอำเภอชื่อสถานีตำรวจภูธรอำเภอพยุหะคีรี หลังจากนั้น ช่วง ปี พ.ศ.๒๕๔๓ ได้ย้ายสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรีมาตั้งที่ เลขที่ ๑๑๓ หมู่ ๓ ต.สระทะเล อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์ จนถึงปัจจุบัน มีผู้ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี, ผู้บังคับกอง, สารวัตรใหญ่, รองผู้กำกับการ หัวหน้าสถานี และผู้กำกับการหัวหน้าสถานี จนถึงปัจจุบันมี ๓๖ คน^{๑๙} มีกำลังพลจำนวน อัตราอนุญาตตำรวจชั้นสัญญาบัตร ๒๓ คน อัตรากำลังจริง ๑๘ คน ชั้นประทวน ๑๒๓ คน อัตรากำลังจริง ๖๓ คน เลื่อนไหลจำนวน ๒๒คน สัญญาบัตรก่อนเกษียณจำนวน ๑ คน รวมมีกำลังตำแหน่งว่างจำนวน ๓๗ คน^{๒๐}

ตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี มีหน้าที่ ๑) รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายนอกและภายในเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน ๒) รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่การกระทำผิดในทางอาญา ๓) บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ๔) ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ^{๒๐}

จากการมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนนั้นในปัจจุบันทางด้านสถานภาพอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นมีการระบาดของยาเสพติดทั่วไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทยประกอบกับนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติมุ่งเน้นพัฒนาข้าราชการตำรวจจากการเป็นผู้ปกครองมาเป็นผู้ให้บริการพร้อมทั้งการพัฒนากำลังทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ ความคิดสติปัญญาและสุขภาพอนามัยให้มีความพร้อมในการปฏิบัติ

^{๑๙} บุญเลิศ เสือจำศิลป์ พ.ต.อ., ประวัติ สภ.พยุหะคีรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน ระยะที่ ๓ ตามนโยบายเร่งด่วน ๖ เดือนแรกของ สภ.พยุหะคีรี ๙ พ.ศ.๒๕๕๔ (งานธุรการ สภ.พยุหะคีรีฯ หน้า ๖).

^{๑๙} เทียนชัย วิเศษเกรียงไกร พ.ต.อ., งานธุรการ กำลังพล สภ.พยุหะคีรี ฯ ๒๕๕๕ (อัตรากำลังพล สภ.พยุหะคีรี ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๕).

^{๒๐} ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๑ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑ ๒๕๔๕ (กองวิชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ), หน้า ๑-๒.

หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมและบริการรับใช้ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๑} ส่วนการจัดสวัสดิการของข้าราชการตำรวจด้านต่างๆนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการตำรวจโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความต้องการของกำลังพลอย่างแท้จริงเพื่อให้ข้าราชการตำรวจมีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นขวัญกำลังใจให้ตำรวจปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๒}

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพราะความผันผวนทางการเมือง การทรุดตัวของเศรษฐกิจ ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ผู้ที่มีรายได้น้อย รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายแต่ต้องทำงานที่หนักมากขึ้น ด้วยเหตุนี้อาจทำให้ความสุขมวลรวมของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ลดลง ทำให้คุณภาพชีวิตเปลี่ยนไปเพราะขาดความสมดุลในชีวิต ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของข้าราชการตำรวจมากโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน เพราะคุณภาพชีวิตจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน สุขภาพร่างกาย ครอบครัว และสังคม

โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตที่ดีที่เกิดจากหลักพุทธธรรม คือ หลักทฤษฎีอัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งหลักธรรมนี้เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑. อุฏฐานสัมปทา คือ ความขยันหมั่นเพียร ๒. อารักขสัมปทา คือ การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด ๓. กัลยาณมิตตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร ๔. สมชิวิตา คือ เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้หลักธรรมทั้ง ๔ ประการนี้หากจะอธิบายทั้งหมดก็จะหมายถึงความถึงพร้อม ๔ ด้าน คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตราหาวิธีการที่จะจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

^{๒๑} กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ (กรุงเทพมหานคร;โรงพิมพ์ตำรวจ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตตตาถึงพร้อมด้วยการคบหาคนดีเป็นมิตร คือรู้จักคบหาสมาคมกับท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณธรรม ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. สมชีวิตา ถึงพร้อมด้วยการเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือรู้จักคำนวณรายได้และรายจ่ายให้พอดีมิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีเหลือเก็บ^{๒๓}

สถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี เป็นสถานีตำรวจภูธรมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้บริการแก่ประชาชน แต่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วค่าครองชีพที่สูงขึ้นเป็นเงาตามตัว สินค้าราคาแพง ภาวะน้ำท่วมหนักในปี.ศ.๒๕๕๔ นี้ ปัญหาอาชญากรรมที่สูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ต้องทำงานหนักมากขึ้น ตำรวจภูธรภาค ๖ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางดำเนินการโดยให้ทุกหน่วยงานระดมกวาดล้างอาชญากรรม ยาเสพติด อาวุธสงคราม มีปืนรับจ้างและกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่^{๒๔}

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ในปัจจุบันเป็นอย่างไร จึงต้องการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และศึกษาเปรียบเทียบตามตัวแปรด้านบุคลากรซึ่งประกอบด้วย เพศ การศึกษา ชั้นยศ ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน และอายุงาน ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือแตกต่างกันอย่างไร เพราะข้อมูลดังกล่าวที่ได้จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิต

^{๒๓} ดูรายละเอียดใน อก.อภุฎก.(ไทย)๒๓/๒๕๕๔

^{๒๔} หนังสือสำนักงานตำรวจภูธรภาค ๖ เรื่องระดมกวาดล้างอาชญากรรมและยาเสพติด

การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี ให้ดีขึ้น จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลดีต่อการบำบัดทุกข์บำรุงสุขและการให้บริการประชาชนแก่ประชาชนดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรีและสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน ๖ คน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจำแนกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มสัญญาบัตร จำนวน ๔๑ นาย และ กลุ่มชั้นประทวน จำนวน ๖๓ นาย รวม ๑๐๔ นาย^{๒๕} โดยใช้ประชากรทั้งหมด

^{๒๕}เทียนชัย วิเศษเกรียงไกร พ.ต.อ.. งานธำรงกำลังพล สภ.พยุหะคีรี (กำลังพลปัจจุบัน ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕).

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามข้อมูลความรู้สึกเกี่ยวกับการวัดระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีจำนวน ๔ ด้านคือ ๑).ด้านอุภูฐานสัมปทา คือความขยันหมั่นเพียร ๒).ด้านอารักขสัมปทา คือการรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด ๓).ด้านกัลยาณมิตรตตา คือการคบคนดีเป็นมิตร และ ๔).ด้านสมชีวิตา คือการเลี้ยงชีพตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ รวม ๔๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นในปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์(Item-Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่าเฉลี่ยตั้ง ๐.๕๐ ขึ้นไปทุกข้อ หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการทดลองใช้กับข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรตาคี จำนวน ๓๐ นาย (Try out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cranach)^{๒๖} ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๙๔๔ การวิเคราะห์ข้อมูลนำแบบสอบถามมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

^{๒๖} สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ อนุมูลจากคำถามปลายเปิด ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis techniques)

๔.สรุปผลการวิจัย

พบว่า อายุของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๑ - ปีขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๗ ชั้นยศของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือชั้นประทวน จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๘ มีวุฒิการศึกษาของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔๖ ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบในปัจจุบันของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งงานปราบปราม/จราจร จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๓๕ ระดับเงินเดือนของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับเงินเดือนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๔๒ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ๓๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๗

จากการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๖๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ด้านกัลยาณมิตร การมีกัลยาณมิตร และด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก คุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน

ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ นั้นคือการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ซึ่งเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมนี้อาจแปลเป็นภาษาไทยได้ว่าเป็นประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์ทันตาเห็นหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าหัวใจเศรษฐกิจ (อุ อา กะ สะ) ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และจากการทำวิจัยดังกล่าว พบว่า คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตรที่ดี และด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างสมถพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียรและด้านอารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์ อยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่ทำให้คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แตกต่างกัน คือ ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบในปัจจุบัน ส่วนในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น คือ ค่าตอบแทนที่เพียงพอ ยุติธรรม และ เพียงพอกับรายจ่ายปัจจุบันทั้งยังเพียงพอที่จะเหลือเก็บสำรองไว้ในอนาคต มีเวลาพักผ่อนเพียงพอหลังจากการทำงาน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน ในที่ทำงานมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอกับการทำงาน หน่วยงานมีการแบ่งงานพอดีสำหรับทุกคน งานที่รับผิดชอบต้องไม่เกินความสามารถที่จะทำได้ ความสามารถในการแบ่งเวลาให้กับงานและครอบครัวอย่างเหมาะสม และที่สำคัญที่ทำงานสะดวกสบายพอดีไม่คับแคบประกอบบรรยากาศในการทำงานที่ดี จะเป็นปัจจัยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรีฯ ปฏิบัติงานได้ดี ผลงานมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลที่สมบูรณ์ ผลที่ได้คือความสงบสุขของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นยอดปารณาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดมา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ดังนี้

ด้านอุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียร คือ ควรปรับปรุงข้อปฏิบัติในหน้าที่ และขั้นตอนการดำเนินการ ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นที่ถูกต้องในเรื่องงาน เพื่อให้มีแนวคิดใหม่ๆ ในการทำงาน และควรกระจายงานเพื่อให้ปริมาณงานเหมาะสมและเสร็จตรงเวลาที่กำหนดเพิ่มกำลังพลให้เต็มครบจำนวนอัตราที่กำหนด

ด้านอารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์ คือ ควรให้มีวิธีและแนวทางในกำหนดแผนการทำงานในหลายระดับและหลายระยะเพื่อให้มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของส่วนเบื้องบนโดยแก้ไขกฎหมายข้อบังคับที่ล้าสมัย และควรมีการฝึกอบรมเพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดในสถานการณ์ต่างๆ ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุในพื้นที่จริงต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดเหตุ

ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตรคือควรปรับปรุงระบบการจัดโครงสร้างองค์กรแนวใหม่เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นและผู้บังคับบัญชาควรไปเยี่ยมบ้านผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น เสริมสร้างจิตใจให้มีใจช่วยเหลือเกื้อกูลปกป้องซึ่งกันและกันช่วยกันแก้ปัญหาในการทำงาน จัดกิจกรรมรู้จักสามัคคีให้มากยิ่งขึ้น

ด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง คือ ควรปรับปรุงค่าตอบแทนให้เพียงพอที่จะเก็บออมไว้สำหรับอนาคต ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับการทำงาน โดยเฉพาะ พาหนะ และน้ำมันเชื้อเพลิง และควรมีการแบ่งงานกระจายไปสำหรับทุกคน และเพิ่มพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนให้เพียงพอแก่จำนวนคดีที่เกิดขึ้น

๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านอุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียร ควรปรับปรุงแก้ไขข้อปฏิบัติในหน้าที่และขั้นตอนการดำเนินการ ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนเพื่อให้มีแนวคิด และมุมมองใหม่ๆ ให้ครบทุกด้าน และควรเพิ่มกำลังพลให้เต็มครบจำนวนอัตราที่กำหนด

๒) ด้านอารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์ ควรให้มีวิธีและแนวทางในกำหนดแผนการทำงานในหลายระดับและหลายระยะเพื่อให้มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของส่วนเบื้องบนได้ แก้ไขกฎหมายข้อบังคับที่ล้าสมัย และควรมีการฝึกอบรมเพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดในสถานการณ์ต่างๆ อยู่เสมอๆ ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่างๆ

๓) ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตร ความปรับปรุงระบบการจัดโครงสร้างองค์กรแนวใหม่ให้อื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

๔) ด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ควรปรับค่าตอบแทนให้เพียงพอที่จะเก็บออมไว้สำหรับอนาคต ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับการทำงาน โดยเฉพาะ พาหนะ และน้ำมันเชื้อเพลิง และควรมีการแบ่งงานกระจายไปสำหรับทุกคน และเพิ่มพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ด้านอุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียร คือ ควรปรับปรุงข้อปฏิบัติในหน้าที่และขั้นตอนการดำเนินการ ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นที่ถูกต้องในเรื่องงานเพื่อให้มีแนวคิดใหม่ๆ ในการทำงาน และควรกระจายงานเพื่อให้ปริมาณงานเหมาะสมและเสร็จตรงเวลาที่กำหนดเพิ่มกำลังพลให้เต็มครบจำนวนอัตราที่กำหนด

๒) ด้านอารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์ คือ ควรให้มีวิธีและแนวทางในกำหนดแผนการทำงานในหลายระดับและหลายระยะเพื่อให้มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของส่วนเบื้องบน

ได้ แก้ไขกฎหมายข้อบังคับที่ล้าสมัย และควรมีการฝึกอบรมเพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดในสถานการณ์ต่างๆ อยู่เสมอๆ ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่างๆ

๓) ด้านกัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตร คือ ความปรับปรุงระบบการจัดโครงสร้างองค์กรแนวใหม่ให้อื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

๔) ด้านสมชีวิตา การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง คือ ควรปรับค่าตอบแทนให้เพียงพอที่จะเก็บออมไว้สำหรับอนาคต ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับการทำงาน โดยเฉพาะ พาหนะ และน้ำมันเชื้อเพลิง และควรมีการแบ่งงานกระจายไปสำหรับทุกคน และเพิ่มพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระสูตรตันตปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สมาคมพระคริสตธรรมไทย. พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาค พันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ ฉบับ ๑๙๗๑ (ฉบับเรียงพิมพ์ใหม่ ๑๙๙๘). กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสตธรรมไทย, .

สามารถ มะลูลีม แปล. มหาคัมภีร์อัลกุรอาน. สมาคมศิษย์แก่นักเรียนอาหรับ, คศ. ๑๙๙๗. โรงพิมพ์อิสลามิก.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

บุญเลิศ เสือจำศีลป์ พ.ต.อ. ประวัตตธานำตรวจภรรยาพะหุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน ระยะที่ ๓ ตามนโยบายเร่งด่วน ๖ เดือนแรก ของ สภ. พะหุหะคีรี ๙ พ.ค. ๒๕๕๔ (งานธุรการ สภ. พะหุหะคีรี ๙ หน้า ๖).

เทียนชัย วิเศษเกรียงไกร. พ.ต.อ. งานธุรการกำลังพล สภ. พะหุหะคีรี ๙ ๒๕๕๕ (อัตรากำลังพล ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๕).

ประมวลระเบียบการตำรวจภาค ๑ ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑ ๒๕๔๕ (กองวิชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ), หน้า ๑ - ๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณัฐพล ลีสิงพิบูล. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริการจัดการ”. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

นันทิณี ศรีธัญญา. (๒๕๕๒). ศูนย์การเรียนรู้: แหล่งวิทยาการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nfe.go.th/๐๔๐๕/NFE-note/nattenee๐๑.html> / [เข้าถึงเมื่อ ๑๐ ส.ค. ๒๕๕๒].

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๒๗๒ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖

มณูญมุข์ประดิษฐ์. การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับ
 หลักการในพระพุทธศาสนา.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราช
 วิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สมาคมนักวิจัย. (๒๕๕๙). ตามรอยพระยุคลบาท:ทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงเนื่องใน
 วโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี.กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัย

ค.ข้อมูลออนไลน์

มุสลิมเชียงใหม่ดอทเน็ต. (๒๕๕๔). อัล-อะมานะฮฺ ความซื่อสัตย์รับผิดชอบหน้าที่.
 สืบค้นเมื่อ ๑๑สิงหาคม ๒๕๕๔,จาก

<http://muslimchiangmai.net/index.php?topic=๑๗๐๔>.

ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร

: กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี

Efficiency of information technology administration for development of organization

: a case study of uthaithani provincial public relations office

ชิสภาพิชร์ คงเพชร

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี : มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี (๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี (๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี

การดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๒๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheff) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ผลการศึกษา พบว่า

๑. ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ข้าราชการและ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับ มากที่สุด ทุกด้าน

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการและประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ผลการสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ด้านอายุ และด้านการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเพศและรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี (๑) ควรเพิ่มงบประมาณด้านอุปกรณ์และเครื่องมือพร้อมจัดอบรมให้ความรู้ด้านระบบและจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย (2) ให้ความรู้ด้านจริยธรรมในการปฏิบัติงาน การสัมมนาหรืออบรมเพื่อสร้างแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และเปรียบเทียบการทำงานจากความคิดเดิม กับแนวคิดใหม่ว่าสิ่งไหนให้ผลมากกว่ากันหรือผลออกมาแล้วเหมือนหรือต่างกันมากน้อยเพียงใด (3) ควรศึกษาระบบข้อมูลข่าวสาร และสื่อสารข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดควรมีผู้ตรวจทานข้อมูลข่าวสารก่อนเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณชน

ABSTRACT

Study Effective management of information technology for organizational development . Case studies Press Office Thani : aims (1) to study performance management technology for enterprise development. Uthai Thani Provincial Office (2) to compare the management of information technology for organizational development . Information Office of Uthai Thani (3) to study the problems and obstacles in the management of information technology to organizational development . Information Office of Uthai Thani Province

A research conducted by the Survey Research (Survey Research) collected data using a sample of 221 questionnaires were used to collect data in this research was a questionnaire. Analysis of data from a query using the program for social science research . By using the frequency (Frequency) Percentage (Percentage)

Average (Mean) , standard deviation (Standard Deviation) test values (t-test) and test - number (F-test) methods. one-way analysis of variance (One Way ANOVA) in the three groups above variables . They found differences make a difference pair by means of Scheffe (Scheff ") by determining the level of statistical significance at 0.05 .

The results showed that the

One . Officials and public opinion toward the Strategic Management of Information Technology for Development Information Office Uthai Thani in the picture included in the highest level. When considering the details of each side were government officials and public opinion toward the Strategic Management of Information Technology for Development Information Office Thani in most every aspect.

Two . Comparisons of public officials and the efficient management of information technology for organizational development . Information Office of Uthai Thani Province Classified by personal factors , including gender, age, education and monthly income . Different The assumption that public officials and opinion on performance management technology to improve the organization of the Public Relations Office, Uthai Thani , age and education. No difference The gender and monthly income varies significantly at the 0.05 level .

Three . Problems and suggestions for the management of information technology for organizational development . Uthai Thani Provincial Office (1) should increase the budget for the equipment and the knowledge and training systems and the procurement of modern equipment and (2) knowledge of ethical practice. Seminars or workshops to generate new creative ideas . And compare the performance of the original idea . With new ideas that would give you more results or the results come out the same or different much (3) should study the information system . And communicate information effectively and correctly. To avoid errors, the reviewer should have prior information released to the public.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมประชาสัมพันธ์เริ่มก่อตั้งเมื่อ ๓ พฤษภาคม ๒๔๗๖ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยมีชื่อในระยะเริ่มแรกว่า “กองโฆษณาการ” และได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานโฆษณาการ” เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๗๖ และได้มีการพัฒนาผลงาน มาเป็นลำดับ โดยมีการปรับปรุงและขยายความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นทุก ๆ ระยะตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ สภาพของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย และเปลี่ยนชื่อมาเป็น “กรมโฆษณาการ” เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๘๓ หลังจากนั้น ๑๒ ปี ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมประชาสัมพันธ์” เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๕ ๓ พฤษภาคม ๒๔๗๖ ตั้งเป็น “กองการโฆษณา” โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรม มีฐานะเป็นกรมอิสระ ขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี ๙ ธันวาคม ๒๔๗๖ เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานโฆษณาการ” มีฐานะเป็นกรม หัวหน้าสำนักงาน เทียบเท่าอธิบดี แบ่งส่วนราชการเป็น ๓ กอง คือ สำนักงาน เลขาธิการ กรม กองเผยแพร่ความรู้ และกองหนังสือพิมพ์ โดย ทำหน้าที่ หลัก ๓ ประการ คือ ให้ข่าว และความรู้แก่ประชาชน เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดเกี่ยวกับรัฐบาลและประเทศ โดย ส่วนรวม ๓๑ มีนาคม ๒๔๘๑ โอนกิจการด้านช่างและทะเบียนวิทยุจากกรมไปรษณีย์โทรเลข มาขึ้นกับสำนักงานโฆษณาการและมีการตั้งโฆษณาการเขตขึ้นเป็นเขตแรก ที่จังหวัด หนองคาย และที่จังหวัดพระตะบอง เป็นเขตที่สอง ๕ กรกฎาคม ๒๔๘๓ เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมโฆษณาการ”และมีการตั้งกองการต่างประเทศเพิ่มขึ้น เพื่อติดต่อและโฆษณาการเผยแพร่ ข่าวสารต่อชาวต่างประเทศ ๔ สิงหาคม ๒๔๙๐ โอนสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว จากกระทรวงคมนาคม มาขึ้นกับกรมโฆษณาการ ๘ มีนาคม ๒๔๙๕ เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมประชาสัมพันธ์” เพื่อให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ในฐานะ แหล่งการเผยแพร่ นโยบายและผลงานของรัฐบาล รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสาร การเมือง ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรม ความรู้ และความบันเทิง ตลอดจน เป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนด้วย พ.ศ. ๒๔๙๗ ตั้ง “สำนักงานแถลงข่าวไทยในต่างประเทศ” ขึ้นที่ลอนดอน และวอชิงตัน และได้จัดตั้ง กองประชาสัมพันธ์ ภาคพื้นที่ จังหวัด สุราษฎร์ธานี เป็นแห่งแรก ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสาขาของกรมประชาสัมพันธ์ในภาคใต้ โดยเฉพาะ ๑ มกราคม ๒๕๐๓ โอนสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวไปรวมกับ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ และเพิ่มหน่วยงาน ระดับกอง คือ กองสำรวจประชามติ เพื่อสำรวจ และรับฟัง ความคิดเห็น ของประชาชน พ.ศ.๒๕๐๓ ได้มี

การติดตั้ง "กองประชาสัมพันธ์เขต" ขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น ลำปาง และสงขลา เพื่อเป็นหน่วยงานสาขาของ กรมประชาสัมพันธ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ตอนล่าง ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๔ ตั้ง "โรงเรียนการประชาสัมพันธ์" ขึ้นในสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่วิชาความรู้และส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการประชาสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสาร พ.ศ.๒๕๑๓ ตั้ง "สำนักงานแถลงข่าวไทยขึ้นที่พนมเปญประเทศเขมร" ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว ๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๘ มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการบริหารส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาค ของกรมประชาสัมพันธ์ใหม่ โดยมีหน่วย ระดับกอง ๑๕ หน่วยงาน มิถุนายน ๒๕๒๑ ตั้ง "สำนักงานแถลงข่าวไทยที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย" ๑ มกราคม ๒๕๒๒ ตั้ง "สำนักงานแถลงข่าวไทยที่เจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย" ๑๗ กันยายน ๒๕๒๖ ตั้ง "ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต ๔ สุราษฎร์ธานี" เพิ่มขึ้น ๑ แห่ง ๗ สิงหาคม ๒๕๒๙ มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมประชาสัมพันธ์ ออกเป็นราชการบริหารส่วนกลาง (๒๐หน่วยงาน) และราชการบริหารส่วนภูมิภาค (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด) โดยเพิ่มหน่วยงานใหม่คือ กองงานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ, ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต ๕-๘, และวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๐ มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมประชาสัมพันธ์ โดยแบ่งเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ๒๒ หน่วยงานและราชการบริหารส่วนภูมิภาค (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด) ๗๕ จังหวัด^{๒๗}

สำนักงานประชาสัมพันธ์ เป็นหน่วยงานหนึ่งภายในกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลและหน่วยงาน ของรัฐบาล กับประชาชน ตลอดจนระหว่างประชาชนด้วยกัน โดยวิธีการให้ข่าวสารความรู้ข้อเท็จจริงและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อเสนอรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่โน้มน้าวชักจูงประชาชน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือแก่รัฐบาลและหน่วยราชการต่าง ๆ ตาม แนวทางที่ถูกที่ควรในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานครแล้ว กรมประชาสัมพันธ์ยังมีสำนักประชาสัมพันธ์เขต อีก ๘ สำนัก ได้แก่ สปข.๑ ขอนแก่น สปข.๒ อุบลราชธานี สปข.๓ ลำปาง สปข.๔ พิษณุโลก สปข.๕ สุราษฎร์ธานี สปข.๖ สงขลา สปข.๗ ระยอง และ สปข.๘

^{๒๗} <http://www.prd.go.th>, <http://118.175.16.130/aboutus/index.html> (เข้าถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕)

กาญจนบุรี เพื่อเผยแพร่ และ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ให้เข้าถึงประชาชนในส่วนภูมิภาค ขณะเดียวกัน กรมประชาสัมพันธ์ ยังมี สำนักงานประชาสัมพันธ์ ครอบคลุมจังหวัด

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาเว็บไซต์ได้กลายเป็นสื่อที่มีความสำคัญ ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในเรื่องของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจาก อินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายเปิดและสามารถติดต่อเชื่อมโยงตลอด ๒๔ ชั่วโมง ดังนั้นเราจึงสามารถเข้าถึงข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยข้อความ ภาพ และเสียง ที่มีผู้นำเสนอไว้ได้โดยผ่านรูปแบบและเนื้อหาที่แตกต่างกัน นอกจากรวดเร็วแล้วยังประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย ข้อดีดังกล่าว บริษัท ห้างร้าน สถานประกอบการเกือบทุกแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนหรือแม้แต่ตัวบุคคลทั่วไป ต่างก็มีความต้องการจัดทำเว็บไซต์ขึ้นเพื่อเป็นช่องทางทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เช่นการ โฆษณายาสินค้าและบริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในเชิงธุรกิจ หรือการใช้เว็บไซต์เป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารขององค์กร เพื่อประชาสัมพันธ์องค์กรให้เป็นที่รู้จักเพื่อหวังผลในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งเว็บไซต์นั้นเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างมากและนอกจากนั้น “เว็บไซต์ ยังได้รับความนิยมต่อเนื่องและมีคอมพิวเตอร์มาเชื่อมโยงมากขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก” จึงทำให้การ ใช้สื่อเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางทางการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ให้กับองค์กร ของตน จึงเป็นเรื่องที่ไม่สามารถที่จะมองข้ามไปได้

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี เป็นองค์กรภาครัฐหนึ่งซึ่งประสบปัญหาประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลและองค์กรภาครัฐได้เท่าที่ควร โดยประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรไม่มีประสิทธิภาพ จึงควรปรับปรุงวิธีการให้ข่าวสารความรู้ข้อเท็จจริงและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อเสนอรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรไม่มีความน่าสนใจ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้ง นี้ จึงได้มุ่งเน้นในประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร เพื่อให้ได้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์องค์กรและภารกิจของรัฐบาลให้มากที่สุด การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มุ่งหวังให้ประสิทธิภาพการบริหาร

เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้งานได้อย่างสมบูรณ์ด้วยการออกแบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประโยชน์ในการใช้งานที่หลากหลายและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น^{๒๘}

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี เพราะสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐ จึงจำเป็นที่จะต้องมีประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร : กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

^{๒๘}<http://pr.prd.go.th/uthaithani/main.php?filename=index> (เข้าถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และประชาชนที่มาติดต่อ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ๕๒๐ คน จากข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และประชาชนที่ไปขอรับบริการเฉลี่ยวันละ ๒๐ - ๒๕ คน โดยใช้การสุ่มแบบสุ่มอย่างง่าย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และประชาชนที่มาติดต่อ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane)^{๒๙} ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๑ คน^{๓๐}

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๔. สร้างเครื่องมือ

^{๒๙}T. Yamane, *Statistic : An Introductory Analysis*, 3rd ed, (New York: Harper and Row, 1973), pp. 1110-1111

^{๓๐}<http://pr.prd.go.th/uthaithani/main.php?filename=index>

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้าย กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี มี วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด อุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ใน ๓ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านความรวดเร็ว
- ๒) ด้านการประชาสัมพันธ์
- ๓) ด้านความถูกต้อง

โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนด ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น ๕ ระดับ

ส่วนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ บริการ อื่นๆเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร วิทยาลัยศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เมื่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของสอบถาม ตลอดจน ภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง ข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) แก่ข้าราชการและประชาชนในพื้นที่อำเภอ เมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความ เชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach)^{๓๑} ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๗

^{๓๑} สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับ ลิซซิ่งจำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองในสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความงานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และการสื่อสารตามแนวทางพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี เพื่อขอความร่วมมือไปยังสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบสอบถามการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และประชาชนที่มาติดต่อ จำนวน ๒๒๑ คน โดยใช้การสุ่มแบบสุ่มอย่างง่ายซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ถึง เดือนธันวาคม ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐๔ มีอายุ ๒๐ – ๒๙ ปี ขึ้นไป จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๘๑ และมีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๗

๔.๒ ความคิดเห็นของข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี และประชาชนที่มาติดต่อ สามารถสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้ คือ

โดยภาพรวม พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุด ทุกด้าน

ด้านความรวดเร็ว พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ในด้านความรวดเร็ว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การบันทึก แก้ไข ลบ ข้อมูลที่มีในระบบได้อย่างรวดเร็ว และ

โปรแกรมสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากแผนกไปยังหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ส่วนข้ออื่นๆ มากที่สุด ทุกข้อ

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ในด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก คือ ตัวชี้วัดผลงานด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านการประชาสัมพันธ์ ฉบับไวทันต่อเหตุการณ์ ความชัดเจนของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับในการประชาสัมพันธ์ และมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ส่วนข้ออื่นๆ มากที่สุด ทุกข้อ

ด้านความถูกต้อง พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี ในด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ข้าราชการและประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก คือ ความถูกต้องของการประมวลผลข้อมูล ข้อมูลข่าวสารไม่มีข้อผิดพลาดและถูกต้องสมบูรณ์ โปรแกรมช่วยลดความซ้ำซ้อนของระบบและถูกต้อง ความเหมาะสมในการเลือกใช้ขนาดของตัวอักษรบนจอภาพ ส่วนข้ออื่นๆ มากที่สุด ทุกข้อ

๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานีและประชาชนที่มาติดต่อ สามารถสรุปผลและอภิปราย จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลได้ดังนี้ คือ

จำแนกตามเพศ ข้าราชการและประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้าราชการและประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรวดเร็วของระบบข่าวสารทั่วไป และด้านการประชาสัมพันธ์ของระบบข้อมูลข่าวสารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านความถูกต้องของระบบข้อมูลข่าวสารทั่วไป แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จำแนกตามอายุ ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร วิทยาลัยศึกษาสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

จำแนกตามการศึกษา ข้าราชการและประชาชนที่มีการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร วิทยาลัยศึกษาสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ทุก ด้าน

จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ข้าราชการและประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา องค์กร วิทยาลัยศึกษาสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการและประชาชนที่มี รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการประชาสัมพันธ์ ของระบบข้อมูลข่าวสารทั่วไป และด้านความถูกต้องของระบบ ข้อมูลข่าวสารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านความเร็วของระบบข้อมูลข่าวสารทั่วไป แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๑. **เพศ** ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 0.76, Sig.=0.079$) จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. **อายุ** ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการ ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 0.56, Sig.=0.201$) จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. **การศึกษา** ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการ ประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงาน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 0.97, Sig.=0.380$) จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. **รายได้ต่อเดือน** ข้าราชการและประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทักษะเกี่ยวกับการประสิทธิภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาองค์กร ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = ๑.๓๙$, $Sig. = ๐.๒๓๗$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลเอกสาร

สิน พันธุ์พินิจ, **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.

T. Yamane, **Statistic : An Introductory Analysis**, 3rd ed, (New York: Harper and Row, 1973), pp.1110-1111

ข. ข้อมูลออนไลน์

<http://www.prd.go.th>, <http://118.175.16.130/aboutus/index.html> (เข้าถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕)

<http://pr.prd.go.th/uthaithani/main.php?filename=index> (เข้าถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕)

<http://pr.prd.go.th/uthaithani/main.php?filename=index>

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔
ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์
The satisfaction of people with nongkrod police station service
according to sangkahavuddhu iv, nakorn sawan province

ดาบตำรวจวัฒนา ภั้งคสังข์
สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามสถานภาพของบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขการให้บริการประชาชน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์

โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ไปขอรับบริการบริการที่สถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๓๗๕ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (T - test) และการทดสอบค่าเอฟ (F - test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (L.S.D) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ ทางสถิติที่ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔

ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๓$) ในด้านทานและด้านสมานัตตตา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๘๗$) ในด้านอัตถจริยา

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว พบว่าบุคคลที่มีเพศและอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับ อายุและการศึกษา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ประชาชนที่มาขอรับบริการยังไม่เข้าใจในขั้นตอนและเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าหน้าที่ตำรวจพูดจาไม่ไพเราะ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่กระตือรือร้นในการช่วยเหลือ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ตำรวจเลือกปฏิบัติ ผลที่ได้คือ ประชาชน ที่มารับการบริการไม่เกิดความประทับใจ แนวทางการปรับปรุงการให้บริการประชาชน ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจควรพัฒนาด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ควรมีการอบรมด้านคุณธรรมโดยนำหลักธรรม เข้ามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ อันได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา คือ โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตัวเหมาะสม มาใช้ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อมีความยึดหยุ่นในการให้บริการ รวมทั้งเน้นการบริการที่สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ ผู้รับบริการและส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ให้บริการ โดยทำให้ประชาชน ผู้รับบริการรู้สึกประทับใจในการให้บริการสมกับคำว่า “บริการดุจญาติ พี่ที่ภักษราษฏร์ ดุจครอบครัว” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the satisfaction of people with Nongkrod Police Station Service According to Sangkavuddhu iv, Nakorn Sawan Province, 2) to compare the satisfaction of people with Nongkrod Police Station Service According to Sangkavuddhu iv, Nakorn Sawan Province by classifying on the personal factors, and 3) to study problems, barriers, and ways for improvement of the service according to Sangkavuddhu iv with Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province.

This research applied Survey Research. The sample of the study was 375 people served from Nongkrod Police Station, Nakorn Sawan Province. The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation, t-test, and F-test by One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD at 0.05 of statistical significance.

The results of the study found that overall, the satisfaction of people with Nongkrod Police Station Service According to Sangkahvuddhu iv, Nakorn Sawan Province was in high level. When considering each aspect, it was found that the satisfaction of the people on the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakorn Sawan Province in Dana (giving) and Samanattata (equality consisting in impartiality) was in the highest level. However, the satisfaction of the people on the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province in Atthacariya (useful conduct) was in the lowest level.

For the comparison of the satisfaction of the people on the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province by classifying on the personal factors, it was found that the age and educational degrees were the factors that influenced the different satisfaction of the people on the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province at 0.05 of statistical significance. However, the sex and the occupations were the factors that did not influence the different satisfaction of the people on the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province at 0.05 of statistical significance.

The problems and the barriers of the service according to Sangkahvuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakon Sawan Province was the people did not understand the steps and the time in working of the police officers. The police officers talked impolitely and were inactive in

helping the people. Moreover, the police officers did the discrimination. The ways for the improvement of the service according to Sangkhavuddhu iv of Nongkrod Police Station, Nakhon Sawan Province were that the police officers should develop the service effectively, have the ethical training and apply the Sangkhavuddhu iv in the working. Moreover, the police officers should focus on the service that the people satisfied as well as the sentence “Civil protection services like family, like a relative.”

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจหลักในการรักษาความมั่นคงของประเทศชาติและราชบัลลังก์ ความสงบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมืองการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การอำนวยความสะดวกธรรมและการจัดการจราจร ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายในการที่จะมุ่งมั่นรักษาความมั่นคงของประเทศชาติ โดยการเร่งพัฒนาบุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกระดับ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อการผลิตและการฝึกอบรม เพื่อให้ข้าราชการตำรวจมีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคีและจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่วนรวม ตลอดจนจัดหาและส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรีรวมทั้งพัฒนาสถานีตำรวจและหน่วยปฏิบัติงานหลักให้มีความพร้อมในการบริการประชาชน

การให้บริการประชาชนเป็นนโยบายที่สำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นภารกิจที่สำคัญทางด้านการตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ขอรับบริการภายใต้ระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดไว้ ปรับปรุงการบริการประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ การบริการประชาชนจึงเป็นหนึ่งในภารกิจการ “บริการดุจญาติ พิทักษ์ราษฎร์ ดุจครอบครัว” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกทั่วถึง และเป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างประชาชนกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ^{๓๖}

^{๓๖} สำนักงานตำรวจแห่งชาติ,คู่มือประชาชนงานชุมชนสัมพันธ์,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ,๒๕๕๔),หน้า๑.

ข้าราชการตำรวจจะต้องคำนึงถึงบริการดูญาติ พิทักษ์ราษฎร์ ดุจครอบครัว ในการให้บริการประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ข้าราชการตำรวจยังมีบทบาทใหม่ในเรื่องการแก้ปัญหาของประเทศชาติที่กำลังประสบอยู่ คือ ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เพราะฉะนั้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนจึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องให้ความสำคัญอย่างมากและต้องพยายามดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้การทำงานของตำรวจ เป็นการบริหารงานที่จะสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพ เพิ่มพูนคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ จึงมีผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ร้อยตำรวจเอกเป็นหัวหน้าสถานี และเป็นพันตำรวจโทเป็นหัวหน้าสถานีจนถึงปัจจุบันมี ๙ คน^{๓๓} มีกำลังพลจำนวนอัตราอนุญาตตำรวจชั้นสัญญาบัตร ๙ คนอัตรากำลังจริง ๓ คน ชั้นประทวน ๔๙ คนอัตรากำลังจริง ๓๙ คน รวมมีกำลังตำแหน่งว่างจำนวน ๑๐ คน มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายนอกและภายในเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่การกระทำผิดในทางอาญา บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ^{๓๔} จากการมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนนั้นในปัจจุบันทางด้านสถานภาพอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นมีการระบาดของยาเสพติดทั่วไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทยประกอบกับนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติมุ่งเน้นพัฒนาข้าราชการตำรวจจากการเป็นผู้ปกครองมาเป็นผู้ให้บริการพร้อมทั้งการพัฒนากำลังทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ ความคิดสติปัญญาและสุขภาพอนามัยให้มีความพร้อมในการปฏิบัติ หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมและบริการรับใช้ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๕}

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้โดยเฉพาะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับนับถือมีหลักธรรมที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายอย่างโดยเฉพาะด้านการให้บริการประชาชนนั้นในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้หลายประการหลักธรรมที่ส่งเสริมด้านการให้บริการโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ

^{๓๓} พ.ต.ท.สมบุญ อิ่มเกิด,ประวัติ สภ.หนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ (โครงการพัฒนาสถานีตำรวจ เพื่อประชาชน ระยะที่ ๓ ตามนโยบายเร่งด่วน ๖ เดือนแรก, พ.ศ. ๒๕๕๔).

^{๓๔} สำนักงานตำรวจแห่งชาติ,ประมวลระเบียบเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑ ๒๕๕๔ (กองวิชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ),หน้า ๑.

^{๓๕} สำนักงานตำรวจแห่งชาติ,กองสารนิเทศ,นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ ๒๕๕๑),หน้า ๓.

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ตรง หรือแสดงความเห็น ออกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูด ให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนชวน ช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริม ในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอใน สุขทุกข์ คือร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๓๖}

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษา ถึงความพึงพอใจในการให้บริการประชาชน ซึ่งสามารถสนองต่อความต้องการของ ประชาชนให้มีความพึงพอใจตามหลักสังคหัตถุ ๔ ได้อย่างไร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคใน การให้บริการประชาชนในด้านต่างๆ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ว่า มีอะไรบ้างและอะไรคือมูลเหตุ หรือปัจจัยที่แท้จริง ที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในการ ให้บริการประชาชนเพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการ ให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตาม หลักสังคหัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตาม หลักสังคหัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข้การให้บริการตาม หลักสังคหัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์

^{๓๖}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์”ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ไปขอรับบริการที่สถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน^{๓๗} โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญได้ กลุ่มตัวอย่าง ๓๗๕ คนได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๔๙ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตาม หลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอติจริยา ด้านสมานัตตตา

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการให้การบริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕

^{๓๗} ธานินทร์ ศิลป์จารุ, ผศ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.อินเตอร์ พรีนซ์ จำกัด, ๒๕๕๐.

๔.สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓๐ มีอายุตั้งแต่ ๒๑ - ๓๕ ปี มีจำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๗๐ ระดับการศึกษามัธยมศึกษา หรือ ปวช.จำนวน ๑๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๖๐ และมีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม พบว่าระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๑) ด้านทาน(ความเอื้อเฟื้อ เพื่อ ให้ความรู้และคำแนะนำ) ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทาน นั้นโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชน มีระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทานอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านปิยวาจา(พูดคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง) ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ด้านปิยวาจา นั้นโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนมีระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านปิยวาจาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓)ด้านอัถถจริยา(การทำประโยชน์ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา) ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มาใช้บริการ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัถถจริยา ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ นั้นโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนมีระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัถถจริยาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านสมานัตตตา (การวางตัวเหมาะสมในการปฏิบัติงาน) ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มาใช้บริการ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ นั้นโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนมีระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและการเสนอแนะไว้ดังนี้

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. เพื่อให้ประชาชนยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ .
๒. เพื่อปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจให้เป็นที่พึงของประชาชนอย่างแท้จริง
๓. ในการให้บริการประชาชนควรมีการพัฒนาด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น
๔. ในการให้บริการประชาชนควรมีการยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน โดยการให้ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ให้กับประชาชนที่มาใช้บริการเป็นกิจหลัก

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการแสดงออกที่เป็นมิตรและจริงใจต่อการให้บริการ
 ๒. ในการให้บริการประชาชนควรมีการเน้นการบริการที่สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้รับและส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ให้บริการเกิดการประทับใจในการรับบริการทุกครั้ง
 ๓. ในการให้บริการประชาชนควรมีการพูดจาที่ไพเราะน่าฟังและให้คำชี้แนะแก่ผู้ที่มาใช้บริการด้วยปิยวาจา
 ๔. ในการให้บริการประชาชนควรมีการสงเคราะห์ประโยชน์ ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการให้การบริการ อันเป็นการยึดตามหลักอรรถจริยา
 ๕. ในการให้บริการประชาชนควรมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่เลือกปฏิบัติกับการบริการประชาชนถือเป็นการยึดหลักสมานัตตตา
- ข้อเสนอแนะความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์
๑. จัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยมากกว่านี้
 ๒. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพูดจาให้ไพเราะมากกว่านี้
 ๓. อยากให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้เลือกปฏิบัติ
 ๔. ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจวางตัวให้เป็นกลางมากกว่านี้

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ, ผศ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.อินเตอร์ พรีนซ์ จำกัด, ๒๕๕๐.
- พ.ต.ท.สมบุญ อิ่มเกิด, ประวัติ สภ.หนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ (โครงการพัฒนาสถานีตำรวจ เพื่อประชาชน ระยะที่ ๓ ตามนโยบายเร่งด่วน ๖ เดือนแรก, พ.ศ. ๒๕๕๔).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, กองสารนิเทศ, นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ ๒๕๕๑.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, คู่มือประชาชนงานชุมชนสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๔).
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ประมวลระเบียบเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๑ ๒๕๕๔ (กองวิชาการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ).

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วน
ตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

Efficiency in performance according to four iddhipada of staffs of sub-district
administrative organizations in muang district, nakhonsawan province

วิสูตร จิตสุทธิภากร
สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๙๑ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๓$) ในด้านจิตตะรองลงมาด้านวิริยะ ($\bar{X}=๔.๒๒$) ด้านวิมังสา ($\bar{X}=๔.๑๕$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๔.๑๔$) ในด้านฉันทะ

เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วพบว่าบุคคลที่มีเพศต่างกันประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ดังนี้

๑.สร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เช่น มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและบทลงโทษ ภายในหน่วยงานเพื่อให้บุคลากรในองค์การยึดเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่น การมาทำงานตามเวลาราชการ พักตามเวลาราชการ เป็นต้น

๒.สร้างความสามัคคีกลมเกลียวในหน่วยงาน สร้างทีมงานที่เป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อมีภารกิจเร่งด่วนแทรกเข้ามาที่งานก็พร้อมจะรับมือกับงานได้ทุกสถานการณ์

๓.สร้างระบบการทำงานที่ไม่ยึดติดกับตัวบุคคลแต่ให้คำนึงถึงประสิทธิภาพของงาน ความถูกต้องรวดเร็วของงาน และเป้าหมายขององค์การเหนือสิ่งอื่นใด

๔.มีการฝึกอบรมในหน่วยงานในลักษณะแลกเปลี่ยนกันทำ เฉพาะงานที่ต้องการให้บริการและติดต่อประสานงาน ไม่ใช่งานในเชิงลึก ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยงานไม่ติดขัด บุคลากรทุกคนในหน่วยงานต้องตอบใจห้ความต้องการของผู้มาติดต่องานได้ทุกคนไม่รอบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

๕.สร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของตนเองให้ชัดเจน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเป็นบรรทัดฐานที่ทุกคนยอมรับและช่วยส่งเสริม

๖.มีแบบชี้วัดความสำเร็จของงานเฉพาะภายในองค์การ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้ระดับคะแนนเป็นเกณฑ์การพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการวัดประสิทธิภาพของผลงานก่อนที่จะ ใช้งานจริง และลดปัญหาข้อผิดพลาดในการดำเนินงานครั้งต่อไป

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the efficiency in performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province, 2) to compare the efficiency in the performance according to the four Iddhipada

of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province by classifying on the personal factors, 3) to study ways for the application of the four Iddhipada in the performance of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province.

This research applied Survey Research. The sample of the study was 191 staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province. The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics used Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation, t-test, One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD.

The results of the study found that

Overall, the efficiency in the performance according to the four slddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province was in high level. When considering each aspect, it was found that the efficiency in the performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province in Citta (thoughtfulness) was in the highest level. However, the efficiency in the performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province in Chanda (will) was in the lowest level.

For the comparison of the efficiency in the performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province by classifying on the personal factors, it was found that the sex did not influence to the different efficiency in the performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province at 0.0๕ of statistical significance. The age, the educational degrees, the positions, and income influenced to the different efficiency in the

performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province.

The problems, the barriers, and the suggestions for the efficiency in the performance according to the four Iddhipada of the staffs of Sub-district administrative organizations in Muang District, Nakhonsawan Province was:

1. Make the culture of the organization to be easy in the working such as rule, regulation and penalty within the organization for the staffs in the serious practice.

2. Make the unity in the organization. When having the rapid working, the staffs were ready to deal with it.

3. Make the working system that did not adhere to the personal but consider the effectiveness of the working, the accuracy of the working, and the goal of the organization.

4. Make the training in the organization for exchanging the working, especially the service and the contact to contact smoothly. The staffs should answer the questions in the visitors' need.

5. Make the standard or regulation in the working clearly to be the prototype to the colleagues and subordinates.

6. Have the performance indicator of the organization to evaluate the working, to evaluate the effectiveness of the products, and to reduce the mistakes in the next working.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นได้มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการปกครองของประเทศทั้งยังมีสถานะเป็นเขตปกครองแบบที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง องค์การบริหารส่วนตำบล จึงมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตพื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบ และมีความสวยงาม เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของ

เมืองในอนาคต มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างการบริการสาธารณะ ส่งเสริมการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย พัฒนาการบริการทางสังคมการบริการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้เพียงพอและ ได้มาตรฐาน มีคุณภาพมากขึ้น ควบคุม สภาพแวดล้อมของชุมชนให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัย โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความมั่นคงในสิทธิการอยู่อาศัยของผู้มี รายได้น้อย จึงได้มีการจัดทำและศึกษาข้อมูลของชุมชน โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญอันจะ ทำให้เข้าใจถึงลักษณะและข้อเท็จจริงของชุมชนในเขตรับผิดชอบ เพื่อเป็นแนวทางในการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวของเมืองที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต^{๓๔}

ปัจจุบันชุมชนใน องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ขาดความ พร้อมในด้านการบริหารจัดการ ขึ้นพื้นฐานในการดำรงชีพ แก่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแต่ละชุมชน อีกทั้งยังขาดการบริหาร การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ขาดการวางแผนการควบคุมอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน อย่างไม่รู้ทิศทาง และเกิดชุมชนแออัดสิ่งที่ไม่ดีตามมาก่อให้เกิดปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข อย่างเร่งด่วน เช่น การขาดโอกาสทางการศึกษา อาชญากรรม และการไม่ได้รับบริการ สาธารณสุขอย่างทั่วถึง รวมถึงรายได้ในการดำรงชีพที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีภาระและ หน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ คือ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานปกครองท้องที่ การพัฒนา ชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การทะเบียน การโยธา การรักษาที่สาธารณะ การพัฒนาผังเมือง การระบายน้ำ การสาธารณสุขการจัดเก็บรายได้ การรักษาความสะอาด การดูแล บำรุงรักษาต้นไม้ การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา การควบคุมดูแลโรงเรียน ประถมศึกษา การดูแลและรักษาการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่ สนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพสนองต่อนโยบาย ได้ครบทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านความปลอดภัย ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้าน

^{๓๔}ชาญชัย อาจินสมอาจารย์, วิธีปรับกลยุทธ์สร้างประสิทธิผลขององค์การ, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์พิมพ์ทอง, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

เศรษฐกิจ และด้านจรรยา ซึ่งมียุทธศาสตร์ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น^{๓๙}

ด้วยเหตุนี้ การที่บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ตามยุทธศาสตร์นั้น จะต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคลากร ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสำคัญ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ เดิมถือเป็นพื้นที่รอบนอกแต่ปัจจุบันได้รับการพัฒนาและปรับปรุงทำให้มีความเจริญอย่างรวดเร็ว สภาพทั่วไปเป็นแหล่งการค้าและแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล ที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จึงมีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การทำธุรกรรม ด้านเอกสาร การให้บริการประชาชนที่มาขอรับคำปรึกษาและบริการประการสำคัญต้องมีบุคลากรที่พร้อมจะปฏิบัติงานและตอบสนองต่อนโยบายของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ อย่างเต็มความสามารถด้วยความตั้งใจ

ดังนั้น ด้วยแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและผลการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่มาใช้บริการ รวมถึงการปฏิบัติ งานที่สอดคล้องกับนโยบายและปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ของบุคคลในสำนักงานที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

สำหรับการทำหน้าที่ของบุคลากรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงาน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน

คืออิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งโดยตรงต่อความสำเร็จของการทำงาน ประกอบด้วย ฉันทะ คือ (ความพอใจ) วิริยะ คือ(ความขยันหมั่นเพียร) จิตตะ คือ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา คือ (ความรอบครอบในการปฏิบัติหน้าที่) หลักธรรมสำคัญทั้ง ๔ ประการดังกล่าว หากได้มีการนำประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร จะสามารถช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาต่างๆอาจที่เกิดขึ้นในอนาคตพร้อมทั้งเป็นแนวทางให้การทำงานของบุคลากรภายในหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป^{๔๐}

^{๓๙}สมาน รังสิโยภุชฎ์,การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต,พิมพ์ครั้งที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^{๔๐}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกอิธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกอิธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักกอิธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกอิธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ ในการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Simple Random Sampling) มาจากประชากรที่เป็นบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie and Morgan) เครง ซีและมอร์แกน^{๔๑} โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญได้กลุ่มตัวอย่าง ๑๙๑ คนซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๔๕ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกอิธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

^{๔๑} สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖๑.

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และ รายได้รวมต่อเดือน จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นของบุคลากรต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอ เมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตามความคิดเห็นของบุคลากร ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ฉันทะ (๒) วิริยะ (๓) จิตตะ และ (๔) วิมังสา

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีลักษณะเป็นปลายเปิดให้เลือกตอบโดยเสรีการ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความ แตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕

๔.สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๐ มีอายุ ๓๐-๓๙ ปี จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๑ ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๑๒ ส่วนใหญ่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งลูกจ้าง จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๑ และมีรายต่อเดือน ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๔๕

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๑๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าบุคลากรมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สำนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๒๓) ส่วนด้านที่เหลือมีประสิทธิภาพการ

ปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑. สร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เช่น มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและบทลงโทษ ภายในหน่วยงานเพื่อให้บุคลากรในองค์การยึดเป็นแนวปฏิบัติ อย่างจริงจัง เช่น การมาทำงานตามเวลาราชการ พักตามเวลาราชการ เป็นต้น

๒. สร้างความสามัคคีกลมเกลียวในหน่วยงาน สร้างทีมงานที่เป็นปึกแผ่นเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อมีภารกิจเร่งด่วนแทรกเข้ามาที่ทีมงานก็พร้อมจะรับมือกับงานได้ทุก สถานการณ์

๓. สร้างระบบการทำงานที่ไม่ยึดติดกับตัวบุคคลแต่ให้คำนึงถึงประสิทธิภาพ ของงาน ความถูกต้องรวดเร็วของงาน และเป้าหมายขององค์การเหนือสิ่งอื่นใด

๔. มีการฝึกอบรมในหน่วยงานในลักษณะแลกเปลี่ยนกันทำ เฉพาะงานที่ ต้องการให้บริการและติดต่อประสานงาน ไม่ใช่งานในเชิงลึก ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การประสานงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อยงานไม่ติดขัด บุคลากรทุกคนในหน่วยงานต้องตอบโจทย์ความ ต้องการของผู้มาติดต่องานได้ทุกคนไม่รอบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

๕. สร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของตนเองให้ชัดเจน เพื่อ เป็นตัวอย่างให้กับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเป็นบรรทัดฐานที่ทุกคนยอมรับและ ช่วยส่งเสริม

๖. กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำ หายถึง เมื่อได้รับนโยบายหรือข้อสั่งการก็ใช้ ความคิดสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบการทำงาน และนำสิ่งที่คิดไว้นำเสนอในที่ประชุมเพื่อหา จุดอ่อน-จุดแข็ง ของผลงาน และกล้าทำเมื่องานที่ตนเองได้คิดได้พูดนั้นเป็นที่ยอมรับแล้ว โดยทำด้วยความพยายาม ความมุ่งมั่น และความทุ่มเท

๗. ปลุกฝังการปฏิบัติงานที่ต้องยึดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อสั่งการ เพื่อสร้าง งานที่มีความถูกต้องมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องปลุกฝังหลักธรรมให้บุคลากรได้ยึด เห็นยวสำหรับปฏิบัติงาน โดยค่อย ๆ ให้ซึมซับจากกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในองค์การ เช่น กิจกรรมสวดสัปดาห์ธรรม คือ มีการดำเนินกิจกรรม ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ หรือสวดมนต์ใน ทุกวันศุกร์สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง หรือการเข้าค่ายพุทธ ปฏิบัติธรรมเดือนละ ๒ ครั้ง เป็นต้น

๘. จัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงานอย่างน้อยปีละ ๔ ครั้ง (รอบไตรมาส) เพื่อกระตุ้นบุคลากรให้มีไฟในการปฏิบัติงานไม่เฉื่อยชา

๙. สร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เช่น รางวัล ค่าตอบแทน โบนัส การท่องเที่ยวเชิงวิชาการ หรือการชมเชยเมื่อปฏิบัติงานดี เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุคลากร และเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคลากรคนอื่น และเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรรักที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

๑๐. มีแบบชี้วัดความสำเร็จของงานเฉพาะภายในองค์การ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้ระดับคะแนนเป็นเกณฑ์การพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการวัดประสิทธิภาพของผลงานก่อนที่จะใช้งานจริง และลดปัญหาข้อผิดพลาดในการดำเนินงานครั้งต่อไป

๕. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและการเสนอแนะไว้ดังนี้

๑. สร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เช่น มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและบทลงโทษ ภายในหน่วยงานเพื่อให้บุคลากรในองค์การยึดเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่น การมาทำงานตามเวลาราชการ พักตามเวลาราชการ

๒. สร้างระบบการทำงานที่ไม่ยึดติดกับตัวบุคคลแต่ให้คำนึงถึงประสิทธิภาพของงาน ความถูกต้องรวดเร็วของงาน และเป้าหมายขององค์การเหนือสิ่งอื่นใด

๓. สร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของตนเองให้ชัดเจน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเป็นบรรทัดฐานที่ทุกคนยอมรับและช่วยส่งเสริม

๔. กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำ หากถึง เมื่อได้รับนโยบายหรือข้อสั่งการก็ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบการทำงาน และนำสิ่งที่คิดว่านำเสนอในที่ประชุมเพื่อหาจุดอ่อน-จุดแข็ง ของผลงาน และกล้าทำเมื่องานที่ตนเองได้คิดได้พูดนั้นเป็นที่ยอมรับแล้ว โดยทำด้วยความพยายาม ความมุ่งมั่น และความทุ่มเท

๕. ปลูกฝังการปฏิบัติงานที่ต้องยึดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อสั่งการ เพื่อสร้างงานที่มีความถูกต้องมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องปลูกฝังหลักธรรมให้บุคลากรได้ยึดเหนี่ยวสำหรับปฏิบัติงาน โดยค่อย ๆ ให้ซึมซับจากกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในองค์การ เช่น กิจกรรมสวดสัปดาห์ธรรม คือ มีการดำเนินกิจกรรม ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ หรือสวดมนต์ในทุกวันศุกร์สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง หรือการเข้าค่ายพุทธ ปฏิบัติธรรมเดือนละ ๒ ครั้ง

๖. สร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เช่น รางวัล ค่าตอบแทน โบนัส การท่องเที่ยวเชิงวิชาการ หรือการชมเชยเมื่อปฏิบัติงานดี เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุคลากร และเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคลากรคนอื่น และเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรรักที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

๗. มีแบบชี้วัดความสำเร็จของงานเฉพาะภายในองค์กร เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้ระดับคะแนนเป็นเกณฑ์การพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการวัดประสิทธิภาพของผลงานก่อนที่จะใช้งานจริง และลดปัญหาข้อผิดพลาดในการดำเนินงานครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

ชาญชัย อาจินสมาจาร, วิธีปรับกลยุทธ์สร้างประสิทธิผลขององค์กร, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์ทอง, ๒๕๔๔.

สมาน รังสิโยภุชฌ์, การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๖.

สุจิตรา บุณยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

**การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์**

**The management of local wisdom of sub-district administration
Organization in wichianburi district, phetchabun province**

พัชรี ศรสุรินทร์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ การดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๒ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์และด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

๒. เปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีทัศนะต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนบุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีทัศนะต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านอาชีพไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (๑) ควรเพิ่มงบประมาณด้านอุปกรณ์และเครื่องมือพร้อมจัดอบรมให้ความรู้ด้านระบบและจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย (๒) ให้ความรู้ด้านจริยธรรมในการปฏิบัติงาน การศึกษาดูงานนอกสถานที่หรืออบรมเพื่อสร้างแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และเปรียบเทียบการทำงานจากความคิดเดิมกับแนวคิดใหม่ว่าสิ่งไหนให้ผลมากกว่ากันหรือผลออกมาแล้วเหมือนหรือต่างกันมากน้อยเพียงใด (๓) ควรศึกษาถึงประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มของตนว่ามากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะนำเสนอต่อสาธารณชน

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study local wisdom management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province, 2) to compare the local wisdom management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province by classifying on the personal factors, and 3) to study problems, barriers and ways for supporting the local wisdom management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province.

This research applied Survey Research. The sample of the study was 352 people. The instrument of the study was the questionnaires. The analysis of data used Statistical Package for Social Science. The statistics

used Frequency, Percentage, Mean, Standard deviation, t-test, and F-test by One Way ANOVA and Least Significant Difference: LSD.

Results of the study

1. Overall, the local wisdom management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province was in high level. When considering each aspect: personnel, budget, tools or equipment, and management, it was found that these were in high level.

2. For the comparison of the personnel's opinion and the members' opinion of professional developmental group toward the local wisdom learning management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province by classifying the personal factors: sex, age, educational degree, occupations, and income per month, it was found that the personnel and members of professional developmental group had different opinion toward the local wisdom learning management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province in the sex, age, educational degree and income per month at 0.01 of statistical significance. However, the personnel and members of professional developmental group had no different opinion toward the local wisdom learning management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province in the occupation at 0.05 of statistical significance.

3. For the problems, barriers, and suggestions for the local wisdom learning management of sub-district administrative organizations in Wichianburi District, Phetchabun Province, it should increase the budget in the tools and equipment and train for the knowledge in the system and the procure of the modern tools and equipment, give the ethical knowledge in working, the seminar or training to make new concept and compare the working in the original concept and the new concept. Moreover, it should study the effectiveness of the products within the groups before launching them to the public.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๔๒) ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (มาตรา ๖๖) และอำนาจหน้าที่ตามแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา ๑๖^{๔๒}

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) สาระสำคัญสรุปได้ว่าการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ ปัจเจก ครอบครัวยุคน ชุมชน สังคมและประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพจาก ๓ ทุน ทั้ง ทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น ๖ ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็งเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม^{๔๓}

การพึ่งตนเองของชุมชนในด้านต่างๆ จึงเป็นทางเลือกของการพัฒนาให้กับสังคม โดยเน้นที่การผลิตขนาดย่อมของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประสานกับ

^{๔๒} พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒.

^{๔๓} บุญยมาศ แสงเงิน, ผู้อำนวยการกองบริหารงานบุคคลประเภทผู้บริหาร, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙).

เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของการทำวิสาหกิจ การปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นจะต้องมาจากพลังทางปัญญา พลังการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ว่าตนเองมีอะไรดี ๆ อยู่อีกมากมายจะเอามาจัดการอย่างไรจึงจะทดแทนสิ่งที่ซื้อมาจากตลาดให้ได้มากที่สุดซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมีหลายประเภท เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์ทำมาหากินในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค ภูมิปัญญาด้านการผลิตสิ่งของใช้เองในครัวเรือน เป็นต้น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจปกครอง ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล แยกอิสระออกจากการบริหารราชการส่วนกลางทำให้มีสิทธิและอำนาจในการทำนิติกรรมและสัญญา ต่าง ๆ ตลอดจนเป็นเจ้าของหรือถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น โดยมีเจ้าหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณและรายได้เป็นของท้องถิ่นเอง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้คิดริเริ่มและหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายในท้องถิ่นเอง ดังนั้น จึงถือได้ว่า การปกครองท้องถิ่นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาราย การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และทำให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง^{๔๔}

องค์การบริหารส่วนตำบลมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลังมีอำนาจและหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขและให้บริการประชาชนในตำบล หมู่บ้านในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลแทนรัฐบาลกลาง^{๔๕}

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเป็นการสร้างโอกาสรายได้และการพึ่งตนเอง ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีเสถียรภาพ เป้าหมายคือ การพัฒนา

^{๔๔} บุษอรีย์ ยีหะมะ, การปกครองท้องถิ่นไทย Thai local government, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

^{๔๕} มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐, หน้า ๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.plaf.or.th>.

กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มผู้ผลิต OTOP และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต และเพื่อระดมทุนของกลุ่ม^{๔๖} จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นบ้านให้คงอยู่และมีการพัฒนาให้ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นให้มีความทันสมัยมากขึ้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดีในปัจจุบัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มช่วยกันคิด ช่วยกันออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตนให้มีความแปลกใหม่มากยิ่งขึ้น จึงเกิดรายได้ขึ้นภายในกลุ่มเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มพัฒนาอาชีพต่างๆ ในชุมชน ให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาอาชีพ และนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปใช้แก้ไข กำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็งและความมีเสถียรภาพในการบริหารจัดการและดำเนินงานของกลุ่มพัฒนาอาชีพ

ในเขตพื้นที่ตำบลต่างๆ ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีกลุ่มพัฒนาอาชีพที่จัดตั้งขึ้นดังนี้ กลุ่มพัฒนาอาชีพ ตำบลท่าโรง สินค้าคือ ดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลสามแยก สินค้าคือ ชุดสูทสำเร็จรูป ตำบลโคกปรัง สินค้าคือ หมวกสาน ตำบลบึงกระจับ สินค้าคือ ผ้าทอที่กระตุกและตะกร้าสานด้วยปอไผ่แก้ว และกลุ่มตำบล สระประดู่ สินค้าคือ ไก่ย่าง กลุ่มเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างของกลุ่มพัฒนาอาชีพในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น^{๔๗}

โดยองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวข้างต้นได้จัดซื้อเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในกลุ่มต่างๆ ไว้พอประมาณ ได้จัดงบประมาณเพื่อนำไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้และนอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ยังได้จัดฝึกอบรมทักษะให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆ ด้วย มีคณะไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ตลอดจนจัดทำคณะศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้แก่สมาชิกในกลุ่มต่างๆ อันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม

^{๔๖} กรรมการพัฒนาชุมชน, เอกสารวิชาการการจัดการความรู้การพัฒนาชุมชนองค์ความรู้การพัฒนาชุมชน ชุดที่ ๒ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : [ม.ป.ท.], ๒๕๔๙).

^{๔๗} สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, (ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประจำปี, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

(ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖ กำหนดไว้ในมาตรา ๖๘ (๗) การบำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา ๑๖ (๖) การส่งเสริมการฝึกและการประกอบอาชีพ จากการศึกษาวิจัยสัมพัทธ์กับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ได้พบลักษณะของปัญหาที่สำคัญอยู่หลายประการ กล่าวคือ เวลาของสมาชิกในกลุ่มอาชีพแต่ละคนที่มาร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีเวลาไม่ตรงกัน ขาดความพร้อมเพรียง ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดปัจจุบัน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากกลุ่มอาชีพของตนเองและปัญหาการสั่งซื้อวัสดุในราคาที่สูงขึ้นแต่ราคาขายกลับเท่าเดิมทำให้ผลกำไรที่ลดจำนวนลง จากลักษณะปัญหาเบื้องต้นนี้ คาดว่าอาจจะเป็นปัญหาและอุปสรรคส่วนหนึ่งในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ในขณะนี้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ได้ให้ความสำคัญในภารกิจที่เป็นอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นในการบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎรและการส่งเสริมการฝึกฝนและการประกอบอาชีพโดยการที่องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ได้ใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนหนึ่งซึ่งเป็นเงินภาษีของประชาชนในการดำเนินการภารกิจตามอำนาจหน้าที่ เพื่อบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร ซึ่งเป็นการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองให้มีอาชีพและรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความรักถิ่นฐานของตนเองไม่เดินทางออกนอกพื้นที่ไปทำงานหรือประกอบอาชีพที่อื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน จากการศึกษาประชาชนได้ริเริ่มการรวมกลุ่มอาชีพและเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ ตามหลักการประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นั่นคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน โดยใช้มติเสียงส่วนใหญ่ในการกระทำหรือดำเนินการใดๆ ของกลุ่ม การเคารพเสียงส่วนน้อยและรับไว้ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหาสาเหตุที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพและการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพในภาพรวมให้ประสบ

ผลสำเร็จอย่างยั่งยืนเป็นผลสัมฤทธิ์ทั้งในมิติด้านการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ ที่การบริหารจัดการมีศักยภาพความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ และมีมิติด้านการใช้จ่ายงบประมาณโดยองค์การบริหารส่วนตำบล(ฝ่ายให้การส่งเสริมและสนับสนุน) ที่จ่ายไปแล้ว และหรืออาจที่ต้องมีการจ่ายในภายหน้าหากมีการสานหรือต่อยอดโครงการ/กิจกรรมต่อไปซึ่งเป็นเงินภาษีของประชาชนสมควรต้องให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีกระบวนการวิจัยดังนี้

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวน ๑,๐๗๗ คน^{๔๘}

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรทั้งหมดคือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพ ทั้ง ๕ ตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๓๕๒ คน

^{๔๘}สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓.

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอ วิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับบุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ใน ๔ ด้าน ได้แก่

(๑) ด้านบุคลากร

(๒) ด้านงบประมาณ

(๓) ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์

(๔) ด้านการจัดการเรียนรู้

โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงทัศนะจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating scale) โดยมีกำหนดระดับคะแนนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้^{๔๔}

- ๕ หมายถึง มีทัศนะอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีทัศนะอยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง มีทัศนะอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีทัศนะอยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง มีทัศนะอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ส่วนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เมื่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) แก่บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน ในประชากรในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์

^{๔๔} ชูติระ ระบอบ และคณะ, *ระเบียบวิธีวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^{๕๐} ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๗๒

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงใน การวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกปรัง ตำบลท่าโรง ตำบลสามแยก ตำบลบึงกระจับและตำบลสระประดู่ รวมทั้งสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพในตำบลดังกล่าว ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ภายวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบสอบถามแบบเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๓๕๒ คน โดยใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ถึง เดือนมกราคม ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอ

^{๕๐} สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

วิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่า มีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในการบริหารจัดการการแก้ปัญหาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๐๓ มีกลุ่มอายุ ๒๕ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕๒ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๓ มีอาชีพเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๕ และมีรายได้ต่อเดือน ๔,๐๐๐ - ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓๖

๔.๒ การบริหารจัดการการแก้ปัญหาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้ คือ

การบริหารจัดการการแก้ปัญหาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การบริหารจัดการการแก้ปัญหาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีการบริหารจัดการการแก้ปัญหาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านบุคลากร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ อบรม สนับสนุนประชาชนให้พัฒนาความรู้ทักษะโดยการพาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่และ มีการติดตามผลการฝึกทักษะให้กับประชาชน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านงบประมาณ พบว่า บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านงบประมาณ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ อบต.มีงบประมาณสำหรับซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุด และองค์กรมีความพร้อมในการสนับสนุนงบประมาณที่จำเป็นเร่งด่วน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์ พบว่า บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวัสดุหรืออุปกรณ์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบสถานที่ที่จัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพในตำบลให้เหมาะสม มีการวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอบต. มีความพร้อมในการประเมินผลการใช้วัสดุอุปกรณ์ ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ อบต. มีแผนการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ และมีการประชาสัมพันธ์ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งให้ประชาชนรับทราบ ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

๔.๓ เปรียบเทียบการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัด

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนด้านงบประมาณ และด้านการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านวัสดุหรืออุปกรณ์ ไม่แตกต่างกัน

๑. **เพศ** บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีเพศต่างกันมีทัศนעותต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($t = -๓.๔๖, Sig = ๐.๐๐๑$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. **อายุ** บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีอายุต่างกันมีทัศนעותต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F = ๓๑.๕๓, Sig = ๐.๐๐๐$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. **ระดับการศึกษา** บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนעותต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F = ๖๗.๘๘, Sig = ๐.๐๐๐$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. **อาชีพ** บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนעותต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = -๑.๑๕, Sig = ๐.๒๕๑$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. **รายได้** บุคลากรและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีรายได้ต่างกันมีทัศนעותต่อการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($F = ๒.๘๘, Sig = ๐.๐๑๔$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

กรรมการพัฒนาชุมชน, เอกสารวิชาการการจัดการความรู้การพัฒนาชุมชนองค์ความรู้
การพัฒนาชุมชน ชุดที่ ๒ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการพัฒนาชุมชน,
กรุงเทพมหานคร : [ม.ป.ท.], ๒๕๔๘.
ชูติระ ระบอบ และคณะ, **ระเบียบวิธีวิจัย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไข
เพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒.

บุษยมาศ แสงเงิน, ผู้อำนวยการกองบริหารงานบุคคลประเภทผู้บริหาร, แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙).

บุญอริ ยี่หมาะ, การปกครองท้องถิ่นไทย Thai local government, พิมพ์ครั้งที่ ๑,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP
ประจำปี, ๒๕๕๓.

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓.

สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เดือนตุลาคม พ.ศ.
๒๕๕๕.

สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง
จำกัด, ๒๕๔๗.

ข.ข้อมูลออนไลน์

มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐, , [ออนไลน์],
แหล่งที่มา : <http://www.plaf.or.th>.

ภาค ๕

บทความวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

The Opinion Toward Activities in Holy Buddhist Days Effecting to Behavior of Secondary School Students in Uthaiwitthayakhom School, Uthaihani Province

พระอธิการธีระ สนธิธมโม (เก่งธัญกรรม)
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาตามความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ได้แก่โรงเรียนในเขตจังหวัดอุทัยธานี เขต ๑ โดยเลือกเฉพาะโรงเรียนอุทัยวิทยาคมในเขตอำเภอเมืองจำนวนหนึ่ง ๑ โรงเรียน จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๗ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการศึกษากิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ในด้านจิตพิสัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ส่วนในด้านพุทธิพิสัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๓๙$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การจำแนกตามเพศ, กลุ่มอายุ, ระดับการศึกษา, ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = ๒.๑๖๔$, $Sig = ๐.๐๓๑$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทางด้านพุทธิพิสัย ($t = ๓.๓๑๐$, $Sig = ๐.๐๐๑$) ส่วนนอกจากนั้นพบว่าด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยไม่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้ ด้านพุทธิพิสัย ควรมีใบความรู้ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ควรศึกษาการประกอบพิธี ให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการประชาสัมพันธ์ ให้ทั่วถึง มีการจัดสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีการอบรม เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้มีความรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านจิตพิสัย โรงเรียนควรจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้สวยงาม ร่มรื่น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมโรงเรียนไม่ควรใช้เวลานาน ด้านทักษะพิสัย ควรประสานงานกัน ควรวางแผน

ฝึกซ้อม ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เข้าใจง่ายเสริมกิจกรรม ศึกษาขั้นตอนการทำพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะได้ช่วยให้ทราบถึงบทสวดและฝึกได้อย่างถูกต้อง

ABSTRACT

This research had the objectives as follows. 1) to study the activities in holy Buddhist Days effecting to behavior of secondary School students in Uthaiwitthayakhom School, Uthaithani Province. 2) to compare the activities occurred during the Holy Buddhist Days influencing the secondary school students in Uthaiwitthayakhom School classified by personal factors. 3) to analyze the problems and obstacles of the activities which may be happened in Holy Buddhist Days. The sample of this study was the secondary school students of Uthaiwitthayakhom School. The sample size composed of 327 secondary school students. This study has been applied the quantitative method. The analysis of data were frequencies, t-test and One Way ANOVA. If they were statistical significance therefore they will be pursued by Multiple Comparisons (Least significant Difference : LSD).

The results. of this study were as belows : 1. The level of students' opinions were high as a whole ($\bar{X} = 3.61$) 2. Comparing about the students' opinions to activities in Holy Buddhist Days it was found that the affective domain having the highest average score ($\bar{X} = 3.83$). The cognitive domain had the lowest score ($\bar{X} = 3.39$). 3. The students' opinions towards the Holy Buddhist Days classified by gender, age and level of education have been statistical significance at .05 level. The students with different gender had different opinions referring to cognitive domain. The other domains were found no significance at .05 level. 4. The suggestions of the study concerning cognitive domain ; the administrators should provide the worksheet alongwith the students training. According to Affective Domain and Psychomotor Domain the

school administrators should manage all facilities to the students such as uniforms, the training schedule and procedure of Buddhist ceremony.

Futhermore, the Affectine Domain ; The schools should be arranged activities in suitable places and created the best atmosphere for students partiplication. The psychomstor Domain should, be planned and cooperated with concerned persons. The practices of Buddhist ceremony should be done in every the Holy Buddhist Days.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก วิธีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยไม่อาจแยกจากกันได้ ด้วยการดำเนินชีวิตของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่ผู้นับถือพระพุทธศาสนา เช่นนี้จึงทำให้เล็งเห็นถึงการพัฒนาการ ในปัจจุบันของพระพุทธศาสนาที่ยังคงมีการสืบทอด เผยแผ่ ทะนุบำรุงอย่างต่อเนื่องเหมือนอย่างเช่นทุกวันนี้ ความคิดเรื่องความประพฤติ เรื่องบาปบุญ คุณโทษ ก็สืบเนื่องมาจากศาสนาเป็นส่วนมาก เป็นเช่นนี้มาแต่เดิม ไม่ว่าจะเป็นชาติภาษาใด แม้ว่ารบกันก็ยังอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาให้ช่วยคุ้มครองหรือเพื่อศาสนา ถึงทุกวันนี้ก็เป็นเช่นนั้น"

สังคมไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจและยึดถือในการประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยจรรโลงให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกตลอดมา ดังจะเห็นได้จากอดีตที่คนไทยได้ผูกการดำเนินชีวิตไว้กับศาสนากิจ เช่น เมื่อครั้งรุ่งอรุณ เสียงระฆังจากวัดจะปลุกแม่บ้านให้ตื่นจากนิทรา เพื่อมาหุงหาอาหารสำหรับคนในครอบครัวและเตรียมเป็นสำรับกับข้าวสำหรับใส่บาตรเป็นกิจวัตรประจำวัน ยามเพลจะได้ยินเสียงกลองอันเป็นสัญลักษณ์บอกว่าใกล้จะเที่ยงวัน เมื่ออาทิตย์อัสดงลับขอบฟ้าก็จะได้ยินเสียงสวดมนต์ทำวัตรเย็นดังมาจากอุโบสถ ก่อนจะเข้านอนคนไทยจะต้องระลึกถึงพระพุทธรุคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ด้วยการสวดมนต์ก่อนนอนและสำหรับบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ในปรมัตถ์ ก็มีผลต่อการพัฒนาจิตวิญญาณ ให้เป็นอิสระจากความทุกข์ยากทั้งปวง พุทธศาสนาจึงเป็นหลักในการหล่อหลอมบ่มเพาะทั้งความประพฤติ สติปัญญา

และอุดมการณ์แห่งชีวิตของคนไทยไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์รวมของการทำบุญตามกาลสำคัญต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา การรวมกิจกรรมต่างๆ ถือเป็นการเอื้ออาทรและแสดงไมตรีจิตต่อกัน ทำให้วัดและชุมชนจึงใกล้ชิดกันตลอดมา ไม่เพียงแต่เท่านั้น ประมุขแห่งสยามประเทศทุกพระองค์ นับแต่อดีตกาลกระทั่งปัจจุบันล้วนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จนเกิดกระแสนิยมเรียกประมุขนั้นว่า "พระธรรมราชา" และได้มีการบัญญัติ "ทศพิธราชธรรม" และ "จักรวรรดิวัตร" ขึ้นไว้เป็นจรรยาบรรณแห่งการปกครอง ทำให้คนไทยทุกคนได้อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารมีความร่มเย็นเป็นสุขเสมอมา

พระพุทธศาสนา จึงเป็นศาสนาที่อยู่คู่สังคมไทยมาทุกยุคทุกสมัยและควรส่งเสริมทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป ดังจะขอเชิญพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ประชาชนในการเสด็จออกผนวช เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๙ ดังนี้

"อันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรานี้ ตามความที่ได้อบรมมากี่ดี ตามความศรัทธาเชื่อถือก็ดี เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง มีคำสั่งสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งเพียบพร้อมด้วยบรรดา สัจธรรมอันชอบด้วยเหตุผลน่าเลื่อมใสยิ่ง"

คนไทยก็มีจิตใจกว้างในการยอมรับความเชื่อหรือการปฏิบัติของศาสนาทุกศาสนา ทั้งยังอยู่ร่วมกันได้ด้วยความปลอดภัย ความเป็นศาสนาที่ไม่ใช่ความรุนแรง รักสงบและยึดทางสายกลาง ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่รวมคนไทยเข้าด้วยกันได้ดี แม้ว่าต่างชาติ ต่างศาสนา กัน ยิ่งกว่านั้น พระมหากษัตริย์ของไทยยังทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภก คืออุปถัมภ์ศาสนาทั้งหลายไม่เฉพาะแต่พระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลักษณะที่เป็นมิตรของพระพุทธศาสนานั้น เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันหลักอีกศาสนาหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ ที่มนุษย์ สังคมสร้างขึ้นย่อมต้องมีเกิด มีดับ เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหว ตลอดเวลา และท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของโลก จำเป็นที่จะต้องมีการตัดสินใจ นั่นคือจะต้องปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการผสมผสานระหว่างเก่ากับใหม่และกับวัฒนธรรมต่างประเทศของวัฒนธรรมไทย จำเป็นต้องมีขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมโลก แต่ก็ไม่สามารถละทิ้งความเป็น

เอกลักษณ์ของไทยได้ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยนั้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังจะได้กล่าวต่อไปต่างๆ ด้วย

ศาสนาทุกศาสนาสอนคนให้ประพฤติความดี มีคุณธรรม ละเว้นความชั่ว อันเป็นประโยชน์และจำเป็นสำหรับตนเองและสังคม ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก^๑ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ จิตเตน นียติ โลโก จิตเตน ปริกิสสติ จิตตสสุ เอกธมมสสุ สพุเพว วสมนวุคฺติ ฯ โลกอันจิตย่อมนำไป อันจิตย่อมนำเลือกใส่ไป โลกทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจของธรรมอย่างหนึ่งคือจิต”^๒ อันเป็นปัญหาที่เกิดจากการไม่สามารถควบคุมรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์หรืออารมณ์ต่างๆ^๓ ที่โหมซัดเข้ามาสู่ชีวิตทางตา หู จมูก ลิ้น กายและจิตใจ^๔

การที่คนจะทำดีหรือทำชั่วได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับศาสนาร่วมด้วยเช่นกัน คนที่ประพฤติดีก็เพราะเข้าใจหลักปฏิบัติของศาสนา ส่วนคนที่ประพฤติไม่ดีก็เพราะไม่เข้าใจหลักปฏิบัติแยกแยะชั่วดีไม่ออกเพราะไม่เข้าใจในหลักการ หลักปฏิบัติของศาสนา การจะประพฤติตนเป็นคนดีได้นั้น ขึ้นอยู่กับศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตร่วมด้วย

พิธีกรรมและกิจกรรม มีคุณค่าต่อผู้ปฏิบัติหลายด้าน อาทิทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความศรัทธาเป็นสิ่งที่น้อมนำให้ศาสนิกชนละเว้นการทำความชั่ว ทำแต่ความดีและทำจิตใจบริสุทธิ์ เข้าใจหลักธรรมของศาสนา เกิดความสุขใจ

ดังนั้นจะเห็นว่าศาสนพิธี (พิธีกรรมกิจกรรม) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกศาสนาที่ต้องเผชิญกับปัญหามากมายที่จะเข้ามาในชีวิตที่จะช่วยให้คนรู้จักแยกแยะความชั่วดีออกจากกัน และประพฤติตัวให้อยู่ในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม

ชาวพุทธ คือ ผู้ที่เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยประกาศตนเป็นพุทธมามกะ หน้าที่ของชาวพุทธที่สำคัญคือ การศึกษาหลักธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรม การบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยปฏิบัติได้

^๑ ประชิต สกุนะพัฒน์, **ศาสนพิธี**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า

๑๑.

^๒ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๘๑/๔๖

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๐๘

^๔ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๗๔/๒๐๗

เช่น การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การอุปสมบท บริจาคทรัพย์ เป็นต้น

จะเห็นว่าการร่วมพิธีกรรมหรือการร่วมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของชาวพุทธที่ดีได้ ที่จะช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้อีกทางหนึ่ง แต่เรามีส่วนร่วมในพิธีกรรม หรือเข้าไปเป็นแกนนำในการทำกิจกรรม ในพระพุทธศาสนา ก็ถือได้ว่าเรามีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อีก และพิธีกรรมก็จะทำให้เราเข้าถึงหลักธรรมทำให้เกิดศรัทธาในศาสนา ทำให้รู้ประพฤติตน เป็นคนดี ละเว้นจากการทำความชั่ว นอกจากนี้ยังทำให้เข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนได้ เป็นอย่างดี

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมายถึง วันที่มีเหตุการณ์พิเศษบางอย่าง เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา โดยมากจะเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ซึ่งจะกำหนด เอาวันที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้นในชีวิตของพระองค์เป็นหลัก ซึ่งเป็นวันสำคัญที่ พุทธศาสนิกชนควรทำความรู้ความเข้าใจในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจเป็น อย่างดี และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นี้ ก็มีพิธีกรรมและกิจกรรมที่ทั้งทาง ภาครัฐและเอกชนได้จัดทำขึ้น ให้พุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและ พิธีกรรมในวันสำคัญดังกล่าว^๕

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวันที่จะระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็น ศาสดาของศาสนาจึงเป็นวันที่มีความสำคัญยิ่ง สำหรับพุทธศาสนิกชนที่ควรระลึกนึกถึง และร่วมประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมในวันดังกล่าวนั้นด้วย แต่ก็มีพุทธศาสนิกชน อาจจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและพิธีกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ดังกล่าว และอาจจะนำวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันเริ่มต้น เพื่อการระลึกถึงความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถืออยู่โดยในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา เช่น เข้าร่วมทำกิจกรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี อีกวันหนึ่ง^๖

^๕ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์, **ศาสนพิธี**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^๖ อภิศักดิ์ นาชัย, เรื่องทัศนคติต่อการทำกิจกรรมและพิธีกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา, กรณีศึกษา, นิติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, **วิทยานิพนธ์**, (คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

ในการศึกษาวิจัยความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรม กรณศึกษา นักเรียนโรงเรียนอุทัยวิทยาคม นั้น ผู้วิจัยมีความสงสัยในความคิดเห็นต่อการทำกิจกรรมและพิธีกรรมของนักเรียนโรงเรียนอุทัยวิทยาคมนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองหรือไม่ ในฐานะที่เป็นนักเรียนนักศึกษานั้นควรจะเห็นความสำคัญต่อกิจกรรมและพิธีกรรมของพระพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด เพราะเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนควรมีส่วนร่วมในพิธีกรรมและการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทะนุบำรุง พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบนาน

จะเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมหรือพิธีกรรมก็แล้วแต่ ล้วนมีความสำคัญต่อผู้ที่นับถือศาสนาด้วยกันทั้งนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาที่จะช่วยกันแก้ไขและพัฒนาให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนเข้าร่วมนับถือให้เป็นจำนวนมากนั้น ควรที่จะเริ่มต้นศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรมและพิธีกรรมของนักเรียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ จึงเร่งเห็นว่าในอนาคตผู้ที่จะสืบทอดหรือบำรุงรักษาศาสนาต่อไปคือ เยาวชน ปัญญาชน ที่จะมีความคิดทัศนคติที่ดีและมีประโยชน์ต่อการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาต่อไป จึงได้ศึกษาความคิดเห็นในการทำกิจกรรมและพิธีกรรมของนักเรียนโรงเรียนอุทัยวิทยาคม เป็นตัวอย่างเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและแก้ไขปรับปรุงทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาตามกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่องความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี มีสาระครอบคลุมครบถ้วนเหมาะสมสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ได้แก่โรงเรียนในเขตจังหวัดอุทัยธานี เขต ๑ โดยเลือกเฉพาะโรงเรียนอุทัยวิทยาคมในเขตอำเภอเมืองจำนวนหนึ่ง ๑ โรงเรียน จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๒๗ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นผลการวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน ๒๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓๐ มีกลุ่มอายุ ๑๓ -๑๔ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๕ และมีระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๒ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๒

๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนในความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น ต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ด้านพุทธิพิสัย ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆอยู่ในระดับมาก

๑) ด้านพุทธิพิสัย ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ด้านพุทธิพิสัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากได้แก่ข้อ ๑. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา, ข้อ ๔. นักเรียนคู่มือวิถีทัศน์เกี่ยวกับ การทำกิจกรรมของชาวพุทธ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันอัฐมีบูชา ได้บันทึกสรุปสาระสำคัญของพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้, ข้อ ๖. นักเรียนนำความรู้ที่ได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง

๒) ด้านจิตพิสัย ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ด้านจิตพิสัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๓) ด้านทักษะพิสัย ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ด้านทักษะพิสัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ข้อ ๓. นักเรียนสามารถ กล่าวคำอาราธนาศีล ๕ และกล่าวคำถวายดอกไม้ธูปเทียนได้ ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆอยู่ในระดับมาก

๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของนักเรียนต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีเป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามเพศ, กลุ่มอายุ, ระดับการศึกษา, ตามสมมติฐานดังนี้

เพศ เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับเพศระหว่างนักเรียนจากการศึกษาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = ๒.๑๖๔, Sig = ๐.๐๓๑$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทางด้านพุทธิพิสัย ($t = ๓.๓๑๐, Sig = ๐.๐๐๑$) ส่วนนอกจากนั้นพบว่าด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยไม่แตกต่างกัน

อายุ เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับอายุของนักเรียนจากการศึกษาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีพบว่านักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ระดับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับระดับการศึกษาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานีพบว่านักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นว่าความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านพบว่าด้านพุทธิพิสัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ด้านจิตพิสัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของ โดยภาพรวมและรายด้านพุทธิพิสัยจำแนกตามระดับการศึกษาด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการความคิดเห็นต่อกิจกรรม มากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ในด้านพุทธิพิสัยที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ ถ้าเปรียบเทียบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการทำกิจกรรมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ ถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการทำกิจกรรมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ และถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการทำกิจกรรมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ และถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีระดับการทำกิจกรรมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ คู่สุดท้ายที่เปรียบเทียบกัน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่ระดับนัยสำคัญ ที่ระดับทางสถิติที่ .๐๕

ด้านจิตพิสัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีค่าระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรม น้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, ในด้านจิตพิสัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๑ ถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ และถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่า ที่ระดับ

นัยสำคัญ .๐๕ และถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ และถ้าจับคู่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีระดับการทำกิจกรรมมากกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ คู่สุดท้ายที่เปรียบเทียบกัน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีระดับการทำกิจกรรมน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อมองในภาพรวมและแบ่งเป็นกลุ่มตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา ก็พบว่า เพศของนักเรียนแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐานในด้านพุทธิพิสัย และปฏิเสธสมมติฐานในด้านจิตพิสัย, และด้านทักษะพิสัย ส่วนอายุของนักเรียนพบว่า อายุแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานในด้านพุทธิพิสัย, ด้านจิตพิสัย, ด้านทักษะพิสัย ส่วนระดับการศึกษาพบว่า ยอมรับสมมติฐานในด้านพุทธิพิสัย และยอมรับสมมติฐานในด้านจิตพิสัย และปฏิเสธสมมติฐานในด้านทักษะพิสัย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมตามสมมติฐานพบว่าไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ ๕.๑

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคว่าด้านพุทธิพิสัย ยังมีการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ๗ คน ขาดข้อมูลในการจัดกิจกรรม ๑๑ คน ไม่มีใบความรู้ให้พูดตามเพราะนักเรียนอาจลืมหรือจำไม่ได้ ๗ คน ประกอบพิธีแต่ละพิธีไม่เหมือนกัน ๓ คน นักเรียนเข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศานาน้อย ๕ คนนักเรียนไม่ค่อยศึกษาพิธีกรรมทางศาสนา ทำให้ไม่รู้วิธีประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมทางศาสนา ๔ คน ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัด

กิจกรรม ๑๒ คนด้านจิตพิสัย เสื้อผ้า คำพูด ไม่เหมาะสมกับสถานที่ ๑๓ คน สถานที่ไม่
ค่อยอำนวย ๒ คนไม่อยากไป ๘ คน มีความขัดแย้งกันบ้างด้านความคิด ๔ คน ตื่นเต้น
กังวลว่าจะทำผิด ๙ คน เบื่อหน่ายในการรอ ๓ คน ขาดอารมณ์ร่วมในการทำกิจกรรม
๑ คน ด้านทักษะพิสัยขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ๕ คน การเขียนการอ่าน
ภาษาบาลีไม่ค่อยถูก ๑๔ คน การสวดมนต์ไม่พร้อมเพรียงกัน ๖ คนไม่กล้าแสดงออก
๓ คนจำบทสวดมนต์ไม่ค่อยได้ เขียนยาก ๘ คน ขาดสื่อ ๑๐ คน ท่องบทสวดไม่ค่อย
ถูก ๕ คน ไม่สามารถถ่ายทอดความเป็นมา ของพิธีกรรมออกมาได้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็
นการเขียนหนังสือหรือบอกเล่า ๕ คน ขาดทักษะในการพูด การอ่านภาษาบาลีการใช้
ภาษาบาลี เช่น การพูดการอ่านรวมทั้งบทสวดต่างๆ ๕ คน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้ ด้านพุทธิพิสัย ควรมีใบความรู้ เกี่ยวกับการ
จัดกิจกรรมควรศึกษาการประกอบพิธี ให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง มีการจัดสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับ
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีการอบรม เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้มี
ความรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้านจิตพิสัยควรแต่งกายให้เหมาะสมเพิ่มความ
อดทนให้มากสร้างบรรยากาศเป็นแรงจูงใจด้านทักษะพิสัยควรประสานงานกันควร
วางแผนฝึกซ้อมผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เข้าใจง่ายเสริมกิจกรรมศึกษาขั้นตอนการ
ทำพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะได้ช่วยให้ทราบถึงบทสวดและฝึกได้อย่าง
ถูกต้อง

๔.๕ แนวทางการพัฒนาในการประยุกต์ใช้ต่อความคิดเห็นต่อ กิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของ นักเรียนมัธยมศึกษา

สรุปองค์ความรู้แนวทางการพัฒนาความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม
จังหวัดอุทัยธานี โดยแบ่งออกเป็นเป็น

๓ ขั้นตอน คือ ๑) แผนงานโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ๒) การประยุกต์ใช้
กิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ ๓) ระดับปฏิบัติการสูงสุดของนักเรียน
ซึ่งอธิบายในรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ แผนงานโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี เป็นการกำหนดนโยบายโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม และกำหนดเป็นแผนงาน เพื่อพัฒนาโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ในระดับการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๒ การประยุกต์ใช้กิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย มากำหนดเป็นรูปแบบของโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี โดยเป็นการประยุกต์ใช้ร่วมกับโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี จะออกมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้และวิธีการสำหรับนำไปใช้กับครูและนักเรียน โดยรวม คือ

๒.๑ ด้านพุทธิพิสัย ๑) ในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนควรมีใบความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและพิธีกรรม ๒) ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง มีการจัดสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๓) ครูควรมีการอบรม เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้มีความรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๒.๒ ด้านจิตพิสัย ๑) โรงเรียนควรจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้สวยงาม ร่มรื่น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม ๒) ในการจัดกิจกรรมโรงเรียนไม่ควรใช้เวลาานาน ๓) โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศเป็นแรงจูงใจ

๒.๔ ด้านทักษะพิสัย ๑) โรงเรียนควรให้นักเรียนในแต่ละชั้นศึกษาขั้นตอนแล้วประสานงานกันในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๒) โรงเรียนควรให้นักเรียนมีการวางแผนฝึกซ้อมในแต่ละขั้นตอนเพื่อความพร้อมเพรียงกัน และกล้าแสดงออก ๓) ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เข้าใจง่าย ๔) โรงเรียนควรเสริมกิจกรรมศึกษาขั้นตอนการทำพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะได้ช่วยให้ทราบถึงบทสวดและฝึกได้อย่างถูกต้อง

ระดับปฏิบัติการสูงสุดของนักเรียนเป็นขั้นตอนสูงสุดของความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี เมื่อผ่านขั้นตอนที่ ๑ ขั้นตอนที่ ๒ แล้วจะสามารถสร้างระดับปฏิบัติการสูงสุดแก่นักเรียนได้

๕. ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นต่อกิจกรรมในพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ด้านพุทธิพิสัย

๑.๑ ในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางโรงเรียนควรมีใบความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและพิธีกรรม

๑.๒ โรงเรียนควรมีการอบรม เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้มีความรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๒. ด้านจิตพิสัย

๒.๑ โรงเรียนควรจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้สวยงาม ร่มรื่น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม

๒.๒ ในการจัดกิจกรรมโรงเรียนไม่ควรใช้เวลาานาน

๓. ด้านทักษะพิสัย

๓.๑ โรงเรียนควรให้นักเรียนในแต่ละชั้นศึกษาชั้นตอนแล้วประสานงานกันในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓.๒ โรงเรียนควรให้นักเรียนมีการวางแผนฝึกซ้อมในแต่ละชั้นตอนเพื่อความพร้อมเพรียงกันและกล้าแสดงออก

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

ประชิด สกฤษณะพัฒน์, ศาสนพิธี, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘.

อภิศักดิ์ นาชัย, เรื่องทัศนคติต่อการทำกิจกรรมและพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา,

กรณีศึกษา, นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, วิทยานิพนธ์, คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

การบริหารการจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
Administration Environment of Buddha
For Secondary Educaion Nakhonsawan Province.

วิลารรณ ไสภิน
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๑ โดยเลือกเฉพาะโรงเรียน

ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว ๒ โรงเรียน จำนวน ๒๗๘ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๖$) ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ และรักษาสีสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๙๗$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การจำแนกตามเพศ, ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสีสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ มาใช้ในสถานศึกษา มีความเหมาะสม ทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ ที่ดีและรู้ว่าอะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำจะได้นำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน สาเหตุ ปัญหา อุปสรรค นักเรียนทุกคนที่ล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านเพศ ระดับการศึกษา และอุปนิสัยใจคอ แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนต่างมุ่งหวังและคาดหวังไว้ก็คือ โรงเรียนควรกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนนักเรียนทราบ ควรมีการกำหนดรูปแบบของการจัดสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจนด้วยวิธีการที่เหมาะสมโรงเรียนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโรงเรียน ควรมีกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารสิ่งแวดล้อมโดยให้ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยเฉพาะโรงเรียนควรปรับปรุง

สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุน ส่งเสริมและมีการพัฒนาในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ

ABSTRACT

This research aimed to the following aspects : 1) To study the Buddhist Way of Environment Administration for Secondary Education Students in Nakhonsawan Province. 2) To compare the Students' opinions toward Buddhist Way of Environment Administration for Secondary Education Students in Nakhonsawan Province. classified by personal factors. Environment Administration 3) To study the problems and obstacles in order to suggest the Secondary Students for Environment Administration.

The sample has been collected from secondary school students in Kaoliao District. The researcher selected two schools in Kaoliao District. The sample composed of 278 students. The method of this Survey Research by using the questionnaire. The analysis of data have been done by frequency, percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested by t-test, One Way ANOVA and the Multiple Comparisons (LSD).

The results of this study were as follows:

The level of Buddhist Way which applied to Environment Administration was high ($\bar{X} = 4.11$) as a whole. Considering to each dimension it was found that. The Buddhist Way of Environment Administration by the dimension of relationship between mean ($\bar{X} = 4.36$). The rally of activities for environment preservation were the lowest mean ($\bar{X} = 3.97$).

The comparison of Students' opinions in Buddhist Way of Secondary Students by gender, level of education were not statistical significant at .05 level. Only the campaign about environment preservation, it was found that there was statistical significant at .01 level.

The applying of Buddhist Way for Environment Administration should be disseminated among secondary school Students. Therefore the secondary Students would have knowledge to preserve community environment. The secondary school have master plan for community environment alongwith allowance everyone to take part in environment activities.

๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังประสบปัญหาเดียวกันคือปัญหาสิ่งแวดล้อมอันสืบเนื่องจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งยังปรากฏว่าการพัฒนาทางการแพทย์ก้าวหน้าไปมากผนวกกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆช่วยให้มนุษย์อายุยืนยาวกว่าในอดีตเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นความต้องการต่างๆก็ตามมาโดยเฉพาะความต้องการพื้นฐานอันได้แก่อาหารยารักษาโรคเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและบริการทางด้านถนนน้ำไฟฟ้าการสื่อสารและอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความต้องการเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเกษตรกรรมงานก่อสร้างการขนส่งมวลชนและอื่นๆเหล่านี้เป็นต้นการพัฒนาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมปัจจุบันมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหามลพิษนานัปการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นอกจากนี้ยังมีปัญหาความแออัดของเมืองอันเกิดจากความต้องการเนื้อที่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยเป็นที่ทำมาหากินจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดินในเกษตรไปเป็นที่อยู่อาศัยมีการสร้างบ้านเรือนบ้านจัดสรรทำให้มีการขยายตัวของเมืองและความเป็นเมืองเกิดขึ้นประชาชนที่ต้องการยกระดับเศรษฐกิจในครอบครัวก็พากันหลั่งไหลเข้าสู่เมืองที่พัฒนาสำหรับประเทศไทยปรากฏว่าคนเลือนไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากขณะนี้ประชากรในกรุงเทพมหานครมีประมาณ ๖ ล้านคนไม่นับพวกที่เข้ามาโดยไม่มีสำมะโนครัวปัญหาในกรุงเทพมหานครจึงเกิดขึ้นตามมามากมายนอกเหนือจากมลพิษแล้วยังมีปัญหาสังคมอื่นๆได้แก่ยาเสพติดการข่มขืนโรคเอดส์ปัญหาทางด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีถูกเปลี่ยนแปลง ฯลฯ

ปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นเหตุและผลต่อเนื่องกันตั้งแต่จำนวนประชากรเติบโตอย่างรวดเร็วจนถึงที่สุดมนุษย์จะประสบกับปัญหาคุณภาพชีวิตที่เสื่อมโทรมลงเรื่อยๆซึ่งจะต้องมีการแก้ไขที่มีใช้ใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียวแต่ควรจะต้องให้การศึกษาให้ข้อมูล

และข่าวสารแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยทุกอาชีพการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นควรเริ่มในโรงเรียนก่อนแล้วจึงขยายกิจกรรมออกไปศึกษานอกโรงเรียน^๗

ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจึงได้กำหนดนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่๗(พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๓๙) เป็นต้นมาแนวทางที่มุ่งหวังก็คือการผนึกกำลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและให้มีการปรับปรุงระบบการบริการจัดการทรัพยากรธรรมชาติใหม่โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแม้แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการอนุรักษ์และความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างความเป็นธรรมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนองค์กรเอกชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน^๘

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมได้เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆตั้งแต่ขั้นวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถด้านต่างๆในการดำรงชีพการประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นพลังสร้างสรรค์และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในการเข้าสู่วงจรของกระแสโลกาภิวัตน์พลังอำนาจของชาติเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อพลังอำนาจของคนมีความรู้เท่าทันอารยประเทศดังนั้นการศึกษาย่อมมีความสำคัญสูงสุดรัฐบาลในยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายโอกาสให้ทั่วถึงทุกคนกระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพให้การศึกษาเป็น

^๗ สัตดาวัลย์กัณหาสุวรรณ,รวมบทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา,(ราชภัฏพระนคร:อัสสัมชัญ,๒๕๓๙), หน้า ๘.

^๘ ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม,กรม,คู่มือปฏิบัติงานผู้ทำสิ่งแวดล้อมและอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม,(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ,๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

กระบวนการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถเต็มศักยภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง^๙

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นจึงได้ดำเนินโครงการต่างๆเพื่อเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องตลอดมาเช่นการขยายโอกาสทางการศึกษาการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนการจัดอุทยานการศึกษาการจัดสภาวะแวดล้อมในสถานศึกษาการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนการจัดตั้งโรงเรียนทำมาหากินและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาสังคม^{๑๐} และช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นภารกิจปัจจุบันเร่งด่วนและในระยะยาวโดยให้ความรู้และปลูกฝังให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมีความรักความรับผิดชอบความหวงแหนสิ่งแวดล้อมลดละหรือเลิกการทำลายสิ่งแวดล้อมและร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเช่นให้สถานศึกษาสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ร่มรื่นสวยงามมีไม้ดอกไม้ประดับวัสดุอาคารสถานที่สะอาดได้รับการดูแลให้มีความเป็นระเบียบพร้อมที่จะใช้ได้จากการดำเนินงานตามโครงการต่างๆดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่เริ่มมีความร่มรื่นสวยงามมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน

การที่จะจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีและมีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาซึ่งจะสามารถพัฒนาและกระตุ้นบุคลากรอื่น ๆ ให้มีความกระตือรือร้นสถานศึกษาเป็นแหล่งสำคัญที่จะปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้เกิดมีความรู้ความรักและความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการเป็นศูนย์ร่วมของชุมชนดังนั้นจึงจะต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่บริการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมคือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนให้เห็นถึงความเป็นระเบียบความสวยงาม

^๙ วิเชียรกระพี้แดง, การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาแนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่, สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๐} ศศิวิมลเทศประสิทธิ์, กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

และความสะอาดทั้งอาคารเรียนโรงอาหารห้องน้ำโรงฝึกงานถนนที่จอดรถที่ทิ้งขยะวางระเบียบน้ำมีการจัดสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้เหมาะสมเช่นการปลูกต้นไม้การปลูกไม้ประดับการจัดสวนหย่อมมีการสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลในสถานศึกษาโดยการมอบหมายให้มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์สวยงามเพื่อให้ผู้ที่ได้พบเห็นปฏิบัติตามแบบอย่างของสถานศึกษา นอกจากเรื่องความสะอาดสวยงามและเป็นระเบียบแล้วการจัดสิ่งแวดล้อมในอาคารสถานศึกษายังจะต้องคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยความเหมาะสมสุขลักษณะตลอดจนเรื่องเครื่องอำนวยความสะดวกและการให้บริการชุมชนในอาคารสถานที่

นอกจากนี้การนำพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษา ยังเป็นการเน้นการเข้าถึงการเป็นจิตนิยมมากกว่าทุนนิยมการให้ประสบการณ์เรียนรู้ตั้งแต่แรกจะทำให้เกิดการมองและสร้างจุดมุ่งหวังในชีวิต (cultural goal) เกี่ยวกับสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งใหญ่นี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีการส่งเสริมการจัด “โรงเรียนวิถีพุทธ” ขึ้นซึ่งเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญของการนำคุณค่านามหาศาลของพระพุทธศาสนามาสู่สังคมไทยโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของสถานศึกษาเพียงระยะเวลา ๑ ปีเศษในเดือนมิถุนายน ๒๕๔๗ มีสถานศึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธทั้งภาครัฐและเอกชนเกือบ ๑๑,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศมีตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีศีลธรรมคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขการเพิ่มจำนวนที่มากขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านเชิงปริมาณนี้ทำให้เป็นที่ห่วงใยเกี่ยวกับคุณภาพในการดำเนินการ

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการจะศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพการดำเนินงานปัญหาและการแก้ไขปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแนวคิดภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาและนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีจริยธรรมสามารถดูแลตนเองและมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยไม่เบียดเบียนตนผู้อื่นและสิ่งรอบตัวผลของการวิจัยคาดหวังว่าจะต้องได้รับความรู้ด้านพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสังคมอันเป็นความพยายามที่ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับการเป็นประเทศพุทธศาสนาของประเทศไทยอันจะเป็นผลสืบเนื่องให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์มีสาระครอบคลุมครบถ้วน เหมาะสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๑ เฉพาะโรงเรียนในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว ๒ โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ (purposive sampling) ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๑,๐๒๐ คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ โดยเลือกเฉพาะโรงเรียนในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว ๒ โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ เครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W.Morgan)^{๑๑} โดยใช้จำนวนของนักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

^{๑๑} Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W, *Determining Sample Size for Research Activities*, (Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 1970), p. 608.

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๔. สร้างเครื่องมือ
๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
๗. ปรับปรุงแก้ไข
๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ จำแนกเป็น ๕ ด้าน คือ

- (๑) ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม
- (๒) ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม
- (๓) ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม
- (๔) ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร
- (๕) ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (numerical Rating scale)^{๑๒} มี ๕ ระดับ

^{๑๒} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีรียาสาน, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙-๑๐๐.

การตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม ให้แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านแก่งวิทยาชวลิตวิทยา อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาจำนวน ๓๐ คน เพื่อทดสอบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามในแบบสอบถามอย่างชัดเจนหรือไม่ เมื่อมีข้อบกพร่องก็จะได้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว จึงนำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา ดังที่ได้กำหนดไว้แล้วใน ส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งใน ด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านแก่งวิทยาชวลิตวิทยา อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^{๓๓} ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๘๐๓

^{๓๓} สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ แล้วเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ที่กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บ ข้อมูลต่อไป

๒. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่ม ตัวอย่าง คือนักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียน ทั้ง ๒ โรงเรียน ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๗๘ ชุด ในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการ ตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการ บันทึทิกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาต่อการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบ แบบสอบถามของนักเรียนที่กำลังศึกษาต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

๓) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้^{๑๔}

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

^{๑๔} สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับ ลิซซิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๒.

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อยที่สุด

๔) การเปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาต่อ การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที่ (t - test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในการศึกษา การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้า เลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑๙ และมีระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๖๓

๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น ต่อการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัด นครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละ ข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๑) ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียน มัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) **ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม** ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$)) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ข้อ ๕ มีการเลือกใช้วัสดุในการจัดกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

๓) **ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม** ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๔) **ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร** ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ที่อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ข้อ ๑. บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนได้ ส่วนข้อที่เหลืออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

๕) **ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน** ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๔.๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของนักเรียนต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามเพศ, ระดับการศึกษา ตามสมมติฐาน ดังนี้

เพศ เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับเพศระหว่างนักเรียนจากการศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับระดับการศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ ($t = ๑.๕๗๗$, $Sig = ๐.๑๖๗$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม ($t = ๓.๕๒๔^{**}$, $Sig = ๐.๐๐๔$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ของโดยภาพรวมและรายด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังนี้

ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมพบว่านักเรียนที่มีระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธน้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ทุกชั้นปี แต่ที่พบว่ามีแตกต่างกันโดยนัยสำคัญทางสถิติ คือ นักเรียนที่มีระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับการศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธน้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ทุกชั้นปี แต่ที่พบว่ามีแตกต่างกันโดยนัยสำคัญทางสถิติ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธน้อยกว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ก็พบว่ามีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ .๐๑ ถ้าจับคู่ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ปรากฏว่ามีแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ และถ้าจับคู่กันระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ก็พบเช่นเดียวกันว่ามีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕

โดยภาพรวมระดับการศึกษาการบริหารจัดการ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยเมื่อมองในภาพรวม และแบ่งเป็นกลุ่มตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ, ระดับการศึกษา ก็พบว่าไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐาน และยังพบว่าแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐานการวิจัยเฉพาะระดับการศึกษา คือ ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม ก็พบว่าแตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่แสดงไว้ในตาราง ๕.๑

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคว่า ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม นักเรียนยังมีปัญหา และอุปสรรค คือ ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ ขาดการกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ๑๓ คน ขาดอุปกรณ์ในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ๑๐ คน โรงเรียนไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ๗ คน ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม นักเรียนยังมีปัญหา และอุปสรรค คือ โรงเรียนไม่มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนได้เรียนรู้ ๑๐ คน โรงเรียนไม่มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนนอกสถานที่ในการรณรงค์ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม ๔ คน ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม นักเรียนยังมีปัญหา คือ ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ ไม่ได้กำหนดโครงการเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ๑๐ คน โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ๗ คน ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร นักเรียนยังมีปัญหา คือบุคลากร และนักเรียนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญ ขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ด้านสิ่งแวดล้อม ๑๔ คน นักเรียนขาดการสร้างสัมพันธภาพระหว่าง ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ ๕ คนด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน นักเรียนยังมีปัญหา และอุปสรรค คือ โรงเรียนขาดความร่วมมือ

จากชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ๑๗ คน ชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ๘ คน

จากปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม, ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม, ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม, ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากร, ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ได้รับการแนะนำคำสอนหลักการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ เพื่อความรู้ความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนทุกคนที่ล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านเพศ ระดับการศึกษา และอุปนิสัยใจคอ แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนต่างมุ่งหวังและคาดหวังไว้ก็คือ โรงเรียนควรกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนให้นักเรียนทราบ ควรมีการกำหนดรูปแบบของการจัดสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจนด้วยวิธีการที่เหมาะสมโรงเรียนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโรงเรียน ควรมีกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารสิ่งแวดล้อมโดยให้ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามแนวทางในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้นักเรียนได้เห็นเป็นตัวอย่าง และเป็นประโยชน์ คือ การได้รับการแนะนำหรือชี้แนะ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม, ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม, ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม, ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากร, ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งสิ่งนี้มีอาจเกิดขึ้นได้หากขาดความรู้และความเข้าใจการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเชิงพุทธ และโรงเรียนควรปรับปรุงสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ, **รวมบทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา**, สถาบันราชภัฏพระนคร: อดิสาเนา,

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๓๕๘ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม,กรม,คู่มือปฏิบัติงานผู้ทำสิ่งแวดล้อมและอาสาสมัครพิทักษ์
สิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย,๒๕๕๕.

วิเชียร กระพี้แดง,การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาแนวทางการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม
ศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่, สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น,
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,(มหาวิทยาลัยขอนแก่น,๒๕๔๓.

ศศิวิมล เทศประสิทธิ์,กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของโรงเรียนแก่น
นคร

วิทยาลัย,วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
,๒๕๔๓.

บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น,พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยา
สาส์น, ๒๕๓๕.

สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิช
ซิ่ง

จำกัด,๒๕๔๗.

Krejcie, Robert V., & Morgan,Daryle W, Determining Sample Size for
Research

Activitie, (Educational and Psychological Measureme, 30 (3), 1970.

**จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา
บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม**

พุทธศาสตร์บูรณาการสังคมศาสตร์
พัฒนาจิตใจและสังคมที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
999 ม.6 ถนนพวงทอง ต.นครสวรรค์ออก อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ 60000
โทร.056-219970 , 056-219999
เว็บไซต์ : www.nbc.mcu.ac.th Email : mcu.nakhonsawan@gmail.com